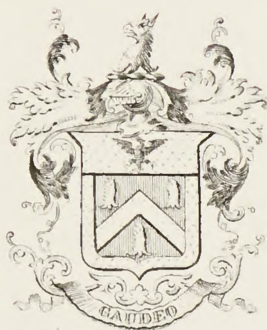
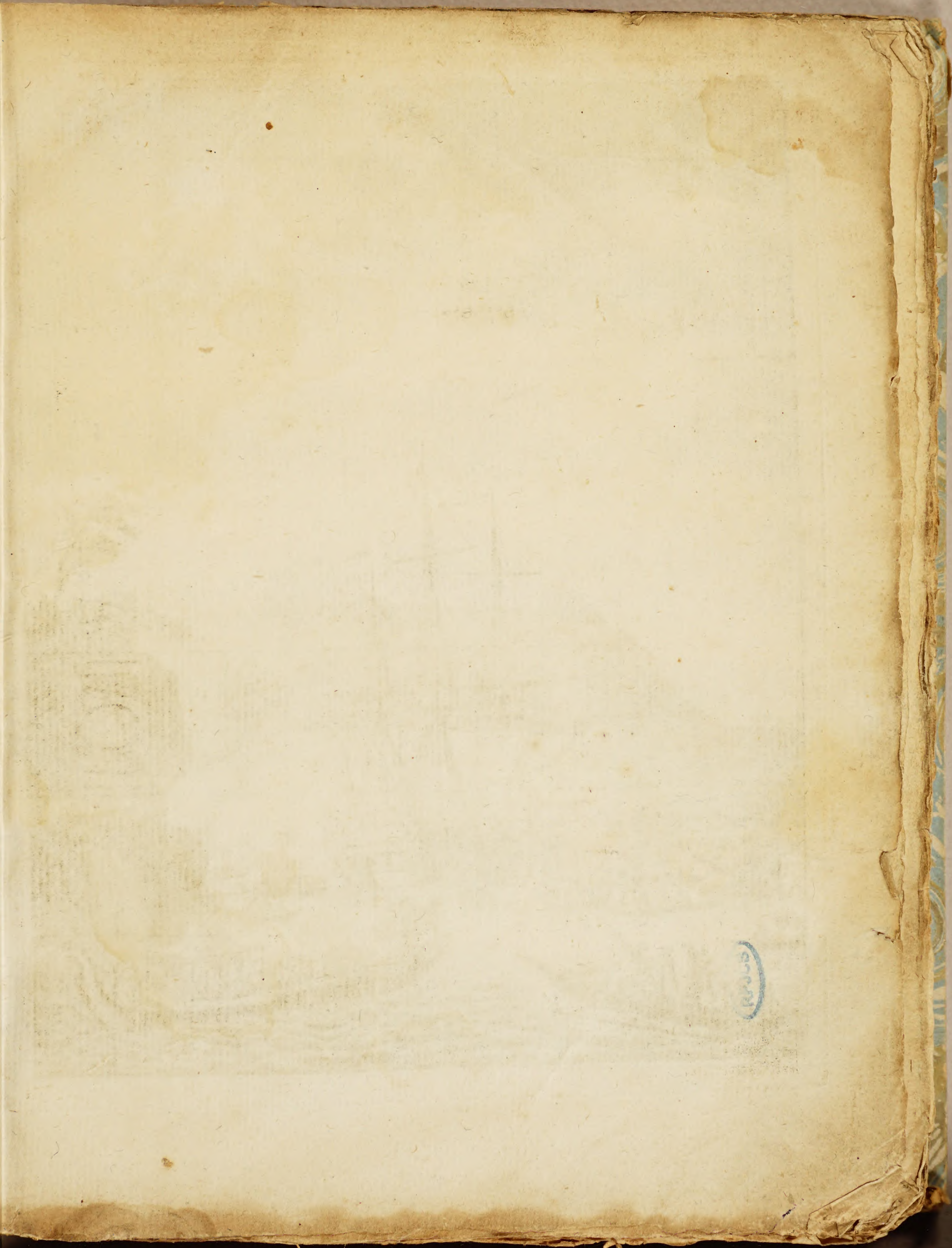

GAUDEO

REIZEN
RONDOM DE WEERELD,

Ondernomen op bevel van Zyne MAJESTEIT den tans Regeerenden KONING van GROOT-BRITTANJE,

Tot het doen van ontdekkingen in het Zuider Halfrond

EN VOLVOERT DOOR DEN

Kommandeur BYRON, Kaptein WALLIS, | Kaptein CARTERET en den Luitenant COOK,

Met de Schepen

De DOLPHYN, de ZWALUW en de ONDERNEMER:

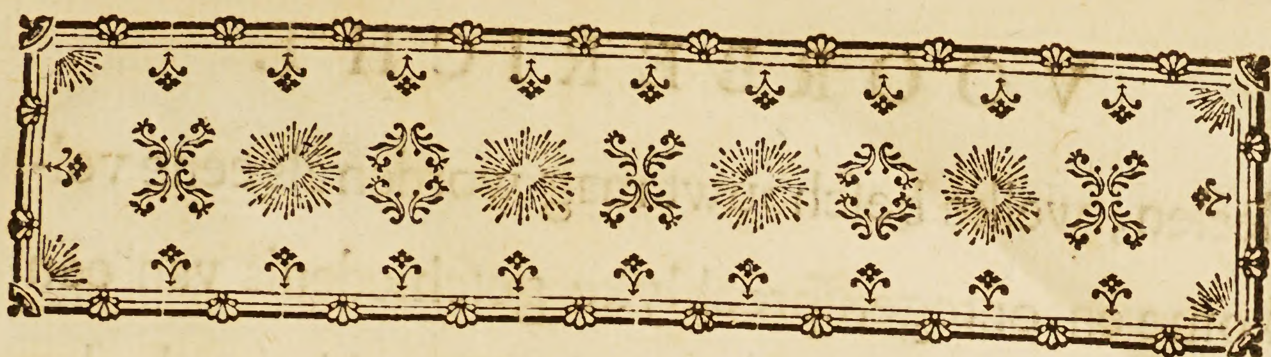
Uit de Dagregisters der gemelde Bevelhebberen en uit de papieren van den Heer JOSEPH BANKS in orde gebragt door den HEER

JOHN HAWKESWORTH.

Uit het Engelsch vertaalt.

Te ROTTERDAM,
By *REINIER ARRENBERG*, 1774.

VOORBERICHT.

Wy zullen ons niet uitlaten over het oogmerk en het gewigt dezer vier Reizen, van welke wy in 't Hollandſch een verkort verhaal in 't licht geven, om den Nederduitſchen Lezer niet geheel en al van een werk te verſteeken, het welk thans met zoo veel graagte en genoegen gelezen word van alle weetgierigen, die de Engelſche of Franſche talen verſtaan. Het zy genoeg te zeggen, dat deze Reizen, op bevel van zyne Britſche Majeſteit, volvoert zyn in den tyd van zes jaren, door lieden, die bedreeven in de Zeevaart, daarenboven de vereiſchte geloofwaardigheid en kundigheid bezaten, om ons van hunne tochten eene beſchryving mede te

dee-

deelen, welke beſchouwt mag worden als eene volkome en ontegenſpreeklyke geſchiedenis van een groot gedeelte des nieuwen Weerelds tot heden geheel of bykans geheel onbekent gebleven.

Alle byzonderheden betreklyk de Zeevaart, of die enkel de Zeelieden raken, hebben wy in dit verhaal achter wegen gelaten en ons eeniglyk toegelegt zoodanige zaken ter nederſtellen welke den Wysgeer ſtof tot denken, de kundigheid der Natuuronderzoekeren uitbreiden en de nieuwsgierigheid voldoen konnen van hun die, vooral, vermaak ſcheppen in 't lezen van vreemde ontmoetingen, ondergane gevaren, gevechten met wilden, en in de afſchildering der zeden van nieuw-ontdekte volkeren.

VER-

VERKORT VERHAAL DER REIZEN,

Gedaan op bevel van Zyne Brittifche Majefteit, GEORGIUS III. ter ontdekkingen in het zuider halfrond en agter den anderen volvoert door Kommandeur BYRON, Kaptein WALLIS, Kaptein CARTERET en Kaptein COOK.

Tocht van den Kommandeur BYRON.

Op den 21 Juny 1764, zegt Kommandeur *Byron*, zeilde ik met zyn's Majefteits Schip de *Dolphyn* en het Fregat de *Tamar* uit Duins. In 't afzakken van de rivier raakte de *Dolphyn* aan grond; ik liep om die reden te *Plymouth* binnen, alwaar ik het Schip aan de Werf liet onderzoeken, doch men bevond dat het zelve geene fchade fcheen ontvangen te hebben. Ik liet derhalven den breeden wimpel waaijen en ging den 3 July weder onder zeil. 'Er viel niets van aanbelang voor tot op Dingsdags den 11 September, toen wy, omtrent drie uren in den namiddag, Kaap *Trio* zagen op de Kuft van *Brafilie*, en op Donderdag den 13. ankerden wy, omtrent den middag, in

agttien vadem water op de reede van *Rio de Janeiro*. De Stad, die groot is en eene fraaije vertooning maakt, word bestuurt door den Onderkoning van *Brasilie*, die, misschien, in de daad een zoo willekeurig Oppervorst is als eenig Vorst op aarde. Toen ik myn bezoek by hem ging afleggen ontving hy my met groote staatsie; meer dan vyftig Officieren waren voor 't Paleis geschaart, als mede een Kapteins wacht, waarvan de manschap zeer wel uitzag en ongemeen wel gekleed was. Zyne Excellentie, omringt van een aantal lieden van den eersten rang, die tot de plaats behoorden, ontving my aan de trap, toen 'er van de naaste haven vyftien schooten gedaan werden: hierop traden wy in het vertrek van staat en, na een gesprek van omtrent een kwartier uurs met elkanderen in de fransche taal gehouden te hebben, nam ik myn affscheid, wordende met dezelfde staatsie uitgeleide gedaan, waar mede men my by myne aankomst had ontvangen. De Onderkoning wilde my een tegenbezoek komen geven aan het huis, welk ik aan land gehuurt had; maar dewyl ik zulks affloeg, kwam hy kort daar na my een bezoek geven aan boord.

Terwyl wy hier lagen, kwam Lord *Clive*, aan boord van het Oost-indische Schip de *Kent*, in deze haven aan. Dit Schip was een maand voor ons uit *Engeland* vertrokken en had nergens aan geweest, echter kwam het eerst een maand na ons op deze reede: zoo dat het twee maanden langer was onderweg geweest dan wy, niettegenstaande den tyd die wy verzukkelt hadden met naar de *Tamar* te wagten, welk Schip, alhoewel de *Dolphyn* geenzins een goed zeilder was, zoo veel slechter zeilde, dat wy zelden meer dan de helft onzer zeilen by hadden. Veele van het Scheepsvolk van de *Kent* waren ziek aan het scheurbuik.

Op Donderdag den 16 October ligtten wy het anker, onverduldig om in zee te raken, doordien de hitte alhier onverdraaglyk was. Wy bleven echter nog vier of vyf dagen boven de plaat naar den landwind wagten, om ons uit te brengen; want met een zeewind is het uitzeilen onmooglyk en het inkomen tusschen de twee eerste Forten is zoo naauw, ook stort 'er de Zee zoo geweldig op in, dat wy niet dan met veel ge-

gevaar en moeite eindelyk in 't wyde fop kwamen, en hadden wy den raad van den Portugeefchen loots gevolgt, gewiffelyk zouden wy het Schip verlooren hebben.

Naardien wy dit verhaal in 't licht geven om tot nut van volgende zeevarende te dienen, byzonderlyk die van onze natie, zal het niet onnoodig zyn aantemerken dat de Portuguezen alhier een grooten handel dryven, waarom zy 't hun werk maken zich by iedere boot te laten vinden die aan de wal koomt, bedienende zich van alle mogelyke konftenaryen om het bootsvolk weg te lokken. Indien geene andere pogingen helpen, maken zy hen dronken en zenden hen daarop landwaards in, nemende alle mogelyke voorzorg om te beletten dat zy niet te rug konnen komen, dan na dat het Schip de plaats reeds heeft verlaten. Door deze handelwyze raakte ik vyf man van myn volk kwyt en de *Tamar* negen: de mynen heb ik nimmer wedergezien, maar de Kapitein van de *Tamar* had het geluk te ontdekken waar de zynen opgehouden werden.

Op Maandag den 22 Oćtober weder Zee gekozen hebbende, deed ik al het volk op het dek byeen roepen, daar ik het zelve onderrigtte, dat myne reis, zoo als zy meenden, niet regelregt naar de Ooft-indien lag; maar dat ik was uitgezonden om zekere ontdekkingen te maken, welke, gelyk men hoopte van groot belang zouden zyn voor ons vaderland; dat ten dien einde de Heeren *Commiffariffen* van de Admiraliteit hadden goedgevonden, ieder man dubbeld maandgeld te belooven; mits een iegelyk gedurende de reis, my, door zyn gedrag, genoegen gaf. By deze gelegenheid betuigden zy alle de grootfte blydfchap, en verzekerden my dat 'er geen gevaar of zwarigheid was, welke zy niet blymoediglyk in den dienft hunnes vaderlands wilden ondergaan, en dat zy my in alles wat ik hen mogte beveelen, blindeling en met yver zouden gehoorfamen.

Op Vrydag den 2 November, na de Luitenants van de beiden Schepen den behoorlyken eed te hebben afgenomen, ftelde ik hen hunne laftbrieven in handen; want tot hier toe hadden zy enkel mondeling onder myn bevel geftaan en verwagt hunne laftbrieven eerft in Indië te ontvangen, werwaards zy

zich verbeeldden dat de reis bestemt waare. Thans begonnen wy rondom het Schip een groot getal Vogels te zien, waarvan 'er veelen zeer groot waren, sommige bruin en wit, sommige geheel wit en andere wit en zwart.

Op Dingsdag den 13, ten vier uren in den namiddag, het weêr ten uitersten schoon zynde, liep de wind eensklaps naar het zuidwesten, beginnende frisch door te waaijen, terwyl de lucht ten zelven stonde te loefwaard zeer zwart werd: binnen weinige oogenblikken werd al het volk dat op het dek was verschrikt door een schielyk en ongewoon geruis, even als dat van het breeken der Zee tegen het strand. Ik gaf bevel terstond de topzeilen in te halen; maar alvorens zulks kon geschieden, zag ik van verre de Zee met groote golven al schuimende op ons naderen; ik riep het volk toe terstond de fok optegijen en de groote schoot los te maken, want ik was verzekert dat indien wy eenig zeil hadden als de bui ons bereikte, het Schip onderst boven zou gesmeten worden of dat wy alle onze masten zouden verliezen. Het verloop overviel ons echter eer wy de groote hals konden ligten, en wierp ons geheel tot over de berghouten op zyde; de groote hals werd toen gekapt want het was onmooglyk geworden dezelve los te krygen, de groote schoot wierp den eersten Luitenant ter neêr, kneusde hem yslyk en sloeg hem drie tanden uit. Het groote marszeil, welk nog niet volkomen ingenomen was, werd aan flarden gescheurt. Indien deze bui, welke onverwagter en met meer hevigheid opkwam dan ik ooit gezien had, ons by nacht overvallen ware, zou ons Schip, naar myne gedagten, weg geweest zyn. Toen wy de vlaag gewaar werden, zagen wy honderde vogels dezelve vooraf vliegen, gevende, door hun luid geschreeuw, hun schrik en angst te kennen. Na dat dit verloop omtrent twintig minuten geduurt had begon het allengskens te bedaren. Op de *Tamar* werd het groote zeil van een gereten; maar alzoo dat Schip te lywaard van ons af was, had het volk meer tyd om alles reê te maken: binnen weinige stonden begon het op nieuw hard te waaijen, zoo dat wy een reef in 't schover zeil leiden en daar onder den ganschen nacht lagen te dryven. Naar mate de Dagenraad aan-

kwam,

kwam, werd de koelte bedaarder; maar wy bleven een holle Zee houden en de wind naar 't Zuide ten Weſte ſchietende, hielden wy het weſtwaards en onder onze onderzeilen. Zoo haaſt het dag was, ſcheen de Zee zoo rood als bloed te zyn, bedekt zynde met een kleene Schelpviſch, die de koleur had eenigzints gelykende naar onze Steur-krab, maar kleender, wy vingen van dezelven eene groote meenigte in mandjes.

Op Donderdag den 15 November, 's morgens om half vyf uren, zagen wy land, het welk zich opdeed als of het een eiland ware, omtrent agt à negen mylen lang; wy beſpeurden noch naar 't Noorden, noch naar 't Zuiden eenig ander land, niet tegenſtaande het, volgens de kaarten, *St. Helena* moeſt zyn, welke kaap van de kuſt zeer ver uitſteekt en twee baaijen vormt, de een naar 't Noorden de andere naar 't Zuiden. Het weêr zeer ſchoon zynde wendde ik, en om tien uren hield ik 'er op aan; maar dewyl 'er op omtrent twee mylen afſtands verſcheide blinde klippen waren, daar de Zee zeer hoog over heen rolde, en de wind begon te verminderen, wendde ik het wederom en hield 'er van af. Het land ſcheen bar en rotsachtig te zyn, zonder boom of houtgewas; toen wy 'er het digſt by waren peilde ik en vond vyfenveertig vadem water met zwarte modderige grond. Tot myn grootſte ongeluk waren myne drie Luitenants en de Schipper zoo ziek, dat zy buiten ſtaat waren eenige poſt waar te nemen, ſchoon anders het overige van 't Scheepsvolk zich zeer welvarende bevond. Wy waren toen op 45°. 21′ Zuiderbreedte en op 63°. 2′ Weſterlengte, zynde de miswyzing van 't Kompas 19°. 41′ Ooſtelyk.

De volgende dag ſtelde ik myn koers, volgens de kaart in Lord *Anſons* reize, naar Kaap *Blanco*. In den avond woei het ongemeen hevig uit den Zuidweſten ten zuiden. Zoo dat wy het, om den nacht, onder ons ſchoverzeil, enkel dryvende hielden. Op Zaturdag den 17, al vroeg in den morgen, maakten wy weder zeil, maar hadden een hooge Zee, en alſchoon het thans in deze ſtreeken ten naaſten by in 't midden van den Somer was, was het weêr in allen opzichte ſlechter, dan het in 't holſt van den Winter in de baai van *Biſcayen* is. Na zoo

veel zeil, als ik konde, bygezet te hebben, zagen wy des avonds, omtrent zes uren, land, het welk Z. Z. W. ſtrekte, en van ons, alzoo wy eene goede waarneming by de Zon hadden gedaan, gekent werd voor Kaap *Blanco;* maar de wind begon nu ſterker opteſteken dan te voren, en het bleef, den ganſchen nacht door, ſtormen, zoo dat de zee gedurig over ons heen ſloeg en het Schip ſterk ſlingerde.

Om vier uren des morgens wierpen wy het lood uit en peilden veertig vadem water, met rotsachtigen grond; gedurende den nacht afgehouden hebbende, draaiden wy nu weder by, en ſtuurden naar den wal, blyvende de ſtorm, die met hagel en ſneeuw verzelt ging, nog al aanhouden. Omtrent zes uren zagen wy wederom het land ſtrekkende Z. W. ten W. Het Schip was nu zoo ligt geworden dat het met een friſſche koelte geheel en al te lywaard dreef, zoo dat ik zeer verlangde *Port Deſire* te bereiken, ten einde meer hout in 't water te brengen en genoegſame ballaſt intenemen, om het gevaar te vermyden van in deszelfs tegenwoordige geſteltheid op een lager wal te vervallen. Wy hadden nu Kaap *Blanco* W. Z. W. ½ Z. van ons af op een afſtand van vier mylen; maar wy bleven zeer in 't onzekere omtrent *Port Deſire*, dewyl, met mogelykheid, geen beſchryving verwarder kan wezen dan die, welke *Sir John Narborough* ons van die haven gegeven heeft. Op zyne onderrigting ſtuurde ik een baai in bezuiden de Kaap, maar kon zulk een plaats niet vinden, om die reden hield ik het zuidwaards langs den wal, van waar de wind zeer ſterk woei; wy zagen veele zware rookkolommen in verſcheide plaatſen opgaan, maar nergens beſpeurden wy geboomte of hout, latende het land zich aanzien als de barre duinen van Engeland. Wy vonden insgelyks dat het water, op een afſtand van zeven of agt Engelſche mylen van den wal, dikwyls niet zeer diep was, want meenigmalen peilden wy niet meer dan tien vademen.

Op den 24. wandelde ik zes of zeven Engelſche mylen het land op. Ik zag verſcheide hazen zoo groot als jonge herten; ik ſchoot 'er een van, die meer dan zesentwintig ponden woog, en indien ik een goede jachthond by my had gehad,

zou

zou het ſcheepsvolk ten minſten twee daagen in een week op hazenvleeſch hebben konnen ſmullen.

Op den 25 liet ik my, in een boot, een goed end wegs de haven oproeijen, en aan de Noordzyde aan land geſtapt zynde vonden wy kort daar aan een oude roeiſpaan van een zeer zonderling maakſel als mede de loop van een ſnaphaan, met 's Konings grootepyl op dezelve. De loop had zoo veel door 't weder geleden, dat men ze tuſſchen de vingers tot ſtof zou hebben konnen wryven. Ik verbeeldde my dat het volk van de *Wager* of wel miſſchien de Heer *John Narborough* dit moeſt achter gelaten hebben. Tot hier toe hadden wy nog geenerlei ſoort van groentens ontmoet, eenige weinige wilde Erwten uitgezondert; maar alhoewel wy geene inwooners gezien hadden, zagen wy echter de plaatſen daar zy hunne vuuren hadden gebrand, het gene niet onlangs ſcheen geweeſt te zyn. Terwyl wy aan den wal waren ſchoten wy eenige wilde Eendvogels en een haas; de haas liep nog wel twee Engelſche mylen ver na dat hy geſchoten was, niettegenſtaande het bleek, toen wy hem opnamen, dat de kogel dwars door 't lighaam was gegaan. Dezen dag ging ik verſcheide mylen landwaards in, en was lang in 't najagen van een der *Guanacoos*, de grootſte welke wy nog gezien hadden: als hy ons een goed ſtuk wegs had achter gelaten, bleef hy ſtil ſtaan om naar ons omtezien, en maakte een geluid als het brieſchen van een paard, maar zoo haaſt wy hem naby kwamen, zette hy het op een rekken, tot dat hy, eindelyk, ons ontſnapte, myn hond niet langer van vermoeidheid konnende loopen.

Op den 27 vonden eenige van ons Volk, die aan de Noordzyde van de baai aan land waren geweeſt om op *Guanacoos* te jagen, het bekkeneel en 't gebeente van een Menſch, hetwelk zy benevens een levende jonge *Guanaco* met zich bragten. Alle moeſten wy toeſtemmen dat dit dier het fraaiſte was, welk wy ooit gezien hadden. Wy maakten het zeer raſch tam, en 't zoog aan onze vingers gelyk een kalf, maar wat moeite en pogingen wy ook aanwendde om het optebrengen en in 't leven te behouden, het ſtierf binnen weinige dagen.

Op Woensdag den 5 December, 's avonds tuſſchen vyf en zes uren

uren ligtten wy het anker en ſtevenden de baai N. Ooſtwaards uit, met een friſſche koelte uit den N. N. W.

Zoo haaſt wy buiten de baai waren, zetteden wy onzen koers naar het eiland *Pepy*, welk geplaatſt word op 40°. Zuider breedte; wy bevonden ons thans op 47°. 22′ Z. breedte en op 65°. 49′ Weſterlengte en hadden *Port Deſire* ten Zuiden van ons 66°. W. op een afſtand van drie en twintig Zeemylen; en *Pepy's* eiland, volgens *Halley's* kaart, ten O. ¾ N. op een afſtand van 34 Zeemylen; de miswyzing van 't Kompas was hier 19°. Ooſt. Den volgenden dag bleeven wy onzen koers voortzetten met eene labbere koelte en ſchoon weêr, zoo dat wy ons begonnen te verbeelden dat dit gedeelte der Weereld niet geheel zonder zomer was.

Op Zaturdag den 15, toen wy op 50°. 33′ Z. breedte en 66°. 59′ Weſter lengte waren, werden wy in den avond, omtrent zes uren, uit den Z. W. beloopen van den felſten Orkaan, dien ik ooit ontmoette, met een vry hooger Zee dan die, welke ik, in 't omzeilen van Kaap *Horn* met Lord *Anſon*, had gezien. Elk oogenblik verwagtte ik het Schip vol te krygen, zynde het zelve veel te diep van kuil voor zulk een reis: veiligſt zou het voor ons geweeſt zyn met bloote maſten het voor den wind af te hebben laten loopen; maar onze voorraad van verſch water was ſchaars, ook was ik bevreeſt te ver van land afgedreven te zullen worden, om de Kuſt weder te konnen bereiken zonder gebrek aan water te hebben. Wy hielden het derhalven onder een gereefde bezaan dryvende en ſchepten verſcheide zwaare Zeën, ſchoon wy onze dek-beſchotten van oneindigen dienſt vonden. De ſtorm bleef met dezelfde hevigheid den ganſchen nagt aanhouden en begon eerſt des morgens om agt uren te bedaren.

Op den 20. vonden wy ons by 't aanbreeken van den dag tegen over Kaap *Fair Weather*, welke Kaap op een afſtand van vier Zeemylen ten Weſten van ons aflag; wy hadden hier niet meer dan dertien vadem water. Van deze plaats zeilde ik digt onder 't Land naar de Maget *Maria* Kaap: maar ik vond de Kuſt Z. Z. O. te ſtrekken, 't geen veel verſchilt met de beſchryving welke Sir *John Narborough* 'er van geeft; ook vonden

den wy een lange zandplaat, welke zich meer dan een Zeemyl ver ten Zuiden van de Kaap uitſtrekte: in den avond bragten wy het zeer naby deze plaat. Onder 't zeilen langs den wal zagen wy, verſcheide *Guanacoos* in de valeyen graazen, ook zagen wy den ganſchen achtermiddag, omtrent vier of vyf Zeemylen ver de Straat op, zeer veel rook aan den Noordwal opgaan. Zoo haaſt het den volgenden morgen dag was, ſtuurde ik naar deze plaats, en liet, op een afſtand van omtrent twee Engelſche mylen van den wal af, het anker vallen. Naauwlyks waren wy ten anker gekomen of ik zag door myn kyker juiſt het zelfde, dat het Volk van de *Wager* gezien had, namentlyk een aantal Menſchen te paard heen en weder ryden, vlak tegen over het Schip, wuivende met iets wits als of zy ons uitnodigden. Toen wy tot op een kleenen afſtand genadert waren, zagen wy, naar ik giſſen kon, meer dan vyfhondert perſonen, ſommige te voet, maar het grootſt gedeelte te paard. Zy bleeven wuiven en roepen om ons, zoo als wy begreepen, uittenoodigen aan den wal te komen. Alhoewel ik niet kon bemerken dat zy eenige wapens by zich hadden, gaf ik echter door teekenen te kennen dat zy zich een weinig van ons zouden verwyderen, hetwelk zy zeer gereedlyk deden. Zy bleven met luid roepen aanhouden, en wy bereikte in korten tyd den wal, niet zonder veel moeite evenwel, ſtaande de meeſte van het bootsvolk tot over de middel in 't water. Ik ſchaarde myn Volk op het Zeeſtrand, met de Officieren aan het hoofd, en gaf bevel dat niemant zich van deze plaats zou hebben te begeven voor dat ik hen riep of wenkte. Hier op ſtapte ik alleen vooruit naar de Indianen; maar bemerkende dat zy weken naar mate ik voorttrok, gaf ik een teeken dat één hunner naar my zoude toekomen; by geval werden myne teekens begreepen, en een hunner, dien wy naderhand voor een Opperhoofd aanzagen, kwam naar my toe: hy was van een reusachtige geſtalte, en ſcheen den tytel van een monſter in eene menſchelyke gedaante te verwezendlyken. Over zyne ſchouders had hy de vagt of huid van eenig wild dier hangen, even eens als een Schots hooglander zyn fronſel draagt, voor 't overige was hy met allerlei kleuren beſtreeken,

ken, zoo dat hy de afſchuwlykſte vertooning maakte welke ik ooit gezien had. Rondom het eene oog had hy een breede witte rand en om het andere oog een breede zwarte, het overige van zyn aangezigt was overal met verw van verſchillende kleuren beſtreeken. Ik heb hem niet gemeeten, maar indien ik van zyn geſtalte mag oordeelen naar myne lengte, kon hy niet wel minder dan zeven voeten hoog zyn. Toen deez ſchrikverwekkende Koloſſus by my kwam mompelden wy eenige woorden tegen malkanderen als een groet, waarop ik met hem naar zyne makkers ging, aan welken ik, naar mate ik naderde, teekenen maakte dat zy zich zouden nederzetten, het gene zy daadlyk deeden. 'Er waren verſcheide vrouwen onder hen die evenreedig lang ſcheenen te zyn; weinige van de manspersſonen waren korter dan de opperſte die het eerſt tot my was gekomen. Ik had op een afſtand zeer luide ſtemmen gehoort en wat naderbykomende, ontdekte ik een goed aantal zeer oude mannen, die op den jammerlykſten toon, welke ik ooit hoorde, en met de houding van eene ernſtige plechtigheid eenige onverſtaanbare woorden zongen, waar uit ik vermoedde dat zy eenige Godsdienſtigheden pleegden; zy waren alle ten naaſten by op eenerlei wyze geverwt en gekleed; de kringen rondom de oogen waren altoos van verſchillende kleuren, evenwel niet algemeen zwart en wit, dewyl 'er onder waren die ze zwart en rood, andere die ze rood en wit geverwt hadden; hunne tanden waren als yvoor zoo wit, en ongemeen gelyk en effen; maar buiten de vellen die ſommige droegen, met het haair binnewaarts gekeert, waren de meeſte naakt, eenige weinige hadden eeniglyk aan hunne beenen een ſoort van laarſen met een puntig houtje aan de hiel, tot een ſpoor dienende. Met geene geringe verwondering deze verſchriklyke bende bekeeken, en met moeite de zulken, die nog al kwamen op galloppeeren, by de overigen hebbende doen nederzitten, haalde ik eenige geele en witte kralen voor den dag, welke ik onder hen uitdeelde, en welke zy met de grootſte teekenen van blydſchap ontvingen; ik nam vervolgens een geheel ſtuk groen-zyde-lint, en het end daar van een hunner in de hand gevende deed ik ieder van de overigen een gedeelte

te van hetzelve, zoo ver het reikte, vaſt houden. Zy zaten onderwyle zeer ſtil en niemant hunner die het lint vaſt hield trachtte het van den anderen naar zich te halen, alhoewel ik bemerkte dat zy 'er meer mede in hun ſchik waren, dan met de kralen. Terwyl het lint dus uitgehouden werd, nam ik een ſchaar en ſneed hetzelve tuſſchen ieder Indiaän af, zoo dat elk hunner een groot el daar van voor zich behield, hetwelk ik vervolgens om hunne hoofden bond, daar zy het lieten blyven zonder het zelfs aanteraken zoo lang ik by hen was. Hun vreedſaam en geregeld gedrag by deze gelegenheid ſtrekte hen zekerlyk tot eere, voor al dewyl myne geſchenken zich niet konden uitſtrekken tot de ganſche meenigte: noch ongeduld om deel te hebben aan dit nieuwe optooiſel, noch nieuwsgierigheid om nader by my te komen en te zien wat ik verrigtte, deed iemand hunner van de plaats opryzen, welke ik hem had aangewezen. Het volk, welk ik dus had opgetooit, ſcheen niet geheel vreemd te zyn van de gerieflykheden van Europa, want by nader beſchouwing zag ik onder hen eene Vrouw die banden van koper of zeer bleek goud om hare armen had, en eenige blaauwe glas-kraalen in het haair vaſt gemaakt, hetwelk van boven geſcheeld was in twee vlegten, die van voren over iederen ſchouder hingen. Zy was van eene yslyke kloekte, en haar aangezicht, zoo 't mogelyk ware, nog verſchriklyker geſchildert dan dat van de overigen. Ik was zeer nieuwsgierig te vernemen hoe zy aan deze armbanden en kralen was gekomen, en onderzocht zulks door alle de teekenen die ik bedenken kon, maar vond het niet mooglyk my te doen verſtaan. Een der mansperſoonen toonde my de ketel van een tabakspyp, welke van roode aarde was gemaakt, maar ik merkte ſchielyk dat zy geen tabak bezaten, echter gaf my die perſoon te verſtaan dat hy geerne wat tabak zou willen hebben, hier op wenkte ik aan myn Volk, dat zich in gelederen aan 't Strand hield, zoo als ik hen gelaten had, waar op 'er drie of vier voorwaards kwamen loopen, maar ik zeide hen dat 'er maar een moeſt komen, en al de tabak, welke hy van de overige kon verſamelen, met zich brengen. Zoo haaſt de Indiänen dit zagen, heſtelden zy zich van

van de ſchrik, welke het voorwaards komen van myn Volk hen aangejaagt had en ieder hunner keerde naar zyn plaats te rug, uitgezondert een oud Man, die naar my toekwam en een lang lied aanhefte, hetwelk my ſpeet niet te konnen verſtaan. Alvorens het lied geëindigt was, kwam Mr. *Cumming* met de tabak aan, en ik moeſt meesmuilen, over de verwondering welke hy in zyne ganſche houding liet blyken, toen hy, ſchoon eene lengte van zes voeten en twee duimen hebbende, bemerkte eensklaps een dwerg by deze reuzen geworden te zyn. Na dat ik hen de tabak had aangeboden, kwamen 'er vier of vyf van de voornaamſten naar my toe, en door de teekens die zy maakten, verſtond ik dat zy my te paard wilden doen ſtygen, ten einde met hen naar hunne woningen te ryden; dan, dewyl zulks in allen opzichte zeer onvoorzigtig van my zou zyn gedaan geweeſt, maakte ik, op myn beurt, teekenen dat ik naar 't Schip moeſt wederkeeren, daar zy groot leedwezen over betuigden, keerende ieder naar zyne voorige ſtandplaats te rug.

Gedurende ons Pantomime-ſpel lag een oud man zich dikwyls met het hoofd op de ſteenen neder en zyne oogen voor omtrent eene halve minut geſloten houdende wees hy eerſt naar zyn mond en dan naar de heuvels, daar mede, zoo als ik meende, te kennen willende geven, dat indien ik by hen wilde blyven tot den morgen, zy my eenigen proviand zouden bezorgen, maar ik was verplicht deze aanbieding van de hand te wyzen. Toen ik van hen afſcheidde was 'er niemand hunner die ons tragtte te volgen, maar zoo lang ik hen zien kon bleeven zy ſtil ieder op zyn plaats zitten. Ik had opgemerkt dat zy een groot getal honden by zich hadden, waar mede zy, zoo als ik veronderſtel, op het wild ter jacht gaan, waar van zy leven. Hunne paarden zyn niet groot noch in goeden ſtaat, maar zy ſcheenen ſnel en wel getemt. De toom was een lederen riem met een kleen ſtukje hout tot gebit ſtrekkende, de ſadels geleeken naar de ſadelkuſſens welke onder 't landvolk in Engeland in gebruik zyn. De vrouwen reden ſchrylings, en even als de mans zonder ſtygbeugels, evenwel galloppeerden

zy onbevreeſt over de plaats daar wy aanlandden, alwaar de ſteenen groot, los en ſlibberig waren.

Kort daar aan keerde ik naar boord te rug: op den 21 December ging ik onderzeil en werkte met de vloed de ſtraat op, welke hieromtrent negen Zeemylen breed is, met geen oogmerk echter om dezelve door te zeilen, maar om naar eene plaats omtekyken alwaar ik my van hout en water kon voorzien, niet verkiezende my geheel en al te verlaten op het vinden van *Falklands* Eiland, het welk ik beſloot naderhand optezoeken.

Op Saturdag den 22, om drie uren in den morgen, ligtten wy het anker, met een Ooſtelyke wind, en ſtuurden Z. W. ten W. omtrent twaalf Engelſche mylen; gedurende dezen koers, raakten wy over een bank, welke tot hier toe, niet is aangeteekent geweeſt, op den eenen tyd hadden wy maar zes en een halve vadem water, maar in twee of drie worpen peilden wy weder dertien vadem. Toen wy op het ondiepſt waren hadden wy de heuvels, die, door *Bulkeley*, de Ezelsooren geheten worden, N. W. ten W. ½ W. van ons af, op een afſtand van drie Zeemylen, en den Noorder uithoek van de eerſte engte W. ten Z. op een afſtand van vyf of zes mylen. Wy ſtevenden toen Z. W. ten Z. voor omtrent zes mylen naar den ingang van de eerſte engte en naderhand Z. Z. W. voor omtrent zes mylen, het geen 'er ons doorbragt: het ty was hier zoo ſterk dat de doortocht zeer ſnel geſchiedde. Gedurende deze koers zagen wy een enkelen Indiaän aan den Zuidwal, die ons bleef wuiven zoo lang wy in 't gezigt waren: wy zagen insgelyks eenige *Guanacoos* op de heuvelen, alhoewel *Wood*, in het verhaal van zyn reis, zegt, dat 'er geen van die dieren aan dien wal gevonden worden. Zoo haaſt wy de eerſte engte door waren, kwamen wy in eene kleene Zee, en toen wy twee Zeemylen in dezelve hadden afgelegt, kreegen wy eerſt den ingang van de tweede engte te zien. De wydte tuſſchen de eerſte en tweede engte, is van omtrent agt Zeemylen en de koers Z. W. ten W. Het land is zeer hoog aan de Noordzyde van de tweede engte, die omtrent vyf Zeemylen blyft duren, en wy ſtevenden door dezelve Z. W. ¼ W. peilende van twintig tot vyf en twintig vademen waters; omtrent den middag raakten wy uit het

Wefteinde van deze engte, flurende, voor omtrent drie Zeemylen, Zuidwaards aan naar *Elizabeths* Eiland. Maar de wind als toen ons vlak tegenloopende, kwamen wy in zeven vademen waters ten anker. Het eiland lag Z. Z. O. van ons af op den afftant van een myl en *Bartholomeus* Eiland O. Z. O. In den avond kwamen 'er zes Indiänen naar den waterkant af, zeer lang aanhoudende met wuiven en fchreeuwen; maar alzoo myn volk ruft noodig had, was ik niet geneigt hen de boot te laten uithyffen; de Indiaänen ziende dat zy vruchteloos werk deeden gingen eindelyk heên.

In den morgen van den 23. ligtten wy het anker, de wind Z. ten W. en wy werkten tuffchen het Eiland *Elizabeth* en dat van *Bartholomeus* heen: alvorens het ty verloopen was geraakten wy over den Noordwal en kwamen in tien vadem water, ten anker: wy hadden *St. Georges* Eiland als toen N. O. ten N. of een afftand van drie Zeemylen van ons afliggen; een uithoek lands, welk ik den uithoek der Bruinviffen (*Porpois point*) noemde, lag omtrent een myl N. ten W. van ons af, ftrekkende omtrent vyf mylen langs den Noordwal. Over al vonden wy geregelde peilingen van gronden. Wy wierpen het anker in dertien vadem water, hebbende op een afftand van vier Zeemylen *St. Georges* Eiland ten N. O. van ons afliggen.

Den volgenden morgen ging ik met myn' tweeden Luitenant te *Sandy point* aan land, hier vonden wy overvloed van hout en zeer goed water, ook was de kuft, voor vier of vyf mylen ver, ten uiterften vermaaklyk. Over den uithoek is een fchoon vlak land waar van de grond ongemeen vruchtbaar fcheen, want dezelve was bedekt met bloemen welke hunnen lieflyken reuk door de ganfche lucht verfpreidden. Onder eenige meenigte bloeijende boomen vonden wy een onnoemlyk getal befië boomtjes, welker bloeffem reeds was afgevallen. In dezen weligen kruidhof zagen wy honderde vogels azen, welken wy, om hunne gedaante en ongemeene fchoone pluimmaadje, gefchilderde ganzen noemden. Wy wandelden meer dan twaalf mylen ver en vonden grooten overvloed van verfch water maar nergens eene verfche waterbaai; want zoo ver als wy van *Sandy point* de kuft langs wandelden troffen wy niet een eenige

plaats

plaats aan daar een boot zonder het uiterfte gevaar aan land kon komen. Wy zagen onder weg een groot getal hutten of *Wigwams*, welke maar onlangs van de Indiaänen fcheenen verlaten te zyn, want in fommige van dezelven waren de vuren nog naauwlyks uitgedooft. Deze hutten ftonden in kleene afgezonderde wyken van 't bofch en altoos digt by een beek van verfch water. In verfcheide plaatfen vonden wy wilde Sellery en eene verfcheidenheid van planten, welke waarfchynlyk, na een lange Zeereis, den Zeelieden van groot nut zouden zyn. In den avond wandelden wy te rug en vonden de Schepen ten anker liggen. De fyne lucht van deze plaats had ons Volk zoo verflindend hongerig gemaakt, dat zy wel driemaal hunne portie zouden hebben konnen eten; ik was, derhalven blyde te zien dat fommige hunner de zegen trokken en andere aan land gegaan waren om wild te fchieten; op myne aankomft werd de zegen opgehaalt met een vangft van zeftig groote barbeelen, ook hadden de Schutters een goede jacht, want de plaats leverde overvloed van ganzen, talingen, fnippen en andere Vogels die alle eene uitmuntende Spys maakten.

Op Donderdag den 27. omtrent den middag, hebbende weinig wind en veel ftilte gehad, lieten wy het anker vallen in de Hongersnood haven, digt onder den wal, alwaar wy onze ftandplaats veilig en gelegen vonden; wy waren 'er tegen alle winden gedekt, uitgezondert tegen dien van 't Z. O. die 'er zelden waait: en genomen een Schip wierd al eens tegens den wal gedreven in den uiterften inham van de Baai, zou hetzelve nog geen fchade bekomen, de grond fchoon en zagt zynde. Wy vonden hier zoo veel dryvend hout, dat duizend Schepen zich daarvan zouden hebben konnen voorzien, zoo dat wy de moeite niet behoefden te doen om het in de boffchen te gaan hakken. Het water van de rivier *Sedger* is uitmuntend, maar de booten konnen eerft, wanneer het twee uren van vloed is, de rivier opkomen. De ftroom loopt 'er zeer fnel, en verfcheide ftompen van boomen liggen 'er onder 't water verborgen: door een van deze ftompen kreeg ik een gat in myne boot, die terftond vol water liep; wy geraakten aan land zoo goed

goed als wy konden, daar de boot met groote moeite tegen den kant werd opgehaalt, en het gat in haren bodem geſtopt. Aan beiden de zyden dezer riviere zyn de ſchoonſte boomen dien ik ooit zag, en ik twyffel niet of zy zouden de ganſche Britſche Scheepvaart konnen voorzien van maſten, de beſten die 'er in de Weereld zyn. Sommige dezer boomen zyn van eene zeer groote hoogte en hebben meer dan agt voeten middellyns. In deze bosſchen worden, niettegenſtaande de koude der luchtſtreek, een onnoemlyk getal Pappegaaijen gevonden en ander gevogelt van de allerſchoonſte pluimaadje. Elken dag ſchoot ik voor myn eigen en voor veele anderen eene genoegſame meenigte ganzen en eendvogels: wy hadden in de daad overvloed van allerlei ſoort van Proviand, want wy vingen elken dag zoo veel viſch als het Volk van beiden de Schepen kon nuttigen. Terwyl ik hier dikwyls aan den wal was ontdekte ik de ſpooren van veel wild gediert; maar zag 'er nooit eenig; insgelyks vonden wy verſcheide hutten of *Wigwams*, maar kreegen nooit een Indiaän te zien. Het land tusſchen deze Haven en Kaap *Forward*, in een tusſchen wydte van vier Zeemylen, is ongemeen ſchoon; de grond ſchynt zeer goed te zyn, en 'er zyn niet minder dan drie redelyke breede rivieren, behalven nog verſcheide beeken. Terwyl wy aan deze Kuſt ten anker lagen, begaf ik my, op zekeren dag, naar Kaap *Forward* en toen ik uitging, had ik voorgenomen nog verder te gaan; maar het weder werd zoo ſlecht, en het regende zoo ſterk, dat wy blyde waren alhier halte te houden en een goed vuur te konnen maken om onze kleederen te droogen, die door en door nat waren geworden. De plaats, daar wy halte hielden, ſcheen door de Indiänen maar even te voren verlaten te zyn, dewyl het hout, dat half verbrand lag, ter plaatſe daar zy hunne vuuren gemaakt hadden, nog warm was; kort na dat ons vuur was aangeſteeken, zagen wy tegen over ons aan de Kuſt van *Terra del Fugo* een ander vuur branden, waarſchynlyk tot een teeken, hetwelk wy, waren wy Indiänen geweeſt, verſtaan zouden hebben. De bergen, zoo ver ik zien kon, waren van eene onmeetelyke hoogte, zeer klippig en van de kruin tot aan den voet met ſneeuw bedekt.

Langs

Langs den oever deed ik een togtje Noordwaarts aan, en vond het land, verſcheide mylen ver, ongemeen aangenaam, zynde de grond op veele plaatſen bedekt met bloemen, welke, zoo in fraaiheid als reuk, niet minder waren, dan die gemeenlyk in de thuinen worden aangekweekt; en ware het niet om de ſtrenge winter koude, zou dit land, gelyk ik my verbeelde, door bebouwing, een der fraaiſte van de Weereld konnen gemaakt worden. Even na dat wy hier ten anker waren gekomen, had ik, aan den uiterſten inham van deeze baai, digt by een loopend beekje en aan den kant van een boſch, eene kleene tent laten opſlaan, daar drie man gedurig bezig gehouden werden met waſſchen: zy ſliepen aan land, maar werden even na zonnen ondergang gewekt door 't gehuil van eenige wilde beeſten, het welk door de duiſterheid des nachts en de eenzaamheid dezer woeſte plaats akeliger was, dan men zich kan verbeelden: het geluid was hol en zwaar, zoo dat het gediert, van wat ſoort ook, zekerlyk zeer groot moet geweeſt zyn: toen de arme knapen bemerkten dat het gehuil nader kwam en ſterker werd, lieten zy het ſlapen voor dien nacht varen, maakten een groot vuur, het welk zy in eenen gedurigen vlam hielden: dit weerhield de dieren op de tent aantevallen, rondom dewelke zy evenwel op eenen geringen afſtand bleven ſnuffelen met een onophoudelyk gehuil tot dat de dag aankwam, wanneer zy, tot geen geringe trooſt voor de verſchrikte matroofen, verdweenen.

Aan deze plaats, niet verre van daar het Schip gelegen was, is een heuvel die ontdaan ſcheen te zyn van hout, ook veronderſtelden wy dat dit de grond ware daar de Spanjaards voorheên eene veſting hadden. (*) Een der Scheepslieden, over dezen heuvel heentrekkende, beſpeurde dat op zekere byzondere plaats van denzelven, het geluid van zyn voet te rug gekaatſt werd als of de grond hol ware geweeſt, om die reden ging hy verſcheiden malen over dezelfde plek, en het uitwerkſel gedurig eveneens vindende begon hy te vermoeden dat hier moge-

(*) De Lezer zal, in 't vervolg, nader berigt van deze Veſting vinden in de Reis van Capt. *Wallis*.

mogelyk iets begraven of verholen lag. Aan boord komende verhaalde hy my wat hy opgemerkt had, waar op ik zelf met eenig volk derwaards ging, voorzien van ſpade en houweel. Ik liet den grond tot op eene aanmerkelyke diepte opgraven, maar wy vonden 'er niets; ook was 'er noch holte, noch verwulfſel zoo als wy verwagt hadden te zullen vinden. Door de boſſchen te rug keerende vonden wy twee zeer groote bekkeneelen, welke, uit de tanden te oordeelen, ſchenen behoort te hebben aan eenig verſlindend roof dier maar van wat ſoort konden wy niet giſſen.

Tot Vrydag den 4 January van 1765. ons aan deze kuſt opgehouden en beiden de Schepen van hout en water voorzien hebbende, 't geen het voorname oogmerk was geweeſt waarom ik deze ſtraat was ingeloopen, beſloot ik te rug te ſtevenen ter opſporinge van *Falklands* Eilanden.

Op Zondag den 6, het Schip behouden buiten de ſtraat gebragt hebbende, en zeer vermoeit zynde, lag ik my ter ruſt neder en viel raſch in ſlaap; maar in minder dan een half uur werd ik wakker door het ſtooten van het Schip op een bank; ik ſprong ſchielyk op, liep naar het dek alwaar ik wel haaſt ontdekte dat wy op een harde zandplaat vaſtgeraakt waren. Gelukkig voor ons dat het toen ter tyd dood ſtil was; ik gaf terſtond bevel om de boot uit te zetten, en het tui-anker uit te brengen ter plaatſe daar de grond het diepſt was; het anker hield vaſt, maar alvorens wy het braadſpit aan den gang hadden om het Schip aftewinden raakte hetzelve door de enkele vloed weder vlot; deze bank van welke nooit eenig Zeeman, die te voren door deze ſtraat gevaren had, melding maakte, is ten uiterſten gevaarlyk, voor al, dewyl dezelve regt in het midden van 't vaarwater gelegen is, tuſſchen de Maget *Maria* Kaap en de eerſte engte, en juiſt in 't midden tuſſchen de Noord en Zuidoevers. De plaat of bank is meer dan twee Zeemylen lang en ruim zoo breed, en op verſcheiden plaatſen zeer ſteil. Toen wy op dezelve waren lag *Poſſeſſion point* op een afſtand van drie Zeemylen N. O. van ons af, en de ingang van de engte Z. W. op een afſtand van twee Zeemylen.

Op Maandag den 14. langs de Kuſt ſtevenende, zagen wy een

een laag en plat eiland, vol hooge bies-hoopen die zeer wel naar kreupel bosch geleken; het lag ten Z. van ons af op den afstand van twee à drie Zeemylen en het laagste gedeelte ten W. op drie Zeemylen afstand's. Wy bleeven onzen koers nog vyf Zeemylen verder houden, en zagen toen een laag klippig eiland. Dit eiland is omtrent drie Zeemylen afgelegen van het land welks Kust wy langs zeilden, en maakt met hetzelve een zeer diepe Baai, O. ten N. van het andere eiland afleggende op hetwelk wy die hooge bies-bossen gezien hadden.

Op Dingsdag den 15. des morgens om agt uren zagen wy eene opening, welke zich liet aanzien als een Haven, strekkende O. Z. O. op een afstand van omtrent twee à drie Zeemylen. Op deze ontdekking draaiden wy by en zonden van ieder Schip een Boot uit om deze opening optenemen; maar alzoo het kort daar aan zeer hard begon te waaijen, de lucht betrok en het zeer sterk regende, waren wy genoodzaakt het met beide Schepen naar Zee te wenden, en het was niet dan met zeer veel moeite dat wy vry raakten van de twee klipachtige eilanden, welke ten O. van ons af waren. Wy hadden nu een zware Zee, en ik begon te dugten dat de wind ons te ver mogt afdryven waardoor wy ons Volk in de Booten zouden moeten agterlaten. Evenwel omtrent drie uren in den namiddag het weêr opklarende, wendde wy het, en stuurden weder naar land, en kort daaraan hadden wy het genoegen een onzer Booten, hoewel zeer ver te lywaard van ons af, te zien. Ik hield aanstonds naar haar toe, en vond dat het de Boot van de *Tamar* was, waarin zich de Hr. *Hindman*, tweede Lieutenant, bevond, die in de opening aan land geweest zynde, het gewaagt had, niettegenstaande de zware Zee en het slechte weder, van den wal aftesteeken, om my kennis te geven dat hy eene schoone Haven had gevonden: wy stevende terstond op dezelve aan en vonden die boven zyn verhaal en onze verwagting. De ingang heeft omtrent de wydte van een myl en over al is dezelve volmaakt veilig, zynde de diepte van 't water, kort onder den wal, van tien tot zeven vadem. Wy vonden deze Haven te bestaan uit twee kleine Baaijen aan Stuur-

boordszyde, daar de Scheepen zeer veilig het anker konnen werpen, en wordende in elke Baai een fraai beekje van versch water gevonden. Kort daar aan zeilden wy een Haven in van veel grooter uitgestrektheid, welke ik *Egmont's* Haven noemde, ter eere van den Graaf, die toen ter tyd eerste Lord van de Admiraliteit was; naar myne meening is deze Haven een der fraaiste in de Weereld. De mond daar van legt ten Z. O. op een afstand van zeven zeemylen van het lage klippige Eiland, en op een afstand van omtrent twee mylen van den wal, men vind 'er tusschen de zeventien en agtien vadem water; en omtrent drie zeemylen ten Westen van de Haven is een strand van ongemeen wit zand, af en aan het welke een Schip ankeren kan tot dat 'er gelegenheid is om inteloopen. In 't opzeilen naar dit zandig strand, ziet men de twee lage, klippige eilanden, van welken wy het moeilyk vonden aftehouden, toen het weêr ons noodzaakte de ruimte te kiezen, Oostwaards en de *Egmont's* Haven ligt omtrent zestien zeemylen van het noordeinde dezer Eilanden af. Wy vertuiden in tien vadem water in een zeer goeden anker grond. De noorder uithoek van den wester wal lag omtrent twee en een halve myl van ons af; de waterplaats aan dien wal strekte W. N. W. ½ W. op een afstand van een halve myl, strekkende de eilanden aan de oostzyde O. ten Z. op een afstand van vier mylen. De gansche Scheepvaart van Engeland zou hier veilig ankeren konnen, tegen alle winden beschut. Kort na dat ons Schip ten anker was gekomen, kwam de andere Boot, die aan den wal gebleeven was, toen de Heer *Hindman* het waagde aftesteeken, aan boord. In het zuidelykst gedeelte van de Haven zyn verscheiden eilanden, maar die geen doortocht voor een Schip hebben. Ik voer evenwel in myn Boot tusschen dezelven door omtrent zeven zeemylen ver van de plaats daar het Schip gelegen was, en kwam in eene breede diepte, welke voor de Schepen om veilig te zyn al te open legt; de Schipper van de *Tamar*, die insgelyks met de Scheeps boot die eilanden rond gevaren was, en van buiten af in deze diepte kwam, verhaalde dat 'er verscheide droogtens af en aan gevonden werden, zoo dat al wäre de Haven nog zoo goed het niet voorzigtig zyn zoude eenige poging

ging te doen om dezelve in te loopen. Over al word in *Egmont's* Haven de grootste overvloed van versch water gevonden, ganzen, eendvogels, snippen en andere Vogels zyn 'er zoo meenigvuldig dat ons Scheepsvolk dezelven zat werd: het was gemeen voor een Boot zestig of zeventig van de schoonste ganzen met zich te brengen zonder eene enkele schoot kruit te verspillen, want het Volk velden 'er zoo veelen als zy wilden met steenen ter neder: hier is echter gebrek aan hout en het eenigst dat 'er gevonden word is een weinig dryfhout langs den wal, hetwelk, zoo als ik my verbeelde, uit de straat van *Magellaan* koomt. Onder andere verversfingen, welke ten uitersten heilsaam zyn voor hen, die gedurende een lange reis, aan het Scheurbuik zyn ziek geworden, vind men hier een ongemeenen overvloed van wilde Sellery, en Bosch-zuuring, ook ontbreeken 'er geene mossels, schulpvisch, alikruiken en zeevisch: zeekalven en Penguins zyn hier in overgroot getal, zoo dat het onmogelyk is langs strand te wandelen alvorens hen verjaagt te hebben: de Kust is overvloedig voorzien van Zee-leeuwen, waar van 'er veelen van eene verbazende grootte zyn. Wy vonden dit dier zeer ontzachlyk; eens werd ik door hetzelve zeer onverwagt aangevallen, en het was met de uiterste moeite dat ik my met worstelen redde: op andere tyden hadden wy verscheiden malen tegen het zelve te stryden; en somtyds hadden twaalf Scheepsgasten een uurwerk om een dezer dieren van kant te helpen. Ik had een zeer fraaije groote hond by my, maar eene enkele beet van deze dieren scheurde hem byna aan stukken. Ook waren deze de eenige gevaarlyke dieren niet die wy hier vonden; want de Schipper, op zekeren dag naar de Zuidkust uitgezonden zynde, om te peilen, verhaalde by zyne terug komst, dat vier dieren, die ten uitersten woest waren en zeer naar Wolven geleken, tot de buik in 't water waren geloopen om op het Volk in de Boot aantevallen, het welk geen vuurwapenen by zich hebbende de Boot terstond naar 't diepe bragten. De volgende morgen, na dit gebeurde, ging ik zelf naar den Zuidwal daar wy één van de grootste Zee-leeuwen vonden die ik ooit gezien had: het Bootsvolk thans wel gewapend zynde,

viel terſtond op hem aan en, gedurende den ſtryd, zagen wy een der andere dieren op ons afkomen, wy vuurden 'er op, eer hy ons op 't lyf was, en doodden hem terſtond, ſchoon ik naderhand wenſchte dat wy hem levend gevangen hadden, het gene ik durve zeggen, niet moeilyk zou geweeſt zyn als wy maar op onze hoede geweeſt waren. Wanneer eenige dezer dieren ons Volk in 't gezigt kreegen, liepen zy, op welk een afſtand ook, aanſtonds op hen toe; en dien dag werden 'er niet minder dan vyf gevelt. Zy werden altoos, door 't Scheepsvolk, Wolven geheten, alhoewel ik meen, dat buiten de grootte en het maakſel van de ſtaart, zy meer overeenkomſt hadden met een Vos: zy zyn zoo groot als een middelmatige engelſche hond en hebben ſlagtanden, die aanmerkelyk lang en ſcherp zyn; men vind aan deze Kuſt eene groote meenigte van deze dieren, alhoewel het niet gemaklyk te giſſen zy, hoe zy 'er gekomen zyn, want deze eilanden leggen ten minſten honderd zeemylen van het vaſte land. Zy graven in den grond even als de Voſſen, en wy hebben dikwyls ſtukken van Zee-leeuwen gezien die zy van een geſcheurt hadden, als mede vederen van *Penguins*, welke rondom den ingang hunner holen verſpreid lagen. Om van deze dieren ontſlagen te zyn, ſtak ons Volk het gras in brand, zoo dat het land verſcheide dagen agter den anderen in vollen vlam was, zoo ver het oog kon reiken, ook zagen wy hen met groote meenigte loopen om andere ſtreeken te zoeken. Ik liet verſcheide holen graven van omtrent twee voeten diep om den aart des gronds te onderzoeken, welke ik boven op van zwarte aarde vond en van onderen een ligte klai. Terwyl wy hier waren, lieten wy de ſmeedery aan den wal opzetten om een meenigte yzerwerk te herſtellen en te maken welk wy noodig hadden. Ons Volk kreeg ieder morgen een uitmuntend ontbyt van geſmolten vleeſchgelei gemengt met wilde ſellery en havergort: ook dagten wy niet alleen om ons zelven, want de Heelmeeſter van de *Tamar* omheinde een ſtuk gronds naby de waterplaats, met eene borſtweering van groene zooden, bezaaijende dezelve met de uitmuntendſte moeskruiden als een hof, ten nutte van die genen die in 't vervolg deze plaats zouden mogen

aan-

aandoen. Van deze Haven en de omleggende Eilanden nam ik in den naam van zyne Majesteit bezit, doopende dezelven de *Falklands - Eilanden*, en zoo ik meen heeft men geene reden om te twyffelen, of ze zyn dezelfde aan welken *Cowley* den naam gaf van *Pepys Eilanden*. De twee voornaamste dezer Eilanden zyn waarschynlyk, in 't Jaar 1689, de *Falklands - Eilanden* geheten door *Strong*, dewyl het bekent is dat hy den naam van *Falklands Sunda* gegeeven heeft aan de Straat, welke dezelven van elkanderen scheid. Het dagverhaal van deezen Zeevaarder ligt als nog ongedrukt in het *Britsche Museum*. De eerste die deze Eilanden gezien heeft, word veronderstelt Kaptein *Davies* geweest te zyn, de makker van *Cavendish* in 1592. In 1594 zag *Sir Richard Hawkins*, zoo men meent, dit zelfde land, het welk hy, ter eere zyner Koninginne, *Elizabeth*, als toen den naam gaf van *Hawkins Maagdenland*. Lang daar na werden deze Eilanden gezien door het Volk van eenige Fransche Schepen van *St. Malo*, en waarschynlyk, dat *Frezier*, om die reden, dezelven de *Maloinsche* heeft genoemt, een naam welke sedert door de *Spanjaards* is aangenomen.

Na dat wy ons in de Haven van *Egmont* tot den 27 January hadden opgehouden, gingen wy ten agt uren in den morgen met een Z. Z. W. wind weder onder zeil; maar naauwlyks waren wy buiten de haven geraakt, of het begon zeer hard te waaijen en het werd zoo dyzig dat wy de klippige Eilanden niet zien konden. Ten tien uren hadden wy de twee lage Eilanden Z. Z. O. van ons af, op een afstand van vier of vyf mylen, waar op wy langs den wal Oostwaards op stevenden en na omtrent vyf zeemylen voortgezeilt te hebben, zagen wy eenen aanmerkelyken hoek lands met een rots niet ver van daar gelegen, leggende O. Z. O. ½ O. van ons af, op een afstand van drie zeemylen. Deze hoek lands werd door my kaap *Tamar* geheeten. Dezelfde koers nog vyf zeemylen verder gehouden hebbende, zagen wy een rots omtrent vyf mylen van het vaste land, strekkende N. O. op den afstand van vier of vyf zeemylen; deze rots noemde ik *Edistone*, waar op ik tusschen dezelve en eenen aanmerkelyken hoek lands, welken uithoek ik kaap

Dol-

Dolphyn noemde, in de ſtreek van O. N. O. vyf zeemylen verder doorſtevende. Van kaap *Tamar* tot kaap *Dolphyn*, een afſtand van omtrent agt zeemylen, maakte het land zoo als ik meende een diepe doortogt, welke ik de doortogt of *Sound van Carlisſe* noemde, maar welke naderhand bleek de Noorder ingang te zyn van de ſtraat tuſſchen de twee voornaamſte Eilanden. In het gedeelte, welk ik de uiterſte inham van den doortogt veronderſtelde te zyn, zagen wy een opening, die zich deed aanzien als een haven. Van kaap *Dolphyn* ſtuurden wy, langs den wal, O. ½ N., voor omtrent 16 zeemylen, naar eene laage platte kaap of uithoek, wanneer wy zeil minderden. In den tocht van dezen dag, ſcheen het land, voor 't grootſte gedeelte, zeer veel overeenkomſt te hebben met de Ooſtzyde van de kuſt van *Patagonia*, zynde geheel en al ontbloot van boomen en laag hout, en vertoonende niets dan zandduinen hier en daar met eenige weinige biesbosjes bezet, welke wy in de haven van *Egmont* insgelyks gezien hadden.

Op Maandag den 28, 's morgens om vier uren, maakten wy zeil, beneden de platte kaap, welke wy Z. O. ten O. op een afſtand van vyf zeemylen van ons af hadden; ten half vyf uren ſtrekte dezelve Z. Z. O. op een afſtand van twee zeemylen, waar op wy van het O. Z. O., vyf zeemylen ver, ſtevenden naar drie lage klippige Eilanden, die omtrent twee mylen van het vaſte land waren afgelegen. Van deze Eilanden ſtevenden wy vier zeemylen Z. Z. Ooſtwaards aan, naar twee of drie lage Eilanden, die omtrent een myl ver van den vaſten wal gelegen waren. Tuſſchen deze Eilanden maakt het land een zeer diepe ſtraat, welke ik *Berkley's Sound* noemde.

Wy bleven naar *Port Deſire* voortſtevenen tot Woensdag den zesden February, toen wy in den agtermiddag land zagen, en op de haven aanhielden. Gedurende onzen ganſchen tocht van *Falklands-Eiland* tot aan deze plaats, was het getal der Walviſſchen rondom het Schip zoo groot, dat het vaarwater daar door zeer gevaarlyk werd gemaakt; wy waren eens op 't punt van op een der zelven te ſtooten, en een andere blaasde het water tot op ons half dek; deze waren grooter dan de meeſten die wy tot nog toe gezien hadden. In 't opzeilen naar *Port Deſire* ver-

zagen wy de *Florida* een proviand Schip, welk wy uit Engeland verwagtende waren, en ten vieruren kwamen wy in de mond van de haven ten anker.

Den volgenden morgen kwam *Mr. Dean*, de Schipper van het proviand Schip, by ons aan boord, en uit zyn verhaal vernemende dat zyn fokkemaſt van een gereten en zyn Schip weinig beter dan een wrak was, beſloot ik de haven inteloopen, en te beproeven of ik het Schip aldaar kon ontladen, alſchoon de naauwheid van de plaats en de ſnelheid der ſtroomen het een zeer gevaarlyke ligging maken. In den avond raakten wy binnen, maar alzoo het des nachts zeer hard woei, deeden de *Tamar* en het proviand Schip noodſchoten; ik zond aanſtonds myn boot tot hun byſtand, wanneer men bevond, dat niet tegenſtaande zy vertuit lagen, zy echter de haven waren opgedreven, in het grootſte gevaar zynde van op het land gezet te worden. Niet dan met groote moeite werden zy gered, maar den volgenden nacht werden zy weder opgedreven, toen wy door dezelfde pogingen hen andermaal uit het zelfde gevaar redden. Terwyl het proviand Schip herſtelt werd, liet Kaptein *Mouet* van de *Tamar* my weten dat zyn roer geſpleten was, en in gevolge van myn verzoek lapte hy het met yzer-werk zoo goed hy konde, dewyl 't niet mogelyk was hem een nieuw te bezorgen.

Op Woensdag den 13, het proviand Schip gereed zynde om zee te kiezen, zond ik een myner onder Officieren die de Straat zeer wel kende, en drie of vier Zeelieden aan deszelfs boord, bevelende den Schipper zoo ſpoedig mooglyk naar Hongersnood Haven (*Port Famine*) te zeilen. Den volgenden morgen liepen wy in Zee. Ter zyde van *Penguin's Eiland* zagen wy het proviand Schip ver Ooſtwaards af. Den 16. zagen wy kaap Schoonweder (*cape Fairweather*) ten W. Z. W. en een vreemd zeil ten N. W. hetwelk agter op ons kwam aanſtevenen. Op den 17. 's morgens ten zes uren, kaap *Maget Maria* op een afſtand van vyf mylen van ons afliggende, zetten wy het op de Straat aan, terwyl het vreemde Schip ons bleef volgen. Op den 18. kwamen wy door de eerſte engte en bemerkende dat het vreemde Schip, van het oogenblik dat het ons gezien had,

dezelfde koers had gehouden, die wy gehouden hadden, minderende en makende zeil even als wy deden, werd het een onderwerp van veel bedenking; en dewyl ik genoopt was, na het doorzeilen van de eerfte engte, het proviand Schip intewagten, dat zeer ver achter ons was, verbeelde ik my, dat de vreemdeling met my fpreeken wilde, waarom ik het Schip in de beft mogelyke orde liet brengen. Zoo haaft hy de eerfte engte was door geraakt, en my zag byleggen, deed hy insgelyks, omtrent viermylen te loefwaard van my af. In dezen ftand bleven wy tot de nacht aankwam, en door den ftroom naar den zuidwal overgedreeven wordende, lieten wy het anker vallen; alvorens het morgen was veranderde de wind, en by het aanbreëken van den dag zag ik onzen wachter, omtrent drie zeemylen te lywaard van ons, ten anker liggen. Dewyl het thans van vloed ging, meende ik het door de tweede engte heen te werken; maar ziende dat de vreemdeling mede zeil maakte, en het naar ons toezette, liep ik rechtftreeks over in *Gregory baai*, daar ik het Schip ten anker bragt, met een agtertouw aan 't kabel: ik liet insgelyks agt van onze ftukken, welke alles was daar wy by konden, uit het hol naar boven halen, en dezelven aan eene zyde plaatfen. Ondertuffchen bleef het vreemde Schip al werken om ons op zyde te komen, en onze giffingen wegens hetzelve waren veelvuldig, want hy toonde geen vlaggen, gelyk wy mede niet deden. Omtrent dezen tyd gebeurde het dat het proviand Schip, terwyl het trachtte digt by ons ten anker te komen, aan grond raakte waar op het vreemde Schip het anker liet vallen, een weinig agterwaards af, hyffende ten zelven tyde de franfche vlagge op, en deszelfs groote boot benevens eene andere boot uitzendende met een anker om het proviand Schip te helpen. Als nog liet ik geene vlaggens zien, maar ik zond myne eige booten als mede een boot van de *Tamar* tot byftand van het proviand Schip, te gelyk de Officieren bevelende niet te dulden dat de Franfchen aan 't Schip's boord kwamen, maar hen op eene beleefde wyze te bedanken voor den byftand dien zy voornemens geweeft waren te verleenen. Deze bevelen werden ftipt gehoorfaamt en met de hulp alleen van onze eigen boo-

booten raakte het proviand Schip weder vlot. Myn Volk verhaalde dat het Fransche Schip sterk bemand scheen te zyn, en een zeer groot getal Officieren aan boord te hebben. Om elf uren des nachts ankerden wy in zeven vademen water, af en aan *Elizabeths Eiland*, ten zelven tyde kwam het Fransche Schip mede ten anker, doch in een slechte plaats aan de zuidzyde van *Bartholomeus Eiland*, het geen my overtuigde dat het geen kennis had van het kanaal.

Des Dingsdags den 19, 's morgens ten zes uren, ligtte ik het anker en zeilde tusschen de *Elizabeth* en *Bartholomeus Eilanden* door met een N.W. Wind, en na vyf of zes mylen Z. Z. W. gezeilt te hebben, voeren wy over een bank, alwaar wy, tusschen het wier, 7 vademen water hadden. Deez bank ligt vyf of zes mylen Z. W. van het middelst gedeelte van *St. George's Eiland*. Het Fransche Schip bleef ons achter op stevenen, en wy verbeeldden ons dat het zelve of van de *Falklands-Eilanden* kwam, (daar de Franschen toen ter tyd een Vesting hadden,) om water te halen of dat het een schets van de Straat kwam maken. Het overige van den dag als mede den volgenden morgen van Woensdag den 20. hadden wy veranderlyke winden met stiltens. Ik zette om die reden des agtermiddags de booten uit om ons, om den uithoek van *St. Anna*, in Hongersnood haven te laten sleepen: des avonds ten zes uren wierpen wy het anker uit, en kort daar aan dreef het Schip ons zuidwaards voorby.

Wy bleven hier liggen tot Maandag den 25. toen ik, beide de *Dolphyn* en de *Tamar* uit het proviand Schip zoo veel levens voorraad genomen hebbende als zy konden bergen, den Schipper van dat Schip bevel gaf naar Engeland te rug te keeren zoo rasch als hy klaar konde komen, waar op ik met de *Tamar* uit Hongersnood haven zeilde, voornemens om door de straat te komen alvorens het jaargetyde te ver zou verloopen zyn. Op den middag waren wy drie zeemylen ver van *St. Anna's* uithoek, welke N. W. van ons aflag, en drie of vier mylen ver van *Shut-up's* uithoek, welke wy Z. Z. W. van ons hadden afliggen. *Shut-up's* uithoek ligt, volgens 't Kompas, van *St. Anna's* uithoek Z. ½ O, en deze twee uithoeken liggen omtrent vier of

of vyf mylen van elkaar. Tusschen deze beide uithoeken is eene platte droogte, welke van Hongersnood haven en voorby de rivier *Sedge* drie of vier mylen Zuidwaards loopt.

Wy stuurden Z. Z. W. met weinig wind langs den wal, van *Point Shut-up* naar kaap *Forward*, en omtrent drie uuren in den agtermiddag zeilden wy voorby het Fransche Schip, het welk wy in een kleene Baai zagen liggen omtrent twee zeemylen ten Zuiden van *Point Shut-up*. Het agterschip was digt in 't hout gehaalt, en wy konden zien dat zy groote hout-palen gehakt hadden, die aan weêrskanten van het Schip lagen, zoo dat ik niet langer twyfelde of zy waren uitgezonden om zich het benoodigde voor hunne nieuwe vesting te bezorgen, alhoewel ik niet kon begrypen waarom zy ten dien einde de straat zoo ver opgekomen waren. Na myne te rug komst in Engeland verstond ik, dat dit het Schip de *Arend* was geweest, onder 't bevel van den Heer *Bougainville*, die, gelyk ik gegist had, in de straat was gekomen om hout te hakken voor de Fransche Kolonie op de *Falkland's* Eilanden. Van kaap *Shut-up* tot kaap *Forward* is de koers volgens 't Kompas Z. W. ten Z., en de afstand zeven zeemylen. Om agt uren des avonds hadden wy kaap *Forward* N. W. ½ W. op een afstand van omtrent een myl van ons afliggen, waarom wy het, uit hoofde van den nacht, dragende hielden. Dit gedeelte van de straat heeft de breedte van omtrent agt mylen, en af en aan de kaap hadden wy veertig vadem water een halve kabels lengte van den wal. Dingsdag den 26, omtrent vier uren in den morgen, maakten wy zeil, en ten agt uren, slappe koeltens uit alle streeken van 't Kompas gehad hebbende, hadden wy kaap *Forward* N. O. ten O. omtrent vier mylen van ons afliggen en kaap *Holland* W. N. W. ½ W. op een afstand van omtrent vyf zeemylen. Ten tien uuren hadden wy frissche koeltens uit den W. N. W. en by tusschenpozen schielyke valwinden, die zoo hevig waren dat zy ons noodzaakten alles optegijen zoo dikwyls dezelve aankwamen. Wy bleven echter te loefwaard sturen en naar een ankerplaats uitzien, trachtende ten zelven tyde een baai te bereiken omtrent twee zeemylen ten westen van kaap *Forward*. Ten vyf uren zond ik een boot met een Officier naar deze baai om te peilen, en de-

dezelve voor ons gefchikt vindende, liepen wy 'er in, latende omtrent zes uren het anker vallen in negen vademen water, hebbende kaap *Forward* O. ½ Z. op vyf mylen afftands van ons af liggen; een klein Eiland, 't welk midden in de baai en omtrent een myl ver van den wal gelegen was hadden wy W. ten Z. op een afftand van een halve myl, en een beekje verfch water N. W. ten W. op een afftand van drie vierde myl.

Op Woensdag den 27, den volgenden morgen, ten zes uren ligtten wy het anker en vervorderden onzen togt, door de ftraat, van kaap *Holland* naar kaap *Gallant*, welke kapen omtrent agt zeemylen van den anderen liggen. Kaap *Gallant* is een zeer hoog en fteil voorgebergte, en tusfchen deze kaap en kaap *Holland* is eene Rak van omtrent drie zeemylen breed, welke het Engelfche Rak genaamt word. Omtrent vyf mylen ten Z. van kaap *Gallant* ligt een groot Eiland, *Charles* Eiland geheeten, daar men noodzaaklyk noordwaards van dient te houden: wy zeilden langs deszelfs Noordwal, op een afftand van omtrent twee mylen en fomtyds veel minder. Een weinig ten Ooften van kaap *Holland* is een fraaije zandige baai, die *Woods* baai geheeten word, daar het zeer goed is te ankeren. De bergen aan weêrskanten van de ftraat zyn, denk ik, hooger en vertoonen zich woefter dan eenige anderen in de Weereld, uitgezondert misfchien de *Cordilieres*, beide ruw, klippig en fteil zynde, wordende van den top tot aan den voet met fneeuw bedekt.

Van kaap *Gallant* tot aan *Paffage Point*, omtrent drie zeemylen van den anderen gelegen, loopt de kuft, volgens het Kompas, W. ten N. *Paffage Point* is de Ooftelyke uithoek van *Elizabeth's* baai en maakt een laag land, beneden het welke een rots gelegen is. Tusfchen dit en kaap *Gallant* zyn verfcheide Eilanden, van welke fommige byzonder kleen zyn; maar het Ooftelykft van dezelven, *Charles* Eiland naamenlyk, en van 't welk hier boven gefproken is, heeft een lengte van twee zeemylen; het daar aan volgende word *Monmouth's* Eiland geheeten; en het Weftelykfte *Rupert's* Eiland. *Rupert's* Eiland ligt Z. ten O. van *Point Paffage*. Deze Eilanden maken de ftraat

zeer naauw. Tusſchen *Point Paſſage* en *Rupert's* Eiland, is maar twee mylen breedte en 't is noodig ten Noorden van alle deze Eilanden te houden, met het Schip digt onder den Noordwal. Wy zeilden binnen twee kabels lengte van het land af en peilden geen grond met veertig vademen. Ten zes uren des avonds liep de wind naar 't Weſten, waarop wy het naar *Elizabeth's* baai ſtuurden en in tien vademen water in een zeer goeden grond het anker lieten vallen. De beſte ankerplaats, nogthans, is in dertien vademen, want een kabels lengte van ons af was maar drie of vier vademen water. In deze baai vind men een good beekje van verſch water. Wy beſpeurden hier de vloet ſterk naar 't Ooſten te loopen, en volgens onze reekening vloeit het hier by volle en verandering van Maan omtrent ten twaalf uren. De miswyzing bevonden wy hier twee ſtreeken naar 't Ooſten te zyn.

Donderdag den 28, om twee uren in den namiddag, de wind uit het N. W. en Weſten waaijende met friſſche koeltens en rukken, gaf ik het teeken om anker te winden, en zoo raſch wy het Schip over het anker hadden raakten wy los door eene hevige bui: het Schip dreef terſtond naar een droogte maar twee kabels lengte van den wal, waarop wy het tui anker uitwierpen in vier vademen, terwyl onder ons achterſchip maar drie vademen waren. Het worp anker werd daarop met alle haaſt uitgebragt en de gangſpil te werk geſtelt zynde werd het Schip daar voor opgewonden. Wy haalden nu onze beide ankers binnen, lieten het worp anker ſlippen, en, de kluiffok met de ſtagzeilen bygezet hebbende, bragten wy het Schip in tien vadem water en ankerden met ons dagelyks anker in dezelfde plaats van waar wy door eenen geweldigen rukwind weggedreeven waren geworden.

Den volgende morgen, zynde Vrydag den eerſten Maart, de wind uit den Noorden waaijende, met gematigd weêr, ligtten wy weder het anker en zeilden voorby *Moſſel baai*, welke aan den zuidwal ligt omtrent een zeemyl ten Weſten van *Elizabeth's baai*. Ten negen uren paſſeerden wy de ſtraat van *St. Jeronimus*, waar van de ingang omtrent een myl van *Batchelors* rivier gelegen is. Toen wy *St. Jeronimus* ſtraat voor ons had-

hadden, lag dezelve ten N. W. van ons af, waar op wy, volgens het Kompas, W. Z. W. ſtuurden naar kaap *Quade*, welke drie zeemylen afgelegen is van den zuidelykſten uithoek van die ſtraat. Tuſſchen *Elizabeth's baai* en kaap *Quade* is een Rak van omtrent vier mylen lang, hetwelk *Crooked Reach* geheten word. Aan den ingang van *Jeronimus* ſtraat, aan de Noordzyde, zagen wy drie of vier vuuren, en kort daar aan beſpeurden wy twee of drie *Kanoos*, die ons agter op kwamen roeijen. Op den middag hadden wy kaap *Quade* W. Z. W. ½ W. van ons af, op een afſtand van vier of vyf mylen, en kort daar aan, niet dan ſlappe koeltens en ſtiltens hebbende, werden wy door den vloed Ooſtwaards gedreeven; ondertuſſchen haalden de *Kano's* ons in, en voor eenigen tyd rondom ons heen geroeit hebbende, had een hunner de ſtoutmoedigheid van aan boord te komen. De kano was zeer ſlecht gemaakt van ſchors, en het Volk dat in dezelve was, vier mans naamlyk en twee vrouwen, waren de armſte bloeden, die ik ooit gezien had. Buiten de ſtinkende huid van een Zeekalf, die los over hunne ſchouders hing, waren zy moeder naakt; zy waren nogthans gewapend met twee bogen en pylen, welke zy my gereedelyk afſtonden voor eenige weinige kraalen en andere kleinigheden. De pylen waren van riet gemaakt, en hadden een punt van groene ſteen. Dezelve waren omtrent twee voeten lang en de boogen hadden drie voeten lengte. De pees van de boog was een gedroogde darm van het een of ander Dier. In den avond kwamen wy, tegen over *Batchelor's* rivier, in veertien vademen water ten anker. De ingang van die rivier hadden wy N. ten O. van ons af, op den afſtand van een myl, en de Noordelykſte uithoek van *St. Jeronimus* ſtraat W. N. W. op drie mylen afſtands. Omtrent drie vierde van een myl ten Ooſten van *Batchelor's* rivier is een droogte daar niet meer dan zes voeten water op is als de vloed gedaan heeft; deze droogte ligt omtrent een halve myl van het Land, en is te kennen aan het wier dat op dezelve waſt. By volle en verandering van Maan is het hier omtrent een uur hoog water. Kort na dat wy het anker hadden uitgeworpen, kwamen verſcheide Indiänen aan

ons

ons boord, dien ik geſchenken deed van kraalen, linten en andere beuzelingen, waarmede zy zeer ſchenen in hun ſchik te zyn. Dit bezoek beantwoordde ik met een tegenbezoek hetwelk ik aan den wal by hun aflei, neemende enkel weinig volk met my in de jol, ten einde hen door een groot getal niet te verſchrikken. Zy ontvingen ons met veele teekenen van vriendelykheid; en om ons te verwelkomen bragten zy ons eenige beſiën, welke zy ten dien einde byeen verſamelt hadden, en met eenige weinige moſſelen, het voornaamſte, zoo niet het ganſche gedeelte van hunne levensmiddelen ſcheenen uittemaken. Ten vyf uren des morgens van den 2. ligtten wy anker, en lieten het met het ty dryven; maar ten tien uren, geen wind hebbende, en bevindende dat wy weder naar 't Ooſten dreven, wierpen wy het worp anker uit in vyftien vademen water op een bank, welke omtrent een halve myl van den Noordwal gelegen is: na het uitvieren van omtrent twee derde eens kabels, bevonden wy ons in vyf en veertig vademen water, hebbende op eenen kleenen afſtand nog dieper grond. De ſtroomen zyn in dit rak ongemeen ſterk maar zeer onregelmatig: wy bevonden dezelven van negen uren des morgens tot vyf uren van den volgenden morgen naar 't Ooſten te loopen, en de andere vier uren van vyf tot negen liepen zy naar 't Weſten. 's Nagts ten twaalf uren begon het uit den W. N. W. zeer hard te waaijen, en ten twee uren des morgens van Zondag den 3. dreef het Schip van de bank: wy wonden terſtond het anker in, waarvan wy vonden dat beide de lepels gebroken waren: tot drie uren hadden wy geen grond, maar toen dreven wy in zeſtien vademen water in den ingang van *St. Jeronimus* ſtraat: wyl het ſteeds een ſtorm bleef waaijen lieten wy terſtond het dagelyks anker vallen en vierden een halve kabel uit: het Schip draaide in een netelig tydſtip voor het anker op, toen wy niet meer dan vyf vademen water hadden en deze diepte was nog van klippen omringt. Wy wierpen het tui anker uit, en ten vyf uren bevindende dat het ty naar 't Weſte zette, en dat het weêr gematigder was, haalden wy de beide ankers op, en deden ons beſt om Weſtelyker te komen. Ten tien uren bevonden wy de ſtroom weder

der ſterk Ooſtelyk te loopen, om die reden zonden wy de boot uit, ten einde een ankerplaats te zoeken, welke zy in een baai aan den Noordwal vond, omtrent vier mylen ten Ooſten van kaap *Quade*, en niet ver van eenige kleene Eilanden: wy poogden in deze baai te komen, maar de ſtroom drong uit dezelve zoo ſterk tegen ons in, dat wy het onmooglyk vonden, en omtrent den middag wendden wy het naar *York road*, aan den ingang van *Batchelor's* rivier, alwaar wy omtrent een uur daar na ten anker kwamen.

Maandag den 4, des morgens om zes uren ligtten wy het anker, en werkten met den ſtroom, welke even als daags te voren liep, maar wy konden geen ankerplaats bereiken, zoo dat wy het op den middag weder naar *York Road* wendden. Ik nam deze gelegenheid waar om my in myn jol *Batchelors* rivier op te laten roeijen, zoo hoog als ik kon, het welk omtrent vier mylen was: in ſommige plaatſen vond ik dezelve zeer wyd en diep, en 't water was goed, maar aan den mond was dezelve by laag water zoo droog, dat zelfs een kleene boot 'er niet konde inkomen.

Den 5, om zes uren ligtten wy wederom het anker, en om agt uren het dood ſtil zynde, lieten wy ons door de booten in 't ſleeptouw nemen: ten elf uren, nogthans, kwam het ty uit het Weſten ſterk tegen ons inzetten, zoo dat wy de baai niet konden bereiken, welke de boot, op den 3, voor ons gevonden had en daar eene uitmuntende haven was, bekwaam om vyf of zes Schepen te bergen. Wy waaren, om die reden, verplicht om met het worpanker op een bank ten anker te komen in vyf en veertig vademen water, hebbende kaap *Quade* W. Z. W. van ons af op een afſtand van vyf of zes mylen, de zuidelyke punt van het Eiland dat ten Ooſten van de kaap gelegen is, juiſt in ééne rigting met de top van dezelve komende en een aanmerkelyk ſtuk ſteen gronds aan den Noordwal ten N. ½ W, op een afſtand van een halve myl, van ons af hebbende. Digt onder den wal was de diepte van 't water vyf en zeventig vademen. Zoo haaſt wy voor anker waren, zond ik een Officier naar 't weſten af om een haven voor ons uittevinden doch hy ſlaagde niet. Het overige van den dag en den ganſchen nacht was

het ſtil, het ty liep naar 't weſten van den tyd dat wy ten anker kwamen tot ten zes uren den volgenden morgen, toen wy het anker ligtten en ons door de booten naar het weſten lieten boegſeeren. Ten agt uren begon 'er eene friſche koelte te waaijen uit den W. Z. W. en W. en op den middag hadden wy kaap *Quade* op een afſtand van omtrent vyf mylen O. ten Z. van ons af liggen. In dezen toeſtand zond ik de booten weder uit om naar een anker plaats om te zien, en kort daar aan, kwamen wy op hunne aanwyzing in een kleene baai ten anker aan den Z. wal, tegen over kaap *Quade* in vyf en twintig vademen, en een zeer goeden grond. Wy hadden op den afſtand van omtrent twee kabel lengtens een kleen klippig Eiland W. ten N. van ons af liggen, de ooſtelykſte punt O. ½ Z. en kaap *Quade* N. O. ten N. op een afſtand van omtrent drie mylen: in deze plaats hadden wy overvloed aan allerlei ſoort van Schulpviſch. De *Tamar*, niet in ſtaat zynde om met ons optewerken, kwam omtrent ten twee uren ten anker in de baai aan den Noordwal, omtrent zes mylen ten Ooſten van kaap *Quade*. Gedurende den nacht was het dood ſtil, maar Donderdags den 7 des morgens kleene koeltens uit den weſten hebbende, ligtte ik omtrent agt uren het anker, en werkte met het ty voort. Op den middag hadden wy kaap *Quade* O. ten Z. op een afſtand van tuſſchen de twee à drie zeemylen, en kaap *Maandag*, welke het weſtelykſte land is dat aan den Zuidwal in 't gezigt koomt, W. ten N. op een afſtand van omtrent tien of elf zeemylen. Dit gedeelte van de ſtraat ligt W. N. W. ½ W. volgens het Kompas en is maar vier mylen breed, zoo dat de klippige bergen daar dezelve aan weerskanten tegen aanſpoelt, boven de wolken verheven en met altoos durende ſneeuw bedekt, alhier de akeligſte en woeſtſte vertooning maken, welke men zich kan verbeelden. De tyen zyn hier niet zeer ſterk; het ebt naar 't weſten, maar met eene onregelmatigheid daar geen reden van te geven is. Omtrent één uur wierp de *Tamar* het anker in de baai aan den zuidwal tegen over kaap *Quade*, welke wy maar even verlaten hadden, en wy bleven te loefwaard werken tot 's avonds ten zeven uren, toen wy in een kleene baai aan den noordwal ankerden omtrent vyf zee-

mylen

mylen ten weſten van kaap *Quade* in een zeer goeden anker grond. Deze baai is te kennen uit twee groote rotſen, die boven 't water uitſteeken en een lagen uithoek welk het uiterſte gedeelte van de baai maakt. De ankerplaats is tuſſchen twee rotſen, de ooſtelykſte ſtrekking N. O. ¼ O. op een afſtand van omtrent twee kabel lengtens; en de weſtelykſte, welke naby den uithoek is, W. N. W. ¼ W. op omtrent denzelfden afſtand: daar is insgelyks een kleene rots, welke zich by laag water tuſſchen het wier laat zien, en welke eene ſtrekking heeft van O. ¼ N. op een afſtand van twee kabel lengtens. Indien 'er meer Schepen zyn dan één konnen zy verder uit in dieper water ankeren. Gedurende den nagt was het ſtil, en het werd miſtig weêr, maar op Vrydag den 8. 's morgens omtrent tien uren begon het opteheIderen, waar op ik my naar den wal liet roeijen. Ik vond 'er overvloed van Schulpviſch, maar zag geen voetſtappen van menſchen. In den namiddag, terwyl het volk bezig was met water vullen, voer ik een diep meir op, het welk rondom de weſterlyke rots gelegen is; aan het begin van dat meir vond ik een fraaije waterval en aan de ooſtzyde verſcheide kleene inhammen daar Schepen van de grootſte diepte volmaakt veilig konnen liggen. Anders zagen wy hier niets dat eenige opmerking verdient, en derhalven, onze boot met zeer groote mosſels gevult hebbende, keerden wy te rug.

Te zeven uren van den volgenden morgen, zynde Zaturdag den 9. ligtten wy het anker en boegſeerden de baai uit. Ten agt uren zagen wy de *Tamar* ver agter ons pogende ons optezeilen. Op den middag hadden wy een weinig wind uit den O. N. O. maar om vyf uren liep dezelve W. N. W. met eene friſche koelte. Ten zes uren waren wy tegen over kaap *Maandag*, en den volgenden morgen ten zes uren hadden wy kaap *Upright*, op een afſtand van drie zeemylen O. ten Z. van ons af liggen. Van kaap *Maandag* tot kaap *Upright*, die beiden aan den Z. wal, en omtrent vyf zeemylen van elkander afgelegen zyn, is de koers volgens het Kompas W. ten N; de wal aan beide zyden is rotſig met een gebroken grond. Omtrent half agt uren hadden wy een zwaar verloop, en het weêr zeer

dik zynde, befpeurden wy eensklaps een rif van rotfen digt onder onze lyboeg daar de zee zeer hoog over heen floeg: wy hadden maar even zoo veel tyd om het door laveeren van dat rif aftehouden en indien het Schip geweigert had te wenden zou 'er geen Ziel aan boord levendig afgekomen zyn. Deeze klippen liggen op een grooten afftand van den zuidwal en omtrent drie zeemylen ten Noorden van kaap *Upright*. Te negen uren klaarde het weêr een weinig op en wy zagen den ingang van *Long Reach*, daar wy op aan ftevenden, het digtft onder den zuidwal houdende in hope van een ankerplaats te zullen vinden. Ten tien uren hadden wy harde rukwinden en dyzig weêr met fterken regen, en op den middag waren wy weder tegen over kaap *Maandag*, maar konden geen ankerplaats vinden, welke wy, echter, bleven zoeken, blyvende langs den zuidwal ftuuren, daar de *Tamar* zich kort daar aan by ons voegde, welk Schip den ganfchen nagt zeven zeemylen ten Ooften van ons was afgeweeft. Ten zes uren in den avond ankerden wy in een diepe baai omtrent drie zeemylen ten Ooften van kaap *Maandag*: wy lieten het anker in vyfentwintig vademen vallen, naby een Eiland in den uiterften inham van de baai; maar alvorens het anker hield, werden wy afgedreven tot dat het Schip voor het zelve opdraaide in omtrent vyftig vademen, 's nagts hadden wy frisfche koeltens, met fchielyke rukwinden en fterken regen; maar 's Maandags morgens den 11. werd het weêr gematigder, fchoon de lucht nog al dik bleef en de regen aanhield. Dewyl 'er een hooge zee in deze plaats inftortte, welke zeer hoog over de rotfen heen liep, naby welke wy lagen, haalden wy het anker in en fleepten het Schip naar de bank daar de *Tamar* voor anker lag: wy lieten ons anker vallen in veertien vademen en vertuiden met het worpanker naar het Ooften in vyf en veertig vademen. In de uiterfte inham van deze baai is een kom, aan welker ingang, by laag water maar drie en een half vademen diepte is; maar in 't midden van dezelve is tien vademen water, en plaats genoeg voor zes of zeven Schepen om te liggen, zonder dat de wind hen eenig kwaad kan doen.

Wy bleven hier tot Vrydag den 15. en hadden gedurende al-

aldien tyd by aanhoudenheid ſtorm, met dikke miſt en onophoudelyken regen. Op Dingsdag den 12. zond ik de boot uit, met een Officier, om naar havens uittezien aan den zuiderwal: de boot kwam niet voor Donderdag den 14. te rug, berigtende dat 'er vyf baaijen waren tuſſchen des Schips legplaats en kaap *Upright*, daar wy zeer veilig konden ankeren. De Officier verhaalde my dat hy naby kaap *Upright* eenige weinige Indiänen ontmoet had, die hem een hond hadden gegeven, en dat een der Vrouwen hem een kind had aangeboden, welk zy aan hare borſten zoogde. 't Is naauwlyks noodig te zeggen dat hy het weigerde, maar de aanbieding ſchynt deze arme, ellendige wilden meer te verlagen dan eenig ander ding in hun voorkomen of manier van leven: de natuur moet zeer by hen bedorven zyn daar zy geen gevoel ſchynen te hebben voor hun eigen krooſt, of zy moeten tot den allererbarmlykſten ſtaat gebragt wezen, indien zy gedwongen worden de natuur uitteſchudden. Eenige heuvels, welke toen wy hier eerſt kwamen, nog zonder ſneeuw waren, waren nu met dezelve overdekt, en de winter van dezen verſchriklyken en onherbergſamen oord ſcheen eensklaps gekomen te zyn: de arme matroozen leeden niet alleen zeer veel door de koude, maar hadden naauwlyks ooit een droogen draad aan hun lyf: om die reden deed ik aan het Scheepsvolk van beiden de Schepen, zonder de Officiers uittezonderen, twee balen met dikke wolle ſtoffen uitdeelen, vrees niets (*Fearnought*) geheten, welke door de Regeering bezorgt worden, zoo dat ieder man aan boord nu een warm wambes had, welk hen ten dezen tyde zeer nuttig was en wel te ſtade kwam.

Den 15, 's morgens om agt uren, ligtten wy het anker en maakten zeil; te drie uren in den namiddag, waren wy nog eens tegen over kaap *Maandag*, en ten vyf uren ankerden wy in een baai, beöoſten die kaap. De top van dezen uithoek lag N. W. van ons, op den afſtand van eene halve myl, en de uiterſte uithoeken van de baai ſtrekten van O. tot het N. ten W. Wy lagen omtrent een halve kabel lengte van den naaſten wal, welke wal een laag Eiland was tuſſchen het Schip en de kaap.

Den volgenden morgen ten zes uren, zynde Zaturdag den 16.

 ligt-

ten wy het anker en vonden dat wy de lepel van het tui-anker verloren hadden. De wind was Weſt N. W. met zwaren regen: ten agt uren bevonden wy door een ſterken ſtroom naar 't Ooſten gedreeven te worden, en op den middag hadden wy kaap *Maandag* ten W. N. W. op een afſtand van twee mylen. De wind was N. W. met harden regen, en wy bleven het overige van den dag en den ganſchen nacht door varen, bevindende zich elk, die aan boord was, op het dek, tot op de huid toe nat, want het bleef by aanhoudenheid regenen of liever waterſtorten.

Zondag 's morgens den 17. zagen wy weder tot onze ſmerte dat wy niettegenſtaande al onzen arbeid, by elken gang verloren hadden, uit hoofde van een ſtroom, welke, met groot geweld, naar 't Ooſten zette. Ten agt uren wendden wy, en lieten ten negen uren het anker vallen in dezelfde baai, uit welke wy den 15. gezeild waren.

De wind bleef W. en W. N. W. zonder eenig ty naar 't Weſten. Den 18 en 19. was het weêr byſter ſlecht, met ſterke rukwinden en zwaren regen. In tuſſchen had ik een Officier in een boot uitgezonden om een baai aan den Noordwal te peilen, maar hy vond 'er geen ankerplaats.

Woensdag den 20. 's morgens ten zes uren, raakte het Schip door een ſterken ruk-wind drift, en ſleepte het anker van de bank in veertig vademen, maar door 't inwinden van het dagelyks anker en het uitbrengen van het worpanker, kreegen wy het Schip weder op de bank. Op Donderdag den 21. ten agt uren ligtten wy het anker op nieuw, en zeilden nog eens de baai uit. Ten zes uren des avonds ankerden wy, evenwel, in veertig vademen, in een goeden grond en in een baai omtrent twee mylen ten Weſten van die, welke wy 's morgens verlaten hadden. Den ganſchen nagt kwam hier een hooge zee inrollen, zoo dat onze omſtandigheid niet zeer gewenſcht was, om die reden haalden wy het anker in en gingen den volgenden morgen ten agt uren onder zeil.

Op Vrydag den 21. vonden wy tot onze groote blydſchap den ſtroom naar 't Weſten, te loopen, door welken wy ſnellelyk voortgedreeven werden. 's Avonds ten zes uren kwamen wy in

in de baai, aan de Ooftzyde van kaap *Maandag*, ten anker, alwaar wy de *Tamar* in agttien vademen vonden liggen, hebbende de punt van de kaap W. ten N. op den afftand van een halve myl. Wy bevonden deze plaats zeer veilig, den ankergrond ten uiterfte goed, en ruimte genoeg voor twee of drie Schepen van linie om te vertuyen.

Op Woensdag den 3. April werd my, door een Officier, die aan Land was geweeft, verhaalt dat hy eenige Indiänen had ontmoet, die een kano by zich hadden zeer verfchillende van maakzel met die, welke wy te vooren in de ftraat gezien hadden; dit vaartuig beftond uit planken die te famen genaait waren, daar alle de anderen eeniglyk uit fchors van groote boomen beftonden, aan de enden by een gebonden en door korte ftukken hout open gehouden die dwars tuffchen de zyden ingeftoken waren, gelyk de bootjes die de kinderen maken van een boonfchil. Het volk, zeide hy, kwam zoo in hunne zeden als houding het naaft aan de dieren, en hy meende nog geen woefter menfchen gezien te hebben: zy waren, gelyk anderen, die hy te voren ontmoet had, geheel naakt, en hadden, niettegenftaande de geftrengheid van 't weêr, niets om of aan dan een ftuk van Zeekalfs vel, hetwelk over hunne fchouders hing; en het voedfel dat zy nuttigden was zoodanig dat geen ander dier dan een zwyn 'er van proeven zoude. Zy hadden een groot ftuk Walvifch-Spek by zich, dat onverdraaglyk ftonk, waar van een hunner met zyne tanden verfcheiden ftukken fcheurden en aan de overigen omdeelden, die het met de gulzigheid van een woeft dier verflonden. Zy floegen echter geen onverfchillig oog op het geene zy ons Volk zagen bezitten: want een van onze maats aan flaap gevallen zynde, fneeden zy een achterftuk uit zyn wambes met een fcherpe Kei, waarvan zy zich als van een mes bedienen.

Zeven of agt Indiänen kwamen in een kano rond de wefterpunt van de baai, en tegen over het Schip aan land gegaan zynde, maakten zy een vuur. Wy noodigden hen, door alle teekenen, die wy bedenken konden, by ons aan boord te komen, maar vruchteloos; ik liet my om die reden met de jol by hen aan land roeijen, en maakte kennis met hen door verfchei-

de

de kleinigheden onder hen uittedeelen, waar mede zy zeer voldaan fcheenen, en dus werden wy in weinige oogenblikken vrienden: na dat wy eenigen tyd famen geweeft waren, zond ik myn volk met de jol naar boord om brood te halen, en bleef alleen by hen aan den wal. De boot met brood terug gekomen zynde, deelde ik het onder hen uit, en ik bemerkte met geen minder vermaak dan verwondering, dat als 'er by geval een ftuk befchuit viel niemand hunner 'er naar bukken durfde, dan met myne toeftemming. Ondertusfchen waren fommige van myn Volk bezig met eenig gras te maaijen voor twee à drie Schapen die my aan boord nog overig waren gebleven; toen de Indiänen dit eindelyk gewaar werden, liepen zy terftond zoo veel groenten plukken als zy dragen konden, daar zy de boot zeer fchielyk mede vulden. Ik was zeer voldaan over dit bewys van hunne gedienftigheid, en ik kon zien dat zy vermaak fchepten over het genoegen welk ik by die gelegenheid liet blyken: zy waren ook indedaad zoodanig met ons in hun fchik, dat toen ik met de boot naar 't Schip keerde, zy zich alle in hun kano begaven en my volgden. Toen zy echter naby het Schip kwamen, hielden zy ftand, bekeeken het zelve met eene verbaasdheid gemengt met fchrik; maar eindelyk, alhoewel niet zonder veel moeite, haalde ik vier of vyf van hen over aan boord te komen. Zoo haaft zy op 't Schip waren deed ik hen verfcheide gefchenken, en binnen zeer weinig tyds fcheenen zy volkomen geruft. Dewyl ik genegen was om hen te onthalen, liet ik een der Adelborften op de Viöol fpeelen en anderen van myn Volk dansfen; hier mede waren zy zoo ingenomen, en zoo ongeduldig om hunne dankbaarheid te betoonen dat een hunner naar de kano liep om een zak te halen van een Zeekalfsvel gemaakt en met roode verw opgevult, waarmede hy terftont by zyne wederkomft aan boord het gaufche aangezigt ging befmeeren van den Viöolfpeeler: hy fcheen insgelyks geneigt om my op dezelfde wyze zyne dankbaarheid te bewyzen, het welk ik nogthans van de hand wees; hy deed echter wakkere pogingen om over myne zedigheid te zegepralen, en het was niet dan met moeite dat ik my verdedigde tegen de eer welke hy my in fpyt van my zel-

zelven wilde aandoen. Na hen verfcheide uren agter den anderen onthaalt en vermaakt te hebben, gaf ik hen te kennen dat het tyd voor hen was om naar den wal te rug te keeren; maar zy waren zoodanig aan ons verkleeft dat het maar ganfch niet gemakkelyk was hen van boord te krygen. Hun Kano was niet van fchors maar van planken die te famen genaait waren.

De Straat van *Magellaan*, met groot gevaar en veel ongemak door geraakt en het Eiland *Mafafuero* omtrent een myl van des Schips ftandplaats afgelegen zynde, zond ik, kort na dat wy ten anker waren gekomen, de booten uit om te zien of wy eenig hout en water bekomen konden, maar alzoo ik bemerkte dat de wal zeer klippig was, daar een fterke ftorting met geweld over heen rolde, beval ik de Matroozen kurke-wambesfen aantetrekken, welke ons mede gegeven waren om by dergelyke gelegenheden gebruik van te maken.

De Zee was vol van haaijen, die verfchriklyk groot waren en die zoo haaft zy een man in 't water zagen, zelfs in 't midden van de ftorting toefchoten om hem te vermeefteren: ons volk, wift hen echter gelukkiglyk te ontkomen, fchoon zy verfcheide malen groot gevaar liepen: een dezer dieren, welk meer dan twintig voet lang was, kwam digt aan een der booten die water innamen, en een zeer groot Zeekalf gegreepen hebbende, verflondt hy het zelve in eens. Ik zelf zag van achter uit het Schip een ander dezer dieren, byna van gelyke kloekte, het zelfde doen. Ons volk doodde en zond ons verfcheide geiten, welke wy zoo goed achtten als het befte wildbraad in Engeland: ik bemerkte dat een dezer geiten nog eens fcheen gevangen geweeft en aan het rechter oor geteekent te zyn door eene fneede, welke het niet by toeval konde bekomen hebben. De vifch was hier in zulken overvloed, dat de dagelykfche vangft van eene boot wel twee dagen ten fpyze kon verftrekken aan het Scheepsvolk van een groot Schip: men ving 'er van allerleye foort, en alle uitmuntend van fmaak, ook waren 'er verfcheiden onder die van twintig tot dertig ponden wogen.

Op Vrydag den 7 Juni, ftevende ik op een klein Eiland aan, het welk naarmate wy het naderden zich allerfchoonft opdeed;

het was omringt van een Strand van het witſte zant, en bedekt met hoog geboomte, hetwelk deszelfs takken zeer ver uitſpreidde, en de verrukkelykſte boſſchen maakte die men zich kan verbeelden, zonder laag hout. Wel raſch bemerkten wy dat het bewoont was; want verſcheide Inboorlingen vertoonden zich op't Strand, met ſpieſſen, van ten minſten zeſtien voeten lang, in hunne handen. Terſtont maakten zy verſcheide vuuren, welke wy vooronderſtelden zekere teekens te zyn, want oogenbliklyk daar op zagen wy verſcheide vuuren op een grooter Eiland dat te loefwaard van ons af lag, en het welk wy dus bemerkten insgelyks bewoont te zyn. Ik zond de boot uit met een Officier om naar een ankerplaats uittezien, maar deez berigtte ons tot ons innerlyk leetwezen en te loorſtelling dat hy het ganſche Eiland rond geweeſt was, het welk omtrent vyf mylen in zyn omtrek had, en dat hy geen grond had konnen peilen dan omtrent een kabel-lengte van den wal af, welke tot digt aan 't Strand omringt was van ſteile koraale rotſen. Het Scheurbuik had nu ter tyd eene verſchriklyke verwoeſting onder ons gemaakt, verſcheide der beſte maats lagen thans ziek aan het zelve; en de arme elendigen, die in ſtaat waren om naar het dek te kruipen, ſtaroogden met eene onbeſchryflyke aandoening op dit kleene Paradys, het welk de natuur hen verbood te naderen; zy zagen een grooten overvloed van Kokosnoten waar van de melk miſſchien het kragtigſt middel in de weereld is tegen deze kwaal: ook hadden zy reden te vermoeden dat 'er Limoenen, Bananen en andere vruchten waren, welke gemeenlyk tuſſchen de Keerkringen gevonden worden; en tot grooter vermeerdering van hun hartzeer zagen zy de Schilden der Schildpadden langs het Strand verſtrooit liggen. Toen ik wiſt hoe het met de diepte was, kon ik niet nalaten digt onder den wal het eiland rond te varen, alhoewel ik de onmooglykheid zag om eenige der ververſſingen te bekomen, welke het zelve opleverde. De Inboorlingen liepen tegen over het Schip langs het Strand, ſchreeuwende en danſſende; zy zwaaiden dikwyls met hunne lange ſpieſſen, en wierpen zich dan achterwaards ter neder, blyvende voor eenige oogenblikken beweegloos liggen als of zy dood waren, hier uit maakten wy op

dat

dat zy ons dreigden te dooden indien wy aan land kwamen. Langs de Kuſt zeilende, bemerkten wy dat de Inboorlingen op zekere plaats twee ſpieſſen in het zant geplant hadden, aan welker top zy verſcheide dingen hadden vaſt gemaakt die in de lucht flodderden, en dat ſommige hunner elk oogenblik voor dezelven nederknielden, om, gelyk wy begreepen, byſtand afteſmeeken van eenig onzigtbaar wezen, ten einde hen tegen ons te verdeedigen. Terwyl ik dus het Eiland rond zeilde, zond ik de booten nogmaal uit om te peilen; en toen deze naby het Strand kwamen, heften de Indiänen het vervaarlykſt gehuil aan welk ik ooit hoorde, wyzende ten zelven tyde op hunne ſpiesſen, en wikkende, in hunne handen, groote ſteenen, welke zy van het Strand opnamen. Ons Volk, integendeel, maakte alle teekenen van vriendſchap en genegenheid die uittedenken waren, en wierpen hen ten zelven tyde brood en andere dingen toe, welke zy zich niets eens verwaardigden aanteraken, maar zy haalden, met den uiterſten ſpoedt, vyf of zes groote Kanoos, welke wy op het Strand zagen liggen, naar de bosſchen. Toen dit gedaan was, begaven zy zich te water en ſcheenen eene gelegenheid aftewagten om de boot aantevallen en dezelve naar het Strand te ſleepen: ons Volk dit doelwit bemerkende, en vreezende dat indien zy in hunne handen vielen, hen niets anders te wagten zou ſtaan dan de dood, toonden zich zeer ongeduldig om hen voor te zyn, en waaren ſterk geneigt om op hen te vuuren; maar de Officier die zich in de boot bevond, geen bevel van my hebbende om eenige vyandelykheden te pleegen, weêrhield de maats. Deze Eilanders waren van eene donkerkopere koleur, ongemeen kloek en ſterk, zeer vlug en gaauw, want ik weet niet ooit menſchen zoo ſnel te hebben zien loopen als zy deeden.

Op Saturdag den 8, beſpeurden wy verſcheide andere lage Eilanden of liever Schier-eilanden. Ik zond een boot met een Officier van ieder Schip om aan de lyzyde van die Eilanden een ankerplaats te zoeken; zoo raſch zy van 't Schip afgeſtoken waren, zag ik de Indiänen in grooten getale naar het Strand loopen, met lange ſpieſſen en knodſen gewapend: zy hielden zich tegen over de zyde der booten terwyl het volk

bezig was langs den wal te peilen, makende allerlei dreigende gebaren om hen te beletten aan Land te komen, ik schoot derhalve een negen ponder uit het Schip over hunne hoofden, waar op zy alle met de grootste verhaasting boschwaards liepen.

Te half elf uren wendden wy het van den wal en maakten Zeil naar 't Westen, bevindende dat het onmooglyk was eenige verversfingen van deze Eilanden voor onze Zieken te bekomen, wier toestand elk uur beklaaglyker werd en om die reden noemde ik deze Eilanden *The Islands of Disappointment*, dat is, de Eilanden van te Loorstelling.

Op Maandag den 10, liepen wy met de Schepen digt onder Land en zagen honderden Wilden in zeer goede orde tot aan hun middel in 't water geschaart; zy waren allen op dezelfde wyze gewapend als die genen die wy aan het andere Eiland gezien hadden; een hunner droeg een stuk van een mat aan de top van een lange stok, welk wy ons verbeeldden een Vaandel te zyn. Thans begonnen wy te hoopen dat 'er eene vriendelyke verkeering tusschen hen en ons mogt stand grypen; maar rasch ontdekten wy dat de Indiänen geen ander oogmerk hadden dan onze booten op het Strand te halen: veele hunner sprongen van de Rotsen en zwommen naar de booten, zelfs was 'er een hunner die in de boot van de *Tamar* kwam, in een oogenblik een Matrooze wambes beet kreeg en met het zelve in Zee sprong, niet weder boven water komende, dan toen hy digt by den wal, onder zyne Makkers was.

Vindende dat hier geen ankergrond was, maakten wy op den middag weder Zeil, en stevenden, langs den wal, naar den westelykften uithoek van het Eiland: de booten volgden ons terstond, blyvende tot digt onder 't Strand peilen, zonder grond te konnen treffen.

De Indiänen waren niet te vreeden dat zy zo gerust van ons ontslagen waren; want wy zagen nu twee groote dubbele Kanoos het Schip achter op zeilen, met omtrent dertig man in elke Kano, alle gewapend naar de wyze van hun Land. Onze booten volgden hen tot dat de Indiänen zich weder aan

Land

Land begaven, bevreeſt zynde dat wy eene landing mogten doen aan hunne Kuſt, waarom zy zich gereed maakten om dezelve met Knuppels en Steenen te verdeedigen, hier op gaf ons Volk vuur en doodden twee of drie van de Wilden: een hunner werd getroffen door drie kogels, die alle door en door zyn lighaam gingen; echter nam hy na de ſchoot nog een groote ſteen op, en dezelve naar den vyand werpende ſtierf hy al ſtrydende. Dees Indiaan ſneuvelde niet ver van de boot, zoo dat de zulke zyner Makkers die niet getroffen waren het niet durfden wagen zyn lyk naar zich te nemen, het geen ons gelegenheid gaf hetzelve te onderzoeken; maar de overige hunner dooden ſleepten zy mede, makende zoo veel ſpoed als zy konden om tot hunne Makkers aan den inham weder te keeren. Onze booten kwamen daar op naar ons toe, met zich de beide Kanoos brengende welke zy vervolgt hadden. Een van dezelven was twee en dertig voeten lang, en de andere iets minder: maar beiden waren zy van een zeer keurig maakſel, en moeten eenen oneindigen arbeid gekoſt hebben aan derzelver Maakers. Zy waren uit planken ſaamgeſtelt die zeer wel gewerkt, en op verſcheide plaatſen met ſnywerk verſiert waren: deze planken waren te ſamen genaait en over iedere naad lag een reep Schildpad, zeer konſtig vaſt gemaakt om 'er het water uittehouden. De bodems dezer Vaartuigen waren zoo ſchuins als een wig en zeer naauw, waarom zy 'er twee zylings aan elkander gevoegt hadden door twee ſterke dwars-houten, welke dezelven omtrent zes of agt voeten van den anderen ſcheidden. In ieder vaartuig was een Maſt geplaatſt, tuſſchen deze twee Maſten was het Zeil vaſt gemaakt, welk Zeil uit een ſoort van het fraaiſte matwerk beſtond dat ik immer zag, ook was hun touwwerk zoo goed en wel geſlagen als eenig touwwerk in Engeland, alhoewel het enkel gemaakt ſcheen uit het buitenſte bekleedſel van den Kokosnoot. Als deze Vaartuigen onder Zeil zyn, plaatſen zich verſcheiden van de manſchap op de Sparren, door welke deze Kanoos by elkanderen gehouden worden.

Op den 11, zagen wy verſcheide hutten of *Wigwams*, maar die geheel en al verlaten waren, uitgezondert van honden,

 die

die niet deeden dan aanhoudelyk huilen van het oogenblik dat wy aan Land kwamen tot dat wy weder naar het Schip keerden. Ons volk vondt, in het doorfnuffelen dezer hutten, het gebeeldhouwt hoofd van een Roer het welk duidelyk tot de groote boot van een Hollandfch Schip had behoort en zeer oud als mede van de wormen doorvreeten was. Zy vonden insgelyks een ftuk geflagen yzer, een ftuk koper, en eenig klein yzer gereedfchap, het welk de Voorouders van de tegenwoordige Inwooneren waarfchynlyk van het Volk van 't Hollandfche Schip ten gefchenk gekreegen hadden, en al het welke ik met my mede nam. Wy vonden insgelyks een ftuk gereedfchap naauwkeurig van maakfel als een timmermans fchaaf waar van de beitel een Paarl-oefter-fchulp was. Digt aan de huizen van dit volk zagen wy gebouwen van eene andere foort, zeer gelykende naar begraafplaatfen, waar uit wy oordeelden dat zy veel eerbied voor hunne overledenen hadden. Wy vonden 'er geen venynig dier, maar de vliegen plaagden 'er ons op eene fchrikkelyke wyze. Wy zagen 'er een groot getal Papegaaijen en Parkieten, en verfcheide andere vogels, die wy niet kenden; als mede een allerfchoonfte foort van duif, die volmaakt mak was.

Op Woensdag den 12, des morgens ten zes uuren, ging ik onder Zeil naar het Eiland welk ik voorgenomen had te bezoeken. Zoo haaft de Inboorlingen het Schip zagen liepen zy in grooten getale naar het Strand. Zy waren op dezelfde wyze gewapend als de Indiänen die wy op het andere Eiland hadden gezien en bleven verfcheide Zeemylen achter-'een tegen over de zyde van 't Schip loopen. Dewyl de luchtftreek zeer heet was fcheenen zy veel te lyden met zoo ver in de Zon te loopen, want fomtyds duikelden zy in Zee en fomtyds vielen zy plat op 't zand neêr, ten einde de baren over hun te laten heen rollen, waar na zy ons op nieuws naliepen. Wat digter met de Schepen onder den wal gekomen zynde, kwam een kloek oud man met een lange witte baard, welke hem een achtbaar aanzien gaf, van de huizen naar het Strand. Hy was verzelt van een Jongman en fcheen het gezag te voeren van een Overften of Koning: op een teeken, welk

hy

hy gaf, trokken de overige Indiänen op eenigen afſtand af, waar op hy tot aan den waterkant naderde: hy hield in de eene hand de groene tak eens booms, en met de andere hand greep hy zyn baard, welke hy tegen zynen boezem drukte; in deze houding deed hy eene lange redenvoering, of liever hefte hy een lied aan, want het had een Muſikale maat, welke ganſch niet onaangenaam was. 't Speet ons dat wy elkander niet verſtaan konden, wy wierpen hem eenige kleine geſchenken toe, terwyl hy nog bleef voortſpreeken; maar hy zelf wilde die niet aanraken noch aangeraakt hebben, tot dat hy gedaan had; als toen ging hy tot in het water, en wierp ons Volk de groene tak toe, waarna hy de geſchenken opnam. Alles eene vriendelyke vertooning makende ſprong een der Adelborſten uit de boot, en zwom, met zyne kleederen aan, naar land. De Indiänen verſamelden zich rondom hem en onderzogten zyne kleederen met groote nieuwsgierigheid; zy ſcheenen vooral zyn kamiſool te bewonderen, het welk hy hen aanbood; deze beleefdheid was, echter, van een onaangenaam uitwerkſel, want een der Indiänen maakte hem zyn das los en liep met denzelven weg. Onze waaghals, derhalven, om voortekomen dat hy niet geheel naakt werd uitgetrokken, keerde naar het Schip te rug: 'er bleef nogthans eene goede verſtandhouding tuſſchen ons en de Indiänen, van wien 'er verſcheiden naar ons Volk toe ſwommen met Kokosnoten, en met verſch water in de ſchaal van Kokosnoten. Het voornaamſte inzigt onzer bootsgaſten was eenige Paarlen te bekomen, maar al hunne pogingen waren ydel, want zy konden zich niet doen verſtaan, ook konden wy aldaar by gebrek aan ankerplaats niet blyven, anderzints zouden wy 'er miſſchien eenige van groote waarde hebben konnen verruilen tegen ſpykers, bylen en viſchhoeken, welke zy hooger achten. In het Meer of Lagoen, lagen twee of drie zeer groote Vaartuigen, waarvan 'er een twee Maſten had met eenig touwwerk aan den top om dezelven te ſtutten. Aan deze beide Eilanden gaf ik den naam van *Koning George's Eilanden*, ter eere van zyne Majeſteit. Dat, welk wy het laatſt bezogten, ligt in de Zuider-

derbreedte van 14°. 41'. en in de Westerlengte van 149°. 15'. de miswyzing van 't Kompas was hier 5°. Oost.

Denzelfden dag vervolgden wy onzen Koers naar 't Westen, en den volgenden ontdekten wy Land op nieuw, 't geen een Eiland bleek te zyn van omtrent twintig Zeemylen lengte en wel bewoont; terwyl wy het zelve voorby zeilden zagen wy het enkel oppervlakkig. Ik gaf aan het zelve den naam van *Prins van Wallis 's Eiland.* Het is op 15°. Zuiderbreedte gelegen en het Westelykst einde van het zelve schatten wy op een Westerlengte van 151°. 53'. Het ligt op een afstand van 48 Zeemylen van *Koning George's Eiland* in de rigting van Z. 80 W. de miswyzing was hier 5°. 30'. Oost. Wy stuurden daar op Noordelyk, en op Vrydag den 21. zagen wy een rif van Rotsen op de Zuiderbreedte van 10°. 15'. en 169°. 28'. Westerlengte, en negen Mylen naar het W. N. W. eenige Eilanden welke ik *de Gevaarlyke Eilanden (the Islands of Danger)* noemden, ik hield van dezelven af N. W. ten W. Op Maandag den 24, ontdekten wy een ander Eiland. Het zelve maakte eene aangename vertooning en had een groot Meir in 't midden; wy schatten den omtrek van dit Eiland op omtrent dertig Mylen, maar eene verschriklyke branding stort, byna de gansche Kust langs, op het zelve in. Wy Zeilden dit Eiland geheel rond maar konden geen ankergrond vinden; ook zagen wy geen teekens dat het zelve ooit bewoond wierd; wy vonden 'er duizende van Zeevogelen, zoo tam, dat zy zich op hunne nesten lieten dood slaan. Dit Eiland, omtrent zeven of agt Mylen Z. Z. W. strekkende, noemde ik, *het Eiland van den Hertog van York* ter eere van wylen zyne Koninglyke Hoogheid; en naar myn gevoelen waren wy de eerste Menschelyke wezens die het ooit zagen.

Op den 3 July ontdekten wy een laag, vlak Eiland, welk de allerverrukkelykste vertooning maakte; zynde vol geboomt, waar onder de Kokosboom zeer duidelyk te onderkennen was. Wy zagen ten minsten duizend Inboorlingen op het Strand by een versameld: wy hielden het dryvende om hen,

die

die in hunne Kanoos by ons wilden komen, te ontvangen; een hunner zwom naar 't Schip en klauwterde tegen het boord op als een kat, waar op hy in een geweldig laggen uitbarſtte, het Schip rond liep, trachtende, doch vruchtloos, alles te ſteelen wat onder zyn bereik kwam; want ganſch naakt zynde viel het hem onmooglyk zyn buit voor een oogenblik te verbergen. Onze Matroozen trokken hem een wambes en een wyde Scheepsbroek aan, 't geen veel kortswyl baarde, want hy maakte alle de gebaren van een aap; en na een meenigte brood verſlonden en duizenderlei kuren aangeregt te hebben, ſprong hy in deze plunje overboord en zwom weder naar land, eenige andere Indiänen volgden zyn voorbeeld en ontkwamen met hunnen roof. Dit Volk is lang, wel gemaakt en ſterk geſpierd; hun huid is van een ligte koper kleur, hunne wezens trekken zyn goed, en zy hebben een treffend mengſel van onvertzaagdheid en vrolykheid in hun gelaat. Hun haair is zwart, hetwelk ſommigen hunner van agteren in een grooten bundel opgebonden droegen. Sommige hadden lange baarden, andere enkele knevels, en andere wederom een enkel bosje aan de kin. Zy hadden geen ander dekſel dan hunne ſieraadjen, die uit Schelpen beſtonden, welke rondom hunne halſen, het gewricht hunner handen en om hunne middels, vaſt gemaakt waren. Alle hadden zy hunne ooren doorboord, maar toen wy hen ontmoetten hadden zy 'er geen ſieraadjen in, alhoewel zy 'er denkelyk zeer veel zwaarte aan gewoon waren te hegten, want hunne oorlellen hingen tot byna op hunne ſchouders, van ſommige zelf waren de gaten doorgereten. Een dezer lieden, die een perſoon van eenig gezach ſcheen te zyn, had een ſnoer van menſchetanden om zyn middel, waarin mogelyk de zegepraal van zyne Krygsdapperheid beſtont, want hy wilde dezelve niet ruilen tegen alles wat wy 'er hem voor aanboden. Eenige hunner waren ongewapend, maar andere hadden een der gevaarlykſte wapentuigen by zich, welke ik ooit zag: hetzelve beſtond uit een ſoort van ſpies omtrent drie of vier voeten lang zeer breed aan 't einde, en vol haije tanden beſtoken, die zoo ſcherp zyn als een lancet; wy lieten hen eenige Kokosnoten zien en gaven

ven te verftaan, dat wy 'er meer noodig hadden; maar in ftede van aanteduiden dat zy 'er ons van konden voorzien, tragtten zy ons dezulken te ontnemen welke wy hadden. De peilingen zeer flecht zynde, was ik wederom verplicht onder zeil te gaan zonder eenige verversfingen voor de zieken te konnen bekomen. Dit Eiland, aan hetwelk myne Officieren den naam van *Byron's Eiland* gaven, ligt op 21°. 18′ Zuiderbreedte en 173°. 46′ Oosterlengte, de miswyzing één ftreek Ooftelyk.

De hitte en regen veroorzaakte onder het Volk de loop, en omtrent den 21 waren 'er verfcheiden ziek aan 't Scheurbuik, by gebrek aan kokosnoten. Op den 30 zagen wy land, welk de Eilanden van *Saypan*, *Tinian* en *Aiguignan* bleeken te zyn; ik liet my aan dat van *Tinian* roeijen: de boomen waren dik, en de grond overal bewaffen met laag hout. Het weder was zoo heet dat wy niets dan Schoenen, een wyde Scheepsbroek en een hemd aanhadden, welke veel leden door de doornen, het kreupelhout en de braamboffchen; maar het Eiland geleek in geenen deele naar de weelige befchryving welke men van het zelve vind in het verhaal der Reize van Lord *Anfon*. De vliegen bedekten ons van 't hoofd tot de voeten en als wy maar fpraaken hadden wy 'er onze monden vol van. Dewyl ik zelf aan het Scheurbuik ziek was, liet ik een tent opflaan en nam myn verblyf aan den wal. Het Eiland bragt limoenen, oranje appelen, kokosnoten, broodvrucht, guyavas, en andere heerlyke vruchten in overvloed voort. Op beide de Scheepen waren tot nog toe geene dooden geweeft, maar terwyl wy hier op de reê lagen ftierven er twee man aan koortfen. 'Er werden benden afgezonden om Vee te ontdekken, dat op een grooten afftand gevonden werd, maar terwyl men het dood naar ons toebragt vielen 'er de vliegen zoo hevig op aan dat het ftonk en niet te gebruiken was toen het by ons kwam; 'er was overvloed van huis-gevogelt, maar van een flechten fmaak, en het wilde zwyn, daar het Eiland vol van is, was het eenige verfche vleefch daar wy ons voornaamlyk van bedienden.

Terwyl wy hier bleven liggen, zond ik de *Tamar* af om het

Ei-

Eiland *Saypan* te onderzoeken, hetwelk veel grooter is dan dat van *Tinian.* Zy zagen 'er geen gevogelt, noch eenig ſpoor van rundvee; maar zy vonden 'er overvloed van Zwynen en *Guanacoos.* 'Er was geen verſch water naby het ſtrand, maar landwaards in zagen zy een vyver. Zy zagen insgelyks groote hoopen Schelpen van Paarl-oeſters hier en daar byéén liggen, en andere teekenen, welke te kennen gaven dat 'er onlangs Volk geweeſt was. Zy vonden 'er verſcheide van die vierkante Pyramidale Pilaren, welke op *Tinian* ook gevonden worden en die, in het verhaal van Lord *Anſon's* Reize rondom de Weereld, uitvoerig beſchreeven zyn. Op Woensdag den 2 October ging ik onder zeil, nemende myn koers Noordwaards. Op Zondag den 9 November zagen wy het Eiland *Timoan;* op Woensdag den 6 ging ik aan land om te zien wat 'er te bekomen waare, en vond de Inwooners een trots en baldadig Volk, van eene kleene geſtalte, maar zeer wel gemaakt en van eene donker-kopere kleur. Wy kogten 'er een weinig gevogelt, een geit en een jonge geit dewelke wy met zakneusdoeken betaalden. Het Eiland is bergachtig en met boſch bezet maar aangenaam: de woningen zyn 'er zindelyk en de vaartuigen wel gemaakt. Wy zagen 'er eenige ryſtgronden, maar geene hunner Vrouwen. De palm en kokosboom zyn hier in meenigte en de baai levert overvloed van viſch. Op den 7 November gingen wy weder onder zeil, en kwamen op den 27 dier Maand op de Rheede van *Batavia.* De Hollandſche Kommandeur zond ons den volgenden dag zyn kwartier meeſter om te vragen van waar wy kwamen en waar heen onze reis lag, maar hy werd niet beantwoord. Wy hadden thans niemand aan boord van beiden de Schepen ziek. Ik ging myne opwagting by den Gouverneur maken, die my met veel beleefdheid ontving. Ik bleef hier van den 28 November tot den 10 December, toen ik het anker ligtte en onder zeil ging, wordende van het kaſteel met elf, en van den Kommandeur met dertien ſchooten begroet. Wy lagen aan *Prinſen* eiland tot den 19 December, en zeilden toen, byna agt en veertig dagen achter den anderen voort, zonder dat ons iets aanmerke-

lyks ontmoette. Eeniglyk hadden wy het ongeluk, in dien tusſchen tyd, een onzer beſte konſtapels te verliezen, die buiten boord viel en, niettegenſtaande alle onze pogingen om hem te viſſchen, verdronk. Den 10 February zagen wy de Kuſt van *Afrika*, daar wy maar zeven mylen van af waren, en die zich van 't N. N. W. tot het N. O. uitſtrekte. Zy ſcheen met verſcheide hooge bergen doorſneden, tuſſchen welken men den grond zag ryzen en dalen in eene zagte gloijing en met een wit zand bedekt.

Wy hielden op het land aan en toen wy 'er omtrent twee zeemylen van af waren, zagen wy eenen dikken rook, welke zich uit eene zandige ſtreek verhefte. Ik verbeeldde my dat deze rook door de Hottentotten gemaakt werd, en ik was verwondert dat zy tot hun verblyf, dat gedeelte der Kuſt verkozen, hetwelk enkel ſcheen te beſtaan uit Duinen ontbloot van houtgewas en groentens, en daar de Zee met zulk een geweld tegen ſloeg, dat 'er met geen mooglykheid te viſſchen was.

Den 12, om drie uren na den middag, zeilden wy om kaap *Lagullas*, van waar de Kuſt W. N. W. loopt tot aan de kaap *de Goede Hoop*, welke 'er dertig zeemylen van is afgelegen. Den 13. zeilden wy tuſſchen het Eiland *Pingoin* en den *Groenen Uithoek* en liepen, met een ſtevigen Z. Z. Ooſten wind, de *Tafelbaai* in, onder gereefde Marszeilen. Om drie uren des namiddags lieten wy het anker vallen en begroetten het Fort, 't welk ons weder groette. De Hollanders zeiden my dat geen hunner Schepen de baai, met zulk eenen onvoordeeligen wind, zouden hebben durven aandoen, en dat zy ons met verwondering hadden zien binnen komen en met zoo veel gemak en vlugheid het Schip beſtuuren.

Den 14, begaf ik my al vroeg in den morgen aan land om een bezoek aan den Gouverneur te geven, wiens rytuig my reeds aan den oever ſtond aftewagten. Ik zag in hem een bejaard en zeer Volk-behagend Man; hy ontving my met de uiterſte beleefdheid, en was vriendelyk genoeg my een vertrek in het huis van de Compagnie, gedurende myn verblyf

aan

aan de kaap, aan te bieden, biddende my gebruik van zyn rytuig te maken, als of het aan my toebehoorde. Op zekeren dag by hem ten eten zynde met eenige andere lieden, nam ik deze gelegenheid waar om te fpreeken van den rook, welke ik had zien opgaan uit een plaats van de Kuft daar alles dor en woeft fcheen. Hy zeide my, dat niet lang geleden het Volk van een ander Schip, even als 't onze, dat gedeelte der Kuft genadert zynde, dien rook gezien had, alhoewel dat land, hetwelk men voor een Eiland hield, onbewoont was; ten dien opzichte verhaalde hy my, dat 'er, twee Jaren geleden, twee Hollandfche Ooft-Indifche Compagnie Scheepen van *Batavia* naar de Kaap gezeild waren, daar men federt niets van gehoort had; en hy vermoedde dat een dier Schepen, of miffchien beide, aan die plaats waren verongelukt, en dat de rook, welke wy ontdekt hadden, miffchien van die ongelukkigen kwam, die daar Schipbreuk hadden geleden; ook voegde hy 'er by dat men reeds verfcheide malen vaartuigen derwaards had gezonden om de zaak te onderzoeken, maar dat 'er zulk eene verfchrikkelyke branding op die Kuft ftond, dat niemand 'er had durven landen. Ik was over dit verhaal fterk aangedaan, en 't fpeet my dat ik niet eerder van die zaak was onderrigt geweeft, dewyl ik alle myne pogingen zou aangewend hebben om die ongelukkigen te redden, en hen uit een verblyf te verloffen daar zy gewiffelyk een aller ellendigft leven moeften leiden.

De Kaap is eene uitmuntende plaats om aan te doen voor Schepen die den zuidelyken uithoek van *Afrika* voorby moeten. Het klimaat is 'er zeer frifch, de landftreek ongemeen fchoon, en men vind 'er overvloed van allerlei ververffingen. De thuin van de Compagnie ligt in eenen alleraangenaamften oord, en heeft aan 't einde een diergaarde, welke den Gouverneur toebehoort; hy verzuimt niets om dezelve te voorzien van een groot aantal feldfame en verwonderlyke dieren: ik heb 'er drie fraaije Struisvogels en vier Zebra's van eene ongemeene grootte gezien. Ons Scheepsvolk, hetwelk ik vryheid gaf om by beurten aan land te gaan, maakten van deze vryheid gebruik en onthaalden zich zoo wel op den kaapfchen

wyn dat zy felden nuchteren naar boord terug keerden. Terwyl wy hierop de Rheede lagen zagen wy verfcheide zoo Hollandfche, Franfche als Deenfche Schepen aankomen, die alle verder op moeften. Na hier drie weken vertoeft te hebben, gingen wy den 7. Maart onderzeil; den 16. zagen wy het Eiland *St. Helene*. Wy bleven onze reis vervorderen, toen eenige dagen daar na, met zeer fchoon weêr en een frisfche koelte, op een zeer grooten afftand van land, voortzeilende, het Schip eensklaps een zeer hevigen fchok kreeg, als of het aan grond ftootte: dit geval ontftelde ons allen zoo zeer, dat wy met veel verbaasdheid naar 't dek liepen. Wy zagen toen de Zee, rondom het Schip, zich met bloed verwen, dit deed onze ontfteltenis verdwynen, dewyl wy hier uit opmaakten tegen een Walvifch of *Grampus* aangezeilt te hebben, zonder de minfte fchade te ontvangen. Op den 25. pafleerden wy de linie. Ik gaf Kaptein *Cumming* order om naar *Antigua* te ftevenen, ten einde zyn Schip te kielen en het roer te laten herftellen en op deze wyze fcheidden wy van de *Tamar* den 1. April, zettende onzen koers naar de *Caribbe* Eilanden. Op den 7. Mei zagen wy de *Scilly's* en op den 9. kwamen wy met ons Schip in *Duins* ten anker.

VERKORT VERHAAL

EENER REIZE

RONDOM DE WEERELD, gedaan in de Jaaren 1766, 1767 en 1768.

DOOR KAPTEIN

SAMUEL WALLIS,

Voerende des Konings Schip den

DOLPHYN.

TOCHT VAN DEN KAPTEIN SAMUEL WALLIS, Rondom de Weereld.

Kort na dat de *Dolphyn* met Kaptein *Byron* van eenen tocht rondom de Weereld in *Duins* was aangekomen, werden 'er order's gegeven om het zelve Schip op nieuws uitteruſten en tot bevelhebber daarvan aangeſtelt Kaptein *Wallis*. De *Swaluw* Sloep van 14 ſtukken geſchut werd gelaſt den *Dolphyn* te verzellen, en het bevel over dezelve toevertrouwt aan Kaptein *Carteret*. Onder den voorraad door Kaptein *Wallis*, voor dezen nieuwen tocht aan boord genomen, was een baal met Korke-wambesjes, (een artykel welk men in de vorige reis van het uiterſte nut bevonden had,) als mede 3000 ℔. geſtolt vleeſchnat in koekjes: de Oppermeeſter voorzag zich insgelyks van eene goede meenigte droogeryen tot geneesmiddelen, en de Schepen werden opgepropt met proviand voor het Scheepsvolk, als mede met allerlei ſoort van goederen, om als geſchenken aan de Indiänen uitgedeelt te worden.

Op den 16 Auguſtus 1766, zeilden wy van de Rheede van *Plymouth* en drie dagen daar na kreeg ik laſt om het Proviand Schip, de *Prins Frederik*, mede onder myn bevel te nemen,

H en

en met deze drie Schepen, op den 22 van gemelde Maand, onder zeil gegaan zynde, wierpen wy den 7 September het anker op de Rheê van *Madera*.

Op den 12, een goeden proviand van rundvleefch, wyn en ajuin ingeladen hebbende, vervolgden wy onze reis. Op den 16, terwyl wy met een Ooftenwind eenen fnellen voortgang maakten, werd het eensklaps ftil, zoo dat de Schepen niets vorderden, het geen eenigen tyd achter den anderen bleef duren. Wy waren toen ter tyd af en aan kaap *Palma*, op de Noorderbreedte van 28°. 40'.

In den nagt, tusfchen den 21 en 22, raakte de *Swaluw*, die een flecht zeilder was, van ons af, maar voegde zich op den 24, op omtrent zes mylen afftand van het Eiland *May*, weder by ons: wy bleven nu te famen zeilen tot dat wy de haven van *Praya* bereikten, in het evengemelde Eiland alwaar wy het anker lieten vallen. Den volgenden morgen kreegen wy verlof om ons van water te voorzien, kogten eenige versfche levensmiddelen, voorzagen ons van een goed deel porfelein, welke het Volk een ganfche week tot groentens diende, en vongen zeer veel vifch. Het ziekelyke jaargetyde hier ter plaatfe ingevallen zynde, heerfchten er, behalven de gewone befmettelyke Ziekte, de Kinderpokken op eene hevige wyze, zoo dat die genen van 't Volk, die nooit de Kinderziekte gehad hadden, niet toegeftaan werden van boord te gaan.

Op den 28, ligtten wy het anker en gingen onder zeil, 's nagts zagen wy den brandenden berg op het Eiland *Fuego*, een der kaap *verdifche* Eilanden. Ik gaf nu bevel om ieder man met vishoeken en lynen te voorzien, ten einde zich zoo veel vifch, als zy noodig hadden, te bezorgen, maar om alle befmetting voor te komen, gaf ik ftipt laft dat niemand zyn vifch langer dan vier en twintig uuren mogt bewaren. Op den 20 October deelden wy onder het Volk olie uit, al de boter en kaas reeds genuttigt zynde; ook werd hen aangekondigt dat zy gedurende het overige van de reis alle veertien dagen van azyn en moftert zouden bediend worden. Op den 22, giften wy, uit de meenigte Vogelen, die wy zagen, omtrent 60 graden van land te zyn. Twee dagen daarna werd 'er belaft het volk met

met brandewyn te bedienen, terwyl de wyn voor de Zieken bespaart werd. Op den 27 deed de Prins *Frederik* noodschoten hebbende een groot lek gekreegen. Het volk werd afgemat door 't gestadig pompen; het geene benevens hunne slechte proviand hen zoo ziek maakten, dat de Bevelhebber van 't Schip, Luitenant *Brine*, vreesde ons niet langer te zullen konnen byhouden, ten ware hem eenigen bystand werd bezorgt. Ik zond hem een Timmerman en zes Matroozen, maar was buiten staat om hem met beter Scheepskost te voorzien. Dewyl de Timmerman vond dat hy weinig of niets aan 't lek kon verhelpen, ontlasten de *Swaluw* en *Dolphyn* dat Schip van een gedeelte der Proviand, de ruimte daar van opvullende met ledige olie kruiken, duigen, en yzere hoepels.

Op den 12 November waren wy op 30 graden Zuiderbreedte, wanneer wy het weêr zoo koudt vonden dat wy ons toevlucht namen tot dikke wambesjes. Op den 19 zagen wy een luchtverschynsel, het welk van 't Noord Oosten naar 't Zuid Westen vloog, latende een vuurstraal achter zich, waardoor het op dek zoo licht was als op den middag. Van den 20 tot den 22 zagen wy Walvisschen, Zeekalven, Snippen, Pluvieren benevens veele andere vogels en eenige Kapellen. Op den 8 December ontdekten wy Land, en op den 9 merkten wy op, dat de Zee als geverwt scheen door de onnoemlyke meenigte roode Garnaalen die zich rondom het Schip bevonden.

Op den 16 naby de *Maget Maria Kaap* zynde, zagen wy verscheide Menschen aan Land te paard ryden, die door veele teekens ons aan den wal noodigden. Ten anker gekomen zynde, bemerkten wy dat de Inboorlingen den ganschen nagt tegen over het Schip bleven, een luid geschreeuw makende, en groote vuuren stokende. In den morgen ging ik aan Land met een boot vol volk van beiden de Schepen, en den Indiäanen teekens gegeven hebbende dat zy zich zouden nederzetten, deelde ik Kammen, Knoopen, Messen, Scharen, Kraalen enz. onder hen uit, behagende de Vrouwen ten uitersten met haar eenige linten te geven. Ik gaf als toen te kennen, dat ik blyde zou zyn eenige *Guanaco's* en Struisvogels van hen

te ontvangen, in verwiſſeling van Vishoeken en Bylen welke wy hen vertoonden, maar zy gelieten zich, het zy wezenlyk, het zy gemaakt, ons niet te verſtaan. De langſte van dit volk was zes voet zeven duim, verſcheide anderen waren van een tot twee duim korter; maar hunne gemeene lengte was van vyf voeten en tien duimen tot zes voeten. Zy waren ſterk geſpiert en welgemaakt, maar zeer kleen van handen en voeten in evenredigheid van het overige gedeelte hunner lighamen. Zy waren gekleed met de huid van de *Guanaco*, de ruige zyde binnenwaards gekeert; eenige hunner droegen een vierkant ſtuk laken, van het haair der *Guanacoos* gemaakt, het had een gat in de midden, om het hoofd door te ſteeken en reikte tot aan de knien: Zy droegen insgelyks een ſoort van halve laarſen, welke van de vreef tot aan de helft van 't been liep en onder de hiel doorging, maar het overige van de voet bleef naakt; hun haair, dat grof en ongekruld was, hielden zy met een katoene draad van achteren opgebonden, en hunne kleur was als donker koper. Zy reden op paarden van omtrent veertien handen hoog en hadden honden van het Spaanſche ras, beide Mans- en Vrouwen reden ſchrylings, gebruikende de Mans houte ſpooren: ſommige der Mansperſonen hadden geſchilderde wapens, de aangezichten van anderen waren verſcheidenlyk geteekent, en andere wederom hadden om het linker oog een geſchilderde kring. Hunne wapens beſtonden uit twee ronde ſteenen in leder genaait, en aan weders einden van een gedraaiden darm ter lengte van agt voet vaſt gemaakt: een dezer ſteenen hielden zy in de hand, en de andere met veel kracht eenigen tyd om het hoofd ſlingerende, wierpen zy den ſlinger, treffende het voorwerp dat zy verkozen hadden. Door middel van dit wapentuig vangen zy de *Guanacoos* en de Struisvogels, wetende den ſlinger zoo te werpen, dat zy de pooten dezer dieren belemmeren en als ſtrikken. Wy bemerkten dat een hunner de pens van een Struisvogel verſlond, eeniglyk de binnendſte zyde buitenwaards gekeert en den drek wat afgeſchud hebbende.

Dit Volk, groote ſnappers zynde, hoorden wy hen dikwyls zeggen *Ka-pi-ta-ne*, waar op wy hen in 't Portugeeſch, in 't Spaanſch,

't Spaanſch, Hollandſch en 't Franſch aanſpraken; maar zy konden geene dier talen. Als zy ſommige van de maats de hand gaven, zeiden zy altoos *Chevow;* zy waren verbazend grif in 't leeren van Engelſche woorden, en ſpraken de zinſneede, *Engelsman kom aan Land*, met zeer veel gemak uit.

Dewyl zy verlangend ſcheenen om aan boord te wezen, nam ik 'er agt van hen met my in de booten, waar op zy terſtond van blydſchap begonnen te zingen; maar toen zy aan boord kwamen lieten zy geen de minſte verwondering blyken op het zien van zoo veele nieuwigheden; het eenigſte dat hen trof was een Spiegel, voor welke zy verſcheide vreemde kuren maakten, dan eens achterwaards en dan eens voorwaards tredende, ſpreekende dan eens met ernſt, en dan weeder in onmatig laggen uitbarſtende. Zy wilden niet drinken dan water, maar zy aten gretig alles wat wy hen van Scheepskoſt voorzetten. Zy ſchepten groot behagen in eenige Kalkoenen en Guineaſche hennen, die wy aan boord hadden, ook ontſnapten de Varkens en Schapen hunne aandagt niet. Een hunner teekenen makende dat hy geerne eenige kleederen wilde hebben, gaf ik hem een paar ſchoenen en gepſen, de overige gaf ik elk een zakje, daar wy eenige nieuwe zes ſtuivers en halve ſtuivers ſtukken in deeden, en een bandje in maakten om om hunne halzen te hangen. Wy gaven insgelyks aan ieder hunner een ſpiegeltje, een kam, eenige kraalen, een mes, een ſchaar, eenig getwynd gaaren, en eenige ſtrooken laken: wy boden hen eenige tabak aan, maar na eenige minuten gerookt te hebben, ſcheenen zy 'er geen ſmaak intevinden. Wy lieten de Scheepstroepen *exerceeren* voor hen, maar het vuur uit de Musketten verſchrikten hen ten uiterſten, en een hunner ter nedervallende, ſloot zyne oogen, en bleef zonder beweeging liggen, als om te kennen te geven dat hy den vernielenden aart van die wapens kende.

Bezwaarlyk konden wy hen ten langen leſten overreden naar den wal weder te keeren; een hunner begeerde het Schip niet te verlaten, dan na dat hy een ſoort van een lang gebed had gezongen, en zelfs toen nog ſmeekte hy tot den avond te mogen blyven, naar de Zon wyzende en zyn hand naar den

Wefter horizond beweegende. Zoo haaft zy in de boot waren, begonnen zy te zingen, daar zy niet mede eindigden dan toen zy aan Land ftapten, alwaar verfcheide hunner Landslieden aandrongen om in de boot mede genomen te worden, en zich ten uiterften beledigt toonden toen hen zulks geweigert werd.

Dezen dag ftevenden wy de Straat van *Magellaan* in met den vloed, en zagen veel volk, dat te paard op *Guanaco's* ter jacht was, en met eene verbazende fnelheid het Land op en nederliep. 's Nagts brandden de Indiänen vuren tegen over de zyde van 't Schip, en 's morgens zagen wy vier honderd hunner, die hunne paarden lieten weiden in een Dal. Deze plaats de ftreek zynde alwaar de Heer *Byron* de Patagoniers gezien had, werden 'er eenige Officieren naar den wal gezonden, dog met bevel van niet aan Land te ftappen, dewyl de Schepen te ver af waren, om hen, in geval van nood, bytefpringen. Toen zy onder het Land kwamen, liepen verfcheide Inboorlingen naar hen toe, hebbende Vrouwen en Kinderen by zich, en ons Volk zag onder den hoop eenige van dezelfde lieden die zy daags te voren gezien hadden: zy begaven zich in 't water om digt aan de boot te komen en riepen by aanhoudenheid, *Engelfchman koom aan Land;* men had veel moeite om hen buiten de boot te houden, toen zy bemerkten dat de Matroozen niet aan Land wilden roeijen. 'Er werd eenig brood, tabak, en fnuiftery onder hen uitgedeelt, maar wy konden in verruiling niets krygen dat naar Proviand geleek.

Op den 20 ging 'er zulk een fterk ty, dat de Schepen naar drie verfcheiden kanten afgedreven werden, maar in den avond kwamen wy behouden voor anker. Op Kersdag haalden wy Sellery van *Elizabeth's* Eiland, kookte dezelve met geftold vleefchnat en weit, waar mede ons Scheepsvolk verfcheide dagen agter een hun ontbyt deden. Op dit Eiland vonden wy veele hutten, ook zagen wy 'er twee honden; maar de Indiänen hadden het voor het tegenwoordige verlaten. De meenigte hooge bergen, welke zich hier lieten zien, waren, fchoon in 't midden van den Zomer, voor 't grootft gedeelte met fneeuw bedekt.

Op

Op den 26, lieten wy in de baai van Hongersnood haven het anker vallen; onze zieke manſchap werd aan den wal gezonden, daar ik een Tent had laten opſlaan om hen te ontvangen; gelyk 'er insgelyks een tent werd opgeſlagen ten gebruike van de Zeilmakers, en van hun die aan Land waren om hout te hakken. Op den 28. werden de lege watervaten aan Land gebragt, en op dien dag werd 'er veel Viſch gevangen daar een meenigte Zeeſpiering onder was. Toen wy in deze baai kwamen, waren 'er veelen van ons volk hevig ziek aan 't ſcheurbuik, maar door 't overvloedig gebruik van groentens en het baden in de Zee, herſtelden zy allen in een korten tyd.

Alle handen waren nu aan 't werk om de ſchepen te herſtellen en van proviand te voorzien; ook werden 'er eenige duizende jonge boomen zorgvuldig met wortel en aarde uit den grond gedolven om naar *Falkland's* Eilanden gevoert te worden, daar geen hout te vinden was.

Op den 17 January 1767 kwam de Schipper van den *Dolphyn*, die uit was geweeſt om ankerplaatſen te zoeken, te rug, met een verſlag dat hy daar toe zeer geſchikte plaatſen had gevonden. Op dezen dag ging de *Prins Frederik* onder zeil naar de *Falklands* Eilanden.

Op den 18 ligtten wy het anker, het welk wy des anderendaags weder lieten vallen een halve myl van den wal af, tegen over een ſtroom van verſch water, dat zeer ſnel van de bergen kwam nederſtorten. Maar dewyl 'er een gereeder ankerplaats gevonden werd, welke ten zelven tyde beter geſchikt was om ons van hout en water te voorzien, haalden wy den volgenden dag weder onze zeilen by, en kwamen den 23 in de Baai naby Kaap *Gallant* ten anker, daar wy eene meenigte Eendvogels vingen, die ons wel te ſtade kwamen. Alvorens deze plaats te verlaten beklom de Schipper van de *Swaluw* een der hoogſte bergen, die hier zeer hoog zyn, in hope dat hy de Zuidzee zoude konnen te zien krygen, maar in zyne verwagting te leur geſtelt zynde, rigtte hy een kantzuil op, en den naam van 't ſchip met den dag van 't jaar, benevens een nieuwe engelſche ſchelling in een

bot-

bottel gedaan, en onder het gedenkſtuk wel bezorgt hebbende, verliet hy die plaats.

Op den 24 zagen wy een dier dat zoo ſnel was als een hart en een gekloofde voet had, maar anderzins was het gelyk een Ezel. Het land maakt hier een alleräkelykſte vertooning: de bergen aan weders zyde van de Straat waren van eene verbazende hoogte; derzelver beneden gedeeltens zyn met boomen bedekt, wat hooger op is de grond enkel bezet met verdorde heeſters; en boven dezen grond ziet men niet dan ſtukken gebroken rots en ſneeuw hoopen; de toppen van dit gebergte zyn geheel ruw, ontbloot en woeſt.

Des avonds van den 28 zagen wy een ſwaren rook aan den Zuider wal, en eenen anderen op *Prins Ruperts* eiland; den volgenden morgen eenig volk aan land gezonden zynde om water te halen, waren zy naauwlyks aan land geſtapt of verſcheide der Inwoneren kwamen in drie Kano's naar de landing plaats, toen zy de matroozen naderden, toonden zy teekenen van vriendſchap, welke door ons volk tot genoegen beantwoord zynde, maakten zy een luid geſchreeuw, waarin de Engelſchen hen niet agterlyk bleven. Toen de Indiänen naar ons toekwamen, aten zy het raauwe vleeſch van Zeekalven, en waren bedekt met de vellen van dit dier, waar door zy ondraaglyk ſtonken. Zy hadden bogen, pylen, en worpſchigten, van welke de twee laatſten met een kei geſcherpt waren. Dit volk was van een laage geſtalte, de langſte niet grooter zynde dan vyf voeten en zes duimen; zy waren van eene zeer donkere koper kleur. Drie hunner raakten aan boord van den *Dolphyn*, en aten van alle ſpys, die hen aangeboden werd; maar, even gelyk de *Patagonnen*, wilden zy niets dan water drinken; en even gelyk die, waren zy ten uiterſten in hun ſchik met een ſpiegel, daar zy eerſt met verbaasdheid in keken, tot dat zy een weinig meer aan het glas gewent zynde, over het uitwerkſel meesmuilden, en zulks door het glas te rug gekaatſt ziende, barſten zy in onmatig laggen uit.

Toen wy met hen aan land gingen, boden wy hunne wyven en kinderen eenige ſnuiſteryen aan, waar voor wy van hen eenige hunner wapenen en ſtukjes bergſteen, gelyk in de tin-

tinmynen van Cornwall gevonden worden, ontvingen. Deze Indianen voeren van boord in Kanoos van welken de zeilen van robbevellen gemaakt waren.

Op den 3 February gingen wy met onze fchepen weder onder zeil, en kwamen nog denzelfden dag in *York road* ten anker. Den volgenden morgen ging ik met eenige manfchap aan land naby *Batchelors* rivier, en zag verfcheide hutten, als mede eenige honden, die, zoo dra zy ons bemerkten, weg liepen. Wy zagen hier insgelyks Struisvogels, en verzamelden verfcheidenerlei foorten van vifch en groentens. Niet ver van deze rivier is een waterval, waar van het geruis verfchriklyk is, alzoo dezelve meer dan 1200 voeten hoogte heeft, gedeeltelyk over eene fteile fchuinte, en gedeeltelyk loodlynig komende nederftorten.

Den 14 maakten wy zeil en kwamen nog den zelfden dag weder in *York road* ten anker, na dat wy, door tegenwind, grond verloren hadden. Den volgenden morgen werden wy, met zulk een geweld, door den ftroom voortgedreven, dat wy elk oogenblik verwagtten tegen de rotfen verbryzeld te zullen worden, van welken wy meenigmaal geen half fchips lengte af waren; maar wy werden voorzieniglyk behoed en kwamen in *Butlers baai* behouden ten anker. Deze baai werd dus geheten naar den naam van een der ftuurlieden die dezelve ontdekte. Wy bleven hier tot den 20 veilig leggen, toen wy door een hevigen ftorm beloopen werden, verzelt van hagel en regen, welke tot den avond bleef aanwakkeren, zoo dat de Zee over de bak tot op het half dek heen floeg; dan dewyl onze kabels het uithielden, werden wy nogmaal wonderbaarlyk gered. De volgende agt dagen befteedden wy hier aan 't innemen van water, en aan 't herftellen van de fchade welke het fchip by dezen orkaan ontvangen had.

Wy vingen hier verfcheide foorten van vifch, onder welke moffels waren van bykans zes duimen lang; wy voorzagen ons insgelyks overvloedig van groentens. Het gebergte maakt in deze nabuurfchap de ruwfte en woeftfte vertooning; de hoogte van het zelve was niet te giffen, dewyl de kruin daar van zich ver in de wolken verloor; en fommige van de-

ze bergen waren zoo dor en klippig, dat zy zelfs niet een enkel grasſcheutsken voortbragten; terwyl de valeyen ten naasten by even dor en met ſneeuw overdekt waren.

Op den 1 Maart gingen wy weder onder zeil, en ankerden nog dienzelfden dag in een baai, welke wy *Lions Cove* heetten, van waar wy 's maandags vertrokken: de vyf volgende dagen hadden wy zulk een verſchriklyk weder dat wy niets anders ieder oogenblik vooruitzagen dan een onmiddelyk verderf; en het ſcheepsvolk van den *Dolphyn* was zoo verzekert dat de *Swaluw* den ſtorm niet kon uitſtaan, dat zy zich reeds verbeeldden eenige manſchap van dat ſchip over de klippen naar hen te zien toekomen.

Eindelyk bedaarde de ſtorm, maar het weêr nypend koud zynde, werd elk man een dik wambes gegeven van wolle ſtof gemaakt, *vrees niets* geheten. Gedurende een week welke wy aan deze plaats vertoefden, werd ons rantſoen op twee derde geſtelt, uitgezondert den Brandewyn.

Op den 15 kwamen de beide ſcheepen veilig ten anker, in een plaats *Swaluw haven* geheten, van waar wy den volgenden morgen weder zeil gingen; de *Swaluw* den volgenden dag tuſſchen rotſen en klippen gedreeven zynde, deed verſcheide noodſchooten, gelukkiglyk werd dat ſchip gered door een koelte van het land waayende.

Op dezen dag ſtond de Zee zeer hol, en de miſt was zoo dik, dat wy maar even ſchipbreuk ontkwamen tuſſchen de meenigte kleene Eilanden; maar het weêr in den agtermiddag een weinig ophelderende, kwamen wy behouden ten anker in een baai, onder *Kaap Wright*.

Op den 19 kwamen twee Kanoes, die verſcheide Indiänen aan boord hadden, langs de zyde van het ſchip *den Dolphyn*. Zy hadden een meenigte vleeſch en ſpek van Zeekalven by zich, als mede eenige Penguins, al het welk zy zonder de minſte toebereiding verſlonden. Een onzer matroozen een viſch gevangen hebbende grooter dan een haring, gaf die aan een van dit volk, die dezelve by de kaken dood beet, en oogenbliklyk verſlond. Dit volk wilde niets anders drinken dan water, maar zy aten gretiglyk van de ſpys die hen

werd

werd voortgezet, gekookt, gebraden, raauw, verſch of zout. Alhoewel het fel koud was, hadden zy geen ander dekſel dan een robbevel, en dit zelf wierpen zy aan een zyde toen zy aan 't roeijen gingen. Wy merkten op dat zy allen zeere oogen hadden, waarſchynlyk door den rook hunner vuuren veroorzaakt; zy leefden op zulk eene morſſige wyze dat zy zoo vundzig riekten als een vis. Zy hadden een ſoort van werpſpies met been geſcherpt, waar van zy zich bedienden om viſch te harpoenen. Ik deelde eenige wisjewasjes onder hen uit, waarmede zy wel te vreede vertrokken.

Twee en twintig matroozen op zekeren nacht op het Eiland aan den wal blyvende, begaven dertig Indiänen zich naar de boot, welker lading zy begonnen aantevallen; maar de matroozen werden zulks tyds genoeg gewaar om hen in het plonderen te ſtuiten, het welk dit volk zoo uitzinnig maakte, dat zy naar hunne Kanoos liepen, en zich met knuppels en werpſpieſſen wapende: dan de matroozen, om weder vreede te maken, gaven hun eenige kleine geſchenken, waar op de vriendſchap hernieuwt werd.

Op den 30 bedienden wy ons van het fraeye weêr diens dags, droogende onze zeilen die zeer veel geleden hadden door den langdurende regen die wy gehad hadden. Verſcheide Indiänen kwamen den volgenden dag aan boord, deze waren het volk, welk onze maats aan land ontmoet hadden.

Op den 1 April bragten de inboorlingen verſcheide vogels mede, wedloopers geheeten, welke zy aan de matroozen verkogten. Den volgenden dag bragten agt Indiänen zes hunner kinderen aan boord, die ik eenige hals en armſnoeren vereerde. Dit volk was ongemeen teeder in 't behandelen hunner kinderen; ook viel 'er iets voor het welk bewyst dat zy in andere opzichten niet min kieſch zyn. 'Er was belaſt een boot te bemannen om aan den wal hout en water te gaan halen: te dier tyd waren 'er eenige Indiänen aan ons boord, en andere lagen met hunne Kanoes aan des ſchips zyde: deze laatſten hielden een geveſtigt oog op de boot; en zoo raſch dezelve afſtak, riepen zy overluid aan

hunne makkers, die zonder iets te zeggen, oogenbliklyk hunne kinderen aan het volk in de Kanoes gaven, en vervolgens zich by dezelven voegden, waar op zy met alle haast de boot nazetteden, makende een allertreurigst geluid. Toen des schip's boot digt aan land was, werden 'er eenige vrouwen tusschen de rotsen gezien, tot welken de Indiänen overluid schreeuwden, waar op zy alle weg liepen; maar het bootsvolk de jaloursche vrees bemerkt hebbende, bleeven op hunne riemen dryven om de Indiänen te overtuigen, niet van zins te zyn hen te beledigen. De Indiänen aan land gekomen zynde, haalden hunne Kano's op strand en volgden met allen haast de voorwerpen hunner genegenheid.

Op den 25 werd 'er op verzoek van den Oppermeester, bevel gegeven geen mossels meer aan boord te brengen, daar het volk zedert eenigen tyd overvloed aan had gehad, en van welke zy thans begonnen gekwelt te worden met de loop. Op den 10 zeilden de beide schepen in gezelschap; en op den 11 raakten zy van den anderen af, om gedurende de gansche reis malkaar niet weder te zien. Op dezen dag geraakten de *Dolphyn* buiten de Straat van *Magellaan*, alwaar wy in een doortogt van bykans vier maanden, met onnoemlyke zwarigheden gezukkelt hadden, en de grootste gevaren maar even ontkomen waren. Wy waren deze Straat op den 17 December 1766 ingezeilt en verlieten dezelve op den 11 April 1767.

In de Kaap *Holland Baai* word visch in overvloed gevangen, en het omgelegen land brengt overvloed van veenbeziën en wilde Sellery voort, maar men vind 'er geene vogels. In de Kaap *Gallant Baai*, kan men zich van hout, water, groentens en visch voorzien, even als in *Elizabeth's Baai* en op de *York road*. *Butlers Baai* levert overvloed van rots visch, mossels en wild gevogelt. *Lion Cove* en *Goodlucks Baai*, hebben bykans niets anders dan hout en water. Mossels en rots visch worden in de *Swaluw Baai* gevonden, het gebergte in den omtrek van die baai is het akelykste en woestste dat men zien kan. *Upright Baai* levert uitstekend goed water, eenige visch en eenig wild gevogelte.

Op

Op Zondag den 12 April hielden wy onzen koers naar 't weften, en zagen eene meenigte Scheerwaters, Peintadoos, Gannets (*) en andere vogels om het fchip heên vliegen. De naden van ons hout boven water al zedert eenigen tyd begonnen hebbende te fplyten, waardoor de kleederen en kooyen gedurig nat gehouden werden, werd ons volk in weinig dagen aangevallen van verkoudheden en koortzen. Den 27 van deze maand een fchoone dag zynde, werden de zieken op het dek gebragt, en gefpyft met vleefchnat van geftolde koekjes met weit gekookt. De fterke winden deeden zich wel haaft wederom gevoelen, zoo dat het kooigoed weder door en door nat werd, en men voor fchips maften begon te vreezen: om die reden begonnen wy bedagt te zyn onzen koers te veranderen, op hoop van beter weêr te zullen aantreffen; voor al dewyl het getal onzer zieken dagelyks meerder werd, zo dat wy gevaar liepen van wel haaft handen te ontbreeken om het fcheepswerk te verrigten.

Tot den 14 Mai viel 'er niets van aanbelang voor, wanneer 'er ooftwaerds zich iets fcheen te vertoonen, dat naar zeer hoog land geleek, waar heen wy een troep bruine vogels zagen vliegen; wy ftevenden derhalven den ganfchen nacht op het vermeende land aan, maar by 't aanbreken van den dag konden wy 'er niets van bemerken. Het weêr thans gematiger wordende, begon het volk fchielyk te beteren; en de timmerlieden hielden zich bezig met het braauwen van 't bovenwerk en het herftellen van de booten. Op den 21 zagen wy een aantal vliegende viffchen en op den volgenden dag Zeefwaluwen, Scheerwaters, Bonniten en Bruinvisfchen. Omtrent dezen tyd werden zy, die van hunne verkoudheden herftelt waren, door de fcheurbuik aangetaft, waarop men hen een aftrekfel van mout toediende en gepekelde kool te eten gaf, ook kregen zy wyn in ftede van Brandewyn. Op den 26 zagen wy twee viffchen van de walvifch foort, en den volgenden dag eene verfcheidenheid van vogelen, waar van wy 'er een voor een Landvogel namen, naar

(*) Een foort van Pelikaan.

naar een fwaluw gelykende. Om het fcheurbuik te ftuiten, 't welk thans fterk begon toetenemen, namen wy alles in acht wat tot reinheid en verandering van fpys betrekking kon hebben.

Op den 1 Juny zagen wy verfcheide Oorlogfchip-vogelen en den volgenden dag een foort van Pelikanen; het weêr was thans zeer veranderlyk, zoo dat wy begonnen hoop te voeden van digt by land te zyn. Op den vierden kwam 'er een fchildpad digt by 't fchip heen zwemmen; en des anderen daags zagen wy eene groote verfcheidenheid van vogelen vliegen.

Op Saturdag den 6 Juni ontdekten wy tot onzer aller groote blydfchap Land in 't W. N. W. Wy zagen het voor een laag eiland aan, op een afftand van vyf of zes zeemylen. Toen wy het zelve wat nader by kwamen ontdekten wy een ander byna in dezelfde ftreek. Twee onzer booten werden bemand en gewapend en onder 't bevel van den tweeden Luitenant naar 't eerft ontdekte eiland afgezonden. Toen de boot digt onder 't eiland kwam, zagen wy twee kanoos naar 't andere eiland affteeken. Het bootsvolk aan land gekomen zynde, verfamelde Kokosnooten en eene goede meenigte lepelbladeren, waar mede zy naar 't fchip te rug keerden, met zich brengende eenige vifchhoeken door de Eilanders van Oefterfchelpen gemaakt. Op dezen tocht zagen wy drie hutten met palen gefchoort, rondom open, maar met een dak gedekt van Kokos en Palmbladeren, kunftig door een gewerkt. Dewyl wy geen ankerplaats konden vinden en het ganfche eiland omringt was met rotfen en klippen, befloot ik naar het andere eiland te ftevenen, gevende aan dit den naam van *Pinxter Eiland*, om dat wy het op Pinxterdag ontdekt hadden.

Het andere Eiland genadert zynde zagen wy omtrent vyftig Inboorlingen met pieken gewapend, en fommigen met brandende houten in hunne handen, langs de kuft loopen. Wy zonden twee wel bemande en gewapende booten uit, met laft aan den Luitenant om naar dien kant van den wal te houden daar het volk gezien was, te vermyden het zelve

ve te beledigen, en zyn beſt te doen om water en vruchten te verruilen tegen de kramery die wy hem mede gaven. Toen de boot naby het ſtrand kwam, ſtelden de Inboorlingen zich in een houding, als wilden zy zich met hunne pieken verweeren; maar het bootsvolk teekenen van vriendſchap toonende, en de ſnuiſteryen latende zien, traden eenige der Indiänen in 't water; aan wien men te kennen gaf eenige Kokosnoten en water noodig te hebben, niet zoo haast hadden zy dit verſtaan, of zy gingen van beids eene geringe hoeveelheid halen, welke zy durfden wagen aan de booten te brengen, waarop zy eenige ſpykers en andere ſnuiſteryen in ruiling ontvingen. Terwyl zy op deze wyze handel dreven, ſtal een der Indiänen een zyde neusdoek waar in eenige kleinigheden geknoopt waren, maar de dief was door geen middel te ontdekken.

Den volgenden morgen werden de booten weder afgezonden, met bevel aan 't volk om, ware het mogelyk, te landen, zonder echter de Inboorlingen te beledigen. Toen zy het Strand naderden zagen zy zeven groote Kanoos, elk met twee maſten, gereed liggen, aan welke de Indiänen zich ſtonden ſcheep te begeven: toen deze aan ons Bootsvolk teekenen hadden gegeeven om verder voortteroeijen, en zulks gedaan werd, gingen zy ſcheep en zeilden naar 't Weſten, terwyl zy verſterkt werden door twee Kanoos van een anderen kant van 't land. Deze Kanoos waar van 'er twee ſamengeklampt waren, ſcheenen dertig voeten lengte, vier breedte en drie diepte te hebben. Het volk had lang ſwart hair dat over hunne ſchouders hing, zy waren van eene donkere kleur, en van eene middelmatige grootte, gekleed in een ſoort van matwerk, om hun middel vaſt gemaakt; en zoo veel men zien kon, waren de vrouwen zeer ſchoon, en de mans zeer wel gemaakt.

De Luitenant weder naar het Land afgezonden zynde, gaf ik hem bevel in 's Konings naam bezit van het Eiland te nemen, en het zelve *Koningin Charlotta's Eiland* te noemen. De booten, na dat zy twee wellen met uitmuntend water gevonden hadden, kwamen te rug, beladen met Kokosnoten en lepelbladeren. Wy deelden aan een Stuurman en twintig man,

die aan Land gelaten waren, om water te vullen, Proviand uit voor een week; de zieken werden, om beter lucht te hebben, aan land gebragt, en een aantal handen werden in 't werk gesteld om Kokosnoten te plukken en te verſamelen.

Op den 10 werd het water aan boord gebragt, maar de Kokosnooten en groentens, welke de groote boot ons zou aanbrengen, gingen verlooren door de deining der golven welke de boot byna vol water ſtortten. Wy vonden op dit Eiland verſcheide ſtukken gereedſchap, gelykende naar Kuipers ſchaaven, elzen en diſſels, van ſchelpen en ſteen gemaakt. De lyken werden 'er niet begraven, maar lagen onder een Paveljoen te vergaan.

Na deze Eilanden voor den Koning in bezit genomen te hebben, waar van wy ten teeken een vlag lieten waaijen, en welken vlagge ſtok wy met 's Konings naam beſneden, gelyk wy ook den baſt van verſcheide boomen gedaan hadden, gingen wy nog dezen dag onder zeil, latende ten gebruike der Inboorlingen eenige ſchellingen, halve ſchellingen, halve ſtuiverſtukken, fleſſen, ſpykers, bylen en andere dingen op het Eiland na. Dit Eiland is omtrent zes mylen lang en een myl breed, en ligt op 19°. 18′. Zuiderbreedte, en volgens eene waarneming aan de Zon op 138°. 4′. Weſter engte.

Denzelfden dag kwamen wy omtrent een uur nadenmiddag in het gezigt van een derde Eiland, alwaar wy alle de Kanoos en 't volk dat van het vorige Eiland gevlugt was, in een lighaam verſamelt zagen. De Vrouwen en Kinderen omringden de Kanoos; en de mannen traden voorwaards in eene dreigende houding, met brandende houten in hunne handen, lange pieken op hunne ſchouders, danzende op eene zinnelooze wyze en makende een verſchriklyk gerucht. Dewyl wy niets op dat Eiland zagen, waardig om 'er ſtryd om te voeren, zeilden wy het zonder verder onderzoek voorby, gevende het den naam van *Egmont's Eiland*, ter Eere van den eerſten Lord der Admiraliteit, het is gelegen op 19°. 20′. Zuiderbreedte en op 138°. 30′. Weſterlengte.

Op den 11. zagen wy omtrent zestien Perſonen op een ander Eiland, het welk wy den naam van *Glouceſter Eiland* gaven;

ven; maar dewyl het omringt was van Rotſen en Klippen, deeden wy geen moeite om 'er aan Land te komen. Nog dezen zelfden dag ontdekten wy een ander Eiland, dat wy *Cumberland Eiland* noemden; en den volgenden dag zagen wy een derde, het welk den naam ontving van *Prins William Henri's Eiland.*

Op den 17 ontdekten wy wederom Land en zagen om tien uren des avonds licht, het welk ons overtuigde dat het zelve bewoond werd. Op den 18 nader by komende, zagen wy 'er overvloed van Kokosboomen, een zeker teeken dat het geen gebrek aan water had.

Wy bemanden en wapenden nu onze boot, en zonden een Officier met dezelve naar land, dien wy belaſtten eenige Kramery te verruilen tegen de voortbrengſels van het Eiland. Hy zag een groot getal der Inwoneren, maar kon geen plaats voor het Schip vinden om ten anker te komen. Sommige Indiänen met witte ſtokjes in hunne handen, ſchenen over de overigen gezach te hebben. Terwyl de Luitenant met hen handelde, duikelde een Indiään in het water en maakte zich meeſter van de boots dregge, terwyl zyne medgezellen aan 't Strand het touw greepen waar aan de boot vaſt was, trachtende dezelve in den ſtroom te brengen, maar hunne pogingen waren vruchtloos, want op het loſſen van een Musket, lieten zy alles varen. De Indiänen waren in een ſoort van doek gekleed, waar van ons volk een ſtuk mede aan boord bragt.

Uit het aantal volks dat wy zagen en uit de groote dubbele Kanoos welke zy langs de Kuſt hadden liggen, beſloten wy dat 'er grooter Eilanden op een geringen afſtand van daan moeſten zyn: om die reden, na dit Eiland met den naam van *Osnabrug Eiland* gedoopt te hebben, gingen wy weder onder zeil, en kort daar aan hoog land ziende, lieten wy het anker vallen; alzoo het weêr zeer miſtig was.

Al vroeg in den morgen van den volgenden dag, zagen wy land omtrent vier of vyf Zeemylen van ons afgelegen; maar na eenigen tyd op het zelve aangehouden te hebben, dagten wy het voorzigtigſt, uit hoofde van de dikke miſt, het anker te laten vallen: dan zoo haaſt was het weêr niet opgehel-

dert, of wy zagen ons omringt van honderde Kanoos met honderde van Menſchen in dezelven. Het Schip naby gekomen zynde, beſchouwden zy het met verwondering en ſpraken met grooten ernſt. Wy lieten hen eenige beuzelingen zien, en wenkten hen by ons aan boord te komen, waar op zy hunne Kanoos dicht by elkanderen roeiden en zoo 't ſcheen iets algemeens beraadſlaagden; waar na zy alle het Schip omringden met een vertooning van vriendſchap, en een hunner een redevoering deed, op welker einde hy de tak van een Plantanus boom, die hy in zyn hand hield, in Zee wierp. Dit gedaan zynde waagde een jonge Indiaän, die meer moeds ſcheen te hebben dan de overigen, by ons aan boord te komen. Ik wilde hem eenige kleinigheden geven, maar hy weigerde die aantenemen, tot dat zy, die in de Kanoos waren, langs de zyde van 't Schip kwamen, en na met hem geraadpleegt te hebben, verſcheide takken van den Plantanus boom aan boord in 't Schip wierpen. Anderen waagden het nu insgelyks aan boord te komen; maar wy bemerkten dat zy allen langs ongelegene plaatſen het boord beklommen, niet een, zelfs niet by toeval, de rechte plaats vindende, langs welke men gemeenlyk aan boord komt.

Een geit die tot het Schip behoorde, zyne hoorns tegen den rug van een der Indiänen ſtootende, zag deez met verwondering achter zich om, en het dier gereed ziende om op nieuws den aanval te beginnen, ſprong hy langs de zyde van 't Schip af, wordende oogenbliklyk gevolgt van alle zyne landslieden. Hun ſchrik, echter, bedaarde wel haaſt, en zy keerden naar het Schip te rug: toen wy hen onze ſchapen, varkens en hoenderen lieten zien, gaven zy te verſtaan de twee laatſte ſoorten mede te bezitten. Ik gaf hen eenige ſpykers en andere kleinigheden, en maakte teekens dat ik varkens, gevogelt en fruit noodig had; maar zy konden my niet begrypen. Zy werden verſcheide malen betrapt, zich toeteleggen om alles weg te nemen wat zy maar beet konden krygen; eindelyk rukte een hunner den goud gerandden hoed van 't hoofd eener onzer Officieren, en ſprong met dezen roof over boord.

Wy

Wy hadden tot nog toe geen ankerplaats konnen ontdekken, het Schip bleef derhalven de Kust langs zeilen, latende de Kanoos ver agter zich. Naar mate wy het Strand langs stevenden, maakte het Eiland de schilderachtigste vertooning. Het land naar den Zeekant is vlak, loopende voor drie of vier mylen langsaam op in hooge heuvelen, gekroont met geboomt; van de toppen dezer heuvelen, ziet men groote Rivieren in Zee nederstorten. De voortbrengsels van dit Eiland zyn de Kokosnoot, met eene verscheidenheid van andere vruchten, welke en den smaak kittelen en het hart verkwikken.

De Kanoos, die ons niet hadden konnen byblyven, zetten het naar land. In den achtermiddag zeil minderende en de booten uitzendende om een baai te peilen, welke een goeden ankergrond beloofde, schoolden de Indiaansche Kanoos weder rondom het Schip. Ik vermoedde dat zy vyandelyk gezind waren en seinde daarom de booten naar het Schip te rug te keeren, lossende een stuk geschut over het hoofd der Indiänen. Alhoewel zy over den slag verschrikt waren, poogden zy echter de groote boot te beletten naar 't Schip te komen, maar de boot was hen de baas in 't zeilen. Toen eenige Kanoos, die een andere standplaats hadden, dit bemerkten, onderschepten zy de boot en kwetste een van ons volk met een steen, het geen aanleiding gaf dat men met een musket op hen vuurde, waar door de Indiaan, die den aanval begonnen had, in den schouder getroffen werd; toen de overige Indiänen zulks bemerkten, namen zy met de uiterste verhaasting de vlugt.

De booten het Schip bereikt hebbende, maakten wy ons gereed om onder zeil te gaan; maar alzoo wy bemerkten dat 'er een groote kano met veel spoed op ons af kwam, besloten wy hare aankomst aftewagten; toen zy onder ons boord was gekomen, begon een der Indiänen een aanspraak te doen, waar na hy de tak van een Platanus boom in ons Schip wierp; ik beantwoordde deze vrede groet met hen een der takken toetewerpen die andere Indiänen by ons aan boord gelaten hadden. Ook gaf ik hen eenige Kramery, waar op zy, zoo 't scheen, wel te vreeden vertrokken.

Wy gingen nu onder zeil, en waren des anderen daags mor-

gens af en aan een punt lands, welke als met Inboorlingen en hunne huizen bedekt ſcheen. Op den 21 lieten wy het anker vallen en kreegen verſcheide kanoos aan des Schips zyde, welke ons eene meenigte vrugten, gevogelte, en varkens aanbragten, waar voor wy hen in ſpykers en kramery betaalden. De booten uitgezonden zynde om langs de kuſt te peilen, werden zy gevolgt door groote dubbele kanoos, waar van 'er drie het op de groote boot aanzetten, en dezelve van agteren zeer beſchadigden, doende de Indiänen, die met knodſen gewapend waren, ten zelven tyde hun beſt, om haar aan boord te klampen. Het bootsvolk vuurden nu op hunne vyanden, kwetſten een derzelven zeer gevaarlyk en doodden een ander, die beide in zee vielen, daar eenige hunner makkers naar duikelden, brengende hen weder in de kano, en beproevende of zy zitten of ſtaan konden. Maar alzoo de een volkomen dood was, lagen zy hem in het hol van de kano ter neder, terwyl zy den gekwetſten in eene zittende houding onderſteunden. De Scheepsboot vervolgde nu haren weg, terwyle ſommige kanoos het naar 't ſtrand zetten, en andere naar het Schip te rug keerden om den handel te vernieuwen.

Terwyl de booten uitbleven om te peilen, zwommen de Inboorlingen naar de bootslieden toe met water en vrugten. De Vrouwlieden inzonderheid waren de matroozen ſterk aan om aan land te komen; zy ontdeden zich van alle hare kleederen en gaven op de onbeſchaamſte wyze te kennen hoe zeer zy verlangden nader kennis te maken.

De booten naar den wal gezonden zynde om tevens eenige kléene vaten met water te vullen, vulden de Indiänen twee van dezelven, en hielden de overigen voor hunne moeite. Toen de booten van 't Schip afſtaken was het ſtrant met Mans, Vrouwen en Kinderen als bezaait. Gedurende dezen tyd bleven verſcheide kanoos aan de zyde van 't Schip liggen, zonder dat ik eenen eenigen Indiaän wilde toeſtaan aan boord te komen, want het was niet mogelyk op zyn hoede te zyn tegen hunne behendige dieveryen.

Het Schip ging den 23 onderzeil, met inzigt om naderby de waterplaats te ankeren; maar een man in de top van de maſt,

maſt, eenige weinige mylen te lywaard een baai ontdekkende, ſtevenden wy 'er terſtond naar toe: de booten, die voor uit waren, een teeken makende dat zy een ander plaats hadden, maakten wy ons gereed om by te draaijen, maar naauwlyks was het Schip de booten naby gekomen, of het ſtootte, en bleef met deszelfs voorſteven onbeweeglyk op een klip van koraal zitten, in welken ſtand wy byna een uur lang bleven toen eindelyk, tot ons groot geluk, een land koelte onzen bodem weder vlot maakte. Gedurende al den tyd, dat wy in gevaar waren ons Schip te verliezen, werd hetzelve door honderde Indiänen in hunne Kanoos omringt; maar niet een eenige hunner durfde beſtaan ons aan boord te klampen. Het Schip werd vervolgens rondom een rif in een haven geſleept, daar wy vertuiden.

Op den 24 zeilden wy met ons Schip de haven op, gevolgt wordende van meenigvuldige Kanoos die ons proviand aan bragten, welke wy tegens ſpykers, meſſen enz. inruilden. In den avond naderden ons een aantal zeer groote Kanoos met ſteenen beladen, waar op ik bevel gaf de ſtrikſte wacht te houden. Ten langen leſten kwamen eenige Kanoos naar ons toe, met een aantal Vrouwen aan boord, die thans tot onder 't Schip gekomen zynde hunne onbeſchaamde Konſtenaryen in 't werk ſtelden van welken ik reeds gemeld heb. Gedurende deze zonderlinge vertooning haalden de groote Kanoos digt rondom het Schip; ſommige der Indiänen op een ſoort van fluit ſpeelende, andere zingende, en de overigen op een ſoort van Schulphoorns blazende. Kort daaraan kwam 'er een groote Kano naderby, die een paveljoen had, boven op welke een der Inboorlingen gezeten was, die eenige roode en geele Vederen in de hand hield; terwyl wy een geſchenk voor hem gereed maakten, ſtiet hy van 't Schip af en wierp de tak van een kokosboom in de lucht. Dit was zekerlyk het teeken om aantevallen, want oogenbliklyk ging 'er een gejuich uit alle de Kanoos op, die nu, nader by 't Schip komende, honderde ſteenen in alle deelen van hetzelve wierpen. Hierop gaven wy vuur uit twee ſtukken met ſchroot geladen, ook vuurde het volk, dat de wagt had, uit hunne Musketten. Het getal

der Indiänen, die thans het Schip omringden, beliep ten minsten op twee duizend; alhoewel zy in 't eerst verschrikt waren, herstelden zy zich rasch, en hernieuwden den aanval. Duizende van Indiänen zagen wy thans langs het strand, die zich, zoo veel de Kanoos laden konden, inscheepten: ik gaf om die reden bevel, het geschut te lossen, waarvan ik sommige stukken liet stellen om op het strand te speelen. Dit vuuren maakte voor een korten tyd, een einde van alle vyandelykheden: maar de verstrooide Kanoos, wel haast, weder byeen gebragt zynde, en witte vlaggen opgehezen hebbende, begonden zy met steenen van twee pond gewichts uit slingers te werpen, waar door een aantal onzer matroozen gekwetst werd. Eenige Kanoos haalden nu voor de boeg van 't Schip, van welke plaats nog niet gevuurt was; in een dezer bevond zich een Indiaan, die het gezach over alle de overige scheen te hebben. Wy leiden derhalven een stuk geschut op zyn Kano aan, die met een enkel schot aan twee stukken geschoten werd. Dit maakte een eind van den stryd; de Kanoos roeiden met allen spoed af, en het volk, aan strand, ging zich zelven achter de heuvelen verbergen.

Wy zeilden nu naar onze bedoelde ankerplaats, en vertuiden het Schip niet ver van eene schoone rivier. Den volgenden morgen kwamen eenige lieden, die afgezonden waren geworden om de kust optenemen, te rug, verslag doende dat de rivier versch water leverde en dat 'er geen eene kano te zien was.

Op dezen dag zonden wy een Luitenant af met al de booten, die wel bemand en met krygsvolk gewapend waren; hy had bevel om onder dekking van het Schip en de booten te landen, hetwelk verrigt zynde, wierp hy eenige graszooden op, waarop hy een vlagge stok plantte, en vervolgens een wimpel opgehezen hebbende, nam hy bezit van de plaats voor zynen Vorst, gevende dit Eiland den naam van *Koning George* III. *Eiland.* Hier op eenige rum met het water uit de rivier mengende, dronk ieder hunner op 's Konings gezondheid. Ten dezen stonde bespeurde de Luitenant twee oude Mansperfoonen aan den tegenovergestelde zyde der riviere, die zich zeer

ver-

verſchrikt toonden en eene ſmeekende houding aannamen. Zy werden geſeint om over de rivier te komen, hetwelk een hunner gedaan hebbende, kroop hy op handen en voeten naar den Luitenant; die hem de ſteenen toonende, welke in 't Schip geworpen waren, te kennen gaf dat de Inboorlingen geen leed zou wedervaren, indien zy zich onthielden van aanvallers te zyn. Wy bragten nu eenige bylen te voorſchyn en gaven te kennen dat wy wel wilden ruilen tegen levensbehoeften, ook gaven wy eenige beuzelingen aan den Indiaan, die van vreugde en dankbaarheid rondom den wimpel danſte. Hy plukte vervolgens eenige takken van boomen, welke hy op den grond nederleidde, en vertrok; maar kort daar aan met verſcheide anderen te rug keerende, begaven zy zich naar den wimpel, die, gevallig, door den wind beginnende uittewaaijen, hen ten uiterſte verſchrikte, zoo dat zy alle van verbaaſtheid te rug liepen. Zy herſtelden zich echter wel raſch van hunne verwondering, en, twee Varkens bezorgt hebbende, leiden zy die aan den voet des Wimpelſtoks neder, en danſten rondom denzelven; waar na zy de twee Varkens in een Kano bragten, en de oude Indiaan met dezelven naar 't Schip roeide; toen hy aan de zyde van 't Schip gekomen was, deed hy eene ernſtige redevoering, gedurende welke hy een aantal Plantaan bladeren, een voor een, overhandigde: dit gedaan zynde roeide hy te rug, weigerende verſcheide geſchenken met zich te nemen, die hem aangeboden waren.

Wy zagen nu op nieuw eenige Kanoos te voorſchyn komen, die zoo haaſt zy dat gedeelte van de baai bereikt hadden daar het Schip ten anker lag, veel volk van 't ſtrand aan boord namen, beladen met zakken alle met ſteenen gevult. Alle deze Kanoos zetten het nu naar 't Schip, waarom ik bevel gaf om op de eerſte, die zich by elkanderen zouden voegen, vuur te geven; dit was van zoodanig een uitwerkſel, dat zy alle met den uiterſten ſpoed afroeiden. Wy vuurden vervolgens naar verſcheiden zyden van 't boſch, waarop de Indiänen naar de heuvels vloden daar de Vrouwen en Kinders waren, zoo dat zich thans duizenden daar ter plaatſe bevonden. Beſlooten hebbende dezen ſtryd beſliſſend te maken, liet ik naar den kant

des

des heuvels vuuren; en twee kogels naby een plaats nedervallende daar deze Indiänen zich veilig gerekent hadden, waren zy alle onbeſchryſlyk ontſtelt en verdweenen in een oogenblik.

Toen deze onaangename ſchermutſeling geëindigt was, zetten wy de booten weder uit en gaven aan de Scheepstimmerlieden een ſterke wagt met bevel om alle de Kanoos te vernielen waar zy die vinden mogten; en dezen dienſt werd zoo ſchielyk volvoert, dat een groot getal dezer vaartuigen, waar onder zelfs van de grootſte ſoort, binnen weinige uuren geheel vernielt werden. In ſommige der kleinſten vond ons volk eenige fruit, vogelen en varkens; maar alle de overige waren beladen met ſteenen en ſlingers.

Niet lang daarna waagden het eenige Indiänen naar den zeekant te komen, en eenige kleene takken van boomen opgeſtoken hebbende, keerden zy naar de boſſchen te rug: doch zy kwamen gedurig weder mede brengende een deel van 't doek welk zy dragen en eenige honden en varkens aan de pooten vaſt gemaakt; dit alles leiden zy aan het ſtrand neder, ſeinende de matroozen het te halen. Wy zonden derhalven een boot aan den wal, namen de varkens mede aan boord maar lieten de andere artykels leggen. In vergelding voor deze geſchenken lieten wy aan 't ſtrand verſcheide bylen en eenige ſpykers, ſeinende aan eenige der Indiänen die wy van verre zagen zulks te komen opnemen; doch zy bleven daar in agterlyk tot dat ik om het doek had gezonden, wanneer zy zoo 't ſcheen, myne geſchenken met genoegen aannamen.

Op den 27 terwyl eenige maats bezig waren water te vullen, verſcheen de hier voorgemelde oude man aan de overzyde der rivier, en een tyd lang achter den anderen eene redevoering gedaan hebbende, kwam hy naar deze zyde over. Wanneer de Officier, op de zakken en ſteenen wyzende die hier heen gebragt waren, hem poogde te overtuigen dat zyne landslieden de Engelſchen beledigt hadden, daar deze zich eeniglyk te weér hadden geſtelt. Hy ſcheen de meening van onzen Officier zeer wel te begrypen, wiens kracht van redeneering hy echter niet wilde erkennen: integendeel gaf hy zoo door

door zyne houding, ſtem als gebaren uitdruklyk te verſtaan, hoe gevoelig hy was over de wyze op welke zyne ongelukkige vrienden door ons beledigt waren geworden. Eindelyk had 'er eene bevreediging plaats, de oude man gaf de hand aan den Luitenant, die alles aanwendde om hem van deszelfs goedwilligheid te overtuigen, de Indiaan nam vervolgens de geſchenken aan en gaf te verſtaan dat de Inboorlingen zich enkel in kleene benden zouden vertoonen, en dat terwyl de bootslieden aan de eene zyde van de rivier waren, zy aan de andere zyde zouden blyven. De Grysaart vertrok met duidelyke teekens van wel te vredenheid wegens dit verdrag; en binnen weinige uuren begonnen de Inboorlingen handel te dryven, welke tot voordeel ſtrekten van 't Scheepsvolk.

Wy zonden nu de zieken aan land, die wy onder een opgeſlagen tent naar by de waterplaats huisveſtten onder het opzicht van den Oppermeeſter. Deze Heer een wild eend geſchoten hebbende, viel het zelve aan de overzyde der rivier onder eenige Indianen neder, die zoo ontſtelt waren dat zy ylings die plaats verlieten; maar niet ver van daar ſtil ſtaande wiſt hy een hunner te overreden hem het eend overtebrengen, toen dees zulks deed, lag hy het bevende aan de voeten van den Heelmeeſter neder, terwyl in zyn gezigt de vrees en angſt te lezen was die hem bezielde. By een tweede ſchoot werden er drie eenden gedood, waar uit de Inlanders zulk een denkbeeld van een ſnaphaan opvatten, dat aan deze enkele omſtandigheid is toeteëigenen de geregeldheid van hun gedrag in alle de handelingen, welke wy met hen hadden, zoo lang wy onder hen verblyf hielden.

Om alle ontfutſelingen en verſchillen voortekomen werd den Konſtabel belaſt koophandel te dryven, tuſſchen de Indianen en de Matroozen: 't is waar de Inboorlingen zogten nu en dan te ſteelen en te futſelen, maar zoo haeſt men hen een ſnaphaan vertoonde, kwam alles weder voor den dag; ook was de oude Indiaan, die thans aan de Engelſchen zeer verknogt was, van zeer veel nut in 't ontdekken van geſtolene goederen. Op zekeren dag zwom een Indiaan de rivier over en maakte zich meeſter van een byl, waar op de Konſtabel zich gereed maakte

 als

als of hy den dief wilde vervolgen ; maar de oude man gaf te verſtaan ylings het geſtolene weder te zullen bezorgen, 't geen hy ook deed. De Konſtabel eiſchte dat men den ſchuldigen voor den dag zoude brengen, waar aan de oude Indiaan, alhoewel tegens zyn zin, insgelyks voldeed. De gevangene, die verſcheide andere diefſtallen gepleegt had, werd aan boord van 't Schip gezonden, alwaar ik hem ontſloeg, zonder eenige andere ſtraf dan de vrees welke uit zynen toeſtand ſproot. Zyne landslieden waren verrukt van vreugde toen zy hem zagen wederkeeren, en hy werd onder het toejuichend geroep zyner vrienden naar de boſſchen geleid. Dees man was evenwel zoo dankbaar dat hy den volgenden dag aan den Konſtabel een gebraden zwyn, en eenige broodvrugt bragt, als eene erkentenis voor de zagtheid waar mede hy hem had behandelt.

Behalven ik, waren de eerſte Luitenant en Schryver zeer zwak: zoo dat het opzicht over 't Schip en de zorg voor de zieken toebetrouwt werd aan den tweeden Luitenant, die zyn dienſt zoo yverig en getrouw waarnam dat alles geregeldheid was en goede orde. Vruchten, gevogelt en verſch Spek werden in zulk een overvloed ingeſamelt, dat na verloop van veertien dagen elk man ten naaſten by volkomen herſtelt was.

Op den 29 werd 'er een ſtuk ſalpeter zoo groot als een kleen hoender ei aan ſtrand gevonden, maar wy konden niet uitvinden of het door iemant uit het Schip was gebragt geworden, dan hoe het 'er kwame. 't Is zeker dat in 't ganſche Eiland geen ander ſtuk gevonden werd.

Op den 2 July begonnen wy gebrek aan vruchten en verſch ſpek te hebben, 't geen toekwam aan de afwezigheid van den ouden Indiaan. Wy hadden echter nog eenigen voorraad voor onze zieken. Op den 3, lieten wy den bodem van 't Schip onderzoeken, welke ten naaſten by gevonden werd in denzelfden toeſtand te zyn als toen wy van Engeland voeren. Op dezen dag vingen wy een haai, welke de Indiänen als een aangenaam geſchenk aannamen.

De oude man, die de binnenſte gedeeltens van 't Eiland had wezen bezoeken om naar levensmiddelen voor ons om te zien, keerde op den 5 weder en bragt my een gebrade varken tot

een

een prefent mede, ik van myn kant gaf hem een fpiegel een yzere pot enz. Zyne te rug komft werd rafch gevolgt van eenige Inlanders, die nooit ter markt gekomen waren, deze bragten eenige zwynen mede, grooter dan wy tot nog toe alhier gezien hadden.

Een zonderlinge handel greep thans ftand tuffchen onze Matroofen en de Indiäanfche deerns. De prys voor een Juffers gunft was een fpyker of twee; maar dewyl de pikbroeken niet aan de fpykers komen konden, trokken zy die uit alle de hoeken van 't Schip: en op het naauwkeurigft onderzoek kon men nog niemant betrappen. Het nadeel daar door aan het Schip toegebragt was gemaklyk te herftellen, maar het flechte gevolg van dezen handel en 't geen niet voorzien konde worden, was, dat de proviand, welke gemeenlyk met kleene fpykers betaalt werd, thans niet te bekomen was dan voor groote fpykers, zoo als die aan den Konftapel vertoont werden. Sommige van 't Scheepsvolk bedienden zich van eene zonderlinge konftreek om hunne luft te voldoen; want toen zy aan geen fpykers wisten te komen, fneeden zy lood aan reepen, die zy het fatzoen van fpykers gaven, en by hunne niet agterdogtige fchoonen voor goede munt deden doorgaan. Toen de Indiänen 't bedrog bemerkten vroegen zy fpykers voor 't lood, maar deze billyke eifch kon niet voldaan worden, dewyl daar door het fteelen van loot zou aangemoedigt zyn, waarby den handel om yzer zou geleden hebben.

De matroozen, ingevolge van hunne gemeenfchap met het vrouwvolk, niet langer tegenfpraak konnende dulden, gaf ik bevel de artykels van oorlog voortelezen ten einde hen door gezag onder gehoorfaamheid te brengen; ook werd de Korporaal der Scheepstroepen geftrengelyk geftraft om dat hy de opzichter over het wapentuig geflagen had. Myne gezondheid thans byna herftelt zynde, liet ik my aan den wal roeijen om het Eiland eens optenemen, hetwelk ik ongemeen verruklyk en zeer wel bevolkt vond.

Op den 8 werden de houthakkers op eene vriendelyke wyze onthaalt door eenige Indiänen, zoo 't fcheen van hooger rang, dan die welke zy tot nog toe gezien hadden: fommige

hunner kwamen my insgelyks een bezoek geven, ik vertoonde hen een ſtuk van dertig ſchellingen, een Guinea, een kroon, een halve kroon, eenige ſchellingen, eenige nieuwe halve ſtuiver ſtukken en twee groote ſpykers, gevende hen te kennen dat het aan hun ſtont iets van dat alles te kiezen, waarop zy greetiglyk naar de ſpykers taſtten, en vervolgens eenige weinige halve ſtuiver ſtukken namen, latende al de overige ſpetie onaangeroert.

De Indiänen begonnen thans te weigeren de markt te voorzien, ten ware zy groote ſpykers in verwiſſeling konden bekomen: ik gaf daarop bevel het Schip naauwkeurig te doorſnuffelen, toen men bevond dat byna alle de ſpykers, daar de kooijen aan gehangen hadden, geſtolen waren, en dat men ze zelfs uit verſcheide andere plaatſen getrokken had: ik liet al het volk voor my komen, en zeide hen, dat 'er geen man van 't Schip zou gaan tot dat de dieven ontdekt waren; maar deze bedreiging had geen goed gevolg.

Drie dagen daar na bragt de Konſtapel een Juffer aan boord van eene deftige houding, een bevallig gelaat, en van omtrent veertig jaren oud. Zy was maar onlangs in dat gedeelte van het Eiland aangekomen; en de Konſtapel, ziende dat zy groot gezach oeffende, had haar eenige ſnuiſteryen verëert; waarop zy hem uitnoodigde aan haar huis te komen, daar zy hem eenige ſchoone varkens gaf. Zy werd vervolgens op haar eigen verzoek aan boord gebragt, alwaar haar ganſche gedrag te kennen gaf dat zy een Vrouw van groot verſtand en van hoogen rang was. Ik bood haar een ſpiegel en eenige ſnuiſteryen aan, ook gaf ik haar een fraaije blaauwe mantel, welke ik haar omhing en met linten toeſtrikte.

Te verſtaan gegeven hebbende dat zy blyde zou zyn my aan land te zien, gaf ik te kennen dat het myn voornemen was, des anderen daags een bezoek by haar afteleggen. Dienvolgens begaf ik my op Sondag den 12 naar den wal, daar deze ſchoone vriendin my afwagtte en te gemoet kwam, vergezelt van eenen talryken ſtoet, waar van zy 'er eenige laſt gaf my en andere, die ziek geweeſt waren, over de rivier en van daar naar haare woning te dragen: de ſtaatſie werd geſloten door een

wagt

wagt Scheepstroepen en matroozen. Naar mate wy voorttrokken verzamelde 'er een groot getal Indiänen om ons te zien, maar op de minfte beweging welke onze fchoone geleidfter met de hand maakte, opende het volk ruimte genoeg voor onzen doortogt.

Naby hare woning gekomen zynde, kwamen verfcheide perfonen van beide kunne uitloopen om haar te ontmoeten, die zy noodzaakte myne handen te kusfchen, terwyl zy my te kennen gaf dat zy aan haar vermaagfchapt waren. Haar huis was meer dan 200 voeten lang, en omtrent veertig voeten breed. Het dak, welk gemaakt was van palmboom - bladeren werd geftut door een ry pilaren aan iedere zyde en in 't midden. Het hoogfte gedeelte van de binnenfte dakzyde was omtrent dertig voeten uit den grond; en de ruimte, tusfchen de zyden van het gebouw en den rand van het dak, van omtrent twaalf voeten zynde, was geheel open gelaten.

Na dat ik met myn Luitenant en Schryver nedergezeten was, hielp de Juffer en vier harer opwachfters onze kleederen, fchoenen en kousfen uittrekken; het welk op eene onhandige wyze gedaan zynde, beftreeken de deerns de huit nederwaards en wreeven dezelve zagtlyk met hunne handen meer dan een half uur achter den anderen, waar by wy veel baat vonden. De Oppermeefter, door het gaan warm geworden zynde, nam zyn paruik van 't hoofd, waar op een der Indiänen uitfchreeuwde; de oogen van 't ganfche gezelfchap veftigden zich terftond op deze mirakeleuze vertooning en de Indiänen bleven voor een wyl als opgetogen van verwondering. Toen zy van hunne verbaaftheid wat bekomen waren, beval de Juffer eenige balen doek, het voortbrengfel van 't Eiland, voor den dag te halen, waarmede ik en alle die onder my behoorden gekleed werden. 'Er was bevel gegeven om my weder te dragen als te voren; maar dewyl ik verkoos te wandelen, nam onze vriendin my by den arm, en als wy by eenige beflikte of natte plaats kwamen ligtte zy my daar zoo gemakkelyk over heen als een mansperfoon een kind zoude gedaan hebben. Zy verzelde ons tot aan het ftrand, alwaar zy haar affcheid nam, vereerende my een fraaije Zog, die met jong was.

De volgenden dag de Konſtapel met eenige vishoeken en bylen, tot eene vereering, aan deze Juffer afgezonden zynde, vond hy haar in 't midden van honderde Inboorlingen die alle rondom hare woning in order geplaatſt waren en die zy ſcheen te onthalen. 'Er werd bevel gegeven voor den Konſtapel mede opteſchaffen, en volgens zyn verhaal had alles een aangename ſmaak, ſchynende ſaamgeſtelt uit gevogelte en appels in kleene ſtukjes gehakt en met zout water gemengt. De Jufſrouw zelve deelde de ſpys uit, welk in de ſchaalen van Kokosnooten voorgezet, en door hare bedienden in ſleeden aangebragt werd. Toen de ganſche vergadering geſpyzigt had, nam de Juffer haare plaats, iet of wat boven de overigen, wordende door twee bedienden van de vrouwlyke Sexe gedient, waarvan zy 'er aan iedere zyde ééne had. Zy ontving myne geſchenken met de zigtbaarſte teekenen van vergenoegen.

Van dit tydſtip af werd het Scheepsvolk vry beter van verversſingen voorzien, wordende dagelyks varkens en gevogelt aan de markt gebragt; maar deze waren niet meer tot den vorigen prys te bekomen, 't welk te danken was aan den handel, die 'er tuſſchen de matroozen en het vrouwvolk was gedreven geworden, gelyk ik reeds gemeld heb: ik gaf derhalven bevel dat men geen vrouwsperſoon zou toeſtaan over de rivier te komen, en dat niemand van 't Schip zou gaan alvorens zyne zakken te hebben laten betaſten.

De Konſtapel, die op den 14 aan Land was, ontmoette het volgende aandoenelyke geval. Hy zag aan de overzyde van de rivier een' oude vrouw, die op eene allerjammerlykſte wyze weende. Toen zy zag dat hy op hare droefheid acht gaf, zond zy een jongeling tot hem, die, na eene lange redenvoering gedaan te hebben, de tak van een *Plantanus* aan deszelfs voeten nederleide, waarop hy aftrok, om de vrouw en twee varkens van de overzyde te halen. By zyne terug komſt deed hy op nieuws eene redenvoering, welke nog vry langer duurde dan de eerſte, en toen deze geeindigt was, gaf de ongelukkige Vrouw aan den Konſtapel te kennen, dat toen de Engelſchen op hare landslieden vuurden, haar Man en drie harer

Zoo-

Zoonen daardoor waren omgekomen. Hare Ziel was zoo ſterk aangedaan, dat zy, toen haar verhaal geeindigt was, ſpraakloos op den grond nederzeeg; de beide jongelingen, die haar verzelden, waren in niet veel beter ſtaat. De Konſtapel toonde deernis met hare droefheid te hebben en deed zyn beſt om haar te vertrooſten. Ten langen leſten werd zy een weinig bedaarder, bood hem haar hand aan en beval dat hem de twee varkens zouden gegeven worden: tot erkentenis wilde hy haar de waarde dubbel daar voor wedergeven, maar zy wilde zelfs het geringſte wisjewasje niet aannemen.

Op den 15 roeide eene ſterke bende matroozen, in booten, het Eiland voor een gedeelte rond, met oogmerk om 'er een ſchets van te maken en proviand te koopen. Zy keerden met een aantal varkens eene meenigte vogels, en met eenige Plantaan- en Kokos-noten te rug. Zy hadden het Eiland overal zeer vermaaklyk gevonden en overvloeijende van de verſchillende noodwendigheden des levens. Zy hadden een groot getal kanoos gezien en verſcheide anderen die nog niet voltooit waren. 't Gereedſchap der Inlanders was gemaakt van beenen, ſchulpen en ſteenen. Honden en varkens waren het eenigſt viervoetig gedierte dat 'er gevonden werd. De Inwoners eten al hunne ſpys gebakken of gebraden, hebbende geen vaatwerk waarin zy water konden koken, zelfs ſcheenen zy het minſte denkbeeld niet te hebben dat water door 't vuur kon heet gemaakt worden, dit zullen wy door het volgende geval bewyzen. Terwyl de Juffer, van welke wy reeds verſcheide malen geſproken hebben, op zekeren morgen aan ons boord was om te ontbyten, opende de perſoon, die haar verzelde de kraan van het kopere vat waar uit men de Theepot met water vulde, en het kokende water over zyn hand ſpattende, gaf hy een ſchreeuw en danſtte de kajuit rond terwyl de andere Indiänen met ſchrik en verbaaſtheid op hem bleven kyken.

Op den 17 ontving ik een ander bezoek van de Juffer; en op dezen dag kogten wy overvloed van ververſingen van eenige Indiänen met wien wy nog niet gehandelt hadden. De Koningin herhaalde haar bezoek den volgenden dag en vereerde my twee varkens: toen zy naar land keerde gaf ik haar den

Schip-

Schipper mede om haar te verzellen, thuis gekomen zynde kleedde zy hem in den opſchik van 't land, gelyk zy my en myn gevolg gedaan had. Op den 19 zond de Konſtapel een groot getal varkens en ſpeenvarkens met overvloed van gevogelte en vrugten, die hy gekogt had, aan boord. Den volgenden dag werd een der matroozen verwezen om, driemaal het dek rond, door het ſpitstouw te loopen, voor het ſteelen van ſpykers; maar de pikbroeken waren zoo wel geneigt hunnen broeder in ongeregtigheid te ſparen dat zyn ſtraf eer ſchynbaar dan daadlyk was. Dit maakte dat 'er bevel gegeven werd niemand van 't Schip te laten dan die genen die om hout of water gezonden werden.

Op den 21 ontvingen wy een ander bezoek van de Koningin die my weder eenige varkens vereerde. By haar vertrek nodigde zy my aan haar huis, waarop ik eenige Officieren met my nam en haar naar huis verzelde. Ten harent aangekomen vlegtte zy onze hoeden met eenige hair kranſſen; en onderſcheidde den mynen door een fieraad gemaakt van veelkleurige pluimen te ſaamgebonden. Even te voren dat ik myn afſcheid van haar nam gaf ik haar te kennen ten langſten binnen zeven dagen te zullen vertrekken; waarop zy my door teekenen aanduidde, dat ik nog twintig dagen moeſt toeven: maar toen ik haar te verſtaan gaf dat het vaſtgenomen beſluit was, binnen den eerſtgemelden tyd te vertrekken, deed zy voor een geruime wyl niet dan hevig weenen.

Den 22 was het Schip zoo wel voorzien van varkens en gevogelte, dat het dek naauwlyks meer bergen konde; maar alzoo deze dieren weinig anders wilde eten dan vruchten, werden zy eerder gedoodt dan anders zou geſchied zyn; van de varkens hebben wy een beer en een zeug in Engeland overgebragt, die aan den Hr. *Stephens* Secretaris van de Admiraliteit gegeven zyn.

Op den 24 vereerde ik myn vriend, den ouden Indiaan, eenig laken en andere goederen; ook zond ik verſcheide dingen aan de Koninginne, waar onder een Kat met hare jongen, Kalkoenen, Ganzen, Hoenders en verſcheide ſoorten van Thuinſaden waren: in derzelver plaats vereerde zy my eeni-

eenige Fruiten en Varkens. Terwyl wy hier waren zaaiden wy eenige erwten en andere thuinzaden, welke, ſcheenen optekomen en wel te zullen ſlagen, ons verblyf hier lang genoeg geweeſt zynde, om zulks te bemerken.

Op den 25, eenig volk aan den wal gezonden hebbende, om het land naauwkeurig op te nemen, liet ik een tent opſlaan om een Zon Eclips waartenemen, en toen deze geëindigt was, nam ik myne *Telescoop* naar het huis der Koninginne om 'er haar het gebruik van te toonen; haare verbaaſtheid, op het beſchouwen van verſcheide voorwerpen die zy zeer wel kende, maar die te ver af waren om met het bloote oog gezien te konnen worden, is niet te beſchryven.

Na het eindigen van deze innige verrukking, noodigde ik de Koningin met haar gevolg aan boord van 't Schip, oordeelende dat het volk, door my uitgezonden, geen leed zou geſchieden, terwyl de voornaamſten van 't Eiland in myne magt waren. Het gezelſchap der Koninginne at hartelyk van de ſpys, welke ik fierlyk had laten opdiſſen, en dronken enkel water, maar de Koningin wilde noch eten, noch drinken. Toen myn volk van hunne tocht te rug was gekomen, gaf ik bevel de Koningin met haar gevolg aan land te bezorgen. Zy trachtte door teekenen van my te weten of ik by myn beſluit bleef, om zoo ſpoedig, als ik gezegt had, te vertrekken, en toen ik haar verzekerde dat ik niet meende te veranderen, gaf zy door hare tranen te kennen hoe zeer zy daar over was aangedaan.

Het verſlag der verrigtingen en waarnemingen, door ons volk gedaan, het welk dien dag door my was uitgezonden, was als volgt. Toen zy aan land waren gekomen hadden zy den ouden Indiäan wezen aanſpreeken, en hem met zich nemende, wandelde zy by troepen aan deze en gene zyde der Rivier, omtrent twee uuren ver; zy vonden den grond zwartachtig en vruchtbaar; rondom het dal, door welken de Rivier ſtroomde, zagen zy verſcheide huizen met thuinen die omheint waren, als mede overvloed van Vrugten, Varkens en tam Gevogelte. Dewyl de grond verder op aan den eenen kant te ſteil liep, vereenigden zy zich in hunnen tocht aan de

andere zyde der Rivier. Zy zagen verfcheide gegravene grachten door welken het water van de heuvels naar de thuinen en plantagien afgeleid werd, en de grond overal omthuint zynde, verfchafte zulks een aangenaam gezicht. Onder de boomen was goed gras, maar geen kreupel hout: de Kokosboom en Plantanus groeiden op eenen effen grond: terwyl de Broodvrucht en Appelboomen in ryën geplant waren aan de zyden der heuvelen.

De Rivier wierd nu een volkomen Meänder, en de fteile rotfen, langs hare oevers, hongen over de hoofden onzer Reizigers. Na vier mylen ver gewandelt te hebben, zetteden zy zich onder een Appelboom neder om te ontbyten; toen het fchielyk gefchreeuw van een groot aantal Inboorlingen hen ontftelde. Zy greepen terftond naar hunne wapens, maar de oude Indiäan, door teekens te kennen gevende dat zy ftil zouden blyven zitten, ging naar zyne Landslieden, die eensklaps zweegen, en terftont aftrokken: zy kwamen evenwel fchielyk weder te rug, maar met ververffingen, welke de oude Indiäan onder onze Reizigers uitdeelde, en voor welke de Luitenant den Inboorlingen eenige knoopen en andere fnuisfteryen gaf.

Zy vervolgden voorders hunnen weg, naauwkeuriglyk acht gevende of zy geen plaatfen konden ontdekken welke metaal of eenig ander Erts uitleverden. De oude Indiäan, die moede begon te worden, gaf te kennen, dat hy te rug wilde keeren, na alvorens zyne Landslieden aangeduid te hebben, voor de Reizigers een goed pad te maken over een Berg. Toen de oude man te rug was gegaan, fneden de Indiänen takken van de boomen, welke zy, op eene plichtpleegende wyze, aan de voeten der Zeelieden nederleiden: zy verfden zich daar op met de roode kleur van eenige boombeffen, en beftreeken hunne kleeding met het geel van de fchors eenes booms. Met byftand der Indiänen, beklommen onze Reizigers de moeilykfte gedeeltens des Bergs, op welks kruin zy op nieuws eenige ververffingen namen, terwyl zy andere Bergen zagen, die zoo ver uitftaken boven den top daar zy zich bevonden, dat zy als in eene valei fcheenen te zyn.

Het

Het uitzicht naar de Zee was onuitſpreeklyk ſchoon, zynde de heuvels rondom met boomen en de valeijen overal met gras bedekt; terwyl zich door het ganſche land een oneindig getal Dorpen vertoonde. Zy zagen zeer weinige huizen op het Gebergte dat boven hen was; maar dewyl zy op verſcheide plaatſen dier Bergen rook zagen opgaan, giſten zy dat de hoogſte ſtreeken daar van bewoont waren. Aan alle kanten zag men het water als fonteinen ontſpringen uit het Gebergte dat overal met boſſchen bezet, en op de toppen met varen bedekt was. De grond op de hooge landen zelf was ryk, en het zuikerriet groeide 'er zonder aankweeking even als de gengber en de kurkuma.

Zich ten derdemale ververſcht hebbende, keerden zy naar het Schip te rug, nu en dan zich van den rechten weg afbegevende, bekoort door den verrukkelyken ſtant van veele huizen, welker bewoners hen op de herbergſaamſte wyze onthaalden. Zy zagen Papegaaijen, Parkieten, groene Duiven en Eendvogels. De Luitenant plantte overal de ſteenen van perſicken, kerſſen en pruimen, en de pitten van oranje-appelen, limoenen en Limesjes. Op geſchikte plaatſen zaaide hy verſcheidenerlei ſoort van thuinzaden. In den achtermiddag hielden zy halte in eenen verruklijken oord, alwaar de Inwoners twee Varkens en veel Gevogelte voor hen toebereidden.

Op den 26 kreeg ik nogmaal een bezoek van de Koningin, die my, als naar gewoonte, eenige Varkens en vruchten vereerde; op dezen dag ſcheidden wy 'er uit met hout en water halen, en maakten ons zeilvaardig. Aan 't Strand vertoonde zich thans een grooter getal Indiänen dan wy tot nog toe gezien hadden, onder welke zeer veele liedeń van rang ſcheenen te zyn. Des namiddags verzogt my de Koningin nogmaals tien dagen langer te toeven; maar toen ik haar te kennen gaf, dat ik voorzeker den volgenden dag meende te vertrekken borſtte zy in tranen uit. Zy vroeg nu wanneer ik zoude wederkomen, en men zeide haar over vyftig dagen. Zy bleef tot den avond by my aan boord, en toen

men haar te kennen gaf dat de boot naar haar wagtte weende zy ſterker dan zy tot nog toe gedaan had. Eindelyk begaf dit teederhartige ſchepſel zich van 't Schip in de boot, gelyk de oude Indiāan, die het volk van zoo veel dienſt was geweeſt, mede deedt. Dees man had my te kennen gegeven dat zyn zoon met my zou mede zeilen; maar toen wy op het punt ſtonden om te vertrekken, was de jongeling nergens te vinden, en wy meenden dat de vaderlyke liefde over des ouden mans beloften had gezegepraalt.

Vroeg in den volgenden morgen zonden wy nog twee booten af om eenige weinige vaten met water te vullen; maar de Officier, het Strand gepropt met volk vindende, ſtond op het punt om te rug te komen. Dit deed de Koningin voorwaards treden, die aan de Indiänen bevel gaf naar de overzyde van de Rivier te trekken, en toen de booten wenkte aan land te komen. Terwyl de vaten gevult wierden, liet zy nog eenige ververſſingen in de boot bezorgen en ſmeekte om nog eenmaal aan boord te mogen zyn; maar de Officier bevel hebbende niemand der Inboorlingen met zich te brengen, liet zy haar dubble kano gereed maken, welke van verſcheide andere gevolgt werd. Na dat zy omtrent een uur aan boord was geweeſt, bitterlyk weenende, namen wy eene kleene koelte waar, en bragten het Schip onder zeil; hier op omhelsde zy my en de Officieren op het allerteederſt, en verliet ons boord; maar de wind verſlappende keerden de Kanoos alle te rng, en bereikten nogmaal het Schip aan het welk de Kano der Koninginne werd vaſt gemaakt, zy begaf zich daar op naar de Boei van haar Vaartuig, daar zy onophoudelyk weende. Ik bood haar verſcheide artykels aan die tot nut en ſieraad konden ſtrekken, welke zy met eene inwendige droefheid aannam. Kort daar aan kreegen wy een luchtje, het welk opwakkerende, nam de Koningin en haar gevolg nogmaal afſcheid van ons, terwyl hare tranen ook de tranen onzer Landlieden deden vlieten.

De plaats daar het Schip gelegen had was genaamt *Port Royal*, en ligt op 17°. 30'. Zuiderbreedte en 150°. Weſterlengte.

Ik

Ik zal den lezer nu eenig bericht geven wegens de Inwoners van *Otaheiti*, als mede van hunne gewoontens en manieren enz. De mannen hebben 'er een lengte van vyf voeten en zeven tot vyf voeten en tien duimen, zyn wel gemaakt, vlug en van een goed voorkomen. De vrouwen, die van twee tot vier duimen korter zyn, zyn 'er over 't algemeen fraai, en eenige zelfs uitmuntende ſchoon. De kleur van zulke der manspersoonen, die veel op 't water zyn, trekt naar 't roode, maar de natuurlyke kleur van hun alle is bruin. De kleur van hun hair onderſcheidt hen merkelyk van alle de andere Inboorlingen van Aſia, Afrika en Amerika; dat dezer drie volkeren gemeenlyk zwart zynde, daar de Inboorlingen van *Otaheiti* hair van allerlei kleuren hebben, als zwart, bruin, rood en vlaſſig; de meeſte kinderen hebben het laatſte: wanneer het los hangt, heeft het eene ſterke natuurlyke krul, maar gemeenlyk word het in twee ſtrengen gebonden aan wederszyde van het hoofd een, of in een enkele bos in de midden, welke zy ſmeeren met de olie van Kokosnooten, gemengt met eenen welriekenden wortel.

De juffers beſchouwen de kuiſchheid niet als een deugd; maar de prys harer gunſten is altoos geëvenredigt aan hare bekoorlykheden. Als een man eene deern ter liefkoozinge van een Matroos aanbood, toonde hy altoos met een ſtokje de grootte der ſpyker waar voor haar gezelſchap te bekomen was.

Hunne kleederen beſtaan uit twee ſtukken doek, gemaakt van den binnenſte baſt eens booms, en niet veel verſchillende met het grove Chineeſche papier; in een dezer ſtukken is een gat, daar zy het hoofd doorſteeken, dit ſtuk hangt tot over de kniën; het andere ſtuk word om het lyf geſlagen en maakt geene onaangenamen kleedy. Zy tooijen zich op met paarlen, ſchulpen, veders en bloemen. Het achterſte gedeelte hunner dyen en lendenen beſchilderen zy met zwarte ſtreepen van verſchillende rigting; dit geſchied met de tand van zeker werktuig door de huit te trekken, en de reet met roet en olie te wryven: jongens en meisjes worden eerſt als zy twaalf jaren oud zyn dus geteekent.

Een van de bediende der Koninginne behagen ſcheppende de Engelſche kleeding te volgen, werd hem een pak kleederen van een onzer Luitenanten vereërt, 't geen hem zeer wel aanzigde. Alzoo het aan de plaats daar men aan land ſtapte laag water was, lieten de Engelſche Officiers zich aan land dragen; en deez man, ongeneigt om de mode niet te volgen, liet zich op dezelfde wyze door de Indiänen aan land brengen.

Behalven de reeds gemelde artykels eet dit volk hondenvleeſch. Ratten zyn 'er op dit Eiland, maar worden niet geëten. De Rivieren leveren Pappegaai-Viſch, Knorhanen, Steurkrabben en Barbeelen. Zeehoorns en Moſſels worden aan de rotſen gevonden.

Zy hebben eene zonderlinge wyze om hunne ſpyze te bereiden. Zy graven een kuil, welke met ſteenen belegt zynde, ſtooken zy 'er vuur in. De ſteenen de vereiſchte hitte verkreegen hebbende, worden den aſch en de tintels weggevaagt, en de ſteenen met groene Kokosbladen belegt, daar men de Broodvrucht en Wortelen op plaatſt, dekkende alles met Platanusbladeren: deze worden weder bedekt met de heete aſche en ſteenen, waarop dan nogmaal een laag van Kokosbladeren gelegt, en de kuil verders met aarde opgevult en overdekt word. Op deze wyze braden zy een kleen Varken in zyn geheel; maar een groot word in twee ſtukken gehakt; en deze wyze van Kokery overtreft alle de andere, zynde het vleeſch ongemeen malſch en vol van ſappen.

Zy ſtonden verbaaſt toen zy voor 't eerſt het vleeſch in een ketel zagen koken; maar toen ik de Koningin en eenige harer voornaamſte lieden, potten en Ketels had gegeeven, werden dezelve dikwyls gebruikt om hunne ſpys te koken. Het eenige vogt dat zy drinken is water: ſomtyds kaauwen zy een ſtukje zuikerriet, maar hebben geen denkbeeld om 'er eenigen ſterkendrank uit te trekken.

Zy hebben drie ſoorten van Kanoos, de eene uit eenen enkelen boom geholt, met deze gaan zy viſſchen; de tweede van planken gemaakt, welke aan een genaait worden, en groot genoeg zyn om twintig of dertig menſchen te bergen, met

met deze zeilen zy rond het Eiland en komen, beladen met vruchten, naar huis; de derde ſoort verſchilt niet veel van de Venetiaanſche Gondels, deze dienen om een plaizier tochtje te doen.

Het volk van *Otaheiti* gebruikt bogen en pylen met een ronde ſteen aan 't ende. Zy hebben insgelyks pieken, en ſlingers, daar zy ſteenen mede werpen.

Dit Eiland mag beſchouwt worden als een der vermaaklykſte in de geheele weereld; zynde gezegend met eene zuivere lucht, overvloed hebbende aan hout en kruiden, huisveſtende geene venynige dieren, terwyl deszelfs Inwooners eene beſtendige gezondheid genieten. Het zuidooſtelyk gedeelte van het Eiland, het welk overvloed van vruchten voortbrengt, is beter bevolkt dan de oord daar wy met ons Schip ten anker lagen.

De *Dolphyn* ging den 27 July 1767 uit deze haven onder zeil, en wy voeren voorby den Hertog van Jork's Eiland, welks kuſt overvloed heeft van Platanusboomen, Kokosnooten, Broodvrucht en Appelboomen.

Op den 28 ontdekten wy land, het welk door ons *Sr. Charles Saunders's Eiland* geheten wierd. 'Er waren eenige weinige bewooners die in kleene hutten leefden; langs het Strand zagen wy Kokos en andere boomen. Op den 30 zagen wy weder land, het welk van ons den naam kreeg van *Lord Howes Eiland.* Onze volgende ontdekkingen waren eenige gevaarlyke droogtens waar aan ik den naam gaf van de *Scilly Eilanden.*

Tot den 13 Auguſtus bleven wy weſtwaards aanſtevenen, toen wy twee kleene Eilanden zagen, een van welken *Kappel's Eiland* en het andere *Boſcawens Eiland* genaamt wierden; op dit laatſte waren verſcheide bewooners, maar wy hielden op het eerſte aan, dat zich liet aanzien als of 'er eene goede ankergrond ware. Door de hulp van verrekykers ontdekten wy Inwooners aan het Strand, maar poogden niet om 'er dien nacht te ankeren.

De booten den volgenden morgen naar het Eiland afgezonden zynde, bragten by derzelver te rugkomſt eenige Kokos-

noten

noten en andere vruchten mede, benevens een koppel Hoenderen. De Officieren verhaalden dat de Bewoners niet veel van die van *Otaheiti* verfchilden; maar dat zy aanmerkelyk waren om het bovenfte lid dat zy van hunne pinken of kleene vingers affneden. Zy waren in een foort van matten gekleed.

Alzoo 'er geene gelegen waterplaats aan dit Eiland was, en het Schip eenige fchadens gekregen had, die het onbekwaam maakten voor eene holle Zee, befloot ik naar *Tinian* te zeilen, van daar naar Batavia en zoo over de Kaap de goede Hoop naar Engeland. Wy lieten derhalven dit Eiland leggen het welk van eene ronde gedaante is, zeer bevolkt fcheen, en overvloed aan hout heeft.

Op den 16 ontdekten wy weder land, waar aan de Officieren den naam gaven van *Wallis's* Eiland. De kuft van dat Eiland is zeer klippig, de boomen groeijen 'er tot byna aan den waterkant. De Inwooners droegen geen ander dekfel dan een mat om hun middel: elk mansperfoon had een zeer groote knods, waar van 'er twee door het bootsvolk tegen eenige kleinigheden geruilt werden. Dit volk zogt de bark te fteelen, door dezelve tegen de rotfen optehalen, maar toen wy in hun gezicht een ftuk gefchut loften, verfchrikte de flag hen zoo zeer, dat zy met den grootften fpoed aftrokken.

Alhoewel wy op de laatft ontdekte Eilanden niets gezien hadden dat naar eenig metaal geleek, waren echter de Inboorlingen zoo haaft niet in 't bezit van een ftuk yzer, of zy begonnen het fcherp te maken; maar koper en tin lieten zy zoo als 't was.

Wy namen nu onzen koers naar 't Noordweften en zagen, op den 3 September land, het welk wy hielden voor de twee *Pifcador's Eilanden*; op dezen zelfden dag zagen wy eene Indiaanfche Praauw, (van welke men in 't verhaal van *Anfon's* Reize eene befchryving vind,) naar ons toekomen, wy lieten terftond Spaanfche vlaggen waaijen; maar de Praauw bleef op een afftand van omtrent twee mylen van ons afhouden. Op den 7 en 9 zagen wy verfcheide vogels, waar van wy 'er een vingen en denzelven voor een landvogel hielden. Op

den

den 18 ontdekten wy het Eiland *Saypan*, en kort daar aan dat van *Tinian*, aan het welke wy den volgenden dag het anker lieten vallen.

Wy lieten niet veel tyd verloopen, maar zonden terstond onze booten naar het land, die binnen weinige uren te rug kwamen, beladen met Oranje-Appelen, Limoenen en Kokosnoten. 'Er werden tenten opgeslagen voor de zieken, die alle met den uiterſten ſpoed aan den wal gebragt werden. Des Smits ſmiſſe en des Timmermans kiſt werden insgelyks aan land gevoert; ook ging ik met de Luitenant, beide ziekelyk zynde, aan den wal, nemende eenige manſchap mede om op rundvee te jagen. Wel haaſt vingen zy een jongen Stier, die vry zwaar was, ook vonden wy overvloed van Oranje-Appelen, Limoenen en brood-vrugt. Op den 21 begonnen wy de noodige reparatien aan 't Schip. Zy, die afgezonden waren om op rundvee te jagen, waren zoo afgemat van 't loopen door haag en kreupelboſch, dat wy eene andere bende laſt gaven om de eerſte te verpoozen. En dewyl aan den Noord kant van 't eiland zich de meeſte runderen onthielden, zonden wy een Luitenant met manſchap derwaards, ook voer 'er onze boot dagelyks heen, om van daar te brengen wat zy gevangen hadden. In dit Eiland voorzagen wy ons van vleeſch, ſpek, gevogelte, Papaw-Appels en alle andere ververſſingen, van welke men een breedvoerige beſchryving kan vinden in het verhaal der Reize van Lord *Anſon*.

Op den 15 October al onze vruchten en water aan boord gebragt hebbende, en alle de zieken herſtelt zynde, maakten wy ons gereed om te vertrekken, ook verlieten wy de baai den volgenden dag, onzen koers naar 't weſten nemende.

Op den 21 en 22 zagen wy verſcheide meeuwen, en andere vogels, en op den 23 en de twee volgende dagen woei het een hevigen ſtorm. Het ſlecht weêr bleef op den 26 aanhouden, donder en blixem, regen en duiſternis waren de verſchrikkingen waarmede wy te worſtelen hadden, en dit alles ging verzeld van een hemelhooge Zee, waar door zelf het yzerwerk van 't Schips boord gebroken werd, en verſcheide zware dingen over boord ſpoelden. Op den 27 werden

den wy gezegend met een gezigt van de Zon, en den volgenden dag werd het weêr gematigder.

Op den 3 November ontdekten wy drie Eilanden, welke wy *Sandy Eiland*, *Small Key*, *en Long Eiland* noemden; op den volgenden dag zagen wy een ander, aan 't welk ik den naam gaf van *New Eiland*, alle deze Eilanden zyn op tien graden en eenige minuten Noorder breedte, en op 247 graden en eenige minuten Wester lengte gelegen. Het Schip bleef deszelfs koers houden tot den 8, op welken dag ik de Log en Dagboeken van de Onderofficieren en Schiemansgasten over nam.

Wy veranderden nu van koers, en zagen op den 13, de Eilanden van *Timoan*, *Aros*, en *Pesang*. Op den 16 passeerden wy de Evenachtslinie, en kwamen weder in een Zuider breedte. Den volgenden dag zagen wy de Eilanden van *Pulo Toté* en *Pulo Westé*, kort daar aan kregen wy de zeven Eilanden in 't gezigt. Den volgenden nagt ontmoette ons een zonderling geval, het weêr was zeer onstuimig, en de nagt zoo duister dat wy het boord van 't Schip niet zien konden. In het hevigste van den storm, verschafte ons een Blixemstraal lichts genoeg om een Schip te zien van eene aanmerkelyke kloekte, het welk zoo digt by ons was, dat wy werk hadden om het zelve vry te stuuren; wy konden echter niet vernemen aan welke Natie het toebehoorde. Dit was het eerste Schip dat wy gezien hadden, zints de *Swaluw* van ons was afgeraakt. In den morgen zagen wy het Eiland *Pulo Taya*, naby het welke wy in den avond ten anker kwamen; den volgenden morgen gingen wy weder onder zeil, en zagen twee Schepen voor ons uit, maar wy hadden den stroom zoo sterk tegen dat wy te rug dreven, waarom wy des avonds weder het anker lieten vallen. Den volgenden dag verloren wy een anker, waar van het kabel op den roschagtigen grond was doorgevyld. Op den 22 ontdekten wy de Kust van *Sumatra*, en kwamen den 30 November op de Rheë van *Batavia* ten anker.

Den volgenden dag groette ik den Hollandschen Gouverneur uit dertien stukken, het welk van het Kasteel beand-

woord

woord werd met veertien ſchooten. Verlof bekomen hebbende om ons het noodige te bezorgen, werden wy wel haaſt voorzien met vleeſch en groentens. Het ſcheepsvolk werd met ſtraf gedreigt indien zy beſtaan durfden eenigen drank aan boord te brengen; en niemand werd toegeſtaan van 't Schip te gaan, dan die daar toe uit hoofden van zynen dienſt geroepen werd, en dezen zelfs werden verboden in de Stad te komen.

Zyn's Majeſteits Schip de *Falmouth* lag toen ter tyd op de Rheede in zulk eenen beſchadigden ſtaat, dat men vreesde het zelve niet beſtand te zullen zyn, tegen de aankomende Mouſſon. Met het geringe overſchot van deszelfs ſcheepsvolk was 't niet veel beter geſtelt. Op den 5 December ontving ik een Verzoekſchrift van de Gevolmagtigde Officieren van de *Falmouth*, te kennen gevende dat hun buskruid op bevel der Hollanderen in Zee was geworpen, en dat hunne Konſtapel overleden was; dat hunne rampſpoeden den Bootsman van zyne zinnen berooft hadden, die thans als krankzinnig in het hollandſch Gaſthuis was; dat al de proviand bedorven was; dat de Kok was gekwetſt geworden en kreupel bleef, en dat de Timmerman zoo goed als dood was. Om alle die redenen hoopten zy dat ik hen naar Engeland wilde overnemen, of ten minſten, hen ontſlaan van het Schip, dewyl 'er niets in overbleef daar zy acht op te geeven hadden. Ik was verplicht hun verzoek, hoe redelyk ook aftewyzen, en hen te zeggen dat zy bevel van Engeland moeſten wagten, waar op zy antwoordden geen het minſte bevel ontvangen te hebben, zints zy op de Rheede van Batavia gelaten waren: dat zy tien jaaren gagie te goeds hadden, en liever als neegers naar huis wilden keeren, dan langer in hunnen tegenwoordigen elendigen toeſtand te blyven. Dat hen nooit toegeſtaan werd aan land te ſlapen, en als zy ziek waren, niemand de menſchlykheid had van naar hen te komen omzien, dat zy meenigmalen van de Maleyers beſtolen werden, en dat zy hunnen ondergang nog van dat volk vreesden, alzoo het zelve niet lang voor onze aankomſt den Siam prys verbrand had. Zy ſmeekten my vervolgens, van hunne droevige

omſtandigheid kennis te willen geven in Engeland, het welk ik gereedelyk beloofde te zullen doen.

Op den 5 ging ik aan land om zoodanige noodwendigheden te koopen als ik onontbeerlyk oordeelde, wilden wy het Schip veilig thuis brengen. Maar de Hollanders gaapten zoo wyd dat ik verkoos gebruik te maken, zoo goed als mooglyk was, van 't gene ik had, liever dan gevilt te worden van een gewinzuchtig volk. Dienvolgens ging ik den 8 December onder zeil, zonder een enkel man te verliezen, en eeniglyk twee zieken op de lyſt hebbende.

Op den 11 begon het Scheepsvolk gekwelt te worden met verkoudheden en buikloop. Den volgenden nacht zagen wy de Kuſt van Java, langs welke wy een verbazend getal lichten beſpeurden, dienende om de viſch naar de Baai te lokken. Op den 14 kwamen wy af en aan het *Prinſen Eiland* ten anker, wy namen alhier hout en water in, en bleven 'er zes dagen liggen, gedurende welken tyd wy ons voorzagen van Schildpad, gevogelt en andere ververſſingen.

Terwyl wy hier lagen viel een onzer Matroozen van de groote Raa in de Bark, kwetſende door zyn val twee man zoodanig dat een van dezelven, vier dagen daar na, aan de wonde ſtierf; de andere ontſnapte met een gebroken teen; de gevallen man had verſcheide ribben aan ſtukken, en was daarenboven ellendig gekneuſt. Wy beſtelden hier drie man ter aarde, verſcheide anderen werden van buikloop en rotkoortzen aangevallen; waar van de beſmetting gemeenlyk binnen een dag of twee zich deed gevoelen aan hen die den zieke oppaſtten. Te deezer tyd kreeg ons Schip, door een lek, meer dan drie voet water, binnen vier uren, in.

Wy bleven met deze vereenigde onheilen worſtelen tot op den 10 January 1768, toen de ziekte begon te verminderen. Op den 24 ſtonden wy eenen verſchriklyken ſtorm uit, welke onze zeilen van één reet, onze roer ketting brak, en veel rond hout over boord ſpoelde; echter zagen wy gedurende dezen ſtorm een groot getal Vogels en Kapellen. Op den 30 kreegen wy land in 't gezicht, en op den 4 February kwamen wy in de tafel baai aan de *Kaap de Goede Hoop* ten anker.

Na

Na den Gouverneur, en de Bevelhebbers van eenige schepen in de haven, gegroet te hebben, die myne groet met hun geschut beantwoordden, liet ik geen tyd verloopen, maar voorzag my van versch vleesch en groentens voor 't gebruik myner Matroozen. De Oppermeester werd naar den wal gezonden om huisdak voor de zieken te huuren; maar dewyl de prys welke daar voor gevraagt werd, veels te hoog was, en daarenboven de kinderziekte hier verschriklyk woedde, welke veele van myn volk nooit gehad hadden, verwierf ik verlof van den Gouverneur, om in een vlakte, twee mylen van de Stad, tenten opteslaan.

Na de zieken aan land gebragt te hebben, werd 'er strikt verboden geen drank aan de tenten te brengen of de Stad te naderen; de meesters werden gelast te zorgen dat de zieken met goede spys voorzien wierden. Terwyl ons Schip in deze baai lag, was ik zoo ziek, dat ik genoodzaakt werd my naar een Landhuis te begeven, eenige mylen buiten de Stad.

Elk man, die in staat was, werd nu te werk gestelt aan de noodige verbeteringen van het Schip, het welk, ten naasten by, den 10 February afgedaan zynde, kregen verscheide van de maats, die de kinderziekte gehad hadden, verlof om de Stad te bezoeken; en zy die nog bloot stonden aan deze ziekte, werden toegestaan daaglyks een wandeling landwaarts in te doen.

De levensbehoeftens, welke te Batavia zoo duur waren, werden hier ter plaatse tot eenen redelyken prys gekogt; wy voorzagen ons van versch water door overhaling, ten einde de Bevelhebbers van de Indische Schepen, die zich hier bevonden, te overtuigen hoe gemakkelyk gezond water op Zee te bekomen is. Van zesenvyftig gallons zout water, dat 's morgens te vyf uuren in de Disteleerketel gedaan was, kregen wy een kwartier na tien uren 36 gallons versch water, blyvende 'er dertien gallons in de Disteleerketel. Tot deze bewerking werd negenendertig pond kolen en negen pond hout gebruikt.

Op den 25 monsterden wy ons volk, toen wy, uitgezondert drie man, al onze overige manschap in staat bevonden om

dienst te doen. Wy namen voor reisproviand eenige schapen mede; en den 3 Maart gingen wy met ons Schip onder zeil.

Op den 17 ankerden wy in de Baai van *St. Helena*, alwaar wy eenige lieden aan land zonden om water te halen, en anderen om Porselein te plukken, welke alhier overvloedig wast. Toen ik aan land stapte, werd ik uit het geschut van 't fort begroet en verzogt die plaats tot myn huis verblyf te nemen, zoo lang ik op dit Eiland meende te toeven: maar dewyl onze water vaten zeer schielyk gevult waren, en de wind des anderdaaags gunstig woei, gingen wy naar Engeland onder zeil.

Op den 28 passeerden wy de Evenachtslinie, en op den 24 April zagen wy de *Kaap van Tenerif*. Op den 11 Mei zagen wy de Oorlogsloep de *Savage*, Kaptein *Hammond*, jacht maken op een Sloep, daar hy verscheide malen op vuurde. Ik vuurde insgelyks op de vervolgde Sloep, en deed haar bydraaijen, toen wy vonden dat het Schip beladen was met Brandewyn en Thee enz. komende van *Roscoe* in Frankryk, te *Liverpoel* t' huis hoorende, en onder 't bevel van *Robert Christiaan*. Ik hield het by my om het in Engeland op te zenden, oordeeldende het een Smokkelaar te zyn, dewyl de Kaptein voorgaf naar Bergen in Noorwegen gedestineert te wezen, daar hy nogthans zyn koers naar het zuidwesten had gehouden.

Van dien tyd af tot aan het einde onzer tocht viel 'er niets byzonders voor; dus werd onze reis met het Schip de *Dolphyn* gelukkigly ten einde gebragt op den 20 Mei 1768, toen wy het anker in *Duins* lieten vallen.

VER.

VERKORT VERHAAL

EENER REIZE

RONDOM DE WEERELD, gedaan in de Jaaren 1766, 1767, 1768 en 1769.

DOOR KAPTEIN

PHILIP CARTERET,

Voerende des Konings Sloep

DE SWALUW.

TOCHT
VAN DEN
KAPTEIN
PHILIP CARTERET,
Rondom de Weereld.

Na dat ik met Kommandeur *Byron*, in 's Konings Schip, den *Dolphyn*, de Weereld had rond gezeild, werd ik, kort na zyne te rug komſt in *Engeland*, tot bevelhebber aangeſtelt van de *Swaluw Sloep*, en zeilde met dezelve op den 22 Auguſtus 1766 in gezelſchap van zyn Majeſteits Schip de *Dolphyn* en van het proviand Schip de Prins *Frederick* uit *Plymouth*.

Ons eerſte aanmerkenswaardige geval ontmoetten wy op den 9 September op de Rheede van *Madera*, toen negen eerſte matrooſen naakt naar Land zwommen, hun geld in hunne neusdoeken om hun middel gewonden hebbende. Terwyl ik aan den Conſul ſchreef om deze brave doch onvoorzichtige gaſten te rug te zenden, kwam een bode my berichten dat zy nakend aan den wal gevonden en aangehouden waren. Ik zond terſtond een boot af om hen weder naar boord te brengen, daar zy, by hunne aankomſt, een zeer belaglyk figuur maakten, en

zich ten uiterſten beſchaamt toonden over hun gehouden gedrag: voor reden gevende dat het hen eeniglyk te doen was geweeſt om voor 't laatſt den buik vol dranks te nemen; dewyl zy overtuigt van de lengte der reize, daar zy op uit waren, niet zeker wiſten of zy 'er 't leven zouden afbrengen dan niet. Ik dagt het beſt hen dezen uitſtap te vergeven, en deze welgepaſte zachtheid werd in 't vervolg zeer wel door hen beantwoordt.

Op den 12 gingen wy van hier weder onder zeil, na dat Kaptein *Wallis* my een affchrift van zyne *inſtructien* gegeven en *Port famine* beſtemt had voor onze verzamelplaats, ingevalle de Schepen van den anderen mogten afraken.

Wy vervorderden onze reis, zonder iets zonderlings te ontmoeten, tot dat wy het anker lieten vallen op de hoogte van de *Maget Maria* Kaap, daar wy de *Patagonnen* zagen, van welke in de reis van Kaptein *Byron* reeds eene beſchryving is gegeven.

Toen wy de Straat van *Magellaan* inſtevende, kreeg ik bevel aan 't hoofd te zeilen van den *Dolphyn* en het proviand Schip, ten einde hen door de ondieptens te lootſen; maar myn Schip ſtuurde zoo ſlecht, dat het ons zeer ſeldſaam gelukte te wenden, zonder behulp van de groote boot die ons in het touw nam; echter lieten wy, na veel moeite en gevaren uitgeſtaan te hebben het anker vallen in *Port famine* den 26 December. Wy hingen ons roer af, daar wy een ſtuk aanzetteden, zonder dat het uitwerkſel daar van aan myne verwachting beantwoordde.

Na nieuwe gevaren en nieuwe moeilykheden ontmoet te hebben om *Eiland Baai* te bereiken, daar wy den 17 February 1767 aankwamen, gaf ik, alvorens van daar te vertrekken, aan Kaptein *Wallis* den ſlechten toeſtand van myn Schip te kennen, ik ſmeekte hem wel in overweging te nemen wat beſt ware of het zelve te rug te zenden, of 'er de reis mede te vervolgen. Hy antwoordde my, dat daar de Heeren van d'Admiraliteit het zelve geſchikt hadden tot de tocht van welke ik het oogmerk wiſt, hy het niet in zyn magt meende te hebben die ſchikking te veranderen.

Wy bleven derhalven te ſamen zeilen, maar op den 11 April raakte ik van den *Dolphyn* en den Prins *Frederik* af; en te negen uren hadden wy den *Dolphyn* geheel uit het gezicht verloren, welk Schip ik toen ſchatte buiten den mond van de Straat te zyn; en dewyl wy met de *Swaluw* te digt onder land waren, om het minſte voordeel te konnen doen met eene kleen koelte, verloren wy alle hoop van onzen reisgenoot gedurende den ganſchen tocht weder te zien, te meer dewyl wy geen verſamelplaats afgeſproken hadden gelyk te *Plymouth* en te *Madera* gedaan was. Deze ſcheiding was te ongelukkiger voor my, dewyl gedurende de negen maanden dat wy in gezelſchap gezeilt hadden, de *Swaluw* niets had overgenomen van de wolle of linne ſtoffen, glaze-kramery, yzer werk, als meſſen ſchaaren, ſpykers &c., welke zoo noodzaaklyk waren, om by de Indiänen tegen ververſsingen te verruilen. Daarenboven ontbeerden wy de Smitſe en yzer, zonder welke ons Schip naauwlyks byeen te houden was. Ik ſprak echter myn volk moed in 't lyf en zag met geen gering genoegen dat zy vrolyk en niet neerſlagtig waren.

Op den middag, toen wy tegen over Kaap *Pillar* waren, begon de wind uit den Z. O. opteſteeken en wy waren verplicht onze boven zeilen intenemen; hier op volgde een hevige ſtorm, gedurende welke de lucht zoo dyzig was dat wy het bergachtige land geen halve myl ver van ons af konden zien. Ondertusſchen was de boot uitgezonden om een ankerplaats voor ons te zoeken, en toen de nacht aan kwam was het zoo duiſter, dat het niet mogelyk was des Schips lengte ver te zien: wy bragten derhalven eenige lichten in 't want en vuurden om 't half uur een ſtuk geſchut, ten einde ons bootsvolk te ſeinen, ook had ik het genoegen hen behouden te rug te zien komen, zonder nogthans een ankerplaats gevonden te hebben. Wy bleven dus den ganſchen nacht zeil voeren, trachtende zoo veel wy konden het onder den zuidwal te houden en niet naar 't Ooſten te rug te dryven. Des anderen daags, den 12 der maand, zond ik nogmaal den Schipper met de boot uit om een ankerplaats te zoeken, en het was niet voor vyf uren in den achtermiddag, toen ik zyne terugkomſt reeds begon optegeeven

en voor een even flechten nacht als de vorige te vreezen, dat ik tot myne onuitſpreeklyke blydſchap de boot zag wederkeeren, hebbende een goede baai gevonden, daar wy veiliglyk om zes uren het anker lieten vallen. Naauwlyks had ik na veele afmattingen my te ruſt begeven of ik werd door een algemeen gedruis en geroep gewekt. Ik vloog terſtond op, meenende dat wy, door een rukwind, van ons anker en naar buiten gedreeven werden. Toen ik op 't dek kwam hoorde ik het volk in eene verrukking van verbaaſtheid en vreugde roepen, de *Dolphyn!* de *Dolphyn!* maar weinig oogenblikken daar na werden wy overtuigt, dat het gene wy voor een Schip hadden aangezien, niets anders was dan een plas waters door een hevigen wind opgenomen en door de lucht gevoert. Dewyl de ſtroom gedurig de haven inkomt, daar wy lagen, twyfel ik niet of dezelve heeft eene andere gemeenſchap met de zee naar 't Weſten van *Deſeada.* De baai heeft overvloed van moſſelen en wilde ganzen; water en hout is hier overvloedig te bekomen.

Wy verlieten deze plaats den 15 April, kort daar aan liep de wind om en 'er ontſtond een ſtormbui, welke zoo hevig was, dat wy elk oogenblik meende te zinken: wy waren verpligt alle onze watervaten boven en tuſſchen deks den bodem in te ſlaan, om het Schip beter te doen ryzen en zeil te doen voeren; door dit middel ontkwamen wy gelukkiglyk het gevaar dat ons dreigde.

Wy ſtevenden nu Noordwaards op langs de kuſt van *Chili;* maar dewyl het verſſe water, welk wy aan boord hadden, niet genoegſaam geoordeelt werd voor de lengte van de reis, beſloten wy het Eiland van *Juan Fernandes* aantedoen om meer water intenemen. De wind welke, van Kaap *Pillar*, tot hier toe ons gunſtig was geweeſt, liep eensklaps om en bleef ons tegen tot den 18 April, zeer ſterk waaijende, en verzelt van donder, blixem en regen.

Wy zagen tuſſchen beide eene meenigte vogels byzonderlyk *Albatroſſen*, meeuwen, ſcheer - waters en eenen zwaarvliegende vogel van grootte als een kloeke duif, dien de Zeelieden den naam geeven van 't hoen van de Kaap de *Goede Hoop;* hy is

is van een donker bruine of liever zwartachtige kleur, waarom hy ſomtyds de zwarte meeuw genaamt word; wy zagen insgelyks veele Peintaden van dezelfde kloekte en met zeer fraaije zwarte en witte ſtippen: zy houden niet op te vliegen alſchoon zy over het water ſchynen te loopen gelyk den vogel dien de Engelſchen den naam geven van moeder *Carei's Kieken*, een ſoort van *Pellikaan*.

Van den 27 April tot den 1 Mei bleef het ſtormachtig weêr aanhouden; en op dezen dag ſpoelde eene hooge Zee, in 't midden van een Orkaan, over ons ganſche Schip heen, terwyl het ſtortregende. De wind omloopende waren wy genoodzaakt de voorſteven tegen een bergachtige Zee te ſtellen, welke gedurig over de bak tot aan de groote maſt heen ſloeg zoo dat wy door mirakel behoed bleven van niet te zinken.

Na den ſtorm herſtelden wy ten deele de ſchade welke het Schip bekomen had; maar wy ontmoetten tot aan den 9 Mei nog zeer ſlecht weêr, toen wy het Eiland *Maſafuero* in 't gezigt kreegen en op den 10 dat van *Juan Fernandes* zagen, welks Ooſtzyde wy rond zeilden om in *Cumberlands baai* te komen.

Dit Eiland vond ik tot myne verwondering door de *Spanjaarden* verſterkt. Wy zagen op de heuvelen veel rundvee en ontdekten meer dan twintig huizen in verſcheide deelen van 't Eiland. 't Was onmooglyk om hetzelve van digt by te naderen door den hoogen wind, wy lieten het derhalven naar 't Weſten loopen en werden gevolgt van een Spaanſche boot die raſch terug keerde toen zy bemerkte dat de wind ons uit de haven hield. Dewyl ik niet dan engelſche vlaggen aan boord had, toonde ik geen vlag altoos.

Dewyl wy ons aan deze plaats noch van water, noch van hout, noch van eenige andere ververſſingen konden voorzien, ſchoon wy dezelve ten uiterſten noodig hadden, haaſtte ik my om *Maſafuero* te bereiken, aan welks Weſtelyke zyde wy den 12 het anker wierpen. Ik zond terſtond onze booten uit om water te zoeken; het was hen niet mogelyk aan land te komen, de ganſchen oever is bezet met klippen en de deining was zoo

ſterk dat de zwemmers niet tegen de branding op konden. Dit was te verdrietiger voor ons alzoo wy uit het Schip den ſchoonſten ſtroom verſch water, een meenigte brandhout en meenigvuldige geiten zien konden.

Den 13 zond ik by het aanbreken van den dag de boot nogmaal uit om naar een plaats te zoeken daar men landen kon. By de te rug komſt van het bootsvolk kreegen wy eenige weinige vaten met water, die zy gevult hadden. Zy verhaalden ons dat de Z. O. wind zoo hevig op de Ooſtelyke kuſt van het Eiland woei en de zee zoo hoog ſtond, dat zy den wal niet hadden durven naderen.

Op den 15 ankerden wy aan de Ooſtzyde van 't Eiland, maar wy werden van onze vertuijingen gedreven zoo dat wy den ganſchen nacht moeſten zee bouwen. Den volgenden morgen zonden wy de bark om water en bragten het Schip onder den wal, alwaar wy wel haaſt eenige vaten waters aan boord kreegen. By deze gelegenheid kreegen de booten zoo veel ſchade door het geweld der zee, dat onze timmerlieden, den ganſchen nacht door, werk hadden om ze te herſtellen.

Op den 17 werd de bark weder om water uitgezonden, en by derzelver te rug komſt, verhaalde ons de Officier, dat de hevige regens die 'er gevallen waren zulk eene overſtrooming van water veroorzaakt hadden, dat zyn volk op het punt geſtaan had van te verdrinken; dat zy ter naauwer nood dit gevaar ontkomen zynde, verſcheide vaten gemiſt hadden. Het was te laat om de boot nogmaal naar de plaats te zenden van waar wy tot hier toe ons water bekomen hadden: maar *Erasmus Gower* myn Luitenant, wiens zorg en wakkerheid in alle de gevaren, welke wy hebben uitgeſtaan niet genoeg te pryzen is, opgemerkt hebbende, toen hy met de ſloep te rug was gekomen dat de regen geduurende den nacht verſcheide ſtroomen had gemaakt aan dien kant van 't Eiland, daar wy het digſt by waren, en wetende hoe my alle verwylingen verveelden, bood my aan derwaards met de boot heen te varen en zoo veele vaten te vullen als hy konde. Ik nam zyn voorſtel met blydſchap aan en deed ondertuſſchen een gang naar 't wyde; naauwlyks was 'er een uur voorby of het begon dyzig te worden, de wind ſtak op en het

Eiland

Eiland werd door eene dikke en zwarte mist bedekt: kort daar aan hadden wy eene verschrikkelyke bui van dondér en blixem. Dewyl dit onweêr een groot gevaar aanduidde, hield ik op het Eiland aan in hope van de boot te zullen ontmoeten. Wy hielden het zoo digt aan de Kust als 't ons mogelyk was, maar vernamen haar niet. De nacht overviel ons, welke door de dikke mist ongemeen donker was; de wind nam toe en de regen begon met plassen te vallen. In dezen toestand lag ik onder een gereefden bezaan, nu en dan een stuk geschut vurende, en dan wederom lichten aanstekende om tot seinen te dienen aan onze boot. Ziende dat dezelve niet te rug kwam, zonder 'er echter reden van te konnen geven, werd ik ten uiterste ongerust; ik had maar al te veel reden om te vermoeden, dat het volk Schipbreuk had geleden; en de blydschap is niet te beschryven, welke ik gevoelde, toen ik de boot om zeven uren wel en behouden zag wederkeeren; ik had reeds van verre een storm op ons zien aankomen, waarom ik geen tyd verloor met de boot aan boord te hyssen, ook was dezelve naauwlyks op haar plaats, of de wind begon met hevige rukken te vermeerderen, waar door het Schip in een oogenblik aan 't slingeren raakte, en de raa van ons bezaans zeil brak juist ter plaatse daar dezelve bewoelt was. Indien wy een oogenblik langer gewagt hadden met de boot intenemen zou dezelve gewis met al de maats gezonken zyn. Dit onweêr bleef tot middernacht duuren, toen de wind een weinig begon te verminderen, zoo dat wy onze onderzeilen en marszeilen konden gebruiken. Ik vroeg den Heer *Gower* waarom zy zoo lang weg gebleven waren, hy antwoordde my, dat ter plaatse gekomen zynde daar hy het leege vaatwerk meende te vullen, drie zyner lieden hetzelve ten dien einde al zwemmende aan land hadden gebragt, maar dat in weinig oogenblikken de deining zoo sterk vermeerderde en de branding met zoo veel geweld op de Kust stortte, dat het hen onmooglyk was naar de boot wedertekomen; dat hy hen niet willende verlaten, om dat zy geheel naakt waren, op hen had blyven wagten in hope van een voordeelig tydstip waartenemen om hen aan boord te krygen; dat hy eindelyk door het slechte weêr, 't welk hy had zien aankomen en door

door de ongemeene duifterheid van den nacht afgefchrikt, verplicht was geweeft tegens dank, zonder hen wedertekeeren. De ftaat dier arme ongelukkige trof my geweldig en baarde my op nieuw verdriet en kommer; zy waren naakt op een onbewoond Eiland, zeer ver af van de waterplaats, daar hunne maats een tent hadden opgerigt; zonder voedfel, zonder huisdak, in 't midden van den nacht, niet befchut tegen eenen geweldigen en aanhoudenden ftort regen, vermengt met donder en blixem verfchriklyker dan die welke ooit in Europa ondervonden worden. Den avond van den 19 had ik echter het genoegen hen naar boord te zien komen en uit hun eigen mond het verhaal van hun wedervaren te vernemen. Zoo lang het dag was geweeft hadden zy zich gevleit, even als die genen zich gedaan hadden, die zy in de boot gelaten hadden, weder by elkanderen te zullen komen; maar toen de dikke duifternis des nachts enkel door het verfchrikkelykft Blixemvuur verlicht en het onweêr elk oogenblik zwaarer werd, meenden zy dat het onmooglyk ware zich weder te vereenigen, indien de boot op dezelfde plaats bleef, en dat waarfchynlyk hunne makkers die zy daar gelaten hadden op hunne eige veiligheid bedagt zynde, naar boord waren te rug gekeert. Het was even zeer buiten hun magt geweeft om in 't midden van den duifter en het onweêr de tent van hunne andere makkers te bereiken. Zy werden des gedwongen ter plaatfe te blyven daar zy zich bevonden, zonder het minfte dekfel om hen tegen den regen en de koude te befchutten, van welke zy nu het ftrenge en nypende begonnen te voelen. De nood brengt vernuft voort, zy vonden kortftondig hulpmiddel om zig te verwarmen en tegen den regen te dekken, met zig op elkanderen te liggen en by beurten de middelfte te zyn. 't Is zeer wel te gelooven, dat zy in dezen ftaat vuriglyk naar het aanbreeken van den dag verlangden. Zoo haaft deze verfcheen gingen zy op weg naar den kant der Tente. Zy waren verplicht langs den zeekant te gaan, want de wegen binnen het land waren niet te gebruiken. Dit is nog 't ergfte niet dat hen bejegende; zy werden verfcheide malen geftuit door hoo-

ge

ge punten van steile rotsen, waar door zy gedwongen wierden zich al zwemmende ter zee te begeven en zich ver van die rotsen te verwyderen, wilden zy geen gevaar loopen van tegen dezelven verplettert te worden, en deze keus zelve stelde hen alle oogenblikken bloot om van de haaijen verslonden te worden. Ten tien uren des morgens kwamen zy echter aan de tent, half dood van honger en koude; zy werden van hunne makkers met veel verwondering en vreugde ontvangen, die terstond den voorraad en de kleederen welke zy hadden met hen deelden. Toen zy aan boord kwamen gaf ik last dat men hen zulke verversfingen zou toedienen die 't heilsaamst voor hen geacht werden, en ik liet hen den ganschen nacht te kooi blyven. Des anderen daags waren zy zoo vrolyk als of zy niets ontmoet hadden, en niemant hunner had in 't vervolg eenig letzel van de ongemakken, welke zy uitgestaan hadden. Deze drie gasten behoorden tot die stoute matroozen, die te *Madera* naar land gezwommen waren om een buik vol drank te halen, niet wetende wat hen in 't vervolg mogt overkomen.

Met eene frissche koelte uit den N. Westen stevenden wy den 20, in den morgen, met volle zeilen naar onze vorige ankerplaats, welke wy gelukkiglyk des namiddags om vier uren bereikten. Toen het Schip veilig bezorgt was, vonden wy het te laat om naar de waterplaats te roeijen; ik zond echter de groote boot uit om langs de Kust te visschen, dezelve kwam eenige uren daar na met eene goede vangst te rug, alhoewel zy door den hevigen wind genoopt was geweest de Kust schielyk te verlaten. Den ganschen nacht en den volgenden dag hadden wy zeer slecht weêr; maar zoo rasch de wind wat bedaarde, zond ik drie matroozen aan den wal om Zeekalven te dooden en van het vet dezer dieren olie te maken.

Den 22 zonden wy de booten weder naar Land, welke al vroeg te rug keerden met water beladen en wel voorzien van hoenderen, bekent onder den naam van *Poule Peintade*, welk het volk, dat van ons op 't Eiland was, in meenigte had gevangen, hebbende zy maar werk om dat gevogelt uit het vuur te redden, daar het zelve door den stevigen wind den vorigen

 nacht

nacht met ganſche vluchten werd heen gedreven. Op den 23 gaf ik aan al ons volk, welk wy aan den wal hadden, bevel naar boord te komen, ten einde onder zeil te gaan. Naauwlyks was men bezig om alles optekramen of de wind begon ſchielyk op te ſteken en om elf uren werd ons Schip van deszelfs vertuijingen gedreeven, het anker mede ſlepende tot in diep water. De rukwinden, die van land kwamen, waren zoo geweldig dat wy genoodzaakt waren het met bloote maſten te laten dryven, om naar onze booten te wagten, gaande de zee hooger dan onze maſten. Tegens den avond kreegen wy de ſloep met tien man aan boord; maar wy vernamen nog niets van de bark daar de Luitenant met agttien onzer beſte matroozen in was. Omtrent middernacht werd het weêr bedaarder, en nu gebruik konnende maken van onze onderzeilen, hielden wy het op 't land aan, daar wy den 24 's morgens om vier uren dicht onder waren, zonder iets van de bark te vernemen. Wy bleven het echter langs het ſtrand houden, en hadden het geluk haar omtrent den middag, onder het land, voor de dregge te zien liggen, en kregen, kort daar aan, haar met al het bootsvolk aan boord. Zy hadden den avond te voren getracht in zee te ſteken, maar waren naauwlyks van den wal of zy kreegen zoo veel water over, dat zy maar even ontſnapten te zinken: om die reden hadden zy 't wederom naar 't Land gezet, daar zy gebleven waren, niet anders meenende of het Schip ware in den ſtorm vergaan, te meer dewyl zy by het aanbreeken van den dag 'er niets van vernamen, en nooit eenen dergelyken ſtorm uitgeſtaan hadden. Dit had hen aangezet om den grond naarby het ſtrand te zuiveren, en denzelven van diſtelen en doornen te ontdoen. Zy hadden reeds verſcheide boomen gevelt, met oogmerk om 'er rollen van te maken, waarmede zy de bark op land konden halen en haar veilig bezorgen. Dewyl zy alle hoop verbanden van immer het Schip weder te zullen zien, waren zy voornemens den Zomer aftewagten en dan hun beſt te doen om het Eiland *Juan Fernandes* te bereiken.

Maſafuero is een Eiland van eene drie hoekige gedaante, omtrent twee en twintig mylen in omtrek, en ſchynt op een afſtand eene enkele rots te zyn; het heeft verſcheide goede anker plaatſen langs de Kuſt en krielt van geiten. Alhoewel 'er

'er hout en water in overvloed gevonden word, is 'er nogthans niet gemaklyk aan te komen, uit hoofde van eene geweldige branding, welke over eene meenigte ſteenen en brokken van rotſen heen ſtort. De viſch is 'er in zulk een meenigte dat een boot met drie lynen en hoeken in weinig tyds genoeg kan vangen om hondert perſoonen te ſpyzigen. Wy vingen 'er onder andere uitmuntende zwarte ſchelviſch, *Cavallies*, kabeljaauw, heilbot en ſteurkrabben; de haaijen zyn 'er zoo gulzig, dat een van dezelve het dieploot in zwolg en zich boven water liet halen alvorens hy los liet. De Zeekalven vind men 'er by duizenden, zy leveren eene uitmuntende traan. Hun hart lever, long en mild is goede ſpys, en ſmaakt als varkensvleeſch; van hunne huid maakt men het beſte bont van die ſoort welk ik ooit gezien heb. De berg-kool ſchynt hier te groeijen, dewyl wy 'er de bladeren van vonden; 'er zyn ook veele vogels en onder andere zeer groote valken; ons volk vong 'er over de zeven hondert *Poules Peintades*. Het Eiland is op 33°. graden 45'. zuider breedte en op 80°. 46'. weſter lengte gelegen.

Toen wy van *Maſafuero* zeilden, namen wy onzen koers Noordelyk, hopende den Zuidooſten paſſaat wind te vinden: maar Noordelyker gekomen zynde dan wy in 't eerſt voornemens waren geweeſt, zagen wy uit naar de Eilanden *St. Ambroſius* en *St. Felix*, welke wy niet konden vinden, waarſchynlyk om dat derzelver breedtens en lengtens niet wel zyn opgegeven. Wy zogten ook naar het Land, welk in de kaarten *Davis Land* geheten word, maar het welk, naar ik vermoede, niet in wezen is.

Wy bleven tot den 17 Juny naar dit land zoeken, wanneer het hier het holſt van den winter, en het weêr nevelachtig en koud is gemengt met regen en ſneeuw, donder en blixem. In verſcheide dagen konden wy geen Zon te zien krygen en de miſt was zoo dik, dat de duiſter, na des Zons ondergang, verſchriklyk was; dit maakte, dat wy geene waarnemingen konden doen, en evenwel waren wy genoodzaakt zoo veel zeil te voeren als wy konden om een haven te bereiken, ten einde,

 wyl

wyl het Schip een flecht zeilder was, niet van honger te fterven.

Wy ftevenden nu Weftwaards aan, toen wy den 2 July des avonds een Eiland ontdekten, het welk een rots vertoont, die zich uit de zee verheft; hetzelve had een omtrek van vyf mylen en fcheen onbewoont; nogthans was het met boomen bedekt, ook befpeurden wy aan deszelfs zyde een ftroom van zoet water. Geerne zoude ik 'er aangeland hebben, maar de branding, welke in dat jaargety op de Kuft ftaat, was te geweldig om myne geneigtheid te voldoen, wy noemden het *Pitcairn's* Eiland, naar den naam van een jong Heer die het zelve 't eerft ontdekte.

Den 4 vonden wy het Schip, in eenen zeer geteifterden ftaat, hebbende door de holle en ruwe zee, welke wy ontmoet hadden, zeer veel geleden. Onze zeilen die insgelyks uitgefleten waren, fcheurden elk oogenblik aan flarden; en wy hadden den Zeilmaker gedurig aan 't werk om dezelven te verftellen. Tot hier toe was ons volk gezond gebleven, maar thans begon het Scheurbuik onder hen te heerfchen. Door een regenvang te maken van een gefchilderd zeil, het welk tot myn Kajuit behoorde, hadden wy zeer veel regen water gevangen, waar door onze maats nooit aan dat heilzame vogt gebrek hadden, het geen miffchien veel toebragt dat zy zoo lang van ziekte waren vry gebleven; of men moeft het toefchryven aan den geeft van vitriool, welke wy onder het regenwater mengden en dien onze Oppermeefter in al de vaten deed, welke wy vulden.

Den 11 ontdekten wy een klein, laag en plat Eiland, het welk ten naaften by gelyk met het vlak der zee fcheen te zyn, en met groene boomen bedekt was. Wy gaven het den naam van *Osnabrug's* Eiland, het zelve is gelegen op 22°. Zuiderbreedte en 141°. 34'. Wefter lengte.

Den 12 zagen wy twee Eilanden, die nog kleiner waren, en die insgelyks groene boomen hadden, maar niet fcheenen bewoont te zyn; dewyl wy 'er geen anker-grond konden vinden, zonden wy een boot aan een van dezelve; ons volk vond

'er

'er noch water, noch eetbare groentens, maar zeer veele vogels, die zoo mak waren dat zy zich met de hand lieten grypen. Het andere Eiland, omtrent vyftien mylen van dit afgelegen, had het zelfde gebrek, wy gaven aan beide den naam van de *Gloucester* Eilanden, en zoo ik meen is dit het zelfde land, dat van *Quiros* gezien wierd. Het eerste was gelegen op 20°. 38'. Zuider breedte en 146°. Wester lengte; het andere op 20°. 44'. Z. breedte en 146°. 4'. W. lengte.

Na eene afwisseling van stormen en stiltens schatteden wy ons zelve, op den 22, vyf duizend vier hondert mylen ver van het *Amerikaansche* vaste land aftezyn; maar gedurende dezen langen Scheepstocht hadden wy geene teekens, hoe genaamt, gezien van eenen Zuidelyken vasten wal.

Wy zagen groote vluchten van vogels, het geen ons deed denken dat wy niet ver van land waren, hoewel wy 'er niets van konden ontdekken. Op den 3 Augustus zagen wy wederom eene meenigte vogels; op dien zelfden dag bemerkten wy dat de stroom sterk naar 't Zuiden liep, daar dezelve te voren een gansch tegengestelde streek had gehouden; hier uit besloot ik dat op de Zuider breedte van 10°. 18'. en 177°. 30'. Ooster lengte de mond was van den doortocht tusschen *Nieuw Zeeland* en *Nieuw Holland.*

Op den 10 kreeg ons Schip een zwaar lek op een plaats daar wy niet by konden komen; onze toestand was thans zeer zorgelyk; den 12 echter ontdekten wy land, het welk ons nieuwen moed gaf. Ik zag zeven Eilanden en zeilde op twee van dezelven aan, die ten naasten by aan elkanderen lagen: In den avond lieten wy het anker naarby het grootste van de twee vallen, daar wy eenige inboorlingen op zagen, die negers waren, met wol op hun hoofd en gansch nakend. Ik zond aanstonds den Schipper met de boot af om een waterplaats te zoeken en met de Eilanders te spreeken; maar deze verdweenen eer de boot aan land kon komen. By des Schipper's te rug komst, kreeg ik berigt dat 'er een schoone stroom van zoet water was tegen over het Schip, en niet ver van den oever, maar dat het moeilyk en gevaarlyk zou zyn om 'er by te komen, het gansche Eiland bedekt zynde met een dik bosch

tot aan den kant van 't water; hier op befloot ik om naar eene gelegener waterplaats te laten omzien.

Des anderen daags, den 13, als toen onder den wind van 't Eiland zynde, zond ik, by het aankomen van den dag, den Schipper met vyftien mannen, wel gewapent in de boot af, om de Weftkuft optenemen, zyn beft te doen tot het ontdekken van een plaats daar wy ons zonder gevaar van water en hout voorzien, eenige verversfingen voor de zieken bezorgen en eene gelegenheid hebben konden, om het Schip over zyde te halen tot het vinden en ftoppen van 't lek. Ik gaf hem eenige linten en geringe kramery mede om door deze gefchenken de goedwilligheid en vriendfchap der Eilanderen te winnen, indien hy 'er eenigen mogt ontmoeten. Ik belafte hem wel uitdruklyk zich niet blootteftellen, maar terftond naar boord weder te keeren, indien hy een zeker getal praauwen zag naderen, die hem met eenige vyandlykheden mogten bedreigen, en indien hy in Zee of op de Kuft eenige kleene benden Indiänen ontmoetten, verzogt ik hem dezelve met alle mogelyke vriendelykheid te handelen ten einde tuffchen hen en ons eene goede verftandhouding mogt plaats grypen. Ik beval hem de boot nooit in perfoon te verlaten, om wat reden ook; en niet meer dan twee mannen te gelyk aan land te zenden terwyl de overigen zich ter verdediging moeften gereed houden. Ik beval hem op 't fterkft aan zich eeniglyk met de zaak zyner reize te bemoeijen, dewyl het voor ons van 't grootfte aanbelang was een plaats uittevinden bekwaam om ons Schip te herftellen; eindelyk gebood ik hem zoo fchielyk mogelyk weder te komen.

Kort na dat ik de boot op dezen tocht had afgevaardigt, zond ik de floep met tien welgewapende mannen naar het land, en voor agt uren bragt ons dezelve een ton waters. Om negen uren zond ik ze wederaf, maar ziende eenige Indiänen naar den kant rukken, daar ons volk meenden te landen, feinde ik hen weder te keeren, niet wetende aan hoe vele Indiänen zy bloot zouden geftelt zyn, en ik had geen vaartuig aan boord, om hen by te fpringen, ingevalle zy aangevallen wierden.

Zoo

Zoo haaſt onze ſloep aan boord was, zagen wy drie Inboorlingen van 't Eiland zich, onder de boomen, tegen over het Schip, nederzetten, daar zy langen tyd bleven toeven. Ik zond myn Luitenant naar hen toe, maar op 't naderen van de booten, trokken zy langs het ſtrand voort daar zich wel raſch meer hunner Landslieden by hen voegden. Na dat zy een geſprek met elkanderen hadden gehouden, gingen de eerſte hun's weegs terwyl de anderen haaſtelyk naar den kant van de boot liepen. Ik gaf daar op ſein aan ons bootsvolk op hunne hoede te zyn: myn Luitenant werd hen gewaar, maar 'er niet meer dan drie beſpeurende naderde hy met de ſloep het ſtrand en maakte allerlei teekenen van vriendſchap; hy bood hen de geſchenken aan, die ik hem mede had gegeven, maar zonder de minſte acht op dezelve te geven ſchooten zy hunne pylen op hem af, en koozen ylings het hazepad; het bootsvolk werd niet gekwetſt, en vuurden op hun beurt op de Indiänen die mede niet gewond werden. Maar de Schipper, die over de bark het bevel had gevoert en het eerſt aan boord kwam, had drie pylen in het lyf ſteken. Ik had geen ander bewys noodig om hem te overtuigen dat hy myne beveelen niet gehoorſaamt had; en uit het verhaal, hetwelk hy my deed, hoe zeer hy het zelve in zyn voordeel zogt te plooijen, begreep ik duidlyk zyn ſchult. Het bootsvolk, een bericht gevende van 't gene 'er was voorgevallen, verklaarde, dat de Indiänen op eene vriendelyke wyze gehandelt hadden tot dat de Schipper hen verbittert had door het vellen van een Kokosboom daar zy zich ſmeekende tegen verzetteden. Toen de boom gevallen was verlieten zy, op een man na, deze plek; maar wel haaſt verſamelden zy zich in grooten getalen tuſſchen het hout; waar op een Adelborſt den Schipper aanraadde naar boord te rug te keeren; maar hy ſloeg allen raad in den wind en wilde niet aftrekken voor dat de Indiänen op het bootsvolk aanvielen, het welk door het vuren hunner wapenen de Indiänen te rug dreef en 'er verſcheiden van kwetſten. De Schipper en drie matroozen ſtierven aan de wonden, welke zy by deze gelegenheid gekregen hadden.

Den 14 haalden wy het Schip, zoo veel mogelyk, over zy-

de,

de, en de timmerman, de eenigfte van ons Scheepsvolk die eene redelyke gezondheid genoot, maakte het lek dat tusschen de kromhouten en de kiel was zoo digt als hy konde. De wind des agtermiddags fterk de baai komende inwaaijen, werd ons Schip dicht onder den wal gedreven, en wy befpeurden reeds eene meenigte Indiänen zich in de boffchen verfchuilen, verwagtende waarfchynlyk dat de wind het Schip op ftrand zou zetten.

Den volgenden dag zonden wy een bende volks aan Land om water te halen, maar in fpyt van alle genomen voorzorg werden wy wel haaft met een vlugt van pylen begroet, waar door een onzer lieden gevaarlyk gekwetft werd. De Luitenant liet op ftaande voet uit het klein geweer op dat gedeelte van 't bofch vuuren van waar de pylen gefchoten waren; ik feinde daar op de booten naar boord te rug en zoo haaft ik myn volk Scheep had, liet ik met ons gefchut op het bofch fpeelen, waar op wy terftond meer dan twee hondert Indiänen uit de boffchen zagen vlugten, en langs het ftrand een goed heen komen zoeken. Wy meenden nu de kuft fchoon gemaakt te hebben; maar kort daar aan zagen wy een groot getal Indiänen op den weftelykften uithoek van de baai by een vergaderen alwaar zy ongetwyffelt dagten buiten fchoots te zyn; om hen echter van het tegendeel te overtuigen liet ik een Kanons kogel langs het vlak van 't water op hen affchieten, deze kogel onder hen neder komende, verftrooiden zy zich met veel verwarring, en wy kreegen 'er geen een meer te zien. Wy vulden nu onze watervaten zonder ontruft te worden; maar zoo lang als onze booten aan land waren, hadden wy de voorzichtigheid nu en dan uit ons gefchut op het bofch te vuren, van waar onze matroozen verhaalden dat zy het gekerm en gezugt der gekwetfte Indiänen duidelyk gehoort hadden.

Niettegenftaande ik hier ter plaatfe door een galkoorts werd aangevallen, had ik tot nog toe het dek konnen bewandelen; maar de kwaal verergde zoodanig, dat ik des avonds genoodzaakt was my naar kooi te begeven. De Schipper ftierf aan de wonden, welke hy, in zyn gevecht met de Indiänen, bekomen had; myn Luitenant was zeer ziek; de Konftapel en

dertig

dertig onzer matroozen waren buitenſtaat om dienſt te doen, en onder dezen waren zeven van de ſterkſte en gezondſte, die even als de Schipper gekwetſt waren geworden. Geen hoop bleef ons over om hier ter plaatſe de verversſingen te bekomen welke wy zoo noodig hadden. Deze treurige omſtandigheden maakten ons moedeloos, ook verloor ik de hoop van myn reis naar 't Zuiden te zullen konnen vervorderen. Buiten myn Luitenant, den Schipper en ik was 'er niemand aan boord in ſtaat om het Schip naar Engeland te voeren. Dewyl 'er dus geen kans was om door geſchenken, welke ik ontbeerde, de vriendſchap der Eilanderen, te herwinnen, zag ik van de verdere reis naar 't Zuide af, en na dit Eiland den naam van *Egmonts* Eiland, en de haven daar 't Schip had gelegen, dien van de *Swaluw* Baai gegeven te hebben, gingen wy den 17 Auguſtus 1767 van hier onder zeil.

Niet ver van hier ontdekten wy een Eiland dat *Portlands* Eiland genaamt werd, en vier mylen verder zagen wy een haven die wy *Byron's* haven noemde. Omtrent drie mylen van die haven zagen wy de Baai, daar de Indiänen het volk van de bark hadden aangetaſt, deze plaats noemde ik om die reden de *Bloedige* Baai. In deze Baai ſtroomt een beekje zoet water; op het Land zagen wy verſcheiden huizen, en één dezelve grooter dan de overige, dit was wel gebouwt en met een ſoort van dak gedekt; het kwam ons voor een huis te zyn daar vergadering werd gehouden. In dit huis had men onzen Schipper en de Lieden, die met hem hier aan den wal waren, ontvangen: zy hadden de wand met een fraai matwerk behangen gezien daar een groot getal pylen, in bosjes, aan gehegt waren, ook daar ter plaatſe bewalde thuinen of boomgaarden gevonden, beplant met Kokosboomen, Bananen, Platanen, Ignamen en andere vrugten en groentens. Uit het Schip zagen wy, tuſſchen de huizen van het Dorp, een groot aantal Kokosboomen. Omtrent drie mylen ten Weſten van dit Dorp zagen wy een ander veel uitgeſtrekter, en tegen over het zelve, naar den Zeekant, eene hoekige verſterking van ſteen. De wapens dezer volkeren en hunne ſtrydbare dapperheid, welke grootdeels het uit-

werkſel der hebbelykheid is, geven ons zeer veel reden te denken, dat zy onder hen in gedurige oorlogen zyn.

Wy zagen, wat verder op, een Baai, daar zich een rivier in loosde, welke door ons *Granville's* Rivier geheten werd, op een afſtand van omtrent drie mylen ſcheen ons dezelve toe hooger op bevaarbaar te zyn voor kleene vaartuigen. De uithoek van deze Baai noemden wy *Ferrer's Point*, van waar het land een groote Baai vormt, in welks omtrek een zeer uitgeſtrekte Stad is door een groot getal Menſchen bewoont, die, terwyl het Schip tegen over dezelve langs voer, uit hunne huizen kwamen loopen met een gras bondel in hunne handen daar zy elkanderen danſſende of in 't ronde loopende mede ſloegen. Omtrent zeven mylen ten Weſten van *Ferrer's Point*, ontmoet men een anderen uithoek, *Carteret's Point* geheten, aan dezen uithoek zagen wy eene groote kano met een paviljoen of tent in 't midden, en wat verder naar 't Weſten eene verſterkte Stad. Toen ons Schip hier voorby voer kwamen de inwoners met meenigte naar het ſtrand loopen, daar zy, op dezelfde wyze als de vorige, danſten. Kort daar na kwamen veelen hunner in Kanoos naar ons toe, waarop wy zeil minderden, maar toen zy het Schip op zekeren afſtand onderſcheidenlyker gezien hadden, lieten zy het op hunne riemen dryven, zonder nader by ons te komen; toen wy dit bemerkten haalden wy onze zeilen weder by en vervolgden onze reis.

Wy zagen hier kort by een ander klein Eiland, het welk *Trevanion's* Eiland genoemt werd, aan het Noordweſtelyk gedeelte van het zelve gaven wy den naam van *Trevanions* Kaap. Het Eiland ſcheen eene meenigte bewooners te hebben: toen wy de boot afzonden om den doortocht tuſſchen dit en *Egmont's* Eiland te peilen, kwamen de Indiänen terſtont met eene meenigte Kanoos op ons volk af om het zelve aantetaſten. Toen zy hunne pylen hadden geſchoten gaf ons bootsvolk mede vuur, waar door een Indiaan gedoodt en een ander gekwetſt werd. Ten zelven tyde vuurden wy van 't Schip een ſtuk geſchut met ſchroot geladen, hier op namen zy alle de vlugt naar 't land, uitgezondert de Praauw, welke den aanval begonnen had,

had, en door ons volk verovert en aan ons Schip gebragt werd. In dezelve vonden wy den gekwetsten Indiaan, dien ik aan boord liet nemen, belastende den Oppermeester deszelfs wonden te onderzoeken. Zoo 't scheen was hy door een kogel aan 't hoofd gekwetst en door eene andere den arm aan stukken geschooten; de meester oordeelde de hoofdwonde dodelyk waarom ik hem wederom in zyn Praauw liet brengen, waar mede hy, niettegenstaande zyn toestand, naar de Kust roeide. Het was een jongman, die als de Negers wol op 't hoofd had, hy had een kleenen baard, en zeer regelmatige trekken, zyn kleur was zoo zwart niet als die der *Afrikanen* aan de Kust van *Guinéa*. Hy was van eene middelmatige gestalte en geheel naakt, gelyk alle de andere natuurlyke Inboorlingen die wy op dit Eiland gezien hadden. Zyn Praauw die zeer kleen en ruw bewerkt was, bestont enkel uit eenen uitgeholden boom; van alle de Praauwen, die wy hier zagen, was 'er niet een die eenig zeil voerde.

De boomen, die op dit Eiland gezien werden, waren Platanussen, Bananen en Kokosboomen, ons volk zag 'er veele varkens en gevogelt; maar 't was onmooglyk eenen vriendelyken handel met de Indiänen aantegaan, en des konden wy geene verversfingen van hen bekomen.

Buiten staat om verder Zuidwaards aan te stevenen en bevreest zynde de *Mousson* te laten verwaaijen, gaf ik bevel om het naar 't Noorden te wenden, in verwagting van het land te ontdekken dat *Nova Britania* word geheten.

Aan alle de overige Eilanden, die hier by één gelegen waren en welke ik achter liet, gaf ik den algemeenen naam van *Charlotta's* Eilanden, uitgezondert aan die, welke ik *Lord Howe's* Eiland, *Keppels* Eiland, *Edgecombe's* Eiland, *Ourry's* Eiland en *Volcano* Eiland noemde.

De Inboorlingen van *Egmont's* Eiland zyn zeer afgerigt op 't zwemmen en 't duikelen. Een onzer Adelborsten werd met een pyl, die door de waterkeering van de boot was heen gesnort, in de dije gewond. De punten hunner pylen zyn van vuursteen gemaakt, 'er is geen metaal by hen in gebruik.

Den 18 Augustus namen wy onzen koers W. N. W. Want

alvorens op de hoogte van *Nova Britania* te komen, wanhoopte ik niet of wy zouden eenige andere Eilanden ontdekken, daar wy beter zouden ſlagen dan aan die welke wy nu achter ons lieten.

Op den 20 zagen wy een kleen, laag en vlak Eiland op 7°. 56'. Zuider breedte en 158°. 56'. Ooſter lengte. Ik gaf 'er den naam aan van *Gower's* Eiland; tot ons leedwezen vonden wy 'er geen ankergrond, en wy konden in verwiſſeling voor eenige ſpykers en kleinigheden enkel een kleen getal Kokosnoten bekomen van de Inboorlingen, die zeer veel geleeken naar die van 't Eiland *Egmont*. Zy beloofden, door teekenen, ons den volgenden dag eene grooter meenigte te zullen aanbrengen, maar den 21, by het aanbreeken van den dag, vonden wy, door een ſterken ſtroom, ver bezuiden het Eiland afgedreeven te zyn; van hier zagen wy twee andere Eilanden, aan een van welke wy den naam gaven van *Simpſon's* Eiland, het andere werd *Carteret's* Eiland geheten. Beide deze Eilanden waren te loefwaard van ons af, waarom wy wederom op *Gower's* Eiland aan zeilden. Dit Eiland is aan de Weſtzyde ten naaſten by twee en een halve zeemyl lang en heeft aan dien kant verſcheide Baaijen; 't is overal bedekt met boomen waarvan de meeſte Kokosboomen zyn. Wy vonden 'er een aanzienlyk aantal Indiänen met twee Schuiten of Praauwen, die, zoo als wy meenden, tot *Carteret's* Eiland behoorden, en eeniglyk herwaards gekomen waren om te viſſchen. Wy zonden onze bark aan land, maar de Inboorlingen trachtten ons volk om hals te brengen; de vyandlykheden dus begonnen zynde, maakten wy ons meeſter van hunne Praauwen, in welke wy omtrent honderd Kokos-nooten vonden, die door ons met vermaak werden opgeëeten. Niet ver van den oever zagen wy eenige Schildpadden, maar waren niet gelukkig genoeg om 'er een enkelde van te vangen. De Praauw, die wy verovert hadden, was groot genoeg om agt of tien man te voeren, zy was konſtig uit zeer wel ſamengevoegde planken toegeſtelt, en met ſchulpwerk en ruw geſchilderde figuren verſierd: de naden waren beſtreeken met eene zelfſtandigheid naar onze *Maſtic-gom* gelykende, maar zy kwam my voor meer vaſtheid

vaſtheid te hebben. Des Eilanders wapenen beſtonden uit bogen, pylen en pieken; de punten der pieken en pylen waren van keiſteen. Uit hunne gebaren meenden wy te konnen bemerken, dat zy op 't zien van ons geweer, het gebruik der vuurwapenen kenden. Zy zyn van het zelfde geſlacht van Menſchen als die wy op *Egmont's* Eiland gezien hadden, en als dezen waren zy geheel naakt. Hunne Praauwen zyn van een ganſch ander maakſel en grooter, maar wy zagen 'er geen die zeil voerden. De Kokosnoten, welke wy hier kogten, deeden onzen Zieken veel goeds.

Den 22, des morgens omtrent agt uren, terwyl wy met eene friſſche koelte onzen tocht bleven vervorderen, viel *Patrik Dwyer*, een Soldaat, tot des Schips troepen behoorende, by ongeluk over boord. Wy wierpen terſtond de praauw van *Gowér's* Eiland in zee, maakten een bylegger, en zetten met allen mogelyken ſpoed de ſloep uit; maar de arme man, ſchoon ſterk en zeer gezond, was terſtond gezonken en wy zagen hem niet meer. Wy namen onze praauw weder binnen, maar dezelve was zoo zeer beſchadigt door een ſtoot tegen een ſtuk geſchut, dat wy verpligt waren dezelve in ſtukken te kappen.

Des nachts van den 24 deden wy negen Eilanden op, welke wy meenden de *Ohang-Java* te zyn, die door *Tasman* ontdekt wierden; want hunne ligging komt zeer over een met die, welke hen gegeven worden in de franſche kaarten, welke in 1756 voor de Scheepen des Konings verbetert zyn. Ik geloof dat de andere Eilanden van *Carteret*, *Gower* en *Simpſon*, door geen andere zeeman voor my, zyn gezien geworden. Voorzeker zyn 'er in dit gedeelte van den Oceaan nog veele onbekende landen.

Een dezer Eilanden is van een aanzienlyke uitgeſtrektheid, de agt anderen zyn niet meer dan groote rotſen, maar alhoewel zy laag en plat zyn, hebben dezelve echter veel hout en bewoners. De Eilanders zyn zwart met wol op hunne hoofden als de Afrikaanſche negers. Hunne wapens zyn boog en pylen. Zy hebben groote praauwen die zeil voeren; een dezer kwam naar ons toe, maar durfde niet aan ons boord komen.

Den volgenden dag zagen wy een Eiland dat over al groen

was en 't welk wy *Sir Charles Hardy's Eiland* noemden, het ſcheen bewoond te zyn. Een ander Eiland dat wy zagen werd *Winchelſea* geheten.

Op den 24 des morgens om tien uren zagen wy in 't Noorden een groot Eiland; ik hield het voor dat hetwelk door *Schouten* ondekt en door hem *St. Jan's* Eiland geheten werd. Kort daar aan beſpeurden wy een hoog land, het welk wy voor *Nova Britania* aanzagen, toen wy het naderden vonden wy een ſterken ſtroom Z. Z. W. loopende, welke niet minder dan 32 mylen per dag aflei.

Den 27 Maart kleene koeltens hebbende werden wy door een N. W. ſtroom in een diepe baai of golf gedreeven, aan welke *Dampier* den naam gegeven heeft van *St. George's* baai.

Den 28 wierpen wy het anker in een baai digt by een kleen Eiland omtrent drie zeemylen ten N. W. van kaap *St. George* gelegen, dit Eiland noemden wy *Wallis's* Eiland, omtrent 2500 zeemylen ten Weſten van het vaſte land van Amerika. Des namiddags, zond ik de ſloep uit om de kuſt te onderzoeken, en een boot om ons eenige Kokosnooten te bezorgen en voorders met het ſleepnet te viſſchen. Het bootsvolk ving geen viſch maar bragt ons omtrent hondert vyftig Kokosnoten mede, die ter beſchikking van den Oppermeeſter aan het Scheepsvolk uitgedeelt werden, In de baai komende hadden wy Schildpadden gezien en hoopten dat de zelven zich des nachts zouden begeeven naar een Eilandje dat zandig, dor en onbewoont was, een plaats welke deze dieren het meeſt beminnen, ik zond 'er derhalven eenig volk op af, maar zy kwamen te rug zonder iets op gedaan te hebben.

Wy hadden hier enkel het anker geworpen om aftewagten of de booten een beter ankerplaats konden vinden; ook vonden zy in de nabuurſchap verſcheide goede havens. Wy poogden derhalven het anker te ligten, maar konden met al de vereenigde kragten van onze manſchap het niet los krygen: dit was een treſſend bewys van onze zwakheid, waar over wy zeer aangedaan zynde, ons toevlugt namen tot anderen middelen; door deze hulp en het doen onder uiterſte pogingen, kregen wy het anker los; maar het Schip naar de kuſt gedreven wordende,

dende, raakte het anker, byna op het zelfde oogenblik, weder vast aan eenen rotsachtigen grond; wy moesten derhalven ons werk op nieuw beginnen; zy, die gezond waren, stelden het overige van den dag alle kragten te werk, zonder het anker te konnen ligten. Niet gezint om het kabel te kappen, het welk, schoon zeer versleten, ons tot ander gebruik van den grootsten dienst konde zyn, staakten wy met weêrzin gedurende den nacht onzen arbeid, tygden des anderen daags met vernieuwde kragten weder aan 't werk, en slaagden gelukkiger. Wy kreegen het anker binnen, maar zoo beschadigt, dat het in 't vervolg niet meer kon dienen, hebbende een van deszelfs lepels verlooren.

Van deze plaats zeilden wy naar eene kleene kreek, drie of vier mylen verder, aan welke wy den naam van *Engelsche kreek* gaven. Wy lieten 'er het anker vallen en begonnen ons van water en hout te voorzien, het welk wy 'er in overvloed vonden, zonder van ballast te spreeken. Ik zond dagelyks de boot uit om met het sleepnet te visschen, maar kon, schoon 't 'er zeer visryk was, weinig of niets vangen, misschien wel om dat het water te helder en den oever te vol rotsen was, of dat wy te onbedreeven waren. Wy bleven echter dag en nacht visschen en namen ons toevlugt eindelyk tot den hoek, maar geene der visschen wilde byten. Wy zagen een kleen getal Schildpadden maar konden 'er geen van vangen, gelyk *Tantalus* zagen wy de voorwerpen daar onze honger naar haakte, maar zagen ons dezelve ontrekken zoo rasch wy 'er de handen naar uitstaken. By laagwater versamelden wy evenwel eenig rots-oesters en groote alikruiken, en aan land plukten wy eenige Kokosnoten, benevens een soort van kool, die op denzelfden boom groeit en welke gekrult en sappig is; als men die raauw eet, heeft dezelve een smaak als kastanje, en gekookt overtreft zy verre de suikereiwortel. Wy sneeden ze in kleene schyven en kookten ze in vleeschnat van onze gestolde koekjes gemaakt, welke soep, met haver de gort smeeg gemaakt, ons goede kaap knap verschafte. Wy waren genoodzaakt zoo veel boomen te vellen als wy koolen mede namen, en 't was met leedwezen dat wy zoo veel vrugtboomen vernielden, welke misschien de

beſte middelen tegen het Scheurbuik leveren, maar nood breekt wet. Deze verſche groentens, en vooral de melk of 't vogt der Kokosnoten herſtelden onze Zieken zeer ſchielyk in vorige gezondheid. Zy bevonden zich insgelyks zeer wel, by het eeten van de vrugt eens grooten booms, die veel gelykt naar een Pruimboom en vooral naar die, welke, op de *Amerikaanſche* Eilanden, de *Pruim van Jamaica* word geheten; ons volk gaf haar denzelfden naam, zy heeft de ſmaak van een aangenaam zuur, maar is niet zeer vleeſig, waarſchynlyk om dat ze niet aangekweekt word. Men heeft van deze Pruimen geen overvloed, zoo dat, daar zy van eene lekkere vrucht de twee hoedanigheden bezit, ſeldſaamheid en uitmuntenheid, het niet vreemd moet voorkomen dat men haar zoo ſterk zoekt.

De Kuſt is in de omgelegen plaatſen van deze ſtreek vol van rotſen, het land is 'er hoog en bergachtig, maar bedekt met boomen van verſchillende ſoort, ſommige zyn van eene verbazende grootte en zouden waarſchynlyk tot verſcheide gebruiken konnen dienen. Onder anderen vonden wy 'er de Muſcaatboom in meenigte; ik plukte 'er eenige nooten van, maar zy waren niet ryp. 't Is waar zy ſcheenen my niet toe van de beſte ſoort te wezen; maar miſſchien komt zulks gedeeltelyk voort, om dat ze, zonder aangekweekt te worden, groeijen; gedeeltelyk om dat ze te veel in de ſchaduw van andere groote boomen ſtaan. De Kokosboom is hier uitmuntende, maar niet menigvuldig. Naar ik giſſe zyn hier alle de verſcheidene ſoorten van Palmboomen: ook vind men 'er den Betel-boom, veelerhande ſoorten van Aloës, het Zuikerriet, het Bambous of Boomachtig-riet, het Rotting-riet, en veelerlei andere boomen, heeſters en planten die ik niet kende. Men vind 'er geen eetbare groentens. De boſſchen zyn vol duiven, tortelduiven, roeken, papegaaijen, een groote zwarte vogel, die het geluid maakt van het baſſen eens honds, en van veele andere meer, die ik noch noemen, noch beſchryven kan. Ons volk zag 'er maar twee viervoetige dieren van de kleene ſoort, welk zy voor honden namen. Wy zagen 'er duizendpooten, ſcorpioenen, en eenige ſerpenten van veelerlei ſoorten, maar geen Inboorlingen; echter zagen wy

wy 'er verfcheide verlatene woningen, en uit de fchulpen, die in den omtrek daarvan verftrooid lagen en nog niet lang buiten het water fcheenen te zyn geweeft, als mede uit het ten halve verbrandde hout, meenden wy te mogen opmaken, dat by onze aankomft de bewoners van dit Eiland van daar vertrokken waren. Maar indien men den toeftand van een volk mag beöordeelen uit den ftaat van deszelfs woningen, moeten deze Eilanders in den laagften rang van den Natuurftaat zyn, want hunne hutten waren de ellendigfte welke wy ooit gezien hadden.

Gedurende ons verblyf aan deze plaats maakten wy ons Schip fchoon, en krengden het zelve om de lekplaatfen te zoeken, welke door onze timmerlieden, zoo goed mooglyk, geftopt werden. Wy vonden de verdubbeling zeer verfleten, en de kiel van de wormen door en door gevreeten. Alle de plaatfen, welke wy buiten het water konde krygen, beftreeken wy met pik en teer door één gemengt.

Den 7 September ligtten wy het anker, na alvorens in den naam van zyne Majefteit *George III*, bezit genomen te hebben van dit land en van alle de omgelegene Eilanden, baaijen en havens, het welk gefchiedde met aan een hoogenboom een met lood bekleedde plank te fpykeren, op welke de wapens van *Engeland*, *Schotland* en *Ierland*, den naam van 't Schip en van deszelfs bevelhebber, den naam der kreek, den tyd onzer aankomft, en den dag van ons vertrek gegraveert of gefneeden waaren. Kort daar na ankerden wy in een plaats *Carteret's* haven geheten, welke door de Zee en twee Eilanden gevormt word, die wy de namen gaven van *Leighs* Eiland en *Kokernoot* Eiland.

Wy poogden nu, gedurende de *Mouffon*, *Batavia* te bereiken; en op den 9 September, ftuurden wy het rond de kuft in een kanaal tusfchen twee Eilanden, naby een ander Eiland, aan welk ik den naam gaf van het *Duke of York's Ifland*, niet ver van het welke verfcheide kleener Eilanden zyn. Naar het zuiden zyn drie heuvels van een zonderlingen vorm welke wy de *Moeder en Dochters* noemden, een van welke wy voor een volkáan aanzagen. Ten Ooften van deze heuvels is een uithoek door ons kaap *Pallifer* geheten, en ten Weften ligt kaap

Stephen's; ten Noorden van welke een kleen Eiland gelegen is dat den naam kreeg van het *Eiland Man*. Het land is doorgaans bergachtig en met hout bezet en wy zagen het voor bewoond aan. De woningen van de Inboorlingen zyn redelyk digt by den anderen en ſtaan niet ver van den waterkant tusſchen boſchjes van Kokosboomen, het geen een fraai en behaaglyk gezigt levert. Wy zagen verſcheide hunner Praauwen, en toen ik den 10 des morgens onder zeil ging, kwamen 'er eenige naar 't Schip toe; maar dewyl 'er een ſtyve koelte woei konden wy ons niet ophouden om dezelven aftewagten. Op den 11 raakten wy uit het gezigt van *Nova Britania* en van de Straat *St. Georges* Kanaal geheten: het Eiland ten Noorden daar van gelegen noemden wy *Nieuw Ierland*. Terwyl wy op de hoogte van dit Eiland waren, hoorden wy des nachts een aanhoudend gerugt, als dat van een trommel. Het weêr ſtil zynde, toen wy de ſtraat dwars door voeren, ſtaken 'er tien Praauwen, die omtrent hondert vyftig man voerden, van de Kuſt van *Nieuw Ierland* af, en kwamen naar ons Schip toe. Zy naderden digt genoeg om eenige ſnuiſteryen te konnen grypen, welke wy hen aan een lange ſtok toereikten, maar geen der Indiänen durfde het wagen aan ons boord te komen. Zy ſcheenen het yzer te ſchatten boven alles wat wy hen van andere dingen gaven. Schoon dit yzer, indien men de ſpykers uitzondere, niet bewerkt was; want, gelyk ik reeds gezegt heb, wy hadden geen yzerkramery van meſſen enz. by ons. De Praauwen waren zeer lang en zeer naauw, met een raam tot evenwigt dienende, en ſommige waren zeer wel gemaakt. Een derzelven had een lengte van ten minſten negentig voeten, dewyl zy weinig in lengte van ons Schip verſchilde; nogthans was zy uit eenen enkelen boom geholt, en op beide zyde met ſnywerk verſierd; wy zagen 'er geen zeiltuig by, maar zy werd door dertig man geroeit. Deze Eilanders zyn zwart en hebben, even gelyk de Negers, wol op hunne hoofden, maar hunne neuzen zyn niet plat noch hunne lippen dik. Gelyk de bewoners van *Egmont's* Eiland, zyn zy geheel naakt, uitgezondert dat zy zich met eenige ſchulpen om hunne armen en beenen optooijen. Zy hebben een gewoon-

te,

te, zonder welke onze Juffers en *Petits Maitres* niet meenen volkomen gekleed te zyn, van zich het hoofd wit te poederen; waaruit volgt dat de mode van zich te bepoederen waarſchynlyk zeer oud en van een uitgeſtrekter gebruik is dan men gemeenlyk meent. 't Is waar dat deze volken daar in nog verder gaan dan de *Europanen*, want zy poederen niet alleen hunne wollige hoofden maar zelfs hunne baarden. Even boven een hunner ooren hebben zy een veder ſteeken, welke uit de ſtaart van een haan ſchynt getrokken te zyn; zoo dat zy geen gevogelt voor hunne tafel ſchynen te ontbreeken. Zy zyn gewapent met pieken en met groote ſtokken in den vorm van knodſen; maar wy zagen onder hen noch boogen, noch pylen. Miſſchien dat zy ze in hunne Praauwen hadden en het beſt oordeelden dezelve voor ons te verbergen. Aan myn kant belaſtte ik myn volk zich op hunne poſten te houden, terwyl deze knapen rondom het Schip zwerfden. Naar ik merken kon, hielden zy het oog geveſtigt op ons geſchut, als of zy het gevaarlyk hielden; 't is mogelyk dat zy het gebruik van vuurwapenen kennen. Zy hadden netten by zich, welke, even als hun touwwerk zeer wel gewerkt waren. Na dat zy eenigen tyd by ons gebleven hadden, rees 'er een koeltje waarop zy aftrokken.

Toen wy in 't gezicht waren gekomen van den Zuidweſtelyken uithoek van 't Eiland, noemden wy denzelven Kaap *Byron*, en een Eiland dat zich zeer ver uitſtrekte werd *Nieuw Hanover* geheten. De ſtraat gaven wy den naam van *Byron's* ſtraat, en een der grootſte Eilanden, welke wy nog gezien hadden, kreeg dien van *Byron's* Eiland, den Zuidweſtelyken uithoek van *Nieuw Hanover* noemden wy *het voorland van Koninginne Charlotta*. Den volgenden dag zagen wy verſcheide kleene Eilanden, welke ik de *Portland's* Eilanden noemden, naar den Hertog van dien naam.

Na dat wy *St. George's* Kanaal, het welk ten naaſten by hondert zeemylen lang is, behoorlyk onderzogt hadden en het zelve doorgezeilt waren, ſtevenden wy Weſtwaards aan en ontdekten verſcheide Eilanden, toen wy digt by deze Eilanden waren zagen wy eene meenigte Praauwen, met verſcheide

honderde Indiänen aan boord, op ons afkomen. Een derzelven met zeven man naderde ons digt genoeg om ons te verpreijen; zy maakten verſcheide teekenen welke wy niet verſtaan konden; maar wy bootſten dezelven zoo veel mogelyk na om de Eilanders te doen begrypen, dat wy ten hunnen aanzien even zoo gezind waren als zy ten onzen: om hunne goedwilligheid te beter te winnen en hen overtehalen by ons aan boord te komen, reikten wy hen eenige ſnuiſteryen toe, waarop zy het Schip nader kwamen, en toen ik my vleide dat zy by ons aan boord zouden komen, wierpen zy met kragt hunne werpſchigten naar de plaats van 't dek, daar zich de meeſte manſchap bevond. Ik dagt het beter te zyn eenen algemeenen aanval voortekomen dan dezelve tegentegaan, die naar mate de ſtryders meenigvuldig waren des te bloediger zou geweeſt zyn; niet twyffelende of deze Eilanders waren onze vyanden, liet ik eenige Snaphaan ſchooten doen en een draaibas losbranden, en dewyl daar door eenige hunner gedood of gekwetſt werden, namen zy de wyk en voegden zich by andere Praauwen, die ten getale van twaalf of veertien by den anderen waren. Ik ging daarop met het ſchooverzeil byleggen om het einde van dezen aanval aftewagten, toen ik met genoegen bemerkte, dat zy, na lang met elkanderen geraadpleegt te hebben, naar de Kuſt te rug keerden: om hen te vervaaren liet ik een zes ponds kogel op een ſtuk geſchut zetten, en naar hen toeſchieten, zoo dat de Kogel ver over de Praauwen moeſt nederkomen. Dit middel deed eene goede uitwerking, want niet alleen roeiden zy ſneller voort, maar zetten ook zeil by om te ſchielyker de Kuſt te bereiken. Verſcheide andere Praauwen kwamen echter van een ander gedeelte van 't Eiland naar ons toezetten. Zy bleven als de eerſte, in 't begin, op zekeren afſtand van ons af, komende een van dezelve wat nader by. Wy deden aan de Indiänen, die zich in dat vaartuig bevonden, alle bedenkelyke teekenen van vriendſchap; wy toonden hen alles wat wy hadden en waar mede wy dagten hen vermaak te konnen doen. Wy openden onze armen om hen overtehalen by ons aan boord te komen; maar alle onze rederykkonſt was vergeefſch; zoo haaſt zy binnen 't bereik van 't Schip waren,

ren, wierpen zy een hagelbui van pylen en werpfpieffen naar ons toe, daar nogthans niemand onzer door gekwetft werd; wy beantwoordden hunnen aanval met eenige Snaphaanfchoten, en een hunner gedood zynde, fprongen de overigen fchielyk in zee, fwemmende met verhaafting naar de andere Praauwen, welke hen, op wat verder afftand, wagtten, waarop zy alle naar de plaats, van waar zy gekomen waren, te rug keerden. Toen wy de Praauw verlaten zagen, zonden wy 'er onze boot op af, die dezelve aan boord bragt. Zy had een lengte van vyftig voeten, fchoon het een der kleenften was die tegen ons was opgekomen. Zy was ruw uit een enkelen boom gehouwen, maar was voorzien van een raam of uitlegger. Wy vonden 'er zes fraaije viffchen in, een Schildpad, eenige Ignamen, een Kokosnoot, en een zak vol kleene appelen of pruimen van eenen zoetachtigen fmaak en van eene meelachtige zelfftandigheid. Deze vrucht was eenigzins platachtig en geheel verfchillende van die, welke wy te voren gezien hadden, en van die, welke wy naderhand zagen. Men kon dezelve raauw eten, maar zy fmaakte beter gekookt of onder den afch gebraden. Wy vonden 'er ook twee grooten aarde potten in van gedaante als een Kruik met een grooten mond, maar zonder handvat of ooren, en eene aanzienlyke meenigte matten die dit volk tot zeilen en tot huiven dienen, met dezelve over hoepels te fpannen op de wyze als onze huif karren. Uit de lading van deze Praauw, oordeelden wy dat zy tot de vifchvangft was gebruikt geworden; wy bemerkten dat de Indiänen, aan boord, een pot te vuur hadden gehad, daar zy hunne fpys in fcheenen te koken. Toen wy met het onderzoeken en bekyken van deze Praauw onze nieuwsgierigheid voldaan hadden, hakten wy dezelve aan brand hout.

Deze Eilanders waren 't zelfde geflacht van Menfchen als die wy te voren op de Kuft van *Nieuw Ierland*, en het Eiland *Egmont* gezien hadden: zy zyn van eene donkere koper kleur, byna zwart, met wol op het hoofd. Zy kaauwen betel, en loopen geheel naakt, enkel opgetooit, aan armen en beenen, met fchulpen aan een koord geregen. Zy poederden

hunne hoofden even gelyk de laatfte Eilanders die wy gezien hadden; daar en boven hadden zy hunne aangezichten met witte ftreepen befchildert; ik kon niet zien dat zy baarden hadden. De punten hunner lanffen waren met een foort van blaauwe kei gewapend.

Na dat wy dit woeft en vyandig volk verlaten hadden, bleven wy onzen togt vervolgen langs de andere Eilanden, die ten getale van twintig of dertig zyn, en zich zeer ver uitftrekken; een van die, in 't byzonder, zou op zich zelve een groot Koningryk maken. Deze Eilanden noemden wy de *Admiraliteits* Eilanden, ik zou dezelve geerne hebben willen opnemen, indien myn Schip in beter ftaat geweeft ware, en ik de gefchikte koopwaren by my gehad hadde om met de Indiänen te handelen, te meer dewyl het voorkomen van de Kuft een natuurlyk uitlokfel is om 'er te landen. Zy zyn bedekt met het fchoonfte groen; de boffchen zyn hoog en dik, hier en daar met tuffchen-parken aangelegt om te beplanten en te bebouwen, 'er zyn eene meenigte boffchies van Kokosboomen met woningen naby dezelve, waar van de bewoners meenigvuldig zyn. Het grootfte dezer Eilanden is omtrent vyftig Engelfche mylen lang, en 't is zeer waarfchynlyk dat zy verfcheide koftbare artykels voor den Koophandel voortbrengen, en vooral fpeceryen, te meer wyl zy onder dezelfde luchtftreek en breedte gelegen zyn als de *Molukfche* Eilanden, en ik Muskaatboomen in *Nieuw Ierland* aangetroffen heb in een rotsachtiger en dorrer grond dan deze.

Den 19 ontdekten wy des avonds twee kleene Eilanden, beide laag, vlak en groen. Wy noemden het eene *Duteurs* Eiland, en 't ander *Mattys* Eiland; wy zagen in den nacht de bewoners van dit laatfte in grooten getale met lichten in hunne handen langs het ftrand en tegen over de zyde van 't Schip loopen.

Den 24 zagen wy twee kleene Eilanden in 't Zuidweften. Wy konden om de ftilte en de ftroomen 'er niet digter dan op een afftand van vier of vyf mylen by komen; zy maakten eene aangename vertooning, waren met boffchen bedekt, maar 't

is

is my onbekent of ze bewoont zyn; ik gaf 'er den naam aan van *Stephens* Eilanden.

Den 25 ontdekten wy, voor ons uit, een land, het welk wy naderhand bevonden drie Eilanden te zyn, en eer het nacht werd waren wy 'er niet zeer verre van af. Verfcheide praauwen, vol met Inboorlingen, ftaken van de kuft af, en, na ons eenige vrede teekenen gemaakt te hebben, kwamen zy by ons aan boord zonder den minften fchyn van wantrouwen of van vrees. Zy hadden niets hy zich dan eenige weinige Kokosnoten, welke zy ons met veel blydfchap verkogten voor eenige ftukjes van eene yzere hoep. Wy bemerkten dat zy dit metaal kenden, het welk zy *parram* noemden, en zy gaven ons door teekenen te verftaan dat een Schip als het onze nu en dan aan hun Eiland gekomen was om te ververffen. Ik gaf een hunner drie ftukjes van deze oude hoepel, elk ftukje van omtrent vier duimen lang, het welk hem van vreugde tot een foort van zinneloosheid vervoerde. Ik kon my niet onthouden deel in zyne blydfchp te nemen, en ik zag met een ongemeen genoegen wat verandering deze vreugde op zyn gelaat en in zyne gebaarden te weeg bragt toen hy my die te kennen wilde geven. Deze volken, fcheenen meer werk van 't yzer te maken, dan alle de genen die wy tot hier toe gezien hadden; en ik ben verzekert dat wy voor gereedfchap van dit metaal alles zouden hebben konnen koopen wat zy in hun land hadden en 't gene wy mede zoude hebben konnen nemen. Deze Indianen zyn van een kopere kleur en de eerfte van die verf welk wy in die ftreken ontmoetten. Zy hebben fchoon, lang, zwart haair en weinig baart; want wy bemerkten dat zy gedurig de haairtjes van de kin en bovenlip uitplukten. Hunne wezens-trekken zyn fchoon, en hunne tanden wit en van een blinkend emailjeerfel; zy zyn van eene middelmatige geftalte, maar ongemeen fterk, vlug en wakker, zy beklommen de groote maft vry gaauwer dan onze eige matroozen. Hun karakter is voor de vuift en openhartig, zy aten en dronken alles wat men hen gaf. Zonder te fammelen gingen zy in alle hoeken van 't Schip, en zy waren zoo gemeenfaam en vrolyk onder 't Scheepsvolk, als of zy ons federt

lange

lange gekent hadden en groote vrinden met ons waren. Zy waren niet geheel naakt, gelyk de volken van alle de andere Eilanden, die wy bezogt hadden; echter hadden zy maar een enkele gordel om hunne lendenen, en die gemaakt was van fraai matwerk. Hunne praauwen zyn zeer wel gemaakt en met veel behendigheid gewerkt; een uitgeholde boom maakt 'er den bodem van; de zyden zyn opgehoogt met boeifel planken, zy voeren een zeil en een uitlegger. Hun touwwerk en netten zyn ongemeen goed. Zy hielden ſterk by ons aan om aan land te komen, ons voorſtellende even zoo vele gyzelaars aan boord te laten als wy mannen naar den wal zouden zenden. Geerne zou ik hier in geſtemt hebben, indien ik gekonnen had, maar een ſterke weſterſtroom voerde ons zoo ver weg, dat ik geen gelegenheid had een anker plaats te zoeken, en daarenboven, de nacht aankomende, wilden wy liever de reis vervorderen. Toen de Indiänen zagen dat wy hen verlieten, was 'er een hunner die ſterk aanhield om met ons te varen, en niet tegenſtaande alles wat zyne landslieden en ik tegen hem konden zeggen of doen, weigerde hy hardnekkiglyk naar de kuſt weder te keeren. Dewyl ik meinde dat dees menſch ons zou konnen dienſtig zyn in 't doen van eenige nuttige ontdekkingen, wilde ik geen geweld tegen hem gebruiken maar ſtont hem toe het gene hy verlangde. Wy vernamen van hem dat 'er andere Eilanden naar 't Noorden waren, van welke de Inwoners, volgens zyn zeggen, yzer hadden. Hy voegde 'er by dat zy 'er zich van bedienden om zyne landslieden te dooden, wanneer zy ze op zee ontmoetten. 't Was met zeer veel leedwezen toen ik bemerkte dat dees arme Indiäan, dien ik *Joſeph Freewill* noemde, om zyne verkiezing van met ons mede te reizen, van dag tot dag ziekelyk werd na dat hy eenigen tyd by ons was aan boord geweeſt; ook leefde hy niet langer dan tot onze aankomſt aan 't Eiland *Celebes* daar hy overleed. Dewyl de Eilanden van waar ik hem had mede genomen zeer kleen en laag waren, hebbende het grootſte niet meer dan een omtrek van vyf Engelſche mylen, ſtond ik verbaaſt over de kennis welke hy had van de voortbrengſelen op *Celebes*: behalven den Kokos en den Palm-boom kende hy den betel en Citroenboom,

boom, en zoo haaſt hy een brood-vrucht geplukt had liep hy naar het vuur en braadde die onder den aſch. Hy deed ons verſtaan dat 'er aan zyn Eiland overvloed van viſch te bekomen was en zeer veele Schildpadden volgens het Jaargetyde. 't Is echter zeer waarſchynlyk, in weerwil van het groot aantal Inboorlingen, die op die Eilanden leven, dat zy geen ander verſch water hebben dan regen water; maar op wat wyze zy het vangen en bewaren heb ik niet konnen vernemen; dan het is zeker dat ik op zulk een kleenen en lagen grond nooit een ſprong ontmoet hebbe, ook geloof ik niet dat 'er die te vinden zy. Het grootſte dezer Eilanden, door de bewoners *Pejan* geheten en aan welk ik den naam gaf van *Freewill* Eiland, is gelegen op 50'. Noorder breedte en op 137°. 51'. Ooſter lengte zy worden alle omvangen door een rif van rotſen.

Op den 12 October zagen wy een kleen Eiland, welk wy den naam gaven van *Current* Eiland, uit hoofden van den ſterken ſtroom uit het Zuide komende. Den volgenden dag ontdekten wy twee andere Eilandjes, welke wy *St. Andries* Eilanden noemden.

Op den 26 kreegen wy het Eiland *Mindanao* in 't gezicht en hielden het langs de Zuid-ooſt Kuſt om de Baai te zoeken daar in *Dampier's* reizen van gemeld word, zonder dat wy dezelve konden vinden; myn Luitenant, dien ik met de boot en eenig volk had voorafgezonden om te peilen, zag aan den Zuidelykſten uithoek van het Eiland een kleenen inham aan welks boezem een Stad en Kaſteel was. Zoo haaſt de lieden die aan land waren onze boot zagen, vuurden zy een ſtuk Kanon en zonden drie Kanoos of Praauwen vol Eilanders op haar af. Dewyl myn Luitenant te zwak was om zulk eenen aanval aftewagten, keerde hy op ſtaande voet naar 't Schip te rug. De Praauwen zetten hem achter na tot dat zy ons Schip in 't gezicht kreegen; door onze meerderheid als toen afgeſchrikt oordeelden zy beſt te rug te keeren. Ik zou het anker hier wel laten vallen en den aanval der Inlanders afgewagt hebben, waare ik niet verpligt geweeſt eenige ſtukken geſchut uit het hol naar boven te brengen en het noodige aan ons want te herſtellen. Deze reden deed my een weinig naar 't Ooſten

 hou-

houden, daar ik den 2 November in zeven vademen water, in een zagten grond, en omtrent een kabels lengte van den wal het anker liet vallen. Hier liet ik eenige vaten met water vullen, en myn volk vond dit gedeelte van het Eiland niet bewoont: maar al vroeg zagen wy des morgens een Praauw den Westelykſten uithoek van de baai rond komen, en deze oordeelden wy van de Stad uitgezonden te zyn om te vernemen wie wy waren of ten minſten om te zien wat wy uitvoerden; zoo haaſt ik de Praauw bemerkte liet ik de Engelſche vlag waaijen. Ik bleef hopen dat zy by ons aan boord zou komen; maar na ons eenigen tyd bekeeken te hebben, keerde zy te rug. Dewyl wy aan de waterplaats geen de minſte voetſtappen der Eilanderen gezien hadden, was ik voornemens om 'er den volgenden morgen nog eenige ledige vaten te laten vullen, en 'er eenig hout optedoen, maar des avonds om negen uren, waren wy verwondert eensklaps een ſterk gerugt aan die zyde van de kuſt te hooren, welke tegen over ons Schip was. Dit gerugt werd voortgebragt door eene meenigte Menſchen ſtemmen en had veel overeenkomſt met de Oorlogs-kreet welke de wilden van *Amerika* aanheffen als zy ten ſtryde aanvallen, en welke het verſchrikkelykſt geluid is dat men kan hooren.

Dit gerucht overreedde my meer en meer dat het hoogſt nodig ware het geringe overſchot onzer krachten wel te beſteden. Wy haalden derhalven al ons geſchut uit het hol en plaatſten het naar behooren, terwyl wy tevens ons verloopen want zoo veel mogelyk herſtelden. Met het aanbreeken van den dag konden wy geene der Eilanderen te zien krygen, die ons, gedurende den nacht, door hun geſchreeuw hadden zoeken te verſchrikten, ik zond derhalven om elf uren de ſloep aan land om nog eenig water te halen, en dewyl het mooglyk ware dat de Indiänen zich in het boſch verborgen, hield ik de boot gewapend en den Luitenant in dezelve gereed om ons volk by te ſpringen indien het met eenig gevaar gedreigt werd. Het bleek dat myne voorzorg niet ongegrond was; want naauwlyks was ons volk aan land geſtapt of een groot getal Eilanders kwam gewapend uit het boſch ſchieten; een hunner droeg iets wits in de hand het welk ik voor een teeken van vreede hield. By

deze

deze gelegenheid ondervond ik op nieuw, hoe ongelukkig het voor ons was zoo flecht uitgeruft te zyn. Ik had geene witte vlag aan boord en om dit gebrek op de beft mogelyke wyze te vervullen, gaf ik den Luitenant, dien ik met de boot naar land zond, bevel om een myner tafellakens als vlag te gebruiken. Zoo haaft dees Officier aan land geftapt was, kwam de ftandert drager en nog een ander Eilander, zonder wapenen, naar hem toe, ontvangende hem met de grootfte betuigingen van vriendfchap. Een hunner fprak hem in 't Hollandfch aan, welke taal van niemand onzer verftaan werd. Vervolgens mompelde hy eenige woorden in de fpaanfche taal, welke een der matroozen in de boot zeer wel verftond. De Indiaan fprak echter zoo flecht, dat hy niet dan met veel moeite en door behulp van veele tekenen zich kon doen verftaan. Had iemand onzer 't Hollandfch verftaan, miffchien zou hy hem in die taal even gebrekkig gevonden hebben als in de andere. Hy vernam naar den Kaptein, dien hy Schipper noemde, en vroeg of wy Hollanders waren, of ons Schip een Oorlogs- of Koopvaardy Schip was, hoe fterk het bemant was en hoe veel ftukken gefchut het voerde, of wy naar *Batavia* gingen of van daar kwamen? Toen wy op alle deze vragen geantwoord hadden, zeide hy ons, dat wy naar de Stad moeften gaan, en dat hy ons by den Gouverneur zou inleiden aan wien hy den tytel van *Rajah* gaf. Hierop antwoordde hem de Luitenant dat wy indedaad voornemens waren naar de Stad te gaan, maar dat wy groote behoefte aan water hadden en derhalven verzogten eenige vaten te vullen. Hy verzogt hem insgelyks de Eilanders, die met boog en pylen waren gewapent, een weinig verder te verwyderen. De Indiaan, die met groot gezach bekleed fcheen, ftemde in dit verzoek; en dewyl hy byzonderlyk het oog fcheen te veftigen op een zyde neusdoek, welke myn Luitenant om den hals had, werd hem dezelve terftond aangeboden. De Indiaan wiens kleedy zeer veel naar die van een Hollander zweemde, verzogt hem in erkentenis een foort van eene groove Katoene das aantenemen, welke de Indiaan om den hals droeg. Na deze verwiffeling van daffen, vroeg hy aan den Luitenant, of wy eenige goederen aan boord hadden om handel mede te dry-

 ven.

ven. Dees antwoordde dat wy enkel zulke goederen hadden, welke wy tegens levensmiddelen zogten te verruilen, waarop de bewindsman zeide dat wy alles zouden bekomen wat wy noodig hadden. Na dit mondgesprek, het welk ik beschouwde als een gunstig vooruitzigt van de voordeelen welke deze plaats ons zoude verschaffen, kwamen de booten met water beladen naar boord te rug, en wy begonnen met vrolykheid onze Scheeps bezigheden weder te verrigten; maar naauwlyks waren 'er twee uren verloopen of wy zagen, met geen minder verbaastheid dan leedwezen, veele honderde gewapende lieden zich op verschillende plaatsen van 't strand en tusschen 't geboomte, tegen over ons Schip plaatsen. Hunne Wapens bestonden uit Snaphanen, bogen, pylen, lange pieken of lanssen, groote sabels, een soort van ponjard, *Kris* geheten, en Schilden. Wy bemerkten insgelyks dat zy een Praauw, die onder een hangar of schuitenhuis lag, in 't bosch ophaalden. Dit alles gaf geen schyn dat wy met vreedsame lieden te doen hadden, en wy zagen nog veele andere dingen, die klaar te kennen gaven dat zy iets kwaads bedoelden; want deeze Indiänen bleven den ganschen dag de bosschen in en uittrekken, als of zy zich oeffenden hoe een vyand aantevallen. Somtyds schoten zy hunne schichten en wierpen hunne pylen in Zee naar den kant van 't Schip; dan eens namen zy hunne Schilden en zwaiden met hunne sabels op eene dreigende wyze tegen ons. Gedurende al dien tyd, bleven wy aan boord niet ledig; wy stelden ons geschut, herstelden ons want, en bragten alles alvorens 't avond was op zyn reê. Thans gereed zynde om onder zeil te gaan, besloot ik, indien het mogelyk ware, een ander gesprek te hebben met de Indiänen van de Kust, en de reden te vernemen waarom zy ten onzen opzichte zoo schielyk en ongemeen verandert waren. Ik zond derhalven myn Luitenant af, die tot betuiging van onze vreedsame oogmerken, nogmaal het tafellaken als een vreede teeken opstak. Ik had evenwel de voorzichtigheid de boot naar dien kant van het strand te zenden, daar geen hout was, ten einde myn volk niet bloot te stellen van onvoorziens door den vyand overvallen te konnen worden: ik belastte tevens dat niemand aan land

zou

zou hebben te ſtappen. Toen de Indiänen de boot naar de Kuſt zagen naderen, en dat niemand van 't bootsvolk aan land ſtapte, kwam een hunner, met boog en pylen gewapent, uit het boſch, een teeken gevende om ter plaatſe daar hy was te landen. Maar de bevelvoerende Officier had de voorzichtigheid zulks afteſlaan, om dat ons volk bloot zou geſtaan hebben voor 't vuur der Eilanderen, die miſſchien in een hinderlaag geplaaſt waren; hy bleef eenigen tyd wagten, maar ziende dat hy op geene andere voorwaarden een geſprek met hen kon verwerven, keerde hy naar boord te rug. Het hing ongetwyffelt van my af een groot getal van dit onherbergſame Volk te verdelgen, indien ik myn grof geſchut op het boſch had willen laten ſpeelen; maar dit middel zou miſſchien ſlechte gevolgen gehad hebben. Wy zouden ons in 't vervolg van geen hout of water hebben konnen voorzien, zonder ons Volk aan gevaar bloot te ſtellen, ook bleef ik hopen den proviand op vreedſamer voorwaarden in de Stad te zullen bekomen, voornemens zynde derwaards te zeilen, nu ik in ſtaat was om my tegen eenen ſchielyken aanval te konnen verweeren. Ik verliet derhalven den volgende morgen deze plaats, noemende dezelve *Deceitful Bay*, (de Bedrieglyke Baai): maar de wind begon ſchielyk zoo hevig opteſteeken, en naar de Kuſt toe te waaijen dat ik van voornemen veranderde en het naar *Batavia* wendde.

Mindanao is een fraai Landſchap, men vind 'er over al boſſchen, plantagien en dreeven; de inwooners zyn talryk. Wy vermoedden dat 'er Hollanders in de ſtad waren, die bevindende dat de *Swaluw* een Engelſch Schip was, de Eilanders, welke in 't eerſt vreedſaam geneigt ſcheenen, tegen ons opgezet hadden.

Op den 14 November kwamen wy in de ſtraat van *Macaſſar* tuſſchen de Eilande, *Borneo* en *Celebes*, een uithoek van dit laatſte Eiland gaven wy den naam van *Hummock Point*. Ten Ooſten van dezen uithoek en niet ver van de kuſt liggen twee Eilandjes van welken het eene plat, lang en effen, en het andere heuvelachtig is. Een weinig ten Weſten van deze Eilandjes zagen wy ten minſten zeſtig Praauwen bezig met viſſchen.

Op den 21 zagen wy twee kleene Eilanden, welke groen waren, en van ons gehouden werden voor de *Taba* Eilanden die in de Fransche kaarten gevonden worden.

Den 27 passeerden wy de Linie en kwamen in een Zuider breedte, daar wy sterk tegen de stroomen en met de travaat winden te worstelen hadden. Wy verlooren veele zieken, en ons overige volk werd zoo zwak dat wy naauwlyks manschap genoeg hadden om het Schip te stuuren.

Den 3 December kwamen wy in 't gezicht van de kleene *Pater Noster* Eilanden, welke ongeveer twee graden bezuiden de Linie gelegen zyn. Het scheurbuik begon nu sterk onder ons te woeden; wy hadden geen man aan boord die van deze ziekte vry was; wind en stroom alles was ons tegen om ergens in te loopen. Onze geest deelde in de kwalen van het lighaam; op elks gezicht waren de trekken van moedeloosheid afgeschildert, en de wanhoop was te lezen uit de oogen van hun die niet op 't dek konden komen. Voor de vruchtbaarste verbeelding is 't niet mooglyk grooter kwalen en gevaren uittedenken als de onze waren en in dezen treurigen toestand bleven wy tot den 10. Ziek, afgemat, stervende zagen wy het land, daar wy niet konden aankomen en waren blootgestelt aan onweersbuijen, tegen welke wy ons niet konden verzetten, en ten toppunt van alle deze rampen en tegenspoeden werden wy op 't onvoorwagtst en wel in 't holste van den nacht door een Zeeroover aangetast. Maar dezen aanval, ver van ons neerslachtiger te maken, wakkerde onzen moed op, en alhoewel onze vyand ons zogt aan boord te klampen, alvorens wy vermoedden dat hy ons zoo digt op 't lyf was, deeden wy dit echter mislukken. Hier op maakte hy een gedurig vuur op ons, met draaibassen en snaphanen zoo als wy meenden; alhoewel hy ons voorgeweest was, bleven wy hem niets schuldig en wy verdedigden ons zoo wel, dat weinig tyd na den aanval den vyand in den grond geschoten werd, en 'er niemand van die rampsaligen ontkwam. Zoo 't ons toegeschenen had, was 't een kleen Scheepje geweest, maar 't was ons niet mogelyk te weten van wat land het kwame of hoe het bemand ware. De Luitenant met een van myne lieden werden gekwetst doch niet ge-

vaar-

vaarlyk; een gedeelte van ons loopend want was onredderd geschoten en wy hadden eenige andere geringe schadens gekreegen. Wy vernamen in 't vervolg, dat dit het zelfde Scheepje geweest was, welk wy in den laten avond gezien hadden, en dat het tot een Zeeroover behoorde, die dertig dergelyke vaartuigen onder zyn bevel had. De kleenheid van ons Schip, het welk hy voor 't overige voor een Koopvaardyscheepje had aangezien, moedigde hem aan om ons aantetasten; maar onze magt sterker zynde dan hy gemeent had, kwam hem duur te staan.

Den 12 kwamen wy aan de gevaarlyke Zandbanken, de *Spera Mondes* geheten; met leedwezen vonden wy hier dat de Westerlyke *Moussons* reeds hadden begonnen te waaijen, en dat het voor geen Schip mooglyk was, tegen die winden en den stroom, zoo veel west te winnen om *Batavia* te konnen bereiken. Wy waren derhalven genoodzaakt de Oosterlyke *Mousson* te verbeiden en te wagten dat de stroom eene andere richting name. Wy hadden reeds dertien dooden, en meer dan dertig man lagen te zieltoogen. Alle de Onderofficiers waren krank, en de Luitenant, die alles met my moest redderen, was zoo wel als ik zeer zwak. In deze omstandigheden kon ik het op Zee niet houden, en om het leven van het overige van 't Scheepsvolk te behouden, bleef my geen ander middel over, dan in de een of andere haven inteloopen, daar wy konden rusten en verversen. Dewyl wy ver Zuidelyk gevordert waren, besloot ik my zulks ten nutte te maken en alle pogingen aantewenden om *Macassar* te bekeiken, een voornaame Hollandsche vesting op het Eiland *Celebes*.

Den 13 zagen wy eenige Eilanden niet ver van deze plaats afgelegen, ook bemerkten wy, dat het gene wy somtyds voor zandbanken en somtyds voor bemande vaartuigen aangezien hadden, niet anders geweest waren dan boomen en andere dryfstoffen daar vogels op zaten.

Den 15 kwamen wy des avonds omtrent vier mylen van de stad *Macassar* ten anker, zynde over dezen tocht, na dat wy de straat van *Magellaan* waren uitgezeilt, niet minder dan vyf

en

en dertig weken bezig geweeſt. De Gouverneur zond nog dien zelfden avond, om elf uren, een Hollander aan boord om te vernemen, wie wy waren. Toen ik hem te kennen gaf dat de *Swaluw* een Engelſch Oorlogſchip was, ſcheen hy zeer geällarmeert, dewyl nooit eenig Schip des Konings van Groot Brittanje aldaar te voren geweeſt was. Ik kon den afgezondenen niet bewegen van 't dek in myn kamer te komen, wy ſcheidden echter van den anderen uiterlyk als goede vrienden.

Den volgenden morgen, den 16, zond ik, vroegtydig, myn Luitenant naar de ſtad met een brief voor den Gouverneur, waar in ik hem de oorzaak van myn aankomſt te kennen gaf, en hem om de vryheid van de haven verzogt ten einde eenige ververſſingen voor myn volk te koopen dat te zieltogen lag: ik verzogt tevens een ſchuilplaats voor myn Schip tegen het aannaderend onſtuimig weêr en tot de wederkomſt van een geſchikt jaargetyde om myne reis naar 't Weſten te ondernemen. Ik had myn Luitenant belaſt dezen brief den Gouverneur zelf ter hand te ſtellen, ten ware hy goede redenen vond om zulks door anderen te laten doen; maar toen myn Officier aan de ſtads kaai kwam, wilde men hem noch iemand in de boot toelaten aan land te komen. Hy weigerde daarop zyn brief aan een bode overteleveren; de Gouverneur, hier van onderrigt zynde, zond twee zyner Officieren, den *Sabandaar* en den *Fiſcaal*, die aan mynen Luitenant deden verſtaan, dat hy den brief niet in eigen handen kon geven aan den Gouverneur, dewyl deze ziek lag, en dat zy op zyn bevel denzelven kwamen halen. De Heer *Gower* gaf hen dien eindelyk over, waarop zy heen gingen. Terwyl zy naar de Stad keerden, bleven myn Officier en het verdere Scheepsvolk in de boot, blootgeſtelt aan de brandende hitte der Zonne, die op den middag bykans loodlynig ſcheen; en men duldde niet dat eenige der vaartuigen van 't land ons volk naderden om hen eene verversſingen te verkoopen. In dezen tuſſchen tyd zag ons boots volk veel beweging aan de Kuſt, en alle de ſloepen en vaartuigen, bekwaam om gewapend te worden, werden uitgehaalt en met allen mogelyken ſpoed toegeruſt. Ik geloof echter dat wy hunne ganſche Zeemagt weinig zouden hebben

be-

behoeven te tellen, waare ons volk gezond geweest. Ik nam hierop het voornemen om de Stad te naderen en dicht onder dezelve het anker te laten vallen; maar onze boot afwezig zynde, konden wy met al onze pogingen het anker niet uit den grond krygen, niettegenstaande het een der ligtste was. Na dat myn Luitenant vyf uren agter den anderen in zyn boot had liggen wagten, werd hem berigt, dat de Gouverneur twee Officieren aan my had afgezonden met een antwoord op myn Brief. Hy was naauwlyks aan boord te rug gekomen en had dit verslag gedaan, of de twee afgezondenen kwamen mede aan 't Schip. In 't vervolg vernamen wy dat een hunner, *Le Cerf* geheten, Vendrig van 't Garnisoen, en dat de ander *Douglas* genaamt, Schryver van de Hollandsche Oost-Indische Maatschappy was. Zy stelden my des Gouverneurs Brief ter hande, in 't Hollandsch geschreven, een taal die niemand onzer manschap verstont. De beide Officieren, die my denzelven overhandigt hadden, spraken beide Fransch, en een hunner vertaalden den Brief in die taal. Deszelfs wezendlyke inhoud kwam hierop uit. Dat ik terstond uit de haven moest vertrekken; dat ik nergens aan de Kust het anker zou hebben te laten vallen, of toestaan dat myn volk aan land ging in eenige plaats, zyn rechtsgebied onderworpen. Alvorens dezen Brief te beantwoorden, toonden ik aan de afgezondenen, die my denzelven gebragt hadden, het getal onzer Zieken; zy schenen aangedaan op het gezicht van zoo veele ongelukkige menschen, die van zwakheid en kwyning lagen te zieltogen. Ik vertoonde hun dat zy getuigen waren van den dringenden nood, die ons dwong naar eenige verversfingen om te zien; dat het onbillyk en wreed zyn zou ons die voor ons geld te weigeren; dat men, dewyl wy op een's Konings Schip waren, niet alleen tegen de verdragen, welke tusschen de beide Natien plaatshadden, zou handelen, maar zelfs ook tegen de wetten der natuur. Deze kracht van reden schenen zy toetestaan, maar zy hadden tevens een antwoord gereed dat kort en beslissend was: zy bleven namentlyk by hun zeggen, dat de volstrekte en ontegenspreeklyke bevelen hunner meesteren, aan welke zy te gehoorsamen hadden, hun niet toelieten te dulden, *dat eenig*

Schip van wat aart ook, in de haven verblyf hield. Ik gaf hun hier op ten antwoord, dat lieden, die in onzen toeſtand waren, niets ergers dan 't geene wy leden, te vreezen hadden; en dat indien zy my niet op ſtaande voet de vryheid van haven wilde vergunnen om verversſingen te koopen, en my een ſchuilplaats te bezorgen, ik, zoo haaſt het de wind wilde toelaten, al hunne bedreigingen en magt zou braveeren, en digt onder de Stad ten anker komen; dat indien ik eindelyk hen niet kon overhalen om deel te nemen in ons lot, ik het, onder hunne muren op ſtrand zou zetten, en na ons leven zoo duur verkogt te hebben als wy konden, hen met ſchande zou bedekken, dewyl zy een vriend en bondgenoot tot zulk een verſchrikkelyk uiterſte gebragt hadden. Deze verklaring ſcheen hen te meer te ontruſten, dewyl onze toeſtand alleen genoegſaam was, om hen te overtuigen dat ik myn woord zou houden. Zy drongen met veel ontroering by my aan te blyven daar ik was, tot dat ik een tweede antwoord van den Gouverneur zou bekomen hebben. Na eenige woorden over en weder gewiſſelt te hebben gaf ik myne toeſtemming, op voorwaarde dat de Gouverneur my kennis zou geven van zyn beſluit alvorens de zeekoelte den volgenden dag begon te waaijen.

Wy bragten het overige van den dag en den ganſchen nagt in eenen angſtigen ſtaat door, gemengt met eene verontwaardiging welke de verſchriklykheid onzes toeſtands zeer vermeerderde. Den 7, al vroeg in den morgen, hadden wy het verdriet een gewapende ſloep met agt ſtukken Kanon, en een ander Inlands vaartuig, ten Oorlog uitgeruſt en met een groot getal Soldaten aan boord, van de Stad en aan wederzyden van ons Schip ten anker te zien komen. Ik zond terſtond myn boot af om met hen te ſpreeken, maar zy wilden op niets van 't gene men hun zeide, antwoord geven. Op den middag begon de zee-wind te waaijen, en geen tyding van den Gouverneur bekomen hebbende, ging ik onderzeil en naderde de Stad, met een vaſt beſluit om, zoo veel my mogelyk zou zyn, geweld met geweld te keeren, indien wy door de vaartuigen aangetaſt wierden, welke aan weder zyde van ons ten anker waren

ge-

gekomen. Gelukkig voor hun en voor ons dat zy zich vergenoegden medè het anker te ligten en alle onze bewegingen te volgen.

Kort na dat wy onder zeil gegaan waren, kwam een fraai Scheepje, aan welks boord zich een bende Musikanten en verscheide Officieren bevonden, ons op zyde, zy zeiden ons van den Gouverneur afgezonden te zyn, maar dat zy by ons niet aan boord zouden komen indien wy niet andermaal het anker lieten vallen. Wy wierpen dan opstaande voet het anker weder uit, en de Officiers kwamen by ons aan boord, deze waren de Heer *Blydenburg*, Fiskaal, de Heer *Voll*, Sabandaar, een derde, *Licentmeester* geheten, Havemeester, en de Heer *Douglass*, Schryver, van wien wy reeds gesproken hebben. Zy betuigden eenigzins verwondert te zyn dat ik my onder zeil had begeven, en vroegen my wat ik gemeend had te doen. Ik antwoordde hun, dat myn eenig oogmerk geweest was, myn woord te houden, welk ik hun daags te voren gegeven had; dat gebillykt door de wetten van 't Menschlyk geslacht, die die alle andere Wetten te boven gaan, ik, liever dan weder in zee te steken, daar ons verderf, het zy door schipbreuk, door ziekte of door hongersnood onvermydelyk was, onder hunne stadsmuren wilde komen, en hen dwingen ons van 't gene wy volstrekt behoefden te voorzien, of het Schip op 't strand zetten, alwaar ik, door een billyk gevegt te sneuvelen, beter achtte, dan eenige dagen vooraf de droevige smerten te voorzien van eenen dood welke wy niet vermyden konden. Ik deed hen tevens bemerken dat geen beschaafde volken ooit krygsgevangenen aan gebrek van noodwendigheden des levens hadden laten sterven, veel minder de onderdanen van bondgenoten, die eeniglyk verlof verzogten om voor hun geld zich spyze te bezorgen. Zy erkenden gereedelyk de waarheid van 't gene ik hun zeide, maar zy meenden dat ik te schielyk ware geweest; dan, toen ik hen zeide den bepaalden tyd afgewagt te hebben, verschoonden zy zich niet eerder gekomen te zyn, en zy voegden 'er by dat om te toonen, dat men my myne begeertens had toegestaan, zy zoodanigen proviand mede bragten als hunne landstreek opleverde. Wy namen die terstond aan boord; en

dezelve beſtond in twee Schapen, een verſch gedoodden Eland', een kleen getal gevogelte en eenige vruchten of groentens. Deze levensbehoeftens, welke ons wel te ſtade kwamen, werden onder het Scheepsvolk verdeelt, en men maakte 'er voor de zieken een zeer aangenaame en gezonde ſoupe van. Zy toonden my vervolgens een anderen brief van den Gouverneur, die tot myne groote verbaaſtheid, my op nieuws belaſtte, de haven te verlaten, en, om dit bevel te billyken, bybragt niet te konnen dulden dat eenig Schip, van wat Natie het ook ware, in de haven verblyf hield of handelde, zonder tegen de Conventie aantegaan, welke door de Hollandſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy was gemaakt, met de oorſpronglyke Koningen en Gouverneur van 't land, die reeds ter gelegenheid van onze aankomſt hun ongenoegen hadden te kennen gegeven; tot byzonderer berigt wees hy my naar de Officiers, die my zynen Brief behandigt hadden, en die hy zyne *Commiſſariſſen* noemde. Ik deed deze Heeren opmerken, dat geen beding, betrekkelyk tot den Koophandel, ons konde raken, dewyl wy eens Konings Schip waren; ik liet hun vervolgens myne Commiſſie zien, en zeide hen dat men, zonder misbruik van de taal te maken en het gezond verſtand te honen, het verkoopen van voedſel en ververſſingen, welke wy voor ons geld vroegen, geen Koophandel konde noemen. Zy deden my vervolgens verſcheide voorſtellen, welke ik van de hand wees, om dat ze alle vorderden, dat ik alvorens het goede Jaargetyde was gekomen, zou vertrekken. Ik herhaalde myne eerſte verklaring en ten einde dezelve meer kragt te geven, liet ik hen het lyk van een myner Matroozen zien, die dien morgen was geſtorven en wiens leven waarſchynlyk zou behouden zyn geworden, indien zy ons hunne ververſſingen verkogt hadden toen wy voor de eerſte maal het anker op hunne kuſt hadden laten vallen. Deze vertooning verzette hen: na eenigen tyd het ſtilzwygen gehouden te hebben, vroegen zy met nadruk of wy aan de *Specery*-Eilanden geweeſt hadden; ik zeide hen van neen en zy ſcheenen de waarheid van myn zeggen niet in twyfel te trekken. Wy kwamen eindelyk tot een ſoort van ſchikking, zy zeiden my, dat ſchoon zy niet zonder de ſtelligſte en uitdruk-

lykſte bevelen van de Compagnie ongehoorſaam te zyn, ons konden toeſtaan daar te blyven, ik echter meeſter zou zyn naar eene kleene baai te zeilen, daar ik beſchut zou wezen tegen de kwade *Mouſſon* en daar ik een tent tot een gaſthuis voor myne zieken zou konnen opſlaan; zy verzekerden my ten zelven tyde dat de leevensmiddelen en ververſſingen aldaar overvloediger te bekomen waren dan te *Macaſſar*, van waar men my daarenboven nog alles wat ik noodig had zou toezenden: ook boden zy my een goeden loots aan om my naar die ankerplaats te geleiden. Ik nam geerne genoegen in dat voorſtel, op voorwaarde dat de aanbiedingen, welke zy my gedaan hadden, beveſtigt wierden door den Gouverneur en den raad van *Macaſſar*, ten einde ik aangemerkt werde als onder beſcherming te zyn van de Hollandſche Natie, en het volk van myn Schip in geenen deele geweld werde aangedaan. De *Commisſariſſen* gaven hun woord van eer dat ik over den Gouverneur en over den raad te vreeden zou zyn. Zy beloofden my dat ik daags daar aan de bekrachtiging zou ontvangen, welke ik verlangde, en zy ſmeekten my dat ik ondertuſſchen zou blyven daar ik was. Ik vroeg hun waarom men die twee vaartuigen, ten Oorlog uitgeruſt, zoo digt aan weerszyde van myn Schip had doen ankeren; zy antwoordden dat zulks eeniglyk geſchied ware om te beletten dat wy niet gehoond wierden van de natuurlyke inboorlingen. Toen onze zaken dus geſchikt waren, betuigde ik hun myn leedwezen, het niet in myn magt te hebben hun iets aantebieden dan een glas wyn, ſlecht gezoutte vleeſch en beſchimmelde beſchuit; waar op zy my, beleefdelyk verzogten, toeteſtaan dat hunne bedienden aan ons boord de ſpyze overbragten, welke in hun vaartuig was toebereid; ik gaf gereedelyk myne toeſtemming, en wy werden op eene zeer aangename maaltyd onthaalt, uit viſch, vleeſch, groentens en fruit beſtaande. 't Is met het uiterſte vermaak dat ik deze gelegenheid waarneeme de verplichtingen te erkennen welke ik deze Heeren heb voor de menſchlykheid en beleefdheid, die zy ten onzen opzichte in 't byzonder oeffenden, vooral dank ik den Heer *Douglaſs*, die de Franſche taal verſtaande onze Tolk werd, en de moeite daar van op zich nam met eene heuſchheid en ge-

dienstigheid, welke eene nieuwe waarde gaven aan den dienst ons door hem bewezen. Wy scheiden vervolgen van den anderen en by hun vertrek begroette ik hen met negen schooten.

Des anderen daags, den 18, kwam de *Sabandaar* my berichten dat de Gouverneur en de raad het verdrag van daags te voren bekrachtigt hadden, gelyk men my belooft had; dit verblydde my ten hoogsten; ik was thans eeniglyk verlegen op wat wyze voor myne brieven op de regeering van *Groot - Brittanie* geld te bekomen: de *Sabandaar* beloofde my des wegens te zullen helpen; maar des avonds kwam hy my berigten dat niemand in de stad geld naar *Europa* te remitteren had, en dat 'er in Compagnies kas geen ryksdaler was. Ik antwoordde hem te hopen, dewyl men my niet wilde toestaan aan land te gaan om myne brieven te verkoopen, dat ik credit zou gegeven worden voor myne wissels op Engeland, ten einde de schulden te betalen welke ik verplicht zoude zyn alhier te maken, of dat men anders myne promessen zou gelieven aantenemen om te *Batavia* te betalen. De *Sabandaar* zeide dat de Resident te *Bonthain*, waar heen ik ging, bevel zou gegeven worden my van al het nodige te voorzien; dat hy blyde zou wezen myne brieven daar voor te nemen, dewyl hy, in het aanstaande jaargetyde naar huis meenende te keeren, zekerlyk remises te doen had. Hy zei my tevens dat die Resident zeer aanzienlyke goederen had in Engeland, daar hy zich had laten naturaliseren. „ Ik heb, zeide de *Sabandaar*, geld in myne handen dat hem toebehoort, „ waar voor ik u te *Macassar* alles zal koopen wat gy noodig „ hebt en het u nazenden." Na dat ik hem alle de benoodigde artykelen opgegeven en in hoeveelheid en prys van dezelve bepaalt had, scheidden wy van den anderen.

Den volgenden dag, zynde den 19, ontving ik des namiddags een brief door den Gouverneur en Raad van *Macassar* geteekent, inhoudende de redenen waarom ik naar *Bonthain* gezonden werd, en bekragtigende het mondelyk gesloten verdrag.

Kort daar aan kreeg ik de Vendrig myn Heer *Le Cerf*, den Secretaris van den Raad en een Loots aan boord om my naar *Bon-*

Bonthain te verzellen. *Le Cerf* voerde het bevel over de Soldaten in het Wachtschip en de Secretaris, zoo als wy naderhand vernamen, was belast schrift te houden van de verrigtingen met den Resident van *Bonthain*, die *Swellingrabel* geheten was.

Des anderen daags, den 20, gingen wy met het aanbreken van den dag onder zeil en in den namiddag van den volgenden dag wierpen wy het anker op de Rheê van *Bonthain*; de twee wachtschuiten plaatsten zich tusschen ons Schip en het land, ten einde te beletten dat wy eenige gemeenschap hadden met de vaartuigen van die streek.

Ik ging aanstonds een bezoek afleggen by den Resident *Swellingrabel*, die zeer slecht Engelsch sprak, en na dat wy alle onze zaken geschikt hadden betreklyk tot het geld en leevensmiddelen, stond hy my een huis toe naar by den oever der Zee en eene kleene gepalissadeerde sterkte met agt stukken Kanon voorzien. Ik maakte 'er onder het bestuur van myn Oppermeester een hospitaal van, en ik zond 'er alle de zieken heen, welke wy oordeelden aan boord niet te zullen herstellen; de overige hield ik om de wagt op 't Schip te houden. Zoo haast ons volk aan land was, werden zy onder een wacht gesteld van zes en dertig man, twee Sergeanten en twee Korporaals, onder 't bevel van den Heer *Le Cerf*. Geen onzer zieken vermogt zich verder dan dertig roeden van 't hospitaal verwyderen, ook duldde men niet dat de Inboorlingen van 't land digter by hen kwamen om hen 't een of ander te verkoopen; zoo dat 'er niets gekogt werd dan door tusschenkomst der Hollandsche Soldaten, die hunne magt schandelyk misbruikten. Als de natuurlyke Inboorlingen proviand aanbragten, welke zy meenden dat heilsaam zou zyn aan onze zieken, lagen de Soldaten 'er aanstonds de hand op en vroegen vervolgens den prys dien zy naauwlyks met een vierde betaalden; toonde de arme landman zich te onvreeden, men zwaaiden hem den grooten sabel om de ooren, welk middel altoos genoegsaam was om alle klagten te stillen en den beledigden naar huis te zenden: de Soldaat verkogt vervolgens het dus verkregene tot den winst somtyds van duizend ten hondert. Deze handelwys was zoo wreed ten opzichte der Inboorlingen als ze ten onzen

aan-

aanzien honend was, waarom ik 'er aan den Refident, aan *Le Cerf* en aan den Secretaris over klaagde. De Refident berifpte de Soldaten op eene gepaftte wyze, maar welke echter zoo weinig te weeg bragt, dat ik my niet kon onthouden te vermoeden dat *Le Cerf* het met de Soldaten eens was en in de voordeelen van hunnen handel deelde. Ik vermoedde tevens dat hy myn volk *Arack* verkogt; ik klaagde 'er over, zonder iets daar by te winnen. Ik wift daarenboven dat zyne flaven gebruikt werden om op de markt dingen te koopen, welke zyn Vrouw ons, vervolgens, twee maal zoo duur verkogt als ze hem gekoft hadden. De Soldaten maakten zich aan verfcheide andere euveldaden fchuldig: ieder hunner had zyn beurt om voor de ganfche wacht levensmiddelen te bezorgen, dit voerden zy uit op de volgende wyze; zy gingen met een zak en een Snaphaan naar den boer, dien zy dwongen de zak tegens wil en dank te vullen. Een hunner nam, zonder eenige andere plichtspleging, een jonge buffel van de boeren; zyne fpitsbroeders geen hout gereed hebbende om denzelven te braden, rukten ten dien einde eenige paliffaden van 't Fort uit den grond. Toen men my dit verhaalde, vond ik het zoo ongemeen dat ik my naar land liet brengen om de bres te zien, aan welker herftelling de arme Negers bezig waren.

Op den 26 en 27 kwamen 'er drie Scheepen aan, van welke 'er een was, dat troepen aan boord had voor de *Banda* Eilanden; op den 28 kwamen 'er meer dan honderd Praauwen, die zeil voerden, en rondom het Eiland gevifcht hadden, in de baai van *Bonthain* ten anker. Deze Praauwen konnen van twaalf tot agttien en twintig tonnen laden, en hebben gemeenlyk van zeftien tot twintig mannen aan boord. Zy zenden hun vis naar *China*, ter Markt, ik merkte op dat alle deze Praauwen Hollandfche vlaggen voerden.

Tot den 18 January 1768. viel 'er niets meldings waardig voor; maar op dien dag vernam ik uit een brief van *Macaffar*, dat de *Dolphyn* te *Batavia* was geweeft. Op den 9 Maart ontving de Refident een Brief van den Gouverneur van *Macaffar*, vragende wanneer ik naar *Batavia* onderzeil meende te gaan, niettegenftaande hy overtuigt moet geweeft zyn, dat ik die

reis

reis niet dan met de Oosterlyke *Mousson* kon ondernemen welke zelden voor Mei waait.

Alle zaken bleven in dezen staat tot aan het einde van Maart, toen eenige van ons Scheepsvolk opmerkten, dat zedert weinige dagen een kleene kano, op verschillende uren van den nacht, rondom ons Schip kwam kruisfen, en afroeide zoo haast men vernam dat 'er aan ons boord de minste beweging was. Terwyl wy over dit onderwerp onze bedenkingen maakten, bragt my, den 29, een onzer Officieren een Brief, welke, volgens zyn zeggen, hem door een zwart was ter hand gestelt. Dezelve was gerigt, aan den Bevelhebber van 't Engelsche Schip te *Bonthain*. Om den lezer den zin van dezen Brief te doen verstaan, is het noodig te zeggen dat het Eiland *Celebes* in verscheide Districten verdeeld is, welke zoo veele Vorstendommen zyn aan de natuurlyke Prinssen van 't land toebehoorende. De Stad *Macassar* is in een district gelegen, 't welk dien zelfden naam of dien van *Bony* heeft. De Koning van die streek is een bondgenoot der Hollanderen, die verscheide malen, in hunne ondernemingen om het overige van 't Eiland onder hunne magt te brengen, zyn afgeslagen en te rug gedreeven; een gedeelte van het Eiland word bewoont door een volk *Bugguéses* geheten, en een ander gedeelte word *Waggs* of *Tosora* genaamt. De Stad *Tosora* is met geschut versterkt, want de natuurlyke Inboorlingen hadden Europische vuurwapenen, lang voor dat de Hollanders zich in de plaats der *Portuguesen* te *Macassar* vestigden.

De Brief onderrigtte my dat de Hollanders met den Koning van *Bony* te samen het ontwerp hadden gemaakt om ons te vermoorden; dat de Hollanders zich echter niet by den aanval zouden laten vinden; dat de aanslag zou uitgevoert worden door een zoon van den Koning van *Bony*, die boven en behalven een somme gelds, welke hy van hen trekken zou, tot zyne belooning den buit zou hebben van ons Schip; dat hy reeds met agt hondert Man te *Bonthain* was aangekomen om de onderneming te doen. De Brief voegde 'er by, dat de verbintenis, welke ik gemaakt had met de *Bugguesen*, en andere volken van 't land, die vyanden van de Hollanders waren, en

alles aanwendden om dezelve van 't Eiland te verdryven, yverzucht verwekt en my in dit gevaar gewikkelt had; daar en boven vreesde men, dat, op myn aankomst in *Engeland*, myne landsgenoten iets tegen de Compagnie mogten ondernemen, wanneer ik hen van myn wedervaren verslag zou doen, dewyl men niet wist, gelyk ik reeds gezegt heb, dat dit Eiland ooit te voren door een Engelsch Oorlogschip was bezogt geworden.

Deze Brief was voor ons een nieuw onderwerp van verwondering en bedenking. Dezelve was ten opzigte van styl en vorm zeer slecht geschreeven, echter verdiende hy geen minder aandagt. Ik kon volstrekt niet beslissen tot hoe ver het berigt dat men my gaf echt of valsch waare. 't Kon mooglyk zyn dat de schryver zich bedroog; en misschien wel dat hy my bedriegen wilde. De logen kon hem eene kleene belooning verwerven voor de vriendschap en den yver, waar mede hy my waarschuwde, of hem in zyne eigen oogen eenig aanzien geven waar door zyne eigen liefde gekittelt werd. De zaak vereischte dat ik zoodanige maatregels nam als of 'er wezendlyk zulk een ontwerp plaats hadde. Ik kan niet ontkennen dat ik zeer ongerust was als ik bedagt dat men den Secretaris van den grooten Raad, *Le Cerf*, de groote sloep en een gedeelte der Soldaten die, zoo men voorgaf enkel naar *Bonthain* waren gezonden om ons te te dekken tegen de beledigingen van de natuurlyke Inboorlingen, had te rug ontboden. Myne ongerustheid vermeerderde als ik dagt aan de troepen, die te *Macassar*, tot een tocht naar *Bally*, versameld werden; aan de kleene Kano, welke men des nachts rondom het Schip had zien kruissen, en eindelyk aan den Brief van den Gouverneur, naar den tyd vernemende, wanneer ik het Eiland meende te verlaten. Het zy de tyding en onze gissingen waar of valsch waren, wy sloegen terstond hand aan 't werk, wy takelden het Schip toe, wy verwisselden van zeilen, maakten alles los, bragten een meer-touw aan ons kabel, laadden al ons geschut, en verschansten het dek. Elk bragt den nacht onder de wapens door en des anderendaags deden wy het Schip naar de Oostkust boegseeren, ons een weinig van den boezem der baai verwyderende, ten einde meer

ruim-

ruimte te hebben; wy bragten zes draaibassen op het voorste van 't dek, en namen alle andere noodzaaklyke maatregels om ons te verdeedigen.

De Resident *Swellingrabel* bevond zich toen ter tyd, tot verrigting van Compagnies zaken, twintig mylen landwaards in; maar hy had gezegt voorzeker den 1 April te rug te zullen zyn. Deezen dag wagtte ik met te meerder ongedult af, dewyl de achtbaarste persoon van 't Fort een oude dronken Sergeant was. Den 31, des avonds, kwam 'er een pak met Brieven voor hem aan, het welk ik beschouwde als een goed teeken en een verzekering van zyne te rug komst op den vastgestelden tyd. Maar ik veranderde rasch van gevoelens, toen ik vernam dat men die brieven opstaande voet aan hem verzonden had. Ik hield hem niet verdagt van deel te hebben, in den aanslag, tegen welke ik gewaarschuwt was; maar ik kon my niet weêrhouden te twyfelen, of hy niet in 't land opgehouden werd, ten einde by het uitvoeren van den aanslag afwezig te zyn. In dezen staat van onzekerheid en vermoeden, zond ik een bode naar 't Fort, om een Expresse aan myn Heer den Resident aftevaardigen, en hem te verwittigen dat ik op 't spoedigstemet zyn wel Edelheid verlangde te spreeken over een zaak van het uiterste gewigt en welke geen uitstel konde lyden. Ik kan niet zeggen of hy myne boodschap ontving dan niet; maar na tot den 4 April gewagt te hebben, zonder eenig antwoord van hem te bekomen, schreef ik hem een Brief, waar in ik in de dringendste bewoordingen verzogt een gesprek met hem te mogen hebben, en daags daar aan kwam hy by my aan boord. Eenige oogenblikken gesprek overtuigden my dat hy geheel onkundig was van het ontwerp, welk men my had aangekondigt; zelfs dagt hy dat de gansche zaak een verdichtsel ware. 't Is waar, zeide hy, dat een *Tomilaly*, een Raadsheer of Minister van den Koning van *Bony*, my onlangs een bezoek heeft gegeven, zonder my te verklaren waarom hy in dat gedeelte van 't Eiland was gekomen. Ik verzogt hem wegens dezen *Tomilaly* en zyn gevolg onderzoek te laten doen, het welk hy my goedhartiglyk beloofde. Eenige dagen daar na schreef hy my, dat

ten naauwkeurigſte onderzoek hebbende laten doen of 'er eenige andere lieden, aan den Koning van *Bony* behoorende, te *Bonthain* geweeſt waren, men hem berigt had, met zekerheid te weten, dat 'er zich een der Prinsſen van dat Koningryk vermomt had laten vinden, maar dat men, wat de 800 man betrof, die men zeide hem te verzellen, niets had konnen vernemen.

Den 7 Mei, ontving ik uit handen van den Preſident, een brief van den Gouverneur van *Macaſſar*, waar by deze laatſte op het plechtigſt verklaarde niets te weten van den aanſlag welke men hem beſchuldigde met den Koning van *Bony* tegen my geſmeed te hebben: hy verzogt my voorders op 't ernſtigſte hem den brief te willen overleveren, ten einde den genen naar verdienſte te ſtraffen die denzelven geſchreven had: ik gaf echter den brief niet uit myne handen.

Op den 22 gingen wy van deze plaats onderzeil, alwaar wy, gedurende ons verblyf, tot eenen redelyken prys, eene groote meenigte verſche levensmiddelen kogten; het rundvleeſch is 'er uitmuntend, maar 't zou moeilyk wezen 'er genoeg van te vinden voor een vloot; ryſt, vruchten, gevogelte en wild varkens vleeſch is 'er in overvloed, men kan 'er met het ſleepnet viſſchen, ook voorzagen ons de bewoners van 't Eiland van eene meenigte Schildpadden, van welke zy even als van 't varkens vleeſch nooit eten, de meeſten der Inlanders *Mahomedanen* zynde.

Celebes is de ſleutel der *Molukſche* Eilanden, welke noodwendig onder de beheerſching ſtaan van hun die meeſters van dit Eiland zyn; de meeſte Schepen, die naar de *Moluques* of naar *Banda* zeilen, liggen hier aan en nemen altoos hunnen koers tuſſchen dit Eiland en dat van *Solayer*. De kleene runderen van *Celebes* zyn van 't geſlacht der gebulten, en behalven deze dieren, levert het Eiland Paarden, Buffels, Geiten, Schapen en Rheebokken.

Toen wy uit de baai van *Bonthain* zeilden, hielden wy het, tot den avond, op een afſtand van twee of drie mylen van de Kuſt, en wierpen 's nachts het anker in zeven en een halve vadem, tuſſchen het Eiland *Celebes* en dat van *Tonikaky*. Den

vol-

volgenden morgen gingen wy weder onder zeil, en zagen des avonds het zuidelykſte van de *Salombo* Eilanden. Op den 26, zagen wy het Eiland *Lubeck*, en op den 29 een aantal kleene Eilanden, *Carimon-Java* geheten.

Den 2 Juny zagen wy het land van *Java* en kwamen den volgenden dag op de Rheede van *Batavia* ten anker. Gedurende onzen tocht van *Celebes* maakte ons Schip zoo veel water, dat wy moeite hadden om het met twee pompen boven te houden.

Wy vonden te *Batavia* elf groote Hollandſche Schepen, en verſcheide kleene vaartuigen liggen, als mede een Spaanſch Schip, een Portugeeſche Snaauw en veele Chineeſche Jonken. Den 4 begroetten wy de Stad met elf Schooten, en werden met een gelyk getal weder begroet.

Nadenmiddag ging ik een bezoek aan den Gouverneur geven, dien ik kennis gaf van den ſtaat daar de *Swaluw* zich in bevond, met verzoek dat hy my de vryheid wilde toeſtaan om het Schip met eene nieuwe huid te laten beleggen, waarop hy my antwoordde, my ten dien einde by den Raad te vervoegen.

Den 6 was het vergadering, ik ſchreef derhalven aan den Gouverneur en aan den Raad. Ik gaf een omſtandig verſlag wegens den toeſtand van myn Schip, en na verlof verzogt te hebben om hetzelve naar behooren te laten herſtellen, voegde ik 'er by, *te hopen* dat zy my het gebruik der Scheepstimmerwerven en pakhuizen zouden toeſtaan welke daar toe noodig waren. Den 7 nadenmiddag kwam de *Sabandaar*, vergezelt van den Heer *Garriſon* Koopman uit de Stad en die hem tot Tolk ſtrekte, met nog een ander by my. Na de eerſte plichtplegingen, zei my de *Sabandaar*, door den Gouverneur en den Raad aan my gezonden te zyn wegens een Brief, dien ik te *Bonthain* zynde, ontvangen had, en in welken ik gewaarſchuwt was wegens een beraamden aanſlag om ons allen den hals te breeken; dat de Schryver van dien Brief my gehoont had even als zyne Natie en den perſoon van den Gouverneur der plaatſe, en dienvolgens geſtraft moeſt worden. Ik erkende opentlyk zulk eene waarſchuwing ontvangen te hebben, maar ik antwoordde, aan niemand, wie hy ook ware, gezegt te heb-

ben, dat het door middel van een Brief geweeſt was. De *Sabandaar* vroeg my toen, of ik by eede wilde beveſtigen zoodanig een' Brief niet ontvangen te hebben, naar welken hy nu kwam vernemen. Ik antwoordde hem dat zulk een vraag my verbaasde, en dat indien de Raad my zulke ongemeene eiſſchen had te doen, ik verlangde dat my dezelve ſchriftelyk gedaan werden, konnende ik als dan zulk een antwoord geven als ik gevoeglykſt oordeelde. Na eene rype overweging, verzogt ik hem vervolgens my te melden wat antwoord hy had op myn Brief wegens de verdubbeling van myn Schip? Hy zeide hierop dat de Raad gebelgt was over het woord, *te hopen*, en over den ſtyl, welke geenzins met een verzoekſchrift overeenkwam, zoo als door alle Kooplieden by dergelyke gelegenheden werd in acht genomen. Ik antwoordde hem geen oogmerk gehad te hebben den raad te beledigen, en dat ik my bediend had van de eerſte woorden welke my voor den geeſt waren gekomen, om myne gedagten uittedrukken. Op deze wyze ſcheidden wy van elkanderen, en ik hoorden van niets meer ſpreeken tot den 9 in den agtermiddag toen de *Sabandaar*, van dezelfde perſoonen gevolgt, my andermaal kwam zien. Hy zeide my gelaſt te zyn van den Raad, my een geſchrift, door myn eige hand geteekent, aftevorderen, waarby ik verklaren zoude, dat het bericht van een ontwerp te *Celebes* beraamt, om onze *Equipage* te vermoorden, valſch en kwaadaartiglyk verzonnen was: hy vleide zich, voegde hy 'er by, dat ik wegens de Hollandſche natie te wel dagt, om te veronderſtellen dat zy, onder haare regeering, zulk eene verfoeilyke daad zou dulden. De Heer *Garriſon* las my vervolgens een Geſchrift voor, op bevel van den Raad opgeſtelt, om het my te laten teekenen. Wat myn gevoelen ook wegens deze zaak ware, meende ik dat geſchrift niet te moeten teekenen, te meer, dewyl men het ſcheen te vorderen als eene voorwaarde, zonder welke men uitſtellen zoude myn verzoek intewilligen. Ik verzogt den *Sabandaar* my bewys te geven van het gezach, uit hoofde van welk, hy my dit afvorderde. Hy antwoordde geen ander bewys te konnen geven dan zynen openlyken tytel van Publiek Officier, en de getuigenis der beide

de perfonen van zyn gevolg, die bevestigen konden dat hy in dit ftuk op uitdrukkelyk bevel van den Raad te werk ging. Ik zeide hem dat de Raad my fchriftelyk deszelfs eifch kon terhand doen ftellen, ten einde ik den tyd mogte hebben om het daar op te geven antwoord te overwegen; maar hy gaf my te verftaan aan 't gene ik vorderde niet te konnen voldoen zonder bevel van den Raad. Ik weigerde alstoen volftrekt het gefchrift te teekenen; ten zelven tyde verzogt ik hem nogmaals een antwoord op myn Brief te mogen hebben, en dewyl hy my het zelve niet konde bezorgen, fcheidden wy redelyk onvergenoegt van den anderen.

Nutteloos wagtte ik hun befluit tot den 15, toen dezelve perfonen voor de derde maal weder kwamen, en my zeiden, gezonden te zyn om my te berigten, dat de Raad, tegen myn gedrag te *Macaffar*, geprotefteert had, als mede tegen myne weigering om een gefchrift te onderteekenen, welk men my had voorgelezen, het gene de Edele Heeren aanzagen als eene belediging hen aangedaan en als eene daad van onbillykheid jegens hunne Natie. Ik antwoordde getuigenis te konnen geven in geenen gevalle iets verrigt te hebben tegen de Tractaten welke tuffchen de beide Mogendheden plaats hadden, en dat ik in niets het karakter verzaakt had van een Officier, verëert met een Commiffie van zyne *Brittannifche* Majefteit; dat ik echter meende door den Gouverneur van *Macaffar* niet te zyn behandelt geworden, als den onderdaan eener Natie, die van de Hollanders vriend en bondgenoot was; dat indien zy iets tegen my hadden intebrengen, zy zulks fchriftelyk konden doen aan den Koning myn Meefter, aan wien alleen ik wegens myn gedrag meende verantwoordelyk te zyn. Met dit antwoord vertrokken zy, en des anderendaags, den 16, geen antwoord op myn brief bekomen hebbende, fchreef ik een tweeden van denzelfden inhoud, en in welken ik vertoonde, dat de lekken van 't Schip daaglyks toenamen. Ik verzogt den Raad nogmaal, in de fterkfte bewoordingen, toeteftaan dat myn Schip verdubbelt werde, en dat ik my van de hellingen en pakhuizen, die ik daar toe zou noodig hebben, bediende.

Eindelyk werden 'er den 18 beveelen gegeven om myn Schip

te

te verſtellen, en op den 22 werd my ten dien einde een loots bezorgt om hetzelve naar *Onruſt* te brengen, een kleen Eiland, op welk de Scheepstimmerwerven zyn, maar daar niet eene helling ledig was om my te helpen, voor den 24 July. Het Schip werd bevonden zoo rottig en verſleten te zyn dat de Hollandſche Timmerman niet dan onder een geſchrift van myn hand wilde ondernemen 'er eene nieuwe huid om te leggen.

Gedurende myn verblyf op *Onruſt* kwamen 'er twee onzer Ooſtindiſche Schepen aan, en onder andere byzondere Indiſche Schepen vonden wy 'er een van *Bengalen*, de *Dudley* geheten, welk Schip zoo lek was dat het niet mogelyk ware met het zelve zee te bouwen. Men had zich by den Gouverneur en den Raad vervoegt om verlof te vragen tot het kiel-halen en kalfateren van hetzelve en dit verlof verkreegen: maar de werven waren altoos vol geweeſt, en meer dan vier maanden waren 'er verloopen eer het mooglyk was aan eene helling te komen. De Kaptein, die met reden bevreeſt was, aldaar zoo lang te zullen blyven liggen tot dat eindelyk de kiel van zyn Schip zou doorgevreeten zyn, en wetende dat ik byzondere beleefdheden ontvangen had van den Admiraal *Houting*, bad my ten zynen voordeele dien Heer aan te ſpreeken, 't welk van dat gevolg was dat hem terſtond een helling werd ingeruimt. De Heer *Houting* is een bedaagt Man, Admiraal in Staten dienſt, met den tytel van Opperbevelhebber der Zeevaart en der Schepen tot de Hollandſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy behorende. Hy heeft de eerſte gronden van zyne kundigheden in de Zeevaart, aan boord van een Engelſch Oorlogſchip, gelegt. Hy ſpreekt volmaakt Engelſch en Franſch en doet den dienſt eer aan door zyne begaafdheden en beleefdheden. Hy had de goedheid my zyn tafel dagelyks aantebieden; uit dien hoofde zag ik hem dikwyls, en met vermaak neem ik deze gelegenheid waar om hem opentlyk myne dankerkentenis te betuigen, en zyne verdienſte hulde te doen, zynde hy, zoo in zyn poſt als in zyn' byzonderen levensſtand, alle achting waardig. 't Is waar hy is de eenige Officier van de Compagnie van wien ik eenige heuſchheid ontvangen, en met wien ik eenige gemeenſchap gehouden heb. Terwyl ik de overige Hollanders daar te lande ſta-

tig

tig en agterhoudend vond. De Gouverneur, ſchoon in den dienſt eener Republiek, houdt in zekeren opzichte trotſer ſtaat dan een Souverein in Europa. Als hy uitryd, word hy verzelt van een bende lyſwagten te paard, met twee zwarten voor af, die hem tot loopers dienen, en die elk een groote ſtok in de hand dragen, waar mede zy zich niet alleen een doortogt banen maar ſtrengelyk de natuurlyke Inboorlingen en Vreemdelingen ſlaan die aan zyne Excellentie de hulde niet bewyzen, welke hy van Lieden van allerlei rang verwagt. Byna alle de Inwoners van *Batavia* houden een rytuig, naar onze Koetſen gelykende, maar van voren open, door twee paarden getrokken en met een Voerman op den bok. Een iegelyk die op weg, het zy rydende of wandelende, den Gouverneur ontmoet, moet zich aan eene zyde plaatſen, uit het rytuig komen en terwyl zyne Excellentie's rytuig voorby ryd op het eerbiedigſt groeten; alle rytuigen die agter het zyne komen, moeten, wat haaſt zy ook hebben, agterblyven. De leden van den raad, *Edele Heeren* geheten, eiſſchen eene andere hulde even vernederende in haar ſoort: een iegelyk die hunne koets tegen komt moet de zyne ſtil houden, en zonder 'er uittekomen, opſtaan en nedrig buigen. Deze Edele Heeren worden voorgegaan van een enkelen zwart met een ſtok in de hand, en niemand mag hun rytuig, zoo min als dat van den Gouverneur, voorby ryden. De Kapteins van de Indiſche- en Koopvaardyſchepen zyn deze plichtplegingen onderworpen; maar dewyl ik vereert was met eene Commiſſie van zyne *Brittanniſche* Majeſteit, dagt ik geen meeſter te zyn, om aan een Hollandſchen Gouverneur een hulde te doen, welke aan myn eigen Oppervorſt niet bewezen word. Nogthans vordert men die by aanhoudenheid van 's Konings Officieren; en twee of drie dagen na myn aankomſt te *Batavia*, belaſtte de *Sabandaar* den eigenaar van 't huis, daar ik verblyf hield, my te zeggen, dat ik, zoo wel als anderen, indien ik den Gouverneur of iemand van den Raad tegen kwame, myn rytuig moeſt doen ſtil houden. Ik verzogt hem aan den *Sabandaar* te zeggen dat ik my aan zulk eene laagheid niet zou onderwerpen. Hy ſprak my daarop

van de zwarten en hunne ſtokken, maar ik antwoordde hem dat indien ik beledigt werd, ik weten zou hoe my te verdedigen, en dat ik zorg zou dragen op myne hoede te zyn, ik toonde hem tenzelven tyde myne piſtoolen, die bygeval op tafel lagen; de *Sandabaar* vertrok daar op en drie uren daar na kwam hy my op bevel van den Gouverneur zeggen, dat ik doen konde wat my behaagde. Het huis, daar ik myn intrek had genomen, is gemagtigt door den Gouverneur en den Raad, en alle Vreemdelingen zyn verplicht aldaar hun intrek te nemen, uitgezondert de Officiers van zyne Majeſteit, dien men byzondere huisveſting geeft, waar van ik echter geen gebruik wilde maken.

Ik bleef drie of vier maanden te *Batavia*, en gedurende al dien tyd had ik maar tweemaal de eer den Gouverneur te zien; de eerſte reis by myn aankomſt, toen ik hem een bezoek gaf aan een zyner Landhuizen, en de tweede maal in de Stad, toen ik hem, terwyl hy voor zyn *hôtel* wandelde, by eene byzondere gelegenheid aanſprak. Kort daar na de tyding van het huwelyk des Prinſen van Oranje aangekomen zynde, gaf zyne Excellentie een openbaar feeſt, daar ik de eer had by genoodigt te worden; maar vernomen hebbende dat de Kommandeur *Tinker*, by eene dergelyke gelegenheid uitgenoodigt zynde, geplaatſt was geworden beneden de Leden van den Hollandſchen raad, waarop hy ſchielyk met alle de Kapiteinen van zyne Vloot de *Aſſemblé* verliet, rigtte ik, om deze onaangenaamheid te vermyden, my tot den Gouverneur, alvorens zyne uitnoodiging aantenemen, verzoekende te mogen weten welke plaats my toegeſchikt ware, en ziende dat men my die van den raad niet wilde geven, weigerde ik het Feeſt bytewonen. By deze beide gelegenheden ſprak ik zyne Excellentie door den mond van een Engelſch Koopman, die my tot Tolk doende. De eerſte reis had hy de beleefdheid niet my de minſte ververſing aantebieden, en de tweede reis verzogt hy my zelfs niet binnen te treden.

De *Swaluw* eindelyk verdubbelt zynde, gingen wy den 15 September onder zeil van *Onruſt*, zonder, gelyk gebruiklyk is,

op

op de Rheede van *Batavia* wedertekomen, en dewyl ik niet welvarende was, zond ik myn Luitenant om affcheid van den Gouverneur te nemen, en hem mynen dienſt aan te bieden indien hy eenige bevelen naar *Europa* had. 't Was gelukkig voor my dat ik hier eenige Engelſche Matroozen had aangenomen, dewyl ik anders de *Swaluw* niet naar *Engeland* had konnen terug voeren; want ik had vier en twintig man verlooren van hun die met my uit *Europa* vertrokken waren, en vier en twintig andere waren zoo ziek, dat 'er zeven van ſtierven in onzen tocht naar de Kaap *de Goede Hoop*.

Den 20 kwamen wy ten anker op de Z. O. Kuſt van *Prinſen* Eiland in ſtraat *Sunda* en den volgenden dag zond ik de booten uit om water en hout. Wy konden echter geen water genoeg vinden om onze vaten te vullen, dewyl het regenachtige Jaargetyde maar even begonnen was. Den 25 ligtten wy het anker en zetten het naar de Kuſt van *Java*. Des avonds kwamen wy in een baai ten anker, door ſommige de *nieuwe baai*, door anderen de *Baai van Canty* geheten, en welke gevormt word door een Eiland van denzelfden naam. Wy waren omtrent een en een vierde myl van *Java's* Kuſt af, en een myl en een half van de waterplaats. De *nieuwe baai* is de beſte plaats in deze ſtreeken om zich van water en hout te voorzien. Het water is 'er zoo zuiver en zoo goed dat ik al het water, te *Batavia* en aan 't *Prinſen* Eiland ingenomen liet uitloopen, om hier myn proviand optedoen. Na eindelyk in weinig dagen ons van water en hout voorzien te hebben, ligtten wy het anker en zeilden met eene friſche koelte uit den Zuidooſten de *Straat Sunda* uit.

Den 23 November ontdekten wy de Kuſt van *Afrika*, en den 28, by het aanbreken van den dag, zagen wy de *Tafel-baai* aan de Kaap *de Goede Hoop*. Wy vonden 'er maar een Hollandſch Schip uit *Europa*, en eene Snaauw tot de Kolonie behoorende, welke nogthans in dienſt van de Compagnie was, want de Kaapſche Inwoonders mogen geen Schepen hebben.

De *Tafel-baai* is een goede haven in den Zomer, maar niet in den Winter; ook dulden de Hollanders niet dat 'er hunne Sche-

Schepen langer blyven dan den 15 Mei, welke overeenkomt met onze maand November. Na dien tyd doen alle Schepen Baai *Falſch* aan, welke een ſchuilplaats is tegen de Noordweſte winden, die fel waaijen.

Wy ademden aan de Kaap eene zuivere lucht, hadden 'er een gezond voedſel, en gingen vry Landwaards in, daar 't zeer aangenaam is, zoo dat ik reeds meende in *Europa* te zyn. De bewoners waren ten onzen opzichte openhartig, liefdadig en beleeft; ik heb 'er byna van alle de Officieren en van de gegoede lieden der plaats eenige heuſchheden genoten, en ik zoude my hunne goedheden onwaardig toonen, indien ik hier geene byzondere melding maakte van den Gouverneur, den Vice Gouverneur en den Fiskaal.

Om myne lieden den tyd te geven tot het herſtellen hunner gezondheid, was ik verpligt alhier tot den 6 January 1769 te blyven, op welken dag wy des avonds onderzeil gingen, en alvorens het nagt was hadden wy het land reeds verre agter ons.

Den 20 kwamen wy aan 't Eiland *St. Helena*, van waar wy des morgens den 24 weder onderzeil gingen, komende vervolgens den 30 aan het Eiland *Aſcenſion.* De Noord-Ooſtkuſt van dat Eiland langs zeilende, zag ik verſcheide kleene zandige Baaijen, in een van welke het volk van de boot, die ik uitgezet had, eene groote meenigte Schildpadden zag en een goeden ankergrond vond, maar ik liet het anker in *Croſs Hill* Baai vallen, welke plaats ik gelegener achtte en daar insgelyks veele Schildpadden waren. s'Avonds liet ik eenige manſchap aan land zetten om op de Schildpadden te waken, die gedurende den nacht aan de Kuſt komen, en 's morgens hadden zy 'er niet minder dan agttien gevangen, die van vier tot zes hondert ponden ieder wegende, de ganſche ruimte van het Dek beſloegen. Naardien dit Eiland niet bewoont is, hebben de Schepen, die het zelve aandoen, de gewoonte om in een fles een Brief te ſluiten, waar in den naam van 't Schip, de plaats van deszelfs deſtinatie, de dagteekening van deszelfs aankomſt alhier, en eenige andere byzonderheden gemeld worden. Wy

ſchik-

ſchikten ons naar dit gebruik, en 's avonds van den eerſten February ligtten wy het anker en gingen onderzeil.

Den 19 zagen wy op een zeer verren afſtand van ons af, in de ſtreek van 't Z. W. een Schip 't welk de Franſche vlag liet waaijen, des anderen daags middags was het digt genoeg by ons om ons te groeten, en tot myne groote verwondering kende men op het zelve myn naam en den naam van myn Schip, men vroeg naar myne gezondheid en men zeide, dat na de aankomſt van den *Dolphyn* in *Engeland*, men gemeent had dat wy in de ſtraat van *Magellaan* ſchipbreuk hadden geleden en dat men twee Schepen had uitgezonden om ons te zoeken. Ik vernam op myn beurt naar den naam van het Schip en van den Kaptein, die my zoo wel ſcheen te kennen, en kreeg tot antwoord dat het Schip, welk ons preide in dienſt was van de Franſche Ooſt-Indiſche Compagnie en gevoert werd door den Heer *Bougainville*, die van *l'Iſle de France* naar *Europa* wederkeerde, en dewyl hy my vroeg of hy my van eenige dienſt konde zyn, zeide ik hem, dat men my aan de Kaap eenige Brieven voor zyn Vaderland had mede gegeven, welke ik hem geerne wilde overleveren indien hy een boot by ons aan boord wilde zenden. Op ſtaande voet zond hy een ſloep met een jong Officier als een matroos gekleed aan ons Schip, die my verſcheide vragen deed, welke een groote nieuwsgierigheid, wegens de byzonderheden myner reize, te kennen gaven en op welke ik niet goed vond te antwoorden, zoo dat hy eindelyk, op eene beleefde wyze, afſcheid van my nam.

Op den 7 Maart zagen wy de *Weſterſche* Eilanden en zeilden tuſſchen de Eilanden *St. Michiel* en *Tercera* door. De wind begon hier uit den Zuidweſten te waaijen, en naar mate wy meer naar 't Weſten vorderden, ſtak dezelve ſterker op. Den 11 woei het zeer hard uit den W. N. W. met eene holle Zee. Wy lieten het voor denzelven afloopen met het enkele bezaans-zeil, 't welk eensklaps uit de lyken woei en aan flarden ſcheurde eer wy de bezaans-raa konden nederkrygen. Dit toeval noopte ons byteleggen; maar na het aanſlaan van een nieuw bezaans-zeil vervolgden wy onze reis: dit was de laat-

laatfte ramp, die ons bejegende. Den 16, op 49°. 15'. Noorderbreedte zynde, peilden wy grond. Den 18 wift ik uit de diepte van 't water dat wy in 't Kanaal waren, maar de wind Noord waaijende, konden wy niet voor den volgenden dag aan land komen, toen wy *Goud-ftaart* zagen. Den 20, lieten wy, tot onze groote blydfchap, het anker voor *Spithead* vallen, hebbende van de Kaap *de Goede Hoop* af, eenen zeer voorfpoedigen overtocht en goeden wind gehad.

VER-

VERKORT VERHAAL

EENER REIZE

RONDOM DE WEERELD, gedaan in de Jaaren 1769., 1770 en 1771.

DOOR DEN LUITENANT

JAMES COOK,

Voerende 's Konings Schip,

DEN ONDERNEEMER,

EN AAN BOORD HEBBENDE

DE HEEREN

BANKS EN SOLANDER.

TOCHT
VAN DEN
LUITENANT
JAMES COOK.
Rondom de Weereld.

Na dat ik myn Lastbrief, gedagteekent den 25 Mei 1768, ontvangen had, begaf ik my, den 27, aan boord. Ik liet den Wimpel waaijen en nam het bevel over het Schip, *den Ondernemer*, (*the Endeavour*) welk toen ter tyd in de kom van *Deptfort* lag.

De Heer *Banks*, uit *Lincolnshire*, voegde zich by my aan boord, om de reis mede te doen, welke hy eeniglyk, uit zyne natuurlyke weetgierigheid, en ter verkryging van meerder kennis ondernam. Hy was reeds op de banken van *Newfoundland* en op de Kust van *Labrador* geweest, en thans niet weinig in zyn schik met de gelegenheid om in Zuid *Amerika*, den voorbygang van *Venus* waartenemen. Doctor *Solander*, een zweedsch Heer, verzelde hem op dezen tocht.

Op den 27 Augustus 1768, zeilde de *Ondernemer* van de reede van *Plymouth*, en op den 2 September zagen wy land tusschen Kaap *Finisterra* en Kaap *Ortegal* aan de Kust van *Gallicia* in Spanjè.

 Gedu-

Gedurende dien tyd, hadden de Heeren *Banks* en *Solander* gelegenheid verscheide Zee-dieren te beschouwen, welke by de Natuurkundigen tot nog toe niet bekend waren; onder deze dieren was een soort van *Oniscus*, welke gevonden werd vast te zyn aan eene *Medusa Pelagica*, en een dier van eene hoekige gedaante, drie duim lang en een duim dik, met een doorloopend rond gat en een zwarte vlak aan een van deszelfs uit einden. Vier dezer dieren waren met hunne zyden aan elkander vast, toen zy gevangen werden, zoo dat wy ze in 't eerst voor een enkel dier hielden, maar toen wy ze in een glas vol waters wierpen, scheidden zy zich van een en zwommen zeer vlug. Deze dieren behooren tot een nieuw geslacht, aan welk de Heeren *Banks* en *Solander* den naam gaven van *Dagysa*, uit hoofde van de overeenkomst van kleur van een dezer soorten met eenen kostelyken Steen van dien naam. Zy hadden in 't water de schitterendste en schoonste verwen. Dezelfde Heeren ontdekten nog een ander dier van een nieuwe soort, het welk nog fraaijer was en naar den *Opaal* geleek, zy gaven het den naam van *Carcinium Opalium*; een dezer dieren bleef verscheide uren in een glas met water leven, zwemmende met de grootste snelheid en op iedere beweging eenen luister van eene oneindige verscheidenheid kleuren van zich gevende. Omtrent tien zeemylen van Kaap *Finisterra* vongen wy in 't want van 't Schip verscheide vogels, welke door *Linnæus* niet beschreven zyn. Zoo men meende kwamen ze van de Spaansche Kust en onze natuurkundigen gaven aan de soort den naam van *Motacilla Velificans*.

't Kwam ons vreemd voor dat geen Natuurkundige tot hier toe gewag had gemaakt van den *Dagysa*, van welke de Zee, ten minsten twintig mylen ver van de Spaansche Kust als grimmelt; maar, ongelukkig voor de menschelyke kennis, worden 'er onder de Zeevarende lieden weinig menschen gevonden, die lust of bekwaamheid hebben om merkwaardige en zeldsame voorwerpen, waarvan de Zee krielt, waartenemen.

Den 12, zagen wy de Eilanden van *Puerto Santo* en *Madera*, en den volgenden dag lieten wy het anker vallen op de Rheede van *Fonchial*, álwaar wy by 't uitwerpen van 't anker onzen

boots-

bootsman verloren, die in het kabel verward door het anker werd mede gesleept, het anker werd op staande voet door het volk weder opgehaalt, en de bootsman kwam wel weder boven maar in het touw verward en verdronken.

Het Eiland *Madera*, uit Zee gezien, levert een allerschoonst gezicht; de schuintens der heuvelen zyn geheel met wyngaard bedekt tot byna aan de toppen, deszelfs blad is groen, daar dat van alle andere groeijende wezens verbrand is, uitgezondert in de plaatsen daar ze onder 't lommer van den Wyngaard staan, en hier en daar langs kleine beekjes.

Den 13, des morgens om elf uren, kreegen wy een boot aan boord, door de gezondheids Officieren afgezonden, zonder wier verlof niemant aan land mag komen. Zoo haast wy dit verlof verkreegen hadden, ontscheepten wy te *Fonchial*, de hoofdstad van 't Eiland en begaven ons terstond naar 't huis van den Heer *Cheap*, Engelsch Consul. Hy ontving ons met de vriendschap eens broeders en met de edelmoedigheid eens Vorsts. Hy wilde volstrekt dat zyn huis ons ten verblyve zou strekken, daar hy ons alle gemakken en gerieflykheden verschaften. Hy verkreeg voor de Heeren *Banks* en *Solander* verlof, om nasporingen te doen wegens zulke natuurlyke byzonderheden welke zy hunnen aandacht waardig achtten. Hy stelde verscheide lieden te werk, die voor hen vischten en schulpen versamelden, waar toe zy zelf geen tyd zouden gehad hebben, en hy bezorgde hen paarden en gidsen om de verscheide streeken van 't Eiland te bezoeken. In weerwil van alle die hulp gingen zy zelden verder dan drie mylen van de Stad, dewyl zy maar vyf dagen in 't geheel aan land waren, van welke zy 'er een thuis bleven om een bezoek van den Gouverneur by den Heer *Cheap* te ontvangen. Ook was dit de slechtste tyd van 't Jaar om nasporingen in de Natuurlyke Historie te doen; want het jaargetyde der planten en der Insecten was reeds voorby; echter verschafte de Heer *Heberden*, eerste Geneeskundige van 't Eiland, hen 'er nog eenigen. De Heer *Banks* zag hier een boom, door de Inboorlingen *Vigniatico* geheten, en welke de *Laurus Indicus* van *Linnæus* is, deszelfs hout verschilt op 't oog weinig van het *Mahogoni* hout.

Men heeft groote reden om te gelooven dat dit ganſche Eiland, door de uitbarſting van een Volcaan, oudstyds uit het harte der Zee is opgekomen. Alle de ſteenen, tot zelfs de kleenſte ſtukken, ſchynen gebrandt, en het ſoort van zand, welke hier de grond bedekt, is zelf niets anders dan aſch. Schoon wy maar een kleen gedeelte van 't land gezien hebben, verhaalden ons de bewoners van 't zelve, dat de grond van 't Eiland over al van denzelfden aart was. De wyn is het voornaamſte artykel des Koophandels van *Madera*, maar een ganſche oogſt word dikmalen bedorven door de ſlechte druiven, welke men onder de goede mengt, weigerende de persſers dezelve aan een kant te werpen, uit vreeze van daar door hunne winſten te verminderen.

Op 't ganſche Eiland is niet één rytuig op wielen; het eenige voertuig is een ſoort van ſleede, op welke zy hunne Wynvaten verkruijen. 'Er is geen artykel van weelde, welk *Indië* of *Europa* uitleveren, of het zoude hier konnen voortgebragt worden. Okkernoten, kaſtanjes, en appelen groeijen hier van zelf op de heuvelen, gelyk de pyn appel, de meloen, de Guijava en de Banaanen in de Stad. Het graan is 'er groot en ſchoon van korrel en zou hier overvloedig konnen geteelt worden, het grootſt gedeelte nogthans, dat hier geëten word, komt van buiten in. Rundvleeſch, Schapen-vleeſch en Spek is hier ongemeen goed, het geen my aanzette om 'er eenigen voorraad van mede te nemen. Naar *Foncho*, of *Fennel* in 't Portugeeſch, word de Stad, *Fonchial*, geheten, welke op 20°. 33'. Noorder breedte en op 16°. 49'. Weſter lengte gelegen is, aan den uiterſten inham van een baai. De Stad is, naar mate de uitgeſtrektheid van 't Eiland, zeer groot maar zeer ſlecht bebouwt. De Kerken zyn beladen met Schilderyen en Beelden. In de gebouwen van ſommige Kloosters ſtraalt een beter ſmaak door, vooral in dat der Franciſcanen. Het gaſthuis Klooſter trok onzen aandagt, als een model dat in alle andere landen behoorden gevolgt worden. Men ziet in het zelve iets byzonders, een kleene Kapel namenlyk, welke, van onderen tot boven, zoo wel de muren als de zoldering, behangen is met hoofden en beenderen van Menſchen, de beende-

ren

ren zyn kruislings geplaatſt met een hoofd aan elk der vier hoeken. De Monnikken van dit Klooſter ontvingen ons op eene beleefde wyze.

Wy bezogten insgelyks het Nonne-Klooſter van *St. Klara.* De Nonnen van het zelve betuigden blyde te zyn ons te zien; zy hadden hooren zeggen dat 'er zich groote Wysgeeren onder onze lieden bevonden, en niets wetende van den aart der Wysgeerige kundigheden, deeden zy ons de buitenſporigſte vragen; als, wanneer het donderen zou? en of 'er binnen den omtrek van hun Klooſter geen ſprong van levendig water te vinden zou zyn, daar zy groot gebrek aan hadden?

Dit Eiland heeft verſcheide hooge bergen, *Pico Ruivo* is een der hoogſte, en ryſt vyf duizend een hondert voeten uit den grond. Deze bergen zyn bedekt met Wyngaarden, Kaſtanjeboomen en Pynboomen, en op derzelver top zyn boſſchen van allerlei hout. Onder dit hout vind men het *Mirmulano* en *Pao-branco*, in Europa onbekend, de bladeren van welk zoo ſchoon zyn dat dezelve een groot ſieraad zouden geven aan onze thuinen.

Men rekent de bewoners van dit Eiland op een getal van tuſſchen de zeventig en tagtig duizend; en de inkomſten van uitgaande en inkomende rechten beloopen jaarlyks op twintig of dertig duizend ponden ſterling. Water, wyn, fruit en ajuin word hier in overvloedig gevonden als mede eenige confituren: maar men kan 'er geen verſch vleeſch of gevogelt bekomen dan met verlof van den Gouverneur.

Den 19 September gingen wy van *Madera* onder zeil, en den 21 zagen wy de *Salvages* Eilanden, ten Noorden van de *Kanariſche* Eilanden. Den 23, zagen wy de Piek van *Tenerif*, welke ten naaſtenby vyftien duizend vier honderd voeten hoog is. Wy werden zeer getroffen door de vertooning, welke zy by des zonnen ondergang maekte. Toen de zon reeds beneden den horizon was, en het overige van het Eiland ons van een hoogzwart toeſcheen, kaaſte de berg de ſtralen van dit licht nog te rug, ſchynende in vlam te ſtaan en vertoonende een kleur van vuur, door de ſchilderkunſt niet natebootſen. Op den top van dezen berg word eene groote meenigte zout gevonden, welk

van Doctor *Heberden*, die 'er ons iets van mededeelde, gehouden werd voor het egte *Natrum* of *Nitrum* der ouden. Hy gaf ons insgelyks een weinig maagden zwavel, welke in overvloed op de oppervlakte der aarde word gevonden.

Den 29, zagen wy *Bona Vista*, een van de Kaap *Verdische* Eilanden. Tusschen *Tenerif* en *Bona Vista*, zagen wy een groot getal vliegende visschen, die uit de vengsters van de kajuit gezien, ons verwonderlyk schoon toeschecnen. Op zyde hadden zy de kleur en het schitterende van gebruineert zilver; maar zy verlooren veel van hare schoonheid als wy ze van 't dek zagen, om dat hare rug van eene donkere kleur is. Wy vingen insgelyks een haai, welke wy voor den *Squalus Carcharias* van *Linnæus* herkende.

Den 7 October liet zich de Heer *Banks* in de boot buiten boord zetten en vong een visch, welke van de *Portugeesen* het *Portugeesch Oorlogschip* geheten word, (dit is de *Holothuria Physalis* van *Linnæus*) en eene soort van *Molusca*. Dit diertje heeft de gedaante van eene kleene blaas zeer gelyk aan die der visschen, en uit welks binnenste een zeker getal roode en blaauwe draaden voortkwamen, waar van 'er sommige tot drie en vier voeten lang waren, en die als een netel staken, maar veel sterker. Aan het boveneinde van de blaas is een vlies van welk het dier zich bediend tot een zeil, het zelve naar zyn believen keerende om wind te vatten. Dit vlies is zeer aartig met verschillende kleuren geädert: in een woord, dit dier is in allen opzichte een zeer merkwaardig voorwerp.

Wy vingen al mede verscheide dier Schulpvisschen, welke men op 't water vind dryven, byzonderlyk de *Helix Janthina* en de *Violacea*, ten naastenby van groote als een slak; zy worden door een tros blaasjes, die met lucht gevult zyn, op het water opgehouden. 't Is waarschynelyk dat dit dier nooit naar grond gaat en niet gewillig het strand nadert; want deszelfs schulp is ten uiterste bros en zoo dun als die van de zoet waterslakken. Iedere schulp houd een koffy lepel van zeker vogt in, welk door het dier, zoo rasch het zich voelt aanraken, uitgeworpen word en de schoonste purperroode kleur heeft die men zien kan. Den 10 schoot de Heer *Banks* een *zwart voetige*

meeuw,

meeuw, die noch door *Linnæus* beſchreven noch door denzelven in eenige klaſſe geplaatſt is. Hy gaf hem den naam van *Larus Crepidatus*. Opmerkenswaardig is het, dat de drek van dezen vogel de kleur van een zeer levendig rood heeft, zeer naby komende het vocht, welk men uit den *Helix* trekt van welwy zoo even geſproken hebben; miſſchien dat deze ſchulpviſch den vogel ten voedſel ſtrekt.

Den 25 paſſeerden wy de Linie met de gewone plechtigheden. Den 28 op de breedte van *Ferdinand Noronha*, en op 32°. 5′. Weſterlengte zynde, zagen wy naar dit Eiland en de banken uit, welke volgens de kaarten tuſſchen het zelve en de volle zee geplaatſt zyn, maar wy konnen 'er niets van te zien krygen.

Den 29, des avonds, zagen wy het Licht-verſchynſel van de zee, van welk de zeelieden zoo dikwyls geſproken hebben, en waar aan zoo veele verſchillende oorzaken worden gegeven. Wy giſten dat dit verſchynſel door eenig glimpend of lichtgevend dier wierd voortgebragt. In dit gevoelen werden wy beveſtigt, toen wy, na 't uitwerpen van een net, een ſoort van *Meduſa* ophaalden, welke wy vonden de kleur te hebben van een Metaal ſterk door 't vuur gegloedt, een wit licht van zich gevende: wy vingen in het zelfde net zeer kleene krabbens van drie verſchillende ſoorten, welke alle even als de glimworm licht van zich gaven, alhoewel ze ten minſten negen tiendens kleener waren. Toen de Heer *Banks* dit dier naauwkeurig had onderzogt, vond hy, dat het zelve volſtrekt aan de natuurkenners onbekent was.

Dewyl wy aan verſcheide levensmiddelen begonnen gebrek te krygen, beſloot ik *Rio-Janeiro*, liever dan eenige andere haven van *Braſilie* of van de *Falklands* Eilanden, inteloopen: bewuſt dat wy 'er al het noodige zouden vinden, en niet twyfelende of wy zouden 'er wel ontvangen worden.

Den 8 November zagen wy, by het aanbreken van den dag, de kuſt van *Braſilie* en ten tien uren maakten wy een bylegger. Wy ſpraken met een Viſſcher, die ons zeide dat het land, welk wy zagen, ten zuiden van *Santo Spirito* was. De Heeren *Banks* en *Solander* gingen by den Viſſcher aan boord, die agt maats, waar onder negen zwarten, by zich had en alle met de lyn viſchten.

Hun-

Hunne vangſt beſtond in *Dolphynen*, groote Makereelen van tweederlei ſoort, Zee-braaſſems en eenige andere viſſchen, op de Amerikaanſche Eilanden der Engelſchen *Welſchmen* geheten. De Heer *Banks* kogt den grootſten hoop, maar 't volk weigerde Spaanſch zilver en eiſchte Engelſche ſchellingen, die hy hen gaf; dit volk dat, zeer ver van de kuſt af, viſcht naar groote viſſchen, welke zy inzouten, had geen andere proviand by zich dan een vat met water en een zak met meel van *Caſſave*, het welk zy *Farinha de Pao* of hout-meel noemden.

Den 13 zeilden wy naar de haven van *Rio de Janeiro.* Ik zond den Heer *Hicks*, myn eerſte Luitenant met de *Pinas* naar de Stad om den Gouverneur te verwittigen, dat ik om ververſſingen was binnen geloopen, en om ons een loots te bezorgen. De Luitenant werd door den Gouverneur vaſtgehouden tot dat ik aan land kwam. Toen wy het anker hadden laten vallen, kwam 'er een boot met Soldaten rondom het Schip roeijen. Kort daar aan zagen wy eene andere boot vol Officieren, die ons vroegen van waar wy kwamen, waar onze lading in beſtond, hoe veel man en ſtukken geſchut wy aan boord hadden en waar heen onze reis lag. Wy beantwoordden alle deze vragen; waarop zy wegens hun gedrag verſchoning verzogten, hebbende volgens gebruik te werk gegaan.

Ik ging, den 14, aan land en kreeg verlof om my van proviand te voorzien, op voorwaarde dat ik een Inboorling tot Factoor zou gebruiken, waar tegen ik my in den beginne verzette en waarmede ik eindelyk te vreeden moeſt zyn: ik kon geen verlof krygen voor den Heer *Banks* om landwaards in te gaan tot het verſamelen van planten; en begrypende dat de Onderkoning zich verbeeldde dat wy hier gekomen waren om handel te dryven, tragtte ik hem van zyne dwaling te overtuigen, door hem te doen verſtaan dat wy naar het Zuiden uitgezonden waren om het *Tranſit* van *Venus* over de ſchyf der Zonne waartenemen, daar hy niets van ſcheen te weten. Men ſtelde een Officier aan om my te verzellen, en trachtte zulks voor eene beleefdheid by my te doen doorgaan, waar van ik my nogthans geerne had ontſlagen gezien.

De Heeren *Banks* en *Solander* zagen zich verbazend te loor ge-

geſtelt, toen zy vernamen dat het hun niet geöorloft ware aan land te blyven; en hun verdriet vermeerderde toen zy aangezegt werden niet van boord te komen, ook duldde men niet dat 'er iemant anders dan ik en de matroozen, die ik noodig had, aan den wal kwame. De beide Heeren poogden echter aan land te gaan, maar werden zulks door de wachtboot belet; verſcheide nogthans van het Scheepsvolk lieten zich te middernacht langs een touw in de boot af, en roeiden naar de een of andere weinig bezogtte plaats, gaande dan verder landwaards in. Toen ik den Gouverneur over zyne bepalingen onderhielt, gaf hy my geen antwoord, dan dat hy zich volgens zyn's Meeſter's beveelen gedroeg. Ik beſloot derhalven niet meer aan den wal te komen, liever dan een gevangene te zyn in myn eige boot. Wy zonden den Onderkoning twee geſchriften, het een door my, het ander door den Heer *Banks* geſchreeven, maar dezelven bragten geen voldoende antwoord voort. Om my zelven by de Admiraliteit te rechtveerdigen, wegens myne onderwerping aan de bevelen van den Onderkoning, meende ik hem te moeten dwingen zyn verbod door geweld te onderſteunen. Ten dien einde, toen ik den 20 des avonds ons laatſte wederantwoord afzond, gaf ik myn Luitenant den Heer *Hicks* bevel niet te dulden dat 'er een Schildwacht in myne ſloep geſtelt werde. Toen de Officier van de Wachtſchuit bemerkte dat de Heer *Hicks* myne bevelen gehoorſaamde, gebruikte hy geen geweld, maar hy volgde hem tot aan de landing plaats om 'er den Onderkoning kennis van te geven. Waarop zyne Excellentie weigerde de brieven aantenemen, en aan den Heer *Hicks* bevel gaf naar boord wedertekeeren. Toen de Luitenant by de Sloep te rug kwam, zag hy, dat men gedurende zyne afwezigheid een wacht in dezelve geplaatſt had, hy weigerde een been in de Sloep te zetten alvorens de wacht daaruit zou getrokken zyn; hierop voerde de Officier met geweld des Onderkonings bevelen uit, hy liet al ons bootsvolk vatten en door Soldaten naar de gevangkenis brengen; vervolgens zond hy ons met een zyner eige vaartuigen den Heer *Hicks* onder eene geleide te rug. De Heer *Hicks* my van alle deze verrichtingen bericht gegeven hebbende,

 ſchreef

ſchreef ik aan den Onderkoning, vragende myne boot en manſchap te rug, ook ſloot ik in myn Brief de memorie, welke hy van de Luitenant niet had willen aannemen, en om alle moeilykheid wegens den Schildwacht te vermyden liet ik myn Brief door een onder-Officier beſtellen, dien men zeide, dat 'er op denzelven, den volgenden dag, zou geantwoord worden.

Omtrent agt uren des avonds raakte onze groote boot, benevens een kleen ſloepje, den Heer *Banks* toebehoorende, los. Dit werd veroorzaakt door eene hevige rukwind uit den Zuiden. Het ongeluk was te grooter om dat onze pinas aan den wal was. Des Schips jol werd 'er op afgezonden, maar kwam niet voor den volgenden morgen te rug, zy bragt echter al het volk dat in de boot geweeſt was mede, volgens hun verhaal vernamen wy dat de groote boot vol water geraakt zynde, zy dezelve voor de dregge gebragt en haar verlaten hadden; dat zy in het te rug komen tuſſchen eene klippige bank gedreven waren, waar door zy genoodzaakt waren geworden het ſloepje te laten ſlippen. Ik zond terſtond een anderen Brief aan den Onderkoning hem kennis gevende van dit voorval, hem tevens verzoekende my met een zyner vaartuigen te onderſteunen tot het wederkrygen van myn eige boot: ook verzogt ik nogmaal de pinas en haar manſchap te rug. Hy ſtond my beide myne verzoeken toe, en nog denzelfden dag kreegen wy by geluk onze groote boot en het ſloepje wederom. In des Onderkonings antwoord ſcheen hy te twyffelen of *de Ondernemer* wel een's Konings Schip ware, en hy beſchuldigde het volk met ſluikery. De bedienden van den Heer *Banks*, zoo 't ſcheen, hadden met liſt 's morgens vroeg aan land weten te komen en waren 'er tot in den avond gebleven; maar by hunne te rug komſt bragten zy niets anders mede dan Planten en Inſecten. Ik antwoordde derhalven dat ik geneigt was nogmaal myne Commiſſie aan zyne Excellentie te vertoonen; en ik verzogt, indien 'er den minſten onwettigen handel gedreven wierde, dat zyne Excellentie den ſchuldigen geliefde vaſt te laten zetten.

De Heer *Banks* wiſt de waakſaamheid des wachters te bedriegen en aan land te komen; hy bragt een dag in de velden

door,

door, daar de voornaamſte voorwerpen zyner nieuwsgierigheid gevonden werden. Het landvolk noodigde hem in hunne woningen, daar hy een ſpeenvarken kogt; maar toen men den volgenden dag naar hem en Doctor *Solander* naſporing deed, beſloten zy niet meer aan land te gaan.

Na dat wy ons van water en proviand voorzien hadden, liet ik, den 8 December, den Onderkoning om een loots verzoeken, om wederom in Zee te ſteeken, dien hy my toeſtond. De winden beletten ons uittezeilen, en wy namen nog eene goede hoeveelheid verſch rundvleeſch, ignamen en groentens voor ons volk aan boord.

Den 2, kwam 'er een Spaanſche Paketboot van *Buenoſaires* aan, die naar Spanje moeſt, de Kaptein bood my aan myne brieven naar *Europa* mede te nemen, en my van deze gelegenheid bedienende, zond ik alle de papieren af, welke tuſſchen my en den Onderkoning gewiſſelt waren.

Niet voor den 7, raakten wy onderzeil, toen wy het Fort voorby waren, werd de loots afgedankt en de wachtſchuit verliet ons. De drie of vier laatſte dagen, die wy te *Rio de Janeiro* doorbragten, was de lucht vol Kapellen.

Lieden van rang houden alhier hunne rytuigen, die door muilezels getrokken worden: de Juffers gebruiken de draagkoets, en laten zich door twee negers torſſchen. De inwooners maken insgelyks gebruik van hangmatten of *Rajas*, daar zy zich in laten dragen, zich achter de gordynen verbergende.

De Apothekers winkels worden hier tot Koffyhuizen gebruikt, alwaar de inwoners ſamen komen om 't een of ander te nuttigen en in 't verkeerbord te ſpeelen. De aanzienlykſte lieden zyn zeer wel gekleed als zy uitgaan, doch maar even gedekt als zy thuis zyn. De winkeliers hebben 'er gemeenlyk het hair kort geſneden, en dragen linne wambesjes met mouwen. Bedelaars worden hier niet gevonden.

't Word algemeen erkent dat de Vrouwen in de Portugeeſche en Spaanſche koloniën van Zuid Amerika minder afkeerig zyn van minne gunſten dan de vrouwen van eenig ander beſchaafd volk. Zoo haaſt de avond gevallen was zagen wy ze

overal uit de vensters liggen, werpende ruikers aan zulke der manspersoonen dien zy geerne met minnekozeryen zouden onderhouden hebben.

De luchtstreek van *Rio de Janeiro* is gezond, zynde vry van verscheide ongemakken welke doorgaands onder de keerkringen gevonden worden. Men heeft 'er zelden onmatige hitte, de zeekoelte begint 'er des morgens om tien uren te waaijen, duurt den ganschen dag, en word gemeenlyk door den landwind vervangen. De jaargetyden worden 'er door droog en regenachtig weêr onderscheiden, maar hebben 'er geen regelmatigen of vasten tydkring.

Het land is bergachtig en met hout bedekt, en weinig bebouwt. De grond om de Stad is los en zandig, maar, wat verder af, van eene zwarte vruchtbare aarde. Men vind 'er alle de vruchten die onder de keerkringen groeijen, als Oranjeappelen, Limoenen, Citroenen, Meloenen, Mango's, Kokosnoten enz. zonder dat men dezelve behoeve aantekweeken.

De Mynen, welke landwaards in liggen, zyn ryk, maar voor niemand te zien, dan die in dezelve werken. Een iegelyk, die op het pad word gevonden, welk 'er heen ligt, word aan den eersten boom opgehangen, indien hy geen voldoenend andwoord kan geven, waarom hy dáár is. De Regeering heeft onlangs ontdekt dat verscheide Juweliers met de slaven van de Mynen eenen verboden handel dreeven; 'er is derhalven een wet gemaakt tegen het bewerken van edel gesteente en verboden eenig werktuig tot dat beroep betreklyk onder zich te houden. Veertig duizend negers worden hier jaarlyks ingevoert om in de Mynen te werken; een arbeid welke voor 't Menschelyke lichaam allerschadelykst is, ook was in 't jaar 1766 de sterfte zoo groot in de Mynen dat men genoodzaakt werd twintig duizend slaven uit de stad *Rio* te leveren om het gebrek te vervullen.

Men heeft hier eene Walvisschery. Hunne brandewyn krygen zy van de *Azores* Eilanden, hunne slaven en Oostindische goederen uit hunne Afrikaansche koloniën, hunnen wyn, van *Madera*, en hunne Europasche goederen van *Portugal*.

De

De Rivier is zeer nuttig voor Schepen, die ververſſingen verlangen; de haven is veilig en welgelegen. De mond daar van is niet te wyd, en de Zee-koelte brengt 'er de Schepen gemaklyk in. Zy word door twee ſterktens verdeedigt, *La Cruz* en *Lozia* geheten, omtrent drie vierde van een myl van malkander afgelegen. De rotsachtigen grond maakt het gevaarlyk ten anker te komen, maar men is veilig als men het midden van de Rivier houdt. Op de kuſt word eene groote verſcheidenheid van viſch gevonden.

Den 7 December, haalden wy uit zee een oneindig getal van Ondeeltjes op, geelachtig van kleur, niet boven een vyftigſte deel van een duim in lengte, men kon niet bepalen of zy tot het dieren dan tot het groeijend-ryk behoorden. De zee was 'er, voor meer dan een myl ver, als van geverft.

Den 8 verlieten wy *Rio de Janeiro* en ontmoeten niets van aanbelang tot den 22, toen wy, op 39°. 37′. Zuiderbreedte en 49°. 16′. Weſterlengte, een groot aantal vogels zagen, van de ſoort der *Storm-vinken*; insgelyks zagen wy rondom ons Schip eene meenigte bruinviſſen, van eene byzondere ſoort, aſch verwig en omtrent vyftien voeten lang. Den 23, zagen wy een Maan-Eclips, en omtrent zeven uren in den morgen vertoonde 'er zich in 't weſten een kleen wit wolkje daar een ſtraal van vuur uit voortkwam, zich naar het Weſten uitſtrekkende; twee minuten daar na hoorden wy twee luide uitbarſtingen, en kort daar aan verdween de wolk.

Den 24, vongen wy een groote dikkoppige ſchildpad, en ſchoten verſcheide vogels, onder anderen een *Albetroſs*, die met zyne vleugels een wydte van negen voeten beſloeg, en meer dan twee voeten lengte van de kop tot aan de ſtaart had. Op den 30 zeilden wy bykans vyftig zeemylen door eene oneindige meenigte land-inſecten die in de lucht vlogen of in 't water lagen; zy hadden veel overeenkomſt met de vliegen in *Engeland*, alhoewel wy dertig zeemylen ver van land af waren. Naar myne giſſing was ik toen op de hoogte van de *Grondelooze Baai* (*Baie Sans Fond*) alwaar men zegt dat het vaſte land van *Amerika* een doortogt heeft; maar het ſcheen de overſtrooming eener rivier te zyn. Op den 31 hadden wy veel donder, blixem

en regen. Wy zagen thans verfcheide Walviffchen en veele vogels van de grootte eener duive.

Op den 4 January 1769, verbeeldden wy ons, op eenen verren afftand, land te zien, en giften verkeerdelyk dat het *Pepy's* Eiland ware, want wy vonden het een mift bank te zyn. Het Scheepsvolk begon nu over de koude te klagen, waar op ieder man voorzien werd met een wyde fcheepsbroek en een wambes van *fear nought*, of (*vrees niets*) gemaakt. Nu en dan zagen wy een groot getal *Penguins*, *Albetroffen*, Zeekalven, Walviffchen en Zeevarkens. Den 11, na dat wy de *Falklands* Eilanden voorby waren, zagen wy, op een afftand van omtrent vier mylen, de kuft van *Terra Delfuego*, op verfcheide plaatfen aan die kuft zagen wy rook opgaan, het welk wy voor een teeken namen daar de Inboorlingen zich van bedienen; want toen wy voorby waren, hield de rook op. Den 14 zeilden wy de ftraat in van *Le Maire*, daar wy door een hevig ty weder uitgedreven werden; echter kregen wy ankergrond aan den ingang van eene kleene kreek, welke ik den naam van baai *St. Vincent* gaf.

Het wier dat hier gevonden word is zeer opmerkenswaardig en reikt boven de oppervlakte in agt of negen vademen water; deszelfs bladen zyn vier voeten lang en eenige der ftengels, alhoewel niet meer dan anderhalven duim dik, hebben meer dan hondert voeten lengte.

De Heeren *Banks* en *Solander* werden hier aan land gezet, alwaar zy vier uren bleven, komende 'savonds om negen uren te rug met meer dan hondert planten en bloemen van allerlei foort aan de kruidkenners in Europa onbekent. Zy vonden het omleggende land van de Baai vlak en den grond met gras begroeit, ook zagen zy 'er overvloed van hout, water, gevogelt en de fchors van *Winter*. De boomen waren 'er meeft van de foort der Berken, maar kleen, men vind hier insgelyks roode en witte veen-befiën.

De boot aan boord genomen hebbende, gingen wy in de ftraat weder onder zeil. Den 15, 's morgens om drie uren, liet ik het anker vallen in twaalf en een half vademen waters, in een grond van rots koraal, een halve myl van de kuft af, voor een

klee-

kleene kreek, welke wy voor de haven *Mauritius* namen. Twee Inboorlingen kwamen daar op terſtond naar 't ſtrand, wagtende dat wy aan land zouden komen, maar wy vonden ons hier zoo weinig beſchut, dat ik liever verkoos weder zeil te maken en het anker te ligten, toen de Indiänen dit zagen keerden zy naar de boſſchen te rug.

Om twee uren in den namiddag lieten wy het anker vallen in de Baai van *Good ſucceſs*, alhier ging ik met de Heeren *Banks* en *Solander* aan land om een waterplaats te zoeken, en met de Inboorlingen te ſpreeken. Omtrent dertig of veertig Inboorlingen, die ons hadden zien landen, verſcheenen aan het ſtrand en ziende dat wy tien of twaalf ſterk waren, gingen zy weg. De Heeren *Banks* en *Solander* trokken toen met hun beiden voorwaards, waarop twee der *Amerikanen* wederkeerden, en na eenige ſchreeden naar onzen kant gedaan te hebben, zich nederzetten. Zoo haaſt de Heeren *Banks* en *Solander* tot hen genadert waren reezen zy op, en ieder hunner wierp een kleen ſtokje dat zy in de hand hadden tuſſchen zich en de vreemdelingen, als een teeken van vreede; als toen keerden zy naar hunne makkers te rug, die wat verder af waren, ons wenkende voorwaards te komen, gelyk wy deeden. Onze Heeren werden vriendelyk ontvangen en deelden verſcheide glaze kralen en linten onder hen uit, daar zy veel behagen in ſchepten. Het onderling vertrouwen dus geveſtigt zynde, voegde zich het overige onzer bende daar by, zoo dat 'er eene algemeene verkeering plaats had. Drie dezer Indiänen verzelden de Heeren *Banks* en *Solander* aan boord. Toen zy in 't Schip waren, deed een hunner, dien wy voor een Prieſter aanzagen, dezelfde Ceremonien, welke de Heer *Bongainville* heeft beſchreeven. Naarmaate hy het Schip doorſnuffelde, of dat 'er iets onder zyn oog viel van 't gene hy nog niet gezien had, ſchreeuwde hy voor eenige Minuten uit al zyn magt, zonder zyn ſtem naar ons of naar zyne makkers te rigten.

Zy aten een weinig vleeſch en brood, maar, zoo 't ons toeſcheen, met niet veel vermaak, alhoewel zy alles mede namen wat wy hen gaven en door hen niet genuttigt werd. Zy wilden geen drop wyn of brandewyn doorzwelgen; zy bragten het

het glas aan hunne monden, maar, na van den drank geproeft te hebben, gaven zy het glas te rug, zich ten uiterfte afkeerig houdende, en zeggende dat zy hunne monden brandden. Een hunner deed verfcheide lange en luidruchtige gefprekken, waar van wy geen woord begrypen konden. Een ander ftal het dekkleed van eene Globe, en ftak het weg; na verloop van twee uren keerden zy met den Heer *Banks* naar den wal te rug; hunne makkers fcheenen in 't geheel niet nieuwsgierig naar 't gene hunne vrienden gezien of ontmoet hadden, die aan hunnen kant, niet driftig fcheenen om iets van 't gene hen wedervaren was te verhalen. Hunne lengte is niet boven de vyf voeten en tien duimen, maar hunne lighamen zyn breed en fterk, fchoon kleen van ledematen. Hunne aangezichten waren plat en breed, zy waren laag van voorhoofd, hoog van kaken, hunne neuzen helden naar het platte, met wyde neusgaten, kleene zwarte oogen, wyde monden, kleene tanden, en zwart, fluik hair dat met bruine of roode verf gefmeert fcheen. Hunne kleeding beftond uit de vellen van *Guanacoos* en Zeekalven, om hunne fchouders geflagen; de mans droegen op hunne hoofden een bundel draden, uit de wol van *Guanacoos* gefponnen, deeze hingen over hunne voorhoofden en waren van achteren met de pees van een dier opgebonden. De lighamen van beide de Sexen waren rood, wit en bruin gefchildert; ook hadden zy drie of vier loodlynige ftreepen langs hunne kaken en neuzen geprikt. De Vrouwen dragen een dun koord om hunne enkels, en een ftuk vel om hunne middels, zy torsfchen hunne kinders op den rug, en doen gemeenlyk het huis werk.

Op den 16, gingen de Heeren *Banks* en *Solander* des morgens uit, om zoo ver zy konden landwaards integaan, en 's avonds wedertekeeren. Zy traden een bofch in en klommen door eene ongebaande wildernis een berg op. Toen zy aan een plaats gekomen waren, welke zy voor eene vlakte hadden aangezien, bevonden zy, tot hunne te loorftelling, dat het een Moeras was met berk overdekt, en het kreupel hout zoo door elkander geftrengelt dat het niet uit den weg kon gebogen worden; zy waren derhalven genoodzaakt 'er

over heen te ſtappen, maar op elken ſtap gingen zy tot den enkel toe in den grond. Intuſſchen begon het weér te veranderen en koud en onaangenaam te worden. Zy bleven niet te min hunne reis voortzetten, hopende beter weg te zullen aantreffen, toen hen onverwagt een toeval bejegende hetwelk hen niet weinig verzette; de Heer *Buchan* een der teekenaren van den Heer *Banks* kreeg een flaauwte. Men was genoodzaakt een vuur te maken en de meeſt vermoeide agter te laten om op den zieken te paſſen; terwyl de Heeren *Banks*, *Solander*, *Green* en *Monkhouſe* voorttrokken, en eene groote verſcheidenheid van Planten vonden, welke eene rykelyke belooning ſtrekten voor hunne uitgeſtane vermoeidheid.

Toen zy, in 't midden van een ſneeuw bui, naar hun gezelſchap weder keerden, vonden zy den Heer *Buchan* zeer veel bekomen. De Heeren *Monkhouſe* en *Green* waren reeds voor uit, naar den Heer *Buchan* te rug gezonden, ten einde hem en degenen die by hem gebleven waren, naar een heuvel te geleiden, welke men meende in een beter oord gelegen te zyn, om naar het boſch te rug te keeren, en deze heuvel werd om die reden tot de verſamelplaats beſtemt; alhier kwam het geheele gezelſchap des avonds om agt uren by een, van waar zy hunne reis naar de digtsbygelegene Valei vervorderden. Doctor *Solander*, die meermalen over 't gebergte in koude luchtſtreeken had gereiſt, en zeer wel wiſt dat eene geſtrenge koude als 'er vermoeidheid mede verzelt gaat, eene verdooving en ſlaperigheid verwekt, vermaande zyne vrienden op 't ernſtigſt zich in beweging te houden, zeggende: *Hy wie neder gaat zitten, zal ſlapen, en hy wie ſlaapt zal niet weder ontwaken.* Ondertuſſchen was Dr. *Solander* zelve de eerſte, die de onweerſtaanbare neiging tot ruſt, waar tegen hy anderen gewaarſchuwt had, gevoelde, en verzogt te mogen nederliggen. In weerwil van de ernſtigſte ſmeekingen zyner vrienden, ging hy in den ſneeuw nederliggen, en met groote moeite werd hy wakker gehouden. Een der zwarte bedienden begon ook te bezwyken, en ſtond op 't punt om het voorbeeld des Doctors te volgen. De Heer *Banks* en vier anderen bleven by

den Doctor en den zwart, die zy met veel moeite weder aan 't gaan kreegen, maar wel haast verklaarden zy beiden niet verder voort te kunnen. *Richmond*, een zwart, aan wien men zeide dat, indien hy bleef rusten, de koude hem zou bevangen, en hy dood vriezen, antwoordde, *zoo zeer afgemat te zyn dat hy niets anders verkoos dan te sterven.* Doctor *Solander*, verklaarde, *wel te willen voortgaan, maar dat hy eerst wat moest slapen.* Zy zetteden zich vervolgens neder en geraakten vast in slaap. De vooruitgezondene hadden omtrent een vierde van een myl van daar een vuur ontsteken en de Heer *Banks* maakten den Doctor wakker, toen deze na een oogenblik slapens, bykans 't gebruik zyner leden had verlooren. Zy gingen samen met bystand van anderen voort. De zwart bleef zonder beweging liggen en men was verplicht hem achter te laten, en der zorge aantebevelen van een anderen zwart en van een matroos, op wien de koude de minste vat scheen gehad te hebben. Deze stonden afgelost te worden, zoo haast twee anderen zich genoeg zouden gewarmt hebben om hen te vervangen. De Doctor werd met veel moeite by het vuur gebragt. Zy, die uitgezonden werden om *Richmond* en de twee anderen te halen, kwamen te rug zonder hen te hebben konnen vinden. De verbaasdheid en onsteltenis was te grooter, dewyl de eenigste overgeblevene vles rum, zoo als men meende, in bewaaring was van een der drie vermisten. De sneeuwbui bleef zonder tusschenpoozen bykans twee uren aanhouden, zoo dat alle hoope om hen ooit wedertezien werd opgegeven; maar om twaalf uren hoorde men van verre eenig geschreeuw, waar op de Heer *Banks* en vier anderen, op het gerucht aangaande, den matroos vonden, nog even magtig genoeg om zich op te houden; zy gingen vervolgens de andere zoeken, en troffen *Richmond* aan, die nog staande was maar geen voet voor den anderen kon verzetten; de andere zwart lag op den grond uitgestrekt zonder eenig gevoel. Het was onmooglyk hen naar 't vuur te brengen, of op die plaats zelf vuur te maken wegens de zware sneeuw welke 'er viel, zoo dat zy gedwongen waren de twee zwarten aan derzelver noodlot over te laten,

laten, na hen echter een bed van boombladeren gemaakt, en hen diep onder dezelven bedekt te hebben.

Een ieder was in de weer geweeſt om de negers naar 't vuur te brengen, en alle hadden zy zich, bykans een half uur, aan de geſtrengheid en guurheid van het weêr bloot geſtelt, het welk oorzaak was, dat eenige andere van de bende even ongeſtelt werden als die genen, die zy hadden gepoogt te redden. Een der bedienden van den Heer *Banks* begon zyn gevoel te verliezen, en men dagt dat hy zou ſterven alvorens het vuur te bereiken. Zy kwamen, nogthans, by 't vuur, maar bragten den nacht zeer onaangenaam door. Van de twaalf, die gezond en friſch waren uitgegaan, hield men 'er alreeds twee dood te zyn: en men was niet zeker of een derde wel zou konnen te rug keeren; ook ſcheen de Heer *Buchan* zyne flaauwtens te zullen wederkrygen. Zy waren een groote dagreize van het Schip af, door ongebaande boſſchen en hadden geen voorraad genoeg voor een enkel maal.

Den 17, 's morgens, by het aankomen van den dag, zagen zy niets anders in 't ronde dan ſneeuw, alles was met ſneeuw bedekt zoo wel de boomen als den grond, en 't bleef by aanhoudenheid zoo geweldig waaijen, dat zy vreesden van honger en koude te zullen vergaan. Om zes uren in den morgen begon 'er zich echter een ſchemering van hoop voor hen optedoen, de Zon brak door de wolken, en het weêr helderde langſaam op. Men zond eenige boden af, om naar de arme negers te vernemen, die dood gevonden werden. Om agt uren was de lucht opgeklaart, en men verwagtte dat het zou gaan dooijen. Maar de honger was thans zoo groot, dat men eeniglyk bedagt was om wat te eten te krygen, zy verdeelden hun geringe overſchot in gelyke deelen, en gingen vervolgens op reis.

Omtrent drie uren voortgegaan zynde, vonden zy zich op 't onverwagtſt aan den oever, en veel nader aan het Schip dan zy hadden durven hoopen. Het ſcheen dat zy, in ſtede van den berg lynrecht op te gaan, dien bykans rondom gewandelt hadden. Aan boord gekomen, werden zy met vreugde ontvangen, dewyl alle, die in 't Schip waren gebleven, zich over hen zeer ongeruſt hadden gemaakt.

Den 18 en 19, belette ons de hooge Zee eenig hout of water aan boord te brengen; maar den 20 gingen de Heeren *Banks* en *Solander* weder aan land, en verſamelden verſcheide Schulpen en Planten, welke zy te voren nooit gezien hadden. Na dat zy aan boord het middagmaal hadden gehouden, gingen zy aan den wal om, Landwaards in, een Amerikaan's Dorp te bezoeken; op hunne aannadering traden twee van de Indiänen voorwaards ter hunner ontmoeting, en hieven een luid geſchreeuw aan. Vervolgens geleidden zy de Heeren naar het Dorp, dat op een heuvel was gelegen en uit omtrent twaalf hutten beſtont, zonder kunſt uit eenige palen opgeſlagen, die kegelswyze geplaatſt, en gedeeltelyk met gras, bladeren en takken overdekt waren, de ingang was een kleene opening, welke tevens voor Schoorſteen diende. Hunne Bedden en Stoelen waren enkel gras, en al het huisraad dat zy bezaten beſtond in een benne, een zak die zy op den rug dragen, en een blaas daar zy water in houden, en daar zy alle uit drinken. De bewooners van dit Dorp maakten een kleene ſtam uit van omtrent vyftig perſonen, mans, vrouwen en kinderen. Hunne boogen en pylen waren van gepolyſt hout gemaakt, geſcherpt met glas of keiſteen, en men kon 'er duidelyk hun vernuft uit merken. Zy hadden laken, zeildoek, ringen en knoopen &c. waaruit wy opmaakten, dat zy zomtyds Noordwaards trekken, want hier was in veele Jaren geen Schip geweeſt. Zy ſcheenen het gebruik van vuurwapenen zeer wel te kennen; wy konden echter niet bemerken dat zy een boot of kano bezaten. Van regeeringsvorm en ondergeſchiktheid ſcheenen zy geheel onkundig; zy kwamen ons voor als uitvaagſels van de Menſchelyke natuur, die hun leven doorbrengen met wilderniſſen en ruwe plekken gronds door en overtetrekken, met een dekſel dat naauwlyks genoegſaam is te verhoeden, dat zy van koude vergaan: hun eenigſte voedſel beſtond in Schulpviſch, en zy bezaten niets waarmede hunne ſpys te bereiden.

Buiten Zeeleeuwen, Zeekalven en Honden, zagen wy hier geen vier-voetig gedierte. Wy vonden wel het ſpoor van een groot beeſt, maar konden niet bepalen tot wat ſoort het behoorde. Behalven Valken en Gieren, zagen wy hier geen vogels

gels grooter dan een Engelſche ſpreeuw. Maar wy vonden 'er overvloed van Eend- en andere Watervogels, als mede van ſchulpviſch, moſſels, ſchotels enz.

Onder de Inſecten, die 'er niet talryk zyn, vonden wy noch muggen, noch 't Amerikaanſche vliegje, noch eenig ander ſchadelyk of vervelend dier. Behalven de berk- en *Winters* kaneelboom, vind men 'er de beuk, die tot timmerhout bekwaam is. Het lepelblad, en wilde ſellery, die hier groejen, bezitten hoedanigheden, welke tegen het ſcheurbuik werken; het eerſte word in vogtige plaatſen gevonden en byzonderlyk in de Baai van *Good Succes*, en heeft overeenkomſt met de Engelſche *Koekoeks-bloem*. De wilde ſellery is als de onze, maar de bladen zyn van een donkerer groen. Op Saturdag den 22, al ons hout en water aan boord gebragt hebbende, ligtten wy het anker, zeilden de baai uit en ſtuurden door de ſtraat.

Terra del Fuego is beſchreven als een land altoos met ſneeuw bedekt en van hout ontbloot; maar zulks is eene dwaling daar de meeſte in gevallen zyn die deze ſtreek beſchreeven hebben, en miſſchien dat de winter tyd toen zy langs dat land voeren en wanneer waarſchynelyk alles ondergeſneeuwt is, hen hier aanleiding toe heeft gegeven. Op een zeer verren afſtand van 't Eiland zagen wy boomen op het zelve, en toen wy naderby kwamen zagen wy de zyden der heuvelen met groente gedekt. Alhoewel de toppen der heuvelen bar zyn, de valeijen zyn echter vruchtbaar en doorſneden met eene meenigte beekjes, van welke het water rosachtig maar niet onſmaaklyk is.

De ſtraat van *Le Maire* heeft *Terra del Fuego* ten Weſten, het Weſteinde van *Staten Eiland* ten Ooſten, en is omtrent vyf mylen lang en vyf mylen breed. De Baai van *Good Succes* is omtrent in 't midden van de ſtraat gelegen, aan den kant van *Terra del Fuego*, men ziet dezelve als men van 't Noorden de ſtraat inkomt; en de zuider uithoek daar van is aan een landmerk te kennen. Men vind 'er een goeden ankergrond, hout en water. *Staten land* ſcheen ons zoo verſchrikkelyk en woeſt niet toe als het zelve in 't verhaal van Lord *Anſon's* reize word afgeſchildert; want het land was noch van hout noch van groen-

te ontbloot, noch met ſneeuw bedekt, en heeft aan de noordzyde baaijen en havens.

Den 26 January vertrokken wy van Kaap *Horn*, wy zyn niet verder Zuidwaards geſtevent dan op 60°. 10′. breedte, zynde onze Weſterlengte toen ter tyd 74°. 30′. en de miswyzing van 't Kompas 27°. 9′. Ooſt. Dewyl het zeer ſtil was nam de Heer *Banks* de boot, om ſcheer-waters en Albetroſſen te ſchieten; de laatſte waren een goed eten.

Het voorbyzeilen van kaap *Hoorn* word zeer gevaarlyk geacht, en men ſtelt minder gevaar in 't doorzeilen van de ſtraat *Magellaan;* wy hebben nogthans dezelve omgezeilt met weinig of geen perykel; de lucht en de wind gematigt zynde, hadden wy een volmaakt gezicht van de kuſt.

Op den eerſten Maart bevonden wy ons op 38°. 44′. Zuiderbreedte en op 110°. 13′. Weſterlengte. By aanhoudenheid waren wy van een groot aantal vogelen omringt van welken de Heer *Banks* op eenen dag zeſtig ſtuks ſchoot; maar 't gene aanmerkelyker is, hy ving twee houtvliegen van een verſchillende ſoort en welke tot hier toe niet bekent was; hy vond insgelyks een Zeekat, die door de vogels gedood was; deze viſch verſchilde met de viſſchen van dien naam in de Zeeën van *Europa*, hebbende een dubbele ry van ſcherpe klaauwen, gelyk die van een kat: het nat dat wy van dezelve kookte was zeer goed.

Op den 25 ſprong een Soldaat van de Marines, een jong kaarel, van omtrent twintig jaar, over boord en verdronk; hy was door zyn Bevelhebber wat ſcherp berispt over eenig wangedrag.

In den voormiddag van den 4 April werd 'er, in 't zuiden, land ontdekt op den afſtand van drie of vier Zeemylen. Ik ſtevende 'er terſtond op aan, en vond het een Eiland te zyn van een langwerpig rond met een meir in 't midden dat een groot gedeelte van het zelve beſloeg; de oever rondom het meir was laag en ſmal, vooral naar den zuidkant, daar het ſtrand een rif van rotſen was. Het vaſte land ſcheen uit een meenigte Eilanden te beſtaan, die met hout bedekt waren. Aan den uiterſten weſt hoek van 't Eiland is een boom of een hoop van boo-

men

men welke men voor een toorn zou nemen. Wy naderden de noordzyde tot op een myl afſtands van de kuſt, maar konden met een touw van hondert dertig vademen geen grond peilen, of eenigen ankergrond vinden. Het Eiland was met verſcheide ſoorten van boomen bedekt, maar wy konden niet bepalen met wat ſoort, de Palm- en Kokosboom uitgezondert. 'Er verſchenen veele Inboorlingen aan 't ſtrand, die lang van geſtalte en groot van hoofden waren, van welke de bindſels denkelyk, de dikte vermeerderden; zy hadden zwart haair en waren van een kopervervige kleur; ſommige hunner hadden pieken en ſtokken in hunne handen twee maal zoo lang als zy zelve. Zy waren in 't eerſte naakt; maar toen het Schip het Eiland voorby was, trokken zy af en dekten zich met iets ſchitterends. Hunne woningen waren onder het lommer van een hoop Palmboomen, welke van verre zoo veele heuvelen ſcheenen; kort om, het land kwam ons voor als een aardſch paradys. Dit Eiland ligt op 38°. Zuider breedte en op 139°. 28′. Weſter lengte, wy gaven het den naam van *Lagoon Iſland*, dat is *Meir Eiland.*

Wy zagen in den achtermiddag wederom land naar 't Noordweſten en bereikten het by zonnen ondergang, toen wy bevonden dat het een kleen, laag Eiland was met hout bedekt, een myl in deszelfs omtrek. Wy beſpeurde 'er geene inwoners op, noch eenige Kokosboomen, alhoewel wy tot op een halve myl afſtands van het zelve genadert waren. Dit Eiland, welk omtrent zeven Zeemylen van het *Lagoon* Eiland in de ſtreek van N. 62. W. gelegen is, werd Kaap *Thrumb* geheten.

Wy bleven onzen tocht vervolgen met eenen goeden pasſaat wind en aangenaam weêr, toen wy op den 5, in den namiddag, naar 't Weſten, land ontdekten. Het ſcheen een laag Eiland te zyn omtrent tien of twaalf Zeemylen in omvang; in de gedaante van een boog, waar van de pees en den omtrek land en het binnenſte gedeelte water was. Het ſtrand was plat, zonder kruid, maar wel met Zee-wier bedekt. Het had eene lengte van omtrent drie of vier Zeemylen en omtrent twee hondert roeden op zyn grootſte breedte. Twee boſchjes Kokosboomen maakten de punten of uiterſte eindens van den boog uit, en de boog zelf was bedekt met boomen van verſchillende

de hoogte en van onderfcheide groen. Wy bleven tot Zonne ondergang den oever langs zeilen, toen wy rekenden omtrent half wegen tusfchen de twee bosjes boomen te zyn; hier peilden wy en vonden geen grond met honderd dertig vademen touw. Dit Eiland fcheen bewoond, en werd *Bow Island*, dat is *Boog Eiland* geheten.

Den volgenden dag, den 6, op den middag, zagen wy andermaal land naar 't Weften. Het fcheen in twee Eilanden gedeelt of liever, 't waren verfcheide Eilanden, zich, ongevaar, negen Zeemylen ver uitftrekkende. De twee grootften waren door een ftraat, van omtrent een halve myl wyd, van een gefcheiden. Zy waren tien mylen lang, maar zeer fmal, zynde niet boven een vierde van een myl breed; zy bragten allerlei foort van boomen voort, voor al den Kokosboom. Eenige Inboorlingen ftaken met hunne Kanoos van de Kuft af, en fommige fcheenen een oogmerk te hebben by ons aan boord te komen; maar alle bleeven zy aan het rif liggen. Toen ik omtrent een Zeemyl van de Kuft af was, zag ik verfcheide Inboorlingen ons in een Kano, die zeil voerde, volgen: maar ik achtte het niet der pyne waardig om hen intewagten. De Inboorlingen, voor zoo ver wy, toen wy digtft aan de Kuft waren, ontdekken konden, waren omtrent van onze kloekte, wel gemaakt, bruin van kleur en naakt; zy droegen twee wapens in hunne handen; het eene was een lange dunne ftok met een punt van een lans aan het einde; het andere fcheen de gedaante van een roeifpaan te hebben; eenige hunner Kanoos konden niet meer dan drie Menfchen voeren, andere zes of zeven; fommige hadden een zeil, het welk voor 'tent tevens diende. Of de teekenen, die zy maakten, ingericht waren om ons uit te noodigen aan land te komen, of om te kennen te geven dat wy ons van het land zouden te verwyderen hebben, is niet gemaklyk voor ons te bepalen. Ik dagt het noch voorzichtig noch barmhertig om 'er my van te laten overtuigen. Wy lagen onze nieuwsgierigheid aan een' zyde, verwagtende wel haaft het Eiland te ontdekken, waar heen wy beftemt waren om onze Sterrekundige waarnemingen te verrigten, en welks Inboorlingen zich niet verzetten zouden tegen het

Landen der Heeren, hebbende reeds tot hunne schade beproeft hoe vrugteloos en ydel hunne tegenſtand is.

Op den 7 ontdekten wy een ander Eiland, het welk wy, op omtrent vyf mylen, in zyn omtrek, begrootten. Het was zeer laag, met eenig water in de midden, ſcheen overvloed te hebben van houtgewas en met groentens als bedekt te zyn. Wy zagen 'er geene Inwooners op. Wy noemden het *Bird Island*, dat is, *Vogel* Eiland, om de meenigte vogels, welke wy rondom hetzelve zagen vliegen.

Op den 8, zagen wy, in den namiddag, omtrent twee uren, Land in 't Noorden, en by Zonnen ondergang vonden wy 'er ons tegen over, en op omtrent twee mylen afſtands van de Kuſt. Het ſcheen een keeten van lage Eilanden te zyn, die, met hout bewaſſen en door klippen aan een gevoegt, een enkel Eiland ſcheenen te vormen van een langwerpig ronde gedaante, welk gedaante meeſt uit koraal en zand beſtont. Wy gaven het den naam van *Chain Island*, dat is, *Keeten* Eiland, en zagen op verſcheide plaatſen van 'tzelve rook opgaan, zoo dat 'er, waarſchynlyk, menſchen woonden.

Den 10, na des nachts een grooten ſtorm uitgeſtaan te hebben, zagen wy het Eiland *Osnabrug*, door de bewoners van het zelve *Maite* geheten. Het is hoog en rond van gedaante, omtrent vier mylen in omtrek, in ſommige plaatſen is het bar en rotsachtig, op andere plaatſen is het met houtgewas bedekt.

Terwyl wy gedurig bleven uitkyken naar het Eiland waar heen onze reis lag, zagen wy eindelyk Land voor ons uit. Den volgende morgen vertoonde het zich hoog en bergachtig, en wy bevonden het *Koning George* III. Eiland te zyn, gelyk het door Kaptein *Wallis* was gedoopt geworden, en *Otaheiti*, volgens den naam, dien 'er de Inboorlingen aan geeven. Gebrek aan wind beletten ons het zelve voor den 12 des morgens, te naderen, toen een kleene koelte ons derwaards dreef; wy zagen reeds verſcheide praauwen van den wal ſteken, waar van 'er echter weinige ons durfden naderen, en niet een eenige by ons aan boord komen. Zy hadden alle jonge platanen en takken van boomen by zich, welke zy als teekens van vreede

en vriendſchap met zich bragten en langs de zyde van 't Schip aan ons toereikten: zy maakten zeer duidelyke teekenen, die ons te kennen gaven, hoe zy verlangden, deze zinnebeelden van vriendſchap in ons want te zien plaatſen, het gene wy gevolgelyk deeden en hen grootlyks behaagde. Wy kogten van hen Kokernoten, bananen, brood-vrucht, appels en vygen, welke ververſſingen ons, na eenen langen zeetocht, zeer aangenaam waren.

Gedurende den nacht, maakten wy kleen zeil, en des morgens, omtrent zeven uren, kwamen wy in dertien vademen ten anker, in de Baai van *Port-Royal*, welke van de Inboorlingen *Matavaï* word geheten. Wel haaſt zagen wy ons door de Praauwen der bewoneren van 't Eiland omringen, die ons allerlei vrugten en eenige kleene viſſchen kwamen aanbrengen, welke wy ruilden tegen glas-kramery. Zy hadden een varken by zich, maar wilden het voor niet minder dan een byl aan ons afſtaan; wy weigerden het te koopen; want zoo wy dien prys eenmaal beſteed hadden, zouden zy, in 't vervolg, denzelven nimmer hebben willen verminderen, ook hadden wy te veel varkens noodig om die zoo duur te betalen.

Onder de Indiänen van *Otaheiti*, die aan ons Schip kwamen, was een grysaart *Owhaw* geheten, die van den Heer *Gore* en van verſcheide anderen, welke met Kaptein *Byron* aan dit Eiland geweeſt hadden, herkent werd: en dewyl ik vernam dat hy hen van veel nut was geweeſt, deed ik hem met eenige zyner medgezellen by ons aan boord komen, pogende hem alle vermaak aan te doen, om insgelyks van hem begunſtigt te worden.

Dewyl wy eenigen tyd aan dit Eiland dagten te vertoeven, achtte ik het noodig eenige artykels opteſtellen, naar welke onzen handel met de Inboorlingen te regelen, en ik gebood myn volk dezelve ſtipt in acht te nemen.

Ik ging vervolgens met de Heeren *Banks* en *Solander*, met eenig gewapend volk, en met *Owhaw* aan land. Wy werden door honderden der Inboorlingen ontvangen, die zoo beſchroomt waren, dat zy by hunne nadering tot ons, byna ſcheenen te kruipen. Zy booden ons verſcheiden boom-tak-

ken aan als een teeken van vreede, deze werden van ons met genoegen en vriendſchap aangenomen.

Owhaw en eenige zyner Landslieden geleidden ons naar de Baai alwaar de *Dolphyn* gelegen had: aldaar gekomen zynde hielden zy halte, en ontblootten den grond van alle Planten; vervolgens wierpen de voornaamſte hunner de groenen takken, welke zy by zich hadden, ter neder, ons door teekenen beduidende dat wy zulks insgelyks doen zouden. Wy lieten op ſtaande voet blyken hoe zeer wy geneigt waren hen genoegen te geven, en om deze plegtigheid meerder luiſter bytezetten ſchaarde ik de Scheeps-troepen in ſlagorde, die vervolgens in 't optrekken hunne takken op die der Indiänen nederleiden, welk voorbeeld van ons gevolgt werd. Wy vervolgden voorders onzen marſch, en toen wy aan de waterplaats gekomen waren, gaven de Indiänen door teekenen aan ons te kennen, dat wy van dien oord konden gebruik maken. Dit tochtje verdreef de beſchroomdheid der Indiänen, die in 't eerſt, over onze meerder magt, bevreeſt waren geworden, maar nu gemeenſaam met ons begonnen omtegaan. Al gaande wegs deelden wy kralen en andere zulke kramery uit, en wy zagen met genoegen dat zulks hen zeer behaagde. Wy deden een togtje van omtrent vier mylen, midden door boſchjes van Kokos- en broodvrucht boomen, die de heerlykſte en aangenaamſte lommer gaven. De woningen van dit volk, gemeenlyk onder boomen geplaatſt, hebben meeſt alle maar een enkel dak en geen afſcheidingen of muren, en wy zagen hier het gene de Poëtiſche verdichtſelen ons van *Arkadia* verhalen, verwezendlykt. Tot ons leedwezen merkten wy aan, op onzen tocht maar twee varkens en een hoen gezien te hebben. De lieden, die hier met den *Dolphyn* geweeſt hadden, zeiden ons dat wy nog geene Indiänen van den eerſten rang hadden ontmoet. Zy vermoedden dat de opperſten zich hadden verwydert; zy wilden ons naar de plaats brengen, daar zy in hunnen eerſten tocht een gebouw hadden gezien, het welk zy het paleis der Koninginne noemden; maar wy vonden 'er geene overblyfſels meer van. Wy beſloten den volgenden morgen wedertekomen en ons beſt te doen de wykplaats van den Adel opteſporen.

Den 13, al vroeg in den morgen, eer wy van boord gegaan waren, naderden ons eenige Praauwen, van welke de meeften uit het Weften fcheenen te komen. Twee dezer Praauwen waren vol van Indiänen, die door hunne houding en kleeding, van hooger rang fcheenen te zyn. Twee hunner kwamen aan boord, en verkoozen onder ons ieder een vriend; de een, *Matahah* geheten, nam den Heer *Banks* voor den zynen, en de andere vervoegde zich by my; deze plechtigheid gefchiedde in zich van een groot gedeelte hunner kleederen te ontdoen en ons dezelve aantetrekken. Op ons beurt boden wy hen elk een byl en eenige Glas-kramery aan. Kort daar op wezen zy naar 't Z. W. en gaven door teekens te kennen, dat zy ons met zich wilde nemen, naar de plaatfen daar zy woonden, en dewyl ik eene gelegener haven wilde zoeken en het karakter van dat volk wat nader opnemen, gaf ik myne toeftemming.

Ik liet twee booten bemannen, en plaatfte my met de Heeren *Banks* en *Solander*, met onze Officieren en met onze beide Indiaanfche vrienden in een van dezelve. Na dat wy een uur ver gevaren hadden, gaven zy ons een teeken om te landen, doende ons verftaan dat hier de plaats hunnes verblyfs was. Wy ftapten aan land en werden door eenige honderde Indiänen ontmoet, die ons naar een huis geleidden, veel langer dan die, welke my tot nog toe gezien hadden. By 't inkomen zagen wy een man van een middelbaren ouderdom, die, zoo als wy in 't vervolg vernamen, *Tootahah* was geheten; op ftaande voet werden 'er matten voor ons gefpreid en men verzogt ons tegen hem over te gaan zitten. Zoo haaft wy gezeten waren, deed *Tootahah* een haan en eene henne brengen, welke hy den Heer *Banks* en my aanbood; wy namen het gefchenk aan, welk kort daar aan gevolgt werd van een ftof, naar hunne wyze welriekend gemaakt, en waar van zy ons den reuk deden opmerken, die niet onaangenaam was. Het ftuk dat de Heer *Banks* ontving, was omtrent veertien ellen lang en twee en een half breed, in erkentenis gaf hy den Indiäan een zyde das met kant en eene zakneusdoek. *Tootahah* fchikte 'er zich op ftaande voet mede op, met eene gedienftigheid en vergenoegen, welke niet mogelyk

gelyk te befchryven is. Maar 't is tyd om iets van de Vrouwen te melden.

Na deze ontvangen en gegeven gefchenken, verzelden de Vrouwen ons naar verfcheide groote huizen, welke wy met veel vryheid doorliepen. Zy deeden ons allerlei beleefdheid aan, en fcheenen in 't geheel niet verlegen te zyn, zoo dat wy geruft de vermaken konden genieten, welke zy ons aanboden. Buiten het dak, zyn de huizen, als reeds gezegt is, rondom open en zonder binnen vertrekken; maar de Vrouwen, die ons dikwyls naar de matten wezen, welke op den grond uitgefpreid lagen, en 'er dikwyls gingen nederzitten en ons tot zich trokken, gaven ons duidelyk te kennen dat zy min dan wy verlegen waren, gezien te worden.

Eindelyk namen wy van onzen vriend, den opperften, affcheid, en namen onzen weg langs de Kuft. Toen wy omtrent een myl wegs afgelegt hadden, ontmoetten wy een ander Opperhoofd, *Toubouraï Tamaïda* geheten, en die aan 't hoofd was van een groot getal Eilanderen. Wy gingen een vredes verdrag met hem aan, nemende de plechtigheden in acht, welke hier boven befchreeven zyn en in welke wy thans beter bedreeven waren. Na het aannemen van den tak, dien hy ons aanbood, en na hem een andere in de plaats gegeven te hebben, bragten wy de handen op de borft en fpraken het woord *taïo*, het welk, naar onze meening, *Vriend* beteekent. De overfte gaf ons te verftaan dat hy, indien wy trek tot eten hadden, voor ons zou opdiffen. Wy namen dit aan en deeden een hartig middagmaal van Vifch, Brood-vrucht, Kokosnoten en Plataanvruchten, op hunne wyze gereed gemaakt. De Vifch, fchoon zy ons dezelve aanprezen, was echter niet van onzen fmaak, zoo dat wy die weigerden.

Gedurende dit bezoek, deed de Vrouw van onzen Hofpes, *Tomio* geheeten, den Heer *Banks* de eer aan van zich op dezelfde mat by hem te plaatfen. *Tomio* was niet in den eerften bloei der jeugd, ook fcheen zy ons niet toe ooit tot de fchoonen behoort te hebben. De Heer *Banks* liet zich weinig aan haar gelegen leggen, maar toonde meer aandagt te hebben voor een jong meisje, dat hy onder den hoop gewaar werd, en dwong

haar zich aan zyne zyde te plaatſen, hy overlaadde haar met kleene geſchenken alle uit ſchitterende kleenigheden beſtaande, en zogt haar voor al te behagen. De Prinſes, ſchoon verdrietig over den voorrang, welke hy aan hare mededingſter gaf, hield echter niet op den Heer *Banks* alle beleefdheden te toonen; zy gaf hem de melk der Kokosnoten, en alle de lekkere beetjes welke onder haar bereik waren; en dit tooneel zou miſſchien ernſtiger geworden zyn, ware het niet afgebroken door een ernſtiger toeval. De Heeren *Solander* en *Monkhouſe* klaagden, dat zy beſtolen waren: de eerſte was eene kleene verrekyker in een chagrein kokertje kwyt geraakt, en de ander miſte zyn ſnuifdoos. Men beklaagde 'er zich over aan het Opperhoofd, en de Heer *Banks* toonde zich zoo onvergenoegt dat hy met drift de kolf zynes Snaphaans tegen den grond ſtampte. De ganſche vergadering werd met ſchrik bevangen toen zy dezen ernſt zagen; en behalven, het Opperhoofd, drie Vrouwen en twee of drie andere Inboorlingen die, door hunne kleeding, van eenen hooger rang ſcheenen, vlugtten alle de overige met verhaaſting het huis uit. Op het gelaat van den Overſten was ontſteltenis en ſmert te lezen; hy nam den Heer *Banks* by de hand en geleidde hem naar het andere einde van de wooning, alwaar een groot getal ſtoffen lagen; hy bood ze hem ſtuk voor ſtuk aan, en gaf te kennen dat indien daar door de misdaad kon geboet worden, welke omtrent hen bedreven was, hy een gedeelte der ſtoffen of allen, als hy wilde, konde mede nemen. De Heer *Banks* weigerde dit aanbod en gaf te kennen, dat hy niets anders verlangde dan 't gene hem trouwloos ontnomen was. *Toubouraï Tamaïda*, liep daarop met grooten haaſt uit, latende den Heer *Banks* by *Tomio*, die gedurende dit tooneel van verwarring en ſchrik, zich altoos aan zyne zyde had gehouden; hy gaf den Heer *Banks* te verſtaan deszelfs wederkomſt aftewagten. De Heer *Banks* plaatſte zich by *Tomio* en hield, gedurende een half uur, het geſprek levendig zoo veel hy konde door allerlei teekenen. De Overſte kwam te rug, bragt de ſnuifdoos en het kokertje van 't kykglaasje met zich, en gaf het beide weder. De blydſchap was op zyn gelaat geſchildert met eene kracht van uitdrukking, wel-

welke men alleen by dit volk ontmoet. Het kokertje openende bevond men het ledig te zyn; het gelaat van *Toubouraï Tamaïda* veranderde op ſtaande voet, hy nam den Heer *Banks* andermaal by de hand, en ging met hem in alleryl het huis uit, zonder een woord te ſpreken, hem langs de Kuſt geleidende en zeer rad gaande. Toen zy omtrent een myl ver van huis waren, ontmoetten zy een Vrouw, die aan het Opperhoofd een ſtuk ſtof gaf, het welk hy ſchielyk aannam en in zyne hand bleef dragen. De Heeren *Solander* en *Monkhouſe* waren hen gevolgt; eindelyk kwamen zy aan een huis daar zy door een andere Vrouw ontvangen werden, aan wie het Opperhoofd het ſtuk ſtof ter hand ſtelde, beduidende aan onze Heeren haar eenige glaze-kramery te geven; zy voldeden aan zyn verzoek en toen het ſtuk ſtof en de kralen op een plank gelegt waren, ging de Vrouw uit en kwam in een half uur weder met het kykglas, latende by deze gelegenheid dezelfde vreugde blyken, die wy even te voren in het gelaat des Overſten opgemerkt hadden. Zy gaven onze geſchenken te rug met een vaſt beſluit om dezelve niet weder te nemen. Men dwong den Heer *Banks* het ſtuk ſtof aantenemen als eene vergoeding voor de wyze op welke hy was beledigt geworden, en deze ziende dat hy 'er zich niet van kon ontſlaan, wilde op zyn beurt de Vrouw een geſchenk geven. 't Is miſſchien niet gemakkelyk reden te geven van alle de verrigtingen ter wederbekominge van den verrekyker en de ſnuifdoos. Maar deze zwarigheid zal niet vreemd ſchynen, indien men acht geeve, dat het tooneel voorviel onder een volk, wiens taal men enkel zeer gebrekkig kent en van wiens regeering en zeden men byna niets weet. Na dat deze zaak was afgedaan keerden wy des avonds om zes uren naar het Schip te rug.

Den 15 des morgens kwamen verſcheide Opperhoofden, die wy daags te voren gezien hadden, by ons aan boord. Zy bragten ons varkens, brood-vrucht en andere ververſſingen, waar voor wy hen bylen, doek, en andere koopmanſchappen, die wy dagten dat hen het meeſte aanſtonden, in de plaats gaven.

Op den kleenen tocht, welke ik naar 't Weſten van 't Eiland deed,

deed, kon ik geen gelegener haven vinden, dan die in welke wy lagen; ik befloot derhalven aan land te gaan, en een ftuk gronds uittekiezen, het welk door des Scheepsgefchut kon beftreeken worden, alwaar ik voornemens was een kleene fterkte ter onzer verweeringe optewerpen, en alles gereed te maken om onze ftarrekundige waarnemingen te doen.

Ten dien einde bragten wy onze wapenen en het verdere benoodigde aan land, wy zetten onze tenten op en ftelden een wagt aan, om voortekomen dat de Eilanders onze gereedfchappen niet ftalen; terwyl wy hier mede bezig waren gedroegen zich de inwoners zeer vreedfaam en vriendelyk jegens ons.

Wy befloten vervolgens een tochtje in de boffchen te doen om naar varkens en hoenderen om te zien, welke aan den oeverkant zeer fchaars waren, hier in werden wy van een groot aantal Inboorlingen verzelt; maar naauwlyks waren wy op eenigen afftand van onze tent of wy hoorden twee fnaphaanfchoten het gene ons zeer ontruftte. By onze te rug komft vernamen wy dat een Indiaan een onzer fchildwagten verraft en hem zyn fnaphaan ontnomen had; waar op de Adelborft die 'er het bevel voerde, onvoorzigtelyk laft had gegeven op de Indiänen te vuren, waar van 'er verfcheiden gewond werden, wordende den dief achtervolgt en dood gefchoten.

De Heer *Banks* toonde zich over het gedrag van de wacht zeer geftoort en poogde alles weder te bevreedigen; door de tuffchenkomft van een oud man haalden wy de Inboorlingen weder tot ons over, die tot teeken van hunne vreedfaame geneigtheid, Platanus boomen met zich bragten, op hunne borft floegen en uitriepen, *Tyau*, het welk vriendfchap beteekent. Wel haaft werden zy gemeenfaam met ons en fcheenen het voorgevallene vergeten te hebben.

De Heer *Banks* nogthans oordeelde, dat zy niet volkomen van hunne vrees bekomen waren, dewyl *Owhaw* ons den volgenden dag verliet. Deze ongunftige ommekeer van zaken haalde my over het Schip dichter aan den wal te brengen en het zelve eene ligging te geven, waar door wy in ftaat waaren met deszelfs gefchut de Noord-Ooft zyde van de Baai en in 't byzonder de plaats te beftryken, daar wy voorgenomen hadden

eene

eene ſterkte aanteleggen. In den avond begaven wy ons aan land, de Indiänen omringden ons, verkogten ons Kokosnoten en andere vruchten en gedroegen zich zeer vriendelyk.

Den 17, hadden wy, des morgens, het ongeluk den Heer *Buchan* ons door den dood te zien ontrukken; de Heer *Banks* had hem mede genomen om Landſchappen en andere voorwerpen afteteekenen en te ſchilderen, waarin hy zeer bedreven was. Niet wetende of wy de Inboorlingen beledigen zoude hem aan land te begraven, oordeelde de Heer *Banks* het beſt den overledenen met de gewone plechtigheid in zee te werpen.

Op dezen dag ontvingen wy een bezoek van *Toubouraï Tamaïda* en van *Tootahah.* Zy bragten platanus takken met zich en wilden niet aan boord komen alvoorens wy dezelven als vrede teekens hadden aangenomen. Zy bragten insgelyks eenige brood-vruchten en een gebraden varken mede, welk laatſte ons zeer aangenaam was, dewyl wy niet altoos van dat vleeſch konden bekomen; in erkentenis gaven wy onze weldoeners een byl en een ſpyker. Des avonds gingen wy aan land, brengende den nacht door in een tent, door ons opgerigt, ten einde een Eclips van den eerſten wachter van *Jupiter* waartenemen; maar de lucht was zoo nevelachtig, dat wy aan ons oogmerk niet voldoen konden.

Den 18 begonnen wy aan 't fort te werken, wy wierpen verſchanſſigen op, ſneeden takkeboſſen en hakten ſtaken, welke de Inboorlingen ons uit de boſſchen hielpen aanbrengen. De grond daar wy ons fort plaatſten was zeer zandig, zoo dat wy verplicht waren onze verſchanſſingen met hout te verſterken; op deze wyze werden de drie zyden aangelegt, de vierde zyde werd beſpoelt door een rivier, aan welker oever ik eenige tonnen liet plaatſen, die eene borſtweering maakten.

Den zelfden dag bragten de Indiänen ons zoo veel overvloed van broodvrucht en kokosnoten, dat wy het noodig vonden dezelve van de hand te wyzen, en aanteduiden dat wy 'er voor eenigen tyd genoeg van hadden. De Heer *Banks* ſliep dien nacht in zyn tent aan land, zonder in 't minſte ontruſt te worden, zorg gedragen hebbende, goede ſchildwachten uittezetten.

Den 19 gaf *Toubouraï Tamaïda* een bezoek aan den Heer *Banks* in zyn tent, hy bragt niet alleen zyn vrouw en huisgezin met zich, maar tevens het dak van een huis, en verscheide gereedschappen om het zelve opterichten, benevens velerhande huisraad, genegen zynde zyn verblyf in de nabuurschap van het fort te vestigen. Hy verzogt den Heer *Banks* met hem naar het bosch te gaan; aan zyn huis gekomen, schonk hy hem twee gewaden, een van rood doek, en het ander van fyn matwerk; toen hy den Heer *Banks* gekleedt had, keerden zy te rug, blyvende de Indiaan met zyn vrouw en zoon in de tent ten eten, daar de lieden van zyn gevolg hen zeer schielyk varkens vleesch en broodvrucht opdischten, doopende iedere beet in zout water het welk hun tot saus verstrekte.

De Heer *Monkhouse*, onze Heelmeester, tegen den avond in 't Eiland zynde gaan wandelen, verhaalde ons by zyne wederkomst, dat hy het lyk had gezien van den Indiaan, die aan onze tent was dood geschoten; het zelve was in een stuk doek gewonden en geplaatst op een soort van baar welke op houte palen rustte, onder een beschutsel, door de Otaheitanen, zoo 't scheen, hier toe opgerigt; naby den afgestorvenen was eenig Oorlogstuig en andere dingen geplaatst, welke hy naauwkeuriger onderzogt zou hebben, indien de stank van 't lyk zulks niet belet had; hy voegde 'er by nog twee andere dergelyke begraafplaatsen gezien te hebben, in een van welke menschen beenderen lagen, die geheel uitgedroogt waren. Sedert vernamen wy dat zy op deze wyze met hunne dooden handelen.

Van dien dag af, begon 'er, even buiten ons kamp, een soort van markt plaats te hebben, overvloedig voorzien van alle de eetwaren welke het Eiland opleverde, varkens uitgezondert. *Toubouraï Tamaïda* bleef ons by aanhoudenheid bezoeken; hy bootste onze manieren na, zelfs bediende hy zich by den maaltyd van een mes en vork, waarmede hy zeer wel wist omtegaan.

Het verhaal van den Heer *Monkhouse*, wegens den dooden, maakte my nieuwsgierig en ik begaf 'er my met eenige andere lieden heen; ik vond dat het beschutsel onder welk men het lyk geplaatst had, digt aan 't huis gevoegt was, hetwelk de overledene by

zyn

zyn leven bewoonde, en dat andere woningen 'er geen dertig voeten van af waren. Dit dooden-huis was ten naaſten by vyftien voeten lang en elf breed, de hoogte in evenredigheid: een der twee eindens was geheel open en het andere als mede de beide zyden waren gedeeltelyk geſloten met een ſoort van teene vlegtwerk. De baar waar op het lyk gelegen was beſtont uit een houte raamt, gelyk aan die waarop men in de Schepen de kooijen der zieken plaatſt, het binnendſte daar van was een ſoort van matwerk, deze raamt werd door vier ſtaken, van omtrent vyf voeten ieder, opgehouden. Het lyk was in een mat gewonden daar een wit doek om heen was; aan deszelfs zyde was een knods of knuppel geplaatſt, welke tot hun Oorlogswapentuig behoort; en aan 't hoofden-eind, de plaats die geſloten was, zag men twee Kokosnoten ſchalen van welke zy zich nu en dan bedienen om water mede te ſcheppen: aan 't andere einde van dit gebouw, had men naaſt een ſteen van de grootte een's Kokosnoots eenige verdroogde takken in de aarde geplant, en dezelve met groene bladeren omwonden. Niet ver van daar zag men een jonge plataan, van welke de Indiänen zich tot een vrede teeken bedienen, en digt daarby een ſteene byl; aan de openzyde van dit doodenhuis zag men palmnoten aan een koord hangen; ook was 'er een ſtam van een platanus boom in de aarde geplant omtrent vyf voeten boven den grond uitſtekende, op welke de ſchaal van een Kokosnoot, met zoet water gevult, geplaatſt was; eindelyk aan een der ſtutſels was een zakje gehegt waar in eenige ſtukjes geroosterde broodvrucht gevonden werden, naar ik merken konde, was het den Inboorlingen niet aangenaam dat wy zoo digt by 't lyk kwamen.

De vliegen plaagden ons aan den wal verſchriklyk, en alles wat wy konden uitdenken om dezelve te verdryven werd in 't werk geſtelt.

Den 22, onthaalde *Tootahah* ons op de muzyk van zyn land; vier lieden ſpeelden op een fluit, die maar twee gaten had; op dit ſpeeltuig bliezen zy gelyk men gemeenlyk op de dwarsfluit doet, met dat onderſcheid dat zy zich van hunne neus, in

ſtede van hunnen mond bedienden, andere zongen by dit ſpeeltuig en hielden zeer wel de maat.

Verſcheide Inboorlingen bragten ons hunne bylen te ſcherpen, welke zy van Kaptein *Wallis* gekregen hadden; als mede een Franſche byl, welke de Heer *Bougainville* hun gegeven had.

Op een tochtje, het welk de Heeren *Banks* en *Solander* in 't land deden, vonden zy het, voor omtrent twee mylen, naar 't Ooſten, effen en vruchtbaar, vervolgens liepen de heuvels tot aan den waterkant en ſommige zelfs ver in Zee. Over deze heuvels getrokken zynde, welke omtrent drie mylen bleven duren, ontdekten zy eene breede vlakte met goede huizen, welker bewooners zeer wel ſchenen geſtelt te zyn. Eene breede rivier, in een valei ontſpringende, bragt veel toe tot de ſchoonheid van dien oord; zy trokken over dezelve en vonden het land aan dien kant bar, om die reden keerden zy te rug. Een der Inboorlingen van die ſtreek, bood hen eenige ververſſingen aan, welke zy niet van de hand wezen; maar zy bemerkten dat dit menſch van een geſlacht was, daar verſcheide Schryvers van gemeld hebben, uit een mengſel naamlyk van verſchillende volken, maar van alle onderſcheiden. Zyn huid was wit als die van een dier zonder eenigen ſchyn van kleur, ſchoon eenige deelen van zyn lighaam zoo wit niet waren als de overige. Zyne haairen, wenkbraauwen, en baard waren zoo wit als zyn huid; zyne oogen waren rood en hy ſcheen byziende te zyn.

Toen de Heeren *Banks* en *Solander* in het te rug komen waren, ontmoetten zy *Toubouraï Tamaïda* en zyne Vrouwen, die, toen zy hen zagen, tranen ſtortten van vreugde en eenigen tyd bleven weenen eer zy tot bedaaren konden komen.

Des avonds leende de Heer *Solander* zyn mes aan eene dezer Vrouwen, die verzuimde hem het zelve weder te behandigen, en des anderen daags miſte de Heer *Banks* het zyne insgelyks. By deze gelegenheid konnen wy den lezer verzekeren, dat de *Otaheitanen* van allen rang, zoo wel Mans als Vrouwen de ſtoutſte dieven der Weereld zyn. Op den dag zelfs van onze aan-

aankomst, toen zy by ons aan boord kwamen, namen de opperften in de Kajuit alles daar zy maar by konden, en de lieden van hun gevolg toonden zich, in een anderen hoek van 't Schip, niet minder behendig in 't Stelen, alles wat zy maar wisten te verbergen werd door hen mede genomen. *Toubouraï Tamaïda* en *Tootahah*, waren de eenigste die niet schuldig gevonden waren aan dievery; dit maakte dat men, ten hunnen voordeele, meende dat zy vry waren van eene ondeugd, waar mede de gansche natie besmet scheen. De Heer *Banks* vermoedde echter dat *Toubouraï Tamaïda* de vermistte messen gestolen had, dees toonde zich over dit vermoeden ten uitersten aangedaan, te meer dewyl hy niets van de messen wist, hebbende de knegt van den Heer *Banks* het zyne verleid, en de andere werden door een Indiaan voor den dag gebragt. *Toubouraï Tamaïda* kon gedurende eenigen tyd deeze beschuldiging niet vergeten, en, onder het storten van tranen, betuigde hy, liever zyn leven te verbeuren dan zich aan die misdaad schuldig maken. Hoe groot echter zyne aandoening ware, was hy niet wraakzugtig van karakter en hy verzoende zich rasch met den Heer *Banks*, zoo haast deez hem weder op eene gemeensame wyze behandelde, en eenige kleene geschenken gaf.

Den 26, liet ik het fort met zes draaibassen voorzien, en 't speet my te bemerken dat zulks de Inboorlingen angstig maakte. Eenige visschers, die aan den uithoek van den oever leefden, namen de wyk naar 't binnendste van 't Eiland, en *Owhaw* gaf ons, door teekenen, te verstaan, dat wy binnen vier dagen ons grof geschut zouden afschieten.

Den 27, hield *Toubouraï Tamaïda* met een zyner vrienden, die met eene gulzigheid at, van welke ik nooit weêrga had gezien, en met de drie Vrouwen *Terapo*, *Tirao* en *Omié*, welke hem gemeenlyk verzelden, het middagmaal in 't Fort; tegen den avond namen zy afscheid, nemende hunnen weg naar het huis van *Toubouraï Tamaïda*, aan de zyde van 't bosch gelegen. Die opperste kwam, in min dan een kwartier uurs, ontstelt te rug, hy verzogt den Heer *Banks* hem te volgen en bragt hem wel haast aan de plaats daar de Scheeps-vleeshouwer gedreigt

 had

had des Overstens wyf den hals aftesnyden, om dat zy weigerde hem een byl van steen te geven voor een spyker. De zaak werd onderzogt en de vleeschhouwer schuldig bevonden, die in 't aanzien van verscheide Inboorlingen aan boord gekastyd werd, doch deze goede menschen smeekten, by de eerste slag, om genade voor hem, het welk geweigert zynde borstten zy in een vloed van tranen uit, toonende zich zeer aangedaan.

Den 28, zeer vroeg in den morgen, kwam 'er een groot getal Indiänen aan 't Fort. De Heer *Banks*, die *Terapo* onder de vrouwen gezien had, ging naar haar toe en deed haar binnen treden. Hy zag haare oogen met tranen bevogtigt, en zoo rasch zy in 't Fort was, begon zy bitterlyk te weenen. De Heer *Banks* vroeg 'er haar met nadruk de reden van, maar in stede van te antwoorden, haalde zy van onder haar gewaad, de tand van een Zee-haai, waar mede zy haar zelve vyf of zesmaal in 't hoofd stak, zoo dat 'er een stroom van bloed uit hare wonden liep: *Terapo* sprak gedurende eenige oogenblikken zeer luid, op eenen droevigen toon, zonder in 't minste te antwoorden op de vragen van den Heer *Banks*, die dezelve met ongeduld en nadruk herhaalden. De Heer *Banks* was zeer verwondert, gedurende dit tooneel, de andere Indiänen onder zich te zien praten en laggen, zonder eenig acht te geven op de droefheid van *Terapo*. Maar 't gedrag van deze vrouw was nog ongemeener; zoo haast de wonden ophielden te bloeden, ligtte zy de oogen op, glimlagte, en versamelde eenige stukjes doek, van welke zy zich bediend had om haar bloed te stelpen, van deze maakte zy een bondeltje, bragt het buiten de tent en wierp het in Zee; zy dompelde zich vervolgens in de rivier, waschte haar gansche lighaam en keerde weder naar onze tenten met zoo veel vrolykheid en blydschap op het gelaat, als of 'er niets geschied ware.

Op dezen dag kwamen 'er by aanhoudenheid verscheide Praauwen aan, en de tenten aan 't Fort waren gepropt met Indiänen van beide kunne. De Schipper van den *Ondernemer* ging aan land, en herkende terstond zekere vrouw wier naam was *Oberea*, die hy, op zyne laatste tocht met Kaptein *Wal-*

lis,

lis, insgelyks ontmoet had, en toen ter tyd voor de Koningin van het Eiland wierd aangezien.

Zy werd terſtond het voorwerp daar ieder zyne oogen op veſtigde. *Oberea* was van eene kloeke en ryzige geſtalte, omtrent veertig jaren oud, zy was blank van vel, en had veel beduidende oogen; in één woord, op haar gelaat waren de overblyfſel van een ſchoon aangezigt nog duidelyk te zien. Zoo haaſt wy hare waardigheid kenden, werd zy uitgenoodigt by ons aan boord te komen; zy nam de uitnoodiging aan en liet zich door eenige harer Bloedvrienden verzellen. Wy ſpaarden geene geſchenken; onder anderen gaf ik haar een pop, daar zy 't meeſt van alles mede in haar ſchik ſcheen. Na dat *Oberea* eenigen tyd by ons aan boord vertoeft had, geleidde ik haar weder naar land; zoo haaſt wy aan den wal geſtapt waren bood zy my een varken en verſcheide takkeboſſchen van Platanen aan; die zy in een ſoort van ommegang, van welke zy en ik de agterhoede maakten, naar 't Fort deed brengen. In 't gaan naar 't Fort ontmoetten wy *Tootahah*, die toen ter tyd met het Oppergegezach bleek bekleed te zyn, ſchoon hy geen Koning ware. Hy ſcheen niet zeer vergenoegt over den eerbied, welke ik *Oberea* toonde, en hy werd zoo jaloers, toen zy hem haar pop toonde, dat om hem te bevreedigen, ik gehouden was eene dergelyke aan hem te vereëeren. Een pop, werd nu hooger geſchat dan een byl; maar wel haaſt zagen zy de nietigheid van de eene en het nuttig gebruik van de andere.

Den 29, ging de Heer *Banks*, reeds laat in den morgen, zyn hof maken by *Oberea;* men zeide hem dat zy nog ſliep, en te bedde was onder het Pavilioen van haare Praauw. Hy ging 'er heen voornemens haar te wekken, meenende deze vryheid te mogen nemen, zonder haar te beledigen. Dwars door het vertrek heen ziende was hy ten uiterſten verwondert in haar bed een ſchoon jong Mansperſoon te zien van omtrent vyf en twintig jaren, *Obadea* geheten. Zoo raſch hy dit bemerkte was hy verlegen en wilde te rug wyken, maar men gaf hem ſchielyk te kennen dat zulk een minnenhandel hier niemand ergerde, en dat ieder wiſt hoe *Obadea* door *Oberea* gekozen was, om van hem geliefkooſt te worden. *Oberea* was te beſchaaft om te dulden

dulden dat de Heer *Banks* haar lang bleef wagten, zy ſprong eensklaps uit de armen van haren Minnaar, kleedde zich ſchielyker dan naar gewoonte, en om den Heer *Banks* de blyken van eene byzondere gunſt te geven, hing zy hem een gewaad om van fyne ſtof, en kwam vervolgens met hem naar onze tenten.

Des avonds vond de Heer *Banks*, tot zyne groote verwondering, *Toubouraï Tamaïda* en zyne familie in tranen gedompelt; vruchteloos trachtte hy 'er de oorzaak van te ontdekken, waarom hy niet lang by den Indiaan toefde. Toen de Heer *Banks* van deze ontmoeting ſprak aan de Officieren in 't Fort, herinnerden zy zich, hoe *Owhaw* voorzegt had, dat wy binnen vier dagen ons grove geſchut zouden affchieten; en dewyl het thans de avond van den derden dag was, toonden zy zich alle bedeeſt over hunne vermeenden en neteligen toeſtand. Deze tyding ſpoorde ons aan de Schildwagten aan 't Fort te verdubbelen, en wy ſliepen om zoo te ſpreeken onder de wapenen. De Heer *Banks* deed omtrent twee uren des morgens een wandeling om de punt, maar alles in ruſt vindende liet hy zyne vermoedens wegens de vyandelyke oogmerken der Inboorlingen varen, en dewyl de veſting voltooit was, bragt hy het overige van den nacht in eene veilige ruſt door.

Op den 30, kwam *Tomio* met grooten haaſt aan den Heer *Banks* kennis geven dat *Toubouraï Tamaïda* op ſterven lag, veroorzaakt door iets het welk ons volk hem te eten had gegeven, zy ſmeekte hem derhalven met haar mede te komen. De Heer *Banks* draalde niet en vond den Indiaan zeer ziek. Maar in het gene hy had overgegeven, zag hy een blad, het welk zy zeiden iets van 't vergift te zyn dat hem gegeven was. By nader onderzoek vond de Heer *Banks* dat het tabak was, en nu de ongeſteltheid des lyders wetende beval hy hem de melk van Kokosnoten te drinken welke hem ſchielyk herſtelde.

Op den 1 Mai bragt ik een yzere diſſel te voorſchyn, in Engeland gemaakt naar een ſteene model, welk Kaptein *Wallis* uit *Otaheiti* had mede gebragt. Toen *Tootahah* dezelve zag greep hy 'er na met eene onbegrypelyke greetigheid, en wilde niets van al het andere dat ik hem aanbood aanneemen. Een over-

ſte,

ſte, die met zyne Vrouwen by ons aan boord had geëten, en zich altoos van dezelve had laten voeden, kwam alleen een bezoek by ons afleggen; toen 'er aangerigt was gaf ik hem eenig eten op zyn bord, denkende dat hy nu zich zelf zou helpen, maar hy bleef zitten zonder iets te nuttigen, en indien een der bedienden hem de ſpys niet in den mond had geſtooken zou hy waarſchynlyk opgeſtaan zyn zonder iets gebruikt te hebben.

In den achtermiddag bragten wy onze halve cirkel en andere gereedſchappen aan land om ſtarrekundige waarnemingen te doen, maar toen wy daags daar aan de halve cirkel wilden gebruiken werd dezelve gemiſt; dit verbaasden ons, te meer, dewyl 'er den ganſchen nacht by de tent een ſchildwagt had geſtaan.

Wy hielden in den beginne ons eige volk verdagt, meenende, wyl dezelve nog niet ontpakt was geweeſt, het pak voor iets anders zou aangezien zyn. Wy doorzogten het Fort en de omgelegene plaatſen, en beloofden eene belooning aan die gene, die dit werktuig wiſt te ontdekken, zonder welk het ommooglyk voor ons zou geweeſt zyn den voorbygang van *Venus* waartenemen. De Heeren *Banks* en *Green* begaven zich naar de boſſchen, hopende wegens dit ſtuk iets te zullen ontdekken, toen zy *Toubouraï Tamaïda* ontmoetten, die te kennen gaf, dat eenige zyner landslieden den halven cirkel geſtolen hadden, en dat hy zou weten uittevinden waar dezelve verborgen was. Na eenig onderzoek werd *Toubouraï Tamaïda* den dief en de plaats gewaar daar dezelve zich onthield, maar dewyl die plaats zeer ver van 't Fort was afgelegen en wy geen andere wapenen dan een koppel piſtolen by ons hadden, zonden wy naar 't Fort, verzoekende dat ons eene verſterking mogt gezonden en dat alle de Praauwen mogten aangehouden worden.

Ondertuſſchen vervolgden de Heeren *Banks* en *Green* hunnen weg onder de beſcherming van *Toubouraï Tamaïda*; en in de plaats zelve, die deez hen aangewezen had, vonden zy een *Otaheitaan*, die een gedeelte van ons Inſtrument in de hand hield; kort daar aan vonden zy de doos en de overige ſtukken, die tot het zelve behoorden, en zy waren blyde te vinden dat

'er aan dit konſt-ſtuk geene merkelyke ſchade was toegebragt.

Toen de Heer *Banks* en de andere Heeren met *Toubouraï Tamaïda* te rug kwamen, waren zy verwondert *Tootahah* gevangen te vinden in het Fort, welk door eene meenigte Indiänen omſingeld werd, die by deze gelegenheid in den uiterſten angſt waren, zich verbeeldende dat men hem ter dood wilde brengen. Hy had, toen het bevel kwam, om alle praauwen aantehouden, zich in een praauw bevonden bezig met de baai uit te ſtevenen, en de Luitenant om dit te beletten had een boot op hem afgezonden, welke zoo haaſt niet by de praauw genadert was of de Indiänen ſprongen in Zee, onder deze was *Tootahah*, die opgeviſcht en gevangen gehouden werd.

Hy zelf meende ter dood gebragt te zullen worden; maar ik gaf bevel hem op vrye voeten te ſtellen, waar op hy van zyne landsgenooten met de grootſte blydſchap werd ontvangen.

Op den derden, des morgens, namen de Heeren *Banks* en *Solander* de markt waar, om eenige levensmiddelen te koopen, maar geene werden 'er te markt gebragt, zelfs konden wy niets van de viſchſchuiten bekomen, ſchoon wy gebrek hadden aan Kokosnoten en broodvrugt. De Heer *Banks*, in 't boſch wandelende, hoorde groot gemor onder 't volk over de ſlechte behandeling door ons hunnen overſten aangedaan, die zoo zy zeiden geſlagen en mishandelt was geworden, daar de Heer *Banks* echter niets van wiſt. Ook zond *Tootahah* om de varkens, welke hy ons als een geſchenk had toegeſchikt, en die wy weigerden te laten volgen, hopende eenig middel uittedenken om ons met hem te bevreedigen.

Onze levensmiddelen raakten ondertuſſchen op, en de markt werd ſlecht voorzien; echter wiſt de Heer *Banks* eenige mandes met broodvrucht van *Toubouraï Tamaïda* uit het boſch te bekomen. *Tootahah* zond dezen dag om een byl en hembd voor de twee varkens, die wy van hem onder ons hadden gehouden.

Op Vrydag den 5, gingen de Heeren *Banks* en *Solander* met my in de *Pinas* een tochtje doen, nemende een van *Tootahahs* knegten met ons. Wel haaſt bereikten wy *Eparre*, de plaats zyns verblyfs, eenige mylen ten Weſten van onze Tenten. By

onze

onze aankomſt aldaar, vonden wy een groot getal Indiänen op ons wagten. Wy werden naar den opperſten geleidt terwyl het volk uitriep, *Taio Tootahah*, „ *Tootahah* is uw vriend;" wy vonden hem met eenige oude mannen onder een boom zitten; hy gaf door teekenen te kennen, dat wy ons zouden nederzetten, en eiſchte de byl die hem belooft was, welke ik hem overreikte, benevens en hembd en een laken gewaad, naar de wyze zynes lands gemaakt, en daar hy zeer mede in zyn ſchik ſcheen, het zelve terſtond aantrekkende. Wy werden vervolgens naar een ruime plaats geleid tot zyn huis behoorende en met bamboes ter hoogte van omtrent drie voeten omheint; hier werden wy onthaald op den ſtryd van eenige worſtelaren, die alle hunne behendigheid tegen elkanderen te werk ſtelden en naar mate hunner verdienſte toegejuicht werden; iedere worſteling duurde omtrent een minuut, en men liet van elkander af, indien in dezen korten tyd, niemand ter aarde werd gevelt. Wy zagen met genoegen dat de overwinnaar zig jegens zynen tegenſtrever niet trots toonde, ook ſcheen de overwonnene niet te morren over den roem zyns overwinnaars. Veele Vrouwen woonden dit ſpel by, en toen het zelve geëindigt was, werden wy onderrigt dat men een middagmaal voor ons bereidde; maar 't ſpeet ons dat wy het zelve, op verzoek van den Overſten, by ons aan boord moeſten gaan eten.

Onze verzoening of bevreediging met dit opperhoofd deed op de *Otaheitanen* al de uitwerking welke wy verlangden; want zoo raſch zy wiſten dat hy by ons aan boord was, werd 'er overvloed van brood-vrucht, kokosnoten en andere levensmiddelen aan 't Fort gebragt.

Op den 8, gingen de Heer *Molineux*, onze Schipper, en de Heer *Green* in de *Pinas* een tochtje doen naar de Ooſtzyde van 't Eiland, met oogmerk om eenige varkens en hoenders optekoopen; maar zy konden 'er geene bekomen, willende de Indiänen niets afſtaan zonder verlof van *Tootahah*.

Tot hier toe hadden wy den proviand van brood-vrucht en kokosnoten betaalt met allerlei glas-kramery, maar dewyl de toevoer allengskens verminderde, waren wy eindelyk verplicht met onze ſpykers voor den dag te komen: voor een der

kleenſten, van omtrent vier duimen lang, gaven ons de Indiänen twintig kokosnoten en brood-vrucht in evenredigheid, en binnen korten tyd werd de markt als naar gewoonte voorzien.

Den 9, kwam *Oberea*, in den morgen, haar eerſte bezoek by ons afleggen, ſedert dat wy onzen halven cirkel waren kwyt geraakt en *Tootahah* ongelukkiglyk was gevangen gehouden; zy was vergezelt van *Obadea*, die thans haren gunſteling was, en van *Tupia*; zy boden ons een varken en eenige brood-vrucht aan, waar voor wy hen een byl vereerden.

Den 10, zaaide ik eenige meloen korrels, als mede de pitten en 't zaad van eenige andere planten, in een grond ten dien einde aangelegt en toebereid; maar behalven het moſterzaad, kwam 'er niets op. De Heer *Banks* meende dat de oorzaak daar van was te wyten aan de wyze op welke wy het zaad in geſtopte vleſſen bewaart hadden.

Dezen dag vernamen wy dat de Indianen den naam van *Otaheiti* gaven aan hun Eiland; ook bevonden wy, na alle moeite aangewend te hebben, dat het onmooglyk was, de Inboorlingen te leeren onze namen uitſpreeken.

Den 12, ontvingen wy het bezoek van eenige vrouwen die wy nog niet gezien hadden, en die zonderlinge plichtplegingen jegens ons gebruikten. Toen dezelve geëindigt waren bragt een mansperſoon, van haar gevolg, een pak met ſtoffen voor den dag, welke hy alle over den grond uitſpreidde; 'er waren negen ſtukken, waar van hy 'er drie over malkaar lag; een van de voornaamſte der vrouwen ſtapte op dit tapyt en haar gewaad tot aan haar middel opnemende, wandelde zy 'er zeer langſaam over heen met de grootſte bedaardheid en koelzinnigheid; zy liet vervolgens haar kleeding weder vallen, en zette zich op hare vorige plaats neder; het tapyt werd daarop met nog drie ſtukken verdikt, daar zy weder met dezelve houding over heen wandelde, en dit, na het leggen van drie andere ſtukken, nogmaal herhaalde. Vervolgens werden alle deze ſtoffen opgerolt en den Heer *Banks* als een geſchenk aangeboden door de vrouw, die daarop met haren vriend hem kwam begroeten. De Heer *Banks* gaf hen beide in erkenteniſſe zoodanige geſchenken als hy meende dat hen het

aan-

aangenaamſt zouden zyn. Zy bleven omtrent een uur lang in de tent en namen toen hun afſcheid. Des avonds ontvingen de Officieren, die in ons Fort waren, het bezoek van *Oberea*, en van eene vrouwsperſoon hare begunſtigde, *Otheothea* geheten, deze laatſte was van eene fraaije geſtalte, en deswegens zeer bekend by onze Heeren, die haar in langen tyd niet aan 't Fort gezien hebbende, gemeent hadden dat zy ziek of dood ware.

Den 14, gaf ik bevel tot het vieren van den Godsdienſt aan 't Fort; geerne zouden wy de voornaamſte *Otaheitanen* denzelven hebben zien bywonen, maar de meeſten begaven zich naar hunne woningen toen het uur gekomen was. De Heer *Banks* bragt echter *Toubouraï Tamaïda* en deszelfs Vrouw *Tomio* met zich, hy hoopte dat deze plechtigheid hen aanleiding zou geven tot het doen van eenige vragen; maar na dat zy, gedurende den dienſt, onze houding in alles nagebootſt hadden, en zeer wel begreepen, dat wy ons met iets ernſtigs bezig hielden, toonden zy echter geene de minſte nieuwsgierigheid wegens onze verrigtingen, zelfs wilden zy niet naar ons luiſteren toen wy poogden hen eene verklaring te geven van deze plechtigheid.

De Indiänen, die 's morgens onze Godsdienſtige plechtigheden gezien hadden, oordeelden het gevoeglyk ons des namiddags een ſtaaltje van de hunne te geven, zeer met de onze verſchillende. Een jongman van by de zes voeten en eene jonge dochter van elf of twaalf jaren offerden aan *Venus* in 't aanzien van verſcheiden onzer lieden, en van een groot aantal Inboorlingen, zonder het minſte denkbeeld van ſchaamte of onbetaamlykheid aan hunne verrigting te hegten, maar, zoo 't ons toeſcheen, 'er zich aan overgevende als aan eene gewoonte van hun land. Onder de aanſchouwers waren verſcheide Vrouwen van rang en onder andere *Obéréa* die, om eigenlyk te ſpreeken, by de plechtigheid voorzat; want zy onderrigtte het dochterken hoe hare rol te ſpelen, ſchoon deze, hoe jong ook, zoodanige onderrigting niet ſcheen noodig te hebben.

Wy verhalen dit geval niet als iets zonderlings dat verdiende geweten te worden, maar om dat het kan dienen in het on-

onderzoek eener vrage, welke ſedert lange door de Wysgeeren geöppert is: of naamlyk de ſchaamte, welke ſommige verrigtingen verzelt, die in zich zelven als onſchuldig beſchouwt worden, door de natuur het harte des menſchen ingedrukt zy, dan of ze voortkomt uit hebbelykheid en gewoonte?

Den 15, werd ons eene onzer watervaten ontſtolen, en *Toubouraï Tamaïda* gaf ons kennis dat men voornemens was ook andere vaten te ſtelen; wy hielden derhalven eene goede wacht, het geen den dief, die in den nacht zyn oogmerk meende te volvoeren, noodzaakte ledig wedertekeeren.

Hoe groot het vertrouwen was, welk wy, ſedert het geval van de meſſen, in *Toubouraï Tamaïda's* eerlykheid ſtelden, kon dees zich echter niet onthouden zich te laten verlokken, hy werd op het ſteelen van eenige grote ſpykers betrapt, en gevonniſt dezelve weder te geven, het gene hy beloofde, maar niet deed, nemende liever de wyk met zyn ganſche huisgezin, alle zyne meubelen met zich voerende.

Den 27, gingen wy een bezoek aan *Tootahah* geven, die ons vier varkens belooft had, indien wy hem deze eer wilden aandoen. Hy bevond zich thans in een plaats *Atahourou* genaamt, zes mylen verder op; de helft van den weg leiden wy in de *Pinas* af, en 't was byna donker toen wy by hem aankwamen. Wy vonden hem, als naar gewoonte, onder een boom zitten, omringt van een groot getal Inboorlingen. Wy deden hem eenige geſchenken, welke hy met vermaak aannam. Op ſtaande voet wilde hy een varken dooden en voor ons ten avondmaal laten bereiden, beloovende dat hy 'er ons den volgenden dag verſcheide zou geven; wy verzogten hem het varken te ſparen en ons eenige vruchten voortezetten. De nacht naderde en wy vonden hier meer volks dan de huizen of Praauwen konden bevatten, wy waren derhalven verplicht naar een nacht-verblyf om te zien. De Heer *Banks* werd een plaats in de kano van *Obéréa* aangeboden; maar werd 's nachts van alles, uitgezondert zyn broek, beſtolen, en in weerwil der pogingen van *Obéréa* en *Tootahah*, om hem het geſtolene weder te bezorgen, kreeg hy 'er niets van te rug en hy werd van *Obéréa* naar de wyze van 't land gekleed. De plaats daar

wy

wy den nacht hadden doorgebragt was niet veiliger voor ons geweeſt, wy miſten alle onze kleederen toen wy ontwaakten, en konden niets van dezelve ontdekken, dit deed ons vermoedden dat *Obéréa* en *Tootahah* deel in den diefſtal hadden. Tegen den middag wandelden wy onvernoegt naar ons vaartuig te rug; de varkens die ons belooft waren werden ons onthouden, en wy voerden niets met ons mede dan 't geen wy daags te voren van den vleeſchhouwer en kok van *Tootahah* gekogt hadden.

Onder de Indiänen, die ons waren komen bezoeken, bevonden 'er zich eenige van een naburig Eiland, door hen *Eimeo* of *Imao* geheten, en 't welk door Kaptein *Wallis* het Eiland van den *Hertog van York* genoemt werd. Zy deeden ons eene beſchryving van twee en twintig Eilanden rondom *Otaheiti* gelegen.

Alzoo de dag, op welken wy onze ſtarrekundige waarnemingen moeſten doen, vaſt naderde, beſloot ik, ingevolge van 't gene Lord *Morton* my had aangeraden, twee partyen aftezenden ten einde den voorbygang van *Venus* in verſchillende plaatſen waartenemen. De Heeren *Banks*, *Gore*, *Monkhouſe* en *Sporing* vertrokken in de groote boot naar *Imao*, en werden verzelt door *Toubouraï Tamaïda*, door *Tomio* en door verſcheide andere Inboorlingen van 't Land. De Heeren *Hicks*, *Clerk* en *Petersgill* zond ik met onze Stuurlieden in de *Pinaſs* naar 't Ooſtelyke gedeelte van *Otaheiti*, ten einde, op eenigen afſtand van ons voornaamſte *Obſervatorium*, een gelegen plaats te zoeken daar zy zich van hunne Werktuigen, tot het bedoelde einde, konden bedienen.

De Heer *Banks* had gedurende zyn verblyf te *Imao* aldaar de vruchten byna gelyk gevonden aan die van *Otaheiti*; na zyne waarnemingen met eenen goeden uitſlag gedaan te hebben, keerde hy met *Tarrao*, *Nuna* en eenige der voornaamſte lieden van hun gevolg, waar onder drie allerſchoonſte jonge vrouwen waren, naar *Otaheiti* te rug.

De andere waarnemers kwamen insgelyks van 't Ooſtelykſt gedeelte van 't Eiland te rug, en wy waren zeer voldaan over onze

onze verrigtingen, de lugt gedurende den tyd onzer waarnemingen helder en zonder de minſte wolken geweeſt zynde.

By onze waarneming vonden wy ons *Obſervatorium* gelegen te zyn op 17°, 29′, 15″. Zuider breedte en op 149°, 32, 30″. Weſter lengte van *Greenwich*. Terwyl alle onze Officiers bezig waren met ſtarrekundige waarnemingen, wiſten eenige matroozen de plaats, daar de ſpykers bewaart werden, opentebreeken en omtrent honderd pond aan ſpykers te ſtelen. Dit beſtaan werd door ons ernſtig opgenomen: want indien de dieven deze ſpykers onder de Inboorlingen verſpreid hadden, zouden zy, met de waarde van 't yzer te verminderen, welke de voornaamſte koopmanſchap was, die wy, om met deze Eilanden te handelen, mede gebragt hadden, dit artykel onherſtelbaar benadeelt hebben. Een der dieven werd ontdekt, maar wy vonden niet meer dan zeven ſpykers by hem, daar hy tot ſtraf vier en twintig dagge-ſlagen voor ontving; maar 't was niet mogelyk van hem te vernemen wie zyne medeplichtigen waren.

Den 5, vierden wy den geboorte dag van onzen Koning; wy hadden zulks een dag vroeger moeten doen, maar vonden raadſaam de terugkomſt van onze Officieren te wagten, die uitgezonden waren om den voorbygang van *Venus* waartenemen. Verſcheide van de voornaamſten van 't Eiland woonden dit Feeſt by, zy dronken op de gezondheid van zyne Majeſteit onder den naam van *Kihiargo*, het welk de naaſte klank was dien zy uiten konden om *King George* te zeggen.

Om dezen tyd ſtierf 'er eene oude Vrouw van zekeren rang en die vermaagdſchapt was aan *Tomio*. Dit toeval gaf ons gelegenheid te zien hoe zy met hunne lyken handelden, en beveſtigden ons in de gedagten dat dit volk nooit hunne dooden begraaft, tegen de gewoontens van alle andere daadelyk-bekende volkeren. In 't midden van eene kleene vierkantte plaats behoorlyk met bamboes afgeſchut, rigtten zy op twee palen het paviljoen op van een Praauw, waar onder zy het lyk op een raam plaatſten, gelyk wy reeds beſchreven hebben. Het lyk was bedekt met eene fraaije ſtoffe, en naaſt het zelve was ge-

geplaatſt broodvrucht, viſch en andere ſpyzen. Wy veronderſtelden dat dit voedſel bereid was voor de ziel van de overledene, en bygevolg dat deze Indiänen eenig verward denkbeeld hadden van 't beſtaan der zielen na den dood; maar toen wy deswegens *Toubouraï Tamaïda* ondervroegen, zeide hy ons, dat deze ſpyzen offerhanden waren, welke zy hunne Goden aanboden, zy meenden nogthans niet dat de Goden aten, zoo min als de Joden meenden dat Jehovah een huis bewoonde. Men moet hunne offerhande even eens aanmerken als de Tempel van Jeruſalem, dat is, als een getuigenis van eerbied en erkentenis en als een middel om de dadelyker tegenwoordigheid der Godheid afteſmeeken. Tegen over dit vierkante perk, was een plaats daar de bloedverwanten van de overledene de ſchatting hunner ſmerte gingen betalen, en onder het paviljoen vond men een onnoemlyk getal kleene ſtukjes ſtoffen, op welke de ſchreijers hunne tranen en bloedgeſtort hadden; want, in de vervoeringe van hun hartenleed, is 't een algemeen gebruik by hen, zich wonden te maken met de tant van een Zee-haai. Eenige treden van daar waren twee kleene hutten opgeſlagen; in de eene wonen geſtadig eenige bloedverwanten der overledene, en de andere dient tot woonplaats van den voornaamſten rouwdragenden perſoon, die altoos een man is, op eene zonderlinge wyze gekleed, en plechtigheden verrigt van welke wy hier onder zullen ſpreeken. Vervolgens begraaft men de beenderen der dooden digt by de plaats daar men de lyken dus laat rotten. Wy zullen hier enkel aanmerken dat *Elianus* en *Apollonius* van *Rhodes* eene dergelyke gewoonte toeëigenen aan de bewoners van *Colchides*, een land eertyds naby het Koningryk *Pontus* in Aſie gelegen en thans *Mingrelie* genaamt.

Dewyl de Indiänen ons, ſedert eenige dagen, minder broodvrucht bragten dan naar gewoonte, vroegen wy 'er de reden van, en men zei ons dat de boomen eenen overvloedigen oogſt beloofden, dat ieder derhalven toen ter tyd een gedeelte der vrugten had ingeſamelt, om 'er een ſoort van zuurachtig deeg van te maken, welk door de Inboorlingen *Makie* word geheten, en dat na eene giſting ondergaan te hebben, langen tyd

kon bewaart worden, en hun tot ſpyze veſtrrekt zoo lang de nieuwe vruchten niet ryp zyn.

De voornaamſte rouwdragende perſoon moeſt den 10 de lykplechtigheid ter eere van de oude overledene vrouwe verrigten, wier grafſtede wy hier boven beſchreven hebben. De Heer *Banks* was zoo nieuwsgierig om alle de geheimeniſſen dier plechtigheid te zien, dat hy beſloot eene bediening op zich te nemen, zonder welke, hem gezegt was, dat hy deze ſtaatſie niet konde bywonen. Hy begaf zich dan des avonds naar de plaats daar het lyk ruſtte en hy werd door de dochter der overledene, door eenige andere perſoonen en door een jongeling van omtrent veertien jaren ontvangen, die zich alle tot de Ceremonie bereidden. *Toubouraï Tamaïda* was 'er het hoofd van, en in een zeer vreemd gewaad uitgedoſcht. De Heer *Banks* werd zyne Europaſche kleeding uitgetrokken; de Indiänen knoopten rondom zyne lendenen een kleen ſtukje ſtof, en bekladden hem het ganſche lighaam over tot aan de ſchouderen met houtskool en water tot dat hy zoo zwart was als een neger. Zy deeden het zelfde aan verſcheide andere lieden en onder anderen aan eenige vrouwen, die even naakt werden uitgekleed als hy zelve; de jongeling werd over het geheele lighaem zwart gemaakt, en de lykſtaatie begaf zich op weg.

Toubouraï Tamaïda prevelde digt by het lyk eenige woorden, welke wy voor een gebed namen; hy herhaalde dezelfde woorden toen hy weder thuis kwam; zy bleven vervolgens hunnen weg houden naar het Fort, het welk wy hen by deze gelegenheid geöorloft hadden te naderen; zoo raſch de lykſtaatſie door hun, die omtrent het Fort waren, van verre beſpeurt werd, liep een ieder zich in de boſſchen verſchuilen. Van het Fort ging de lykſtaatſie de kuſt langs, van waar eene andere troep volks, van meer dan honderd Indiänen, op de vlucht gedreven werd, die alle naar de eerſte afgezonderde plaats vloden, welke zy konden aantreffen. Vervolgens trok de ſtaatſie de rivier over en het boſch in, voorby verſcheide huizen trekkende, die alle verlaten waren, ook zag men niet eenig Eilander, gedurende het overige van den ommegang, die meer dan een half uur duurde:

de

de bediening, welke de Heer *Banks* by deze gelegenheid waarnam, noemen zy *Nineveh;* twee andere namen als hy een zelfde bediening waar: toen alle de Inboorlingen verdwenen waren, kwamen zy den voornaamſten rouwdragende perſoon zeggen, *Imata*, „ 'er is niemand," eindelyk zond men alle de lieden die de lykſtaatſie bygewoond hadden naar de rivier om zich te wasſchen en als naar gewoonte te kleeden.

Den 12, klaagden eenige Inboorlingen my dat twee Matroozen hen hunne boog, pylen en eenige hair-vlechten ontnomen hadden; ik onderzogt de zaak en, vindende de klagt gegrond te zyn, liet ik de ſchuldigen opentlyk kaſtyden.

Nu wy van hunne bogen en pylen ſpreeken, moet ik zeggen dat zy 'er zelden mede aan 't Fort kwamen; echter bragt *Toubouraï Tamaïda* dien dag de zyne mede, uit hoofde van eene uitdaging hem door den Heer *Gore* gedaan. De Opperſte meende dat het ware om te beproeven wie hunner het verſt den pyl zou ſchieten, en de Heer *Gore*, wie beſt het wit zou treffen; en dewyl deze niet trachtte de pyl zoo ver te ſchieten als hem mogelyk was, en de andere niet naar het wit ſchoot, konmen hun beider bekwaamheid niet vergelyken. *Toubouraï Tamaïda* ons als toen willende doen zien wat hy konde doen, ſpande zyn boog, en ſchoot zyn pyl over de agt honderd voeten ver. Hunne pylen zyn nooit gevedert en hunne wyze van ſchieten is zonderling, zy knielen, en op 't oogenblik als de pyl afgaat, laten zy de boog vallen.

Wy vonden op dit Eiland een reizende troep Muzikanten, zy hadden twee fluiten en drie trommels by zich en waren omſingelt van eene meenigte Indiänen. Zy, die den trommel ſloegen, paarden hunne ſtemmen aan 't muzyk en wy waren zeer verwondert te beſpeuren dat wy het onderwerp hunner liederen waren. Wy verwagtten niet onder de bewoners van dezen eenſamen hoek des weerelds een beroep te vinden, daar natien, uitmuntende in verſtand en kundigheden, achting en eerbied voor hebben.

Den 26, begaf ik my, des morgens om drie uren, in gezelſchap van den Heer *Banks*, in de *Pinas* om het Eiland rond te varen en een kaart van deszelfs kuſten en havens te maken.

Wy zeilden Ooſtwaards op en gingen des morgens om agt uren aan land, in een ſtreek *Ohaounua* geheten, onder 't bewind van *Ahio*, een jong Opperhoofd, dien wy dikwyls aan onze tenten gezien hadden, en die niet weigerde met ons te ontbyten. Wy troffen 'er insgelyks twee andere kenniſſen aan, *Tituboalo* en *Hoona*, die ons naar hunne huizen geleidden niet verre van de plaats daar wy het lyk ontmoetten van de oude vrouw wier lykſtaatſie de Heer *Banks* had bygewoont. Deze woning was, by erfenis, van de overledene aan *Hoona* over gegaan, en dewyl het om die reden noodig was, dat 'er het lyk geplaatſt werd, had men het zelve aldaar overgebragt. Wy gingen te voet naar de haven *Ohidea* daar de Heer *Bougainville* ten anker had gelegen. De Inboorlingen toonden ons de plaats daar hy zyne tenten had opgerigt, en het beekje welk hem tot waterplaats gediend had. Wy zagen *Oretté*, een opperhoofd, die zyn beſte vriend was, en wiens broeder *Aoutourou* zich op de *Boudeuſe* naar *Frankryk* Scheep begaf.

Na dat wy deze ſtreek onderzogt hadden, gingen wy weder in de *Pinas*, die ons gevolgt was; wy trachtten *Tituboalo* overtehalen, ons naar de andere zyde van de baai te verzellen; maar hy wilde niet, zelfs raadde hy ons af daar heen te gaan, naardien, gelyk hy zeide, dien oord bewoond werd van een volk aan *Tootahah* niet onderworpen, en dat ons zoo wel als hem zou vermoorden. Wy lieten ons door dat zeggen niet van onze onderneming afſchrikken, maar zetten aanſtonds eenige kogels op ons vuurwapenen, en *Tituboalo* begrypende dat deze voorzorg ons geducht maakte, wilde toen wel met ons mede varen.

Wy zeilden tot aan den avond voort, en kwamen aan een lagen uithoek lands of landengte in een baai die het Eiland in twee ſchier-eilanden deelt, waarvan elk een byzonderen oord of Landvoogdy vormt van elkanderen onafhangklyk. Dewyl wy in 't land van onzen vyand nog niet waren getreden, beſloten wy den nacht aan den wal door te brengen, daar wy weinige wooningen vonden, maar verſcheide dubbele Praauwen zagen van welke de eigenaars ons bekent waren, die ons een avondmaal en huisberging gaven. De Heer *Banks* was de zyne

ver-

verplicht aan *Ooratooa*, de Vrouw die hem aan 't Fort op eene zoo fonderlinge wyze was komen begroeten.

Den 27, gingen wy, des morgens, dien oord opnemen en vonden 'er een moeraffige vlakte van omtrent twee mylen overdwars. Wy maakten ons voorder gereed om onzen tocht te vervolgen naar de ftreek door *Tituboalo* het andere Koningryk geheten.

Na eenige mylen zee-zeilens landden wy in een oord welke het Landgebied was van een Opperhoofd *Maraitata* geheten, „ het graf der Menfchen " en welks Vader den naam voerde van *Paahairedo*, „ Roover der Praauwen." Alhoewel deze namen het gezegde van *Tituboalo* fchenen te beveftigen, ondervonden wy wel haaft dat hy zich bedrogen had. De Vader en Zoon ontvingen ons met alle mogelyke heufchheid, zy gaven ons ververffingen en verkogten ons een zwaar varken voor eén byl. Onder de Indiänen, die ons omfingelden, zagen wy maar twee van onze kenniffen. Wy konden niet ontdekken dat zy eenige fnuiftery of koopwaren van ons Schip bezaten echter zagen wy 'er verfcheide dingen die uit *Europa* gekomen waren.

Wy gingen te voet tot aan het Landgebied, het welk onmidlyk aan *Waheatua* onderhoorig was, opperhoofd of Koning van het Schier-eiland. Deze ftreek beflaat eene groote en vruchtbare vlakte, bewaterd door een rivier welke wy verplicht waren in een Praauw overtevaren. De Indiänen, die ons verzelden, verkozen dezelve over te zwemmen, en zy gingen te water als een trop jachthonden. Het land daar wy doortrokken fcheen meer bebouwt dan het overige van 't Eiland. 'Er waren noch zulke groote noch zoo veele huizen; maar de Praauwen, welke wy langs de Kuft vonden liggen, waren ontelbaar, grooter en beter gemaakt dan die welke wy tot nog toe gezien hadden. Byna aan iederen uithoek van de Kuft zagen wy een Lyk-gebouw, wy zagen 'er ook veele binnen in 't land, en van dezelfde gedaante als die van *Opoureonu* maar netter, beter onderhouden en met veele planken verfierd, op welke verfcheide gedaantens van Vogelen en Menfchen uitgehouwen waren. In dezen ganfchen oord vonden wy niet

eene brood-vrucht, ſchoon dezelve vruchtbaar en bebouwt is; de boomen waren 'er geheel dor, en 't ſcheen ons toe dat de bewoners zich voornaamlyk voedden met nooten, zeer gelykende aan eene kaſtanje en door hen *Ahée* geheten.

Toen wy vermoeid van 't gaan waren, riepen wy de ſloep. De Indiänen *Tituboalo* en *Tuahow* waren niet meer by ons. Wy giſten dat zy achter gebleven waren by *Whaheatua* en op ons bleven wagten, uit hoofde van eene belofte, welke zy ons afgeperſt hadden, maar 't was ons niet mogelyk aan dezelve te voldoen.

Tearea en een ander *Otaheitaan* gingen echter met ons Scheep en wy voeren tot tegen over een kleen Eiland *Otooraeite* geheten; 't was toen duiſter, wy beſloten aan land te gaan, en onze Indiänen geleidden ons naar een plaats daar zy zeiden dat wy ſlapen zouden konnen; wy vonden 'er een ledig huis en naby het zelve een kleene kreek daar onze boot veilig konde liggen. Wy deden hier eenen onaangenamen maaltyd, by gebrek aan brood, waar van wy verzuimt hadden ons te voorzien.

Na des anderen daags, den 28, vergeeſſch getracht te hebben ons eenigen proviand te verſchaffen, richtten wy onzen tocht rond de zuidooſt punt van 't Eiland, welke aan de zee open ligt. Na eenigen tyd te voet en in 't vaartuig onzen weg vervolgt te hebben, kwamen wy aan een plaats, daar wy verſcheide groote Praauwen vonden en veele *Otaheitanen*, die byzonderlyk by ons bekent waren. Wy kogten met veel moeite eenige kokosnoten, en begaven ons vervolgens ſcheep, met ons nemende *Tuahow*, een der Indiänen, die op ons by *Waheatua* was blyven wagten, en die daags te voren al laat in den nacht by ons was aangekomen.

Op raad van onzen Indiaanſchen leidsman gingen wy aan den Zuidooſtelyken uithoek van 't Eiland aan land, daar wy den grond ryk en vruchtbaar vonden. Het opperhoofd, *Mathiabo* genaamt, kwam ſchielyk by ons, maar hy ſcheen geheel onkundig van de wyze op welke wy handel dreeven. Zyne onderzaten bragten ons echter eene meenigte kokosnoten en omtrent twintig brood-vruchten. De laatſte betaalden wy zeer duur; maar het opperhoofd verkogt ons een varken voor een glaze

fles,

fles, verkiezende dezelve boven alle de andere kramery, welke wy hem konden geven. Hy bezat een gans en een kalkoen, welke door den *Dolphyn* in 't Eiland waren achtergelaten; deze beide dieren waren ongemeen vet en zoo tam dat zy overal de Indiänen achter naliepen, die ongemeen veel werk van dezelve maakten.

In een groote loos van deze buurt zagen wy een tooneel dat geheel nieuw voor ons was. Aan eene der eindens was een halve ronde plank, aan welke vyftien kakebeenderen van Menfchen hingen, die nog verfch fcheenen en alle hunne tanden hadden. Dit ongemeene gezigt wekte onze nieuwsgierigheid op, maar wy konden toen ter tyd 'er niets van te weten krygen, het volk wilde of kon ons niet verftaan.

Toen wy deze ftreek verlieten verzogt het opperhoofd *Mathiabo* verlof ons te verzellen, 't gene wy hem geerne inwilligde, hy bleef het overige van den dag by ons, en diende ons tot loots op de banken en in ondiep water. Tegen den avond kwamen wy in de baai aan de Noordweftzyde van 't Eiland; wy befloten derhalven aan land te vernachten, en zagen op eenigen afftand een groot huis, volgens het zeggen van *Mathiabo* aan een zyner vrienden toebehoorende; kort daar aan kwamen verfcheide Praauwen ter onzer ontmoeting, in dezelve waren eenige zeer fchoone vrouwen die, door hare houdingen, afgezonden fcheenen te zyn om ons te verzoeken aan land te komen, wy lieten ons niet lang noodigen; het huis dat ons aangewezen werd behoorde aan een Opperften van die ftreek, zyn naam was *Wiverou* en hy ontving ons zeer vriendelyk; na den maaltyd, die zeer vrolyk en levendig was geweeft, werd ons onze flaapplaats aangewezen; *Mathiabo* alhier gelegenheid ziende om zich van een onzer mantels meefter te maken, ging daar mede op de loop, doch, dewyl wy in tyds gewaarfchuwt wierden, kreegen wy denzelven nog wederom.

Wy bleven niet lang aan deze plaats maar vertrokken van daar al vroeg in den morgen. De haven alhier is groot en welgelegen en zoo goed als eenige andere van 't Eiland. Het omliggende land is ryk in deszelfs voortbrengfels, en wy werden 'er van de inwoners vriendelyk ontvangen.

Wy

Wy landdden vervolgens in de laatſte ſtreek van *Tiarrabou*, daar het opperhoofd, *Omoé*, 't bewind voerde. Wy zagen hier iets raars, de gedaante namentlyk eens menſchen van teen gevlogten; dit beeld, het welk met witte en zwarte vederen was beſtoken, werd *Manioe* geheten, en was, zoo als men zeide, het eenigſte in zyn ſoort op *Otaheiti*; in 't vervolg vernamen wy dat het een afbeeldſel was van *Mauwe*, een hunner *Eatuas* of Goden van de tweede klaſſe.

Na eenige zaken met *Omoé* verrigt te hebben begaven wy ons op weg naar 't Fort, en bereikten in korten tyd *Opoureonu*, het Noordweſtelyke Schier-Eiland. Wy gingen hier aan land maar zagen niets aanmerkelyks dan een dooden huis dat nog al zonderling verſiert was. Wy waren nu digt by den oord *Paparra* geheten, welke aan *Oamo* en *Oberea* onze vrienden toebehoorde. Toen wy 'er aankwamen vernamen wy dat zy beide naar 't Fort gegaan waren; dan dewyl wy beſloten hadden alhier te vernachten, verkoren wy het huis van *Oberea*, het welk ſchoon kleen, echter zeer zindelyk was. Het geringe overſchot van den dag ons ten nutte willende maken, begaven wy ons naar een uithoek lands, waar op wy van verre boomen gezien hadden, die zy *Etoa* heten en gemeenlyk de plaatſen onderſcheiden daar zy hunne dooden begraven; aan deze begraafplaatſen geven zy den naam van *Morai*, alwaar zy tevens eenen Godsdienſtigen eerdienſt gaan verrigten. Wy ſtonden verſtelt over een groot gebouw het welk wy hier zagen en dat de *Morai* was van *Oamo* en *Oberea*, het was van ſteen, kantzuilig ſaamgeſtelt op een langwerpig vierkant grondſtuk, twee hondert zeven en zeſtig voeten lang en zeven en tagtig voeten breed.

Het voornaamſte ſtaatzuchtig voorwerp van deze volken beſtaat in het bezitten van een prachtige *Morai*; die van *Oberea* was een treffend gedenkſtuk van haren rang en vermogen. Zy had dat gezach niet meer het welk zy bezat toen Kaptein *Wallis* hier was, de reden daar van zyn wy op deze wyze te weten gekomen. Toen wy van haar huis, langs de Zeekuſt, naar de *Morai* gingen, beſpeurden wy op den weg eene meenigte Menſchebeenderen, voornamenlyk ribben en wervelbeenderen;

deren; wy vroegen 'er de oorzaak van, en men verhaalde ons, dat in de laatfte maand *Owarahew*, welke overeenkomt met de maand December van 't Jaar 1768, vier of vyf maanden voor onze aankomft; het volk van *Tiarrabou*, Zuidooftelyk fchier-Eiland van *Otaheiti*, een landing in deze ftreek gedaan en een groot getal Inwoners gedood had, welks beenderen wy langs het ftrand gezien hadden; dat by deze gelegenheid *Obéréa* en *Oa-ma* die toen ter tyd het bewind over 't Eiland voor haren Zoon waarnamen, naar 't gebergte gevloden waren; dat de veroveraars alle de huizen, die zeer groot waren, verbrand, en de varkens en andere dieren, welke zy konden vinden, weggevoert hadden. Ook vernamen wy dat de kalkoen en de gans, welke wy by *Mathiabo* gezien hadden, onder den roof waren geweeft; deze gefchiedenis verklaarde ons waarom wy deze dieren gevonden hadden by een volk met welk de *Dolphyn* weinig of geen gemeenfchap had gehad. Toen wy verhaalden dat wy te *Tiarrabou* de kakebeenen van menfchen gezien hadden aan een plank opgehangen, zei men ons, dat de overwinnaars dezelve als zegeteekenen hadden mede gevoert. De *Otaheitanen* pronken met de kakebeenen hunner vyanden, even als de oorfprongklyke Inboorlingen van *Noord Amerika* de hoofdhairen der door hun gedoode vyanden in zegepraal met zich voeren.

Den 1 July, kwamen wy aan 't Fort te rug. Wy hadden het Eiland rond geweeft, het welk wy op omtrent dertig Zeemylen fchatten, de twee fchier - eilanden 'er onder begrypende.

Na dat de Heer *Banks* een ander tochtje gedaan had, langs de rivier, by welke gelegenheid hy verfcheide overblyffels van een onderaardfch vuur had gevonden, welke hem deeden veronderftellen dat dit Eiland door eene aardbeving in 't harte der Zee was opgeworpen, begonnen wy op ons vertrek bedagt te zyn en daar toe den noodigen toeftel te maken, ten dien einde flechtten wy ons Fort, waar van wy het hout, om te branden, aan boord bragten.

Tupia, een Inboorling van 't land, die gedurende ons verblyf aan dit Eiland zich trouw by ons gehouden had, verzogt met ons de reis te mogen doen. Hy was eerfte Minifter ge-

weest van *Oberea* toen deze nog het opperste gezach bekleedde, daarenboven was hy de voornaamste *Tahowa* of Priester van 't Eiland, en gevolglyk wel onderwezen in de grondbeginzels en plechtigheden van den Godsdienst des Lands. Hy bezat zeer veel ondervinding en kennis van de Zeevaart, en hy kende byzonderlyk het getal en de ligging der naburige Eilanden. Verscheide redenen deden ons stemmen in zyn verzoek, en na dat hy afscheid van zyne bekenden had wezen nemen, begaf hy zich met een jongman van omtrent dertien jaren, die hem als knegt diende, by ons aan boord. Den 13 July ligtten wy 's morgens om half twaalf uren het anker, en zoo haast het Schip onder zeil was, namen de Inboorlingen afscheid van ons met de tranen in de oogen en met eene bedaarde bedruktheid op het gelaat, welke iets teeders en aandoenlyks had. Op deze wyze verlieten wy het Eiland *Otaheiti*, na op het zelve den tyd van drie maanden doorgebragt te hebben, doch eer wy van hier vertrokken, hadden wy eenige moeilykheid om sommige van ons volk weder te krygen, die, geneigt hier te blyven, naar 't gebergte de wyk hadde genomen.

Het Eiland *Otaheiti* word omringd door een keeten van koraalrotsen, die verscheide uitmuntende baaijen en havens vormen. De baai van *Port-Royal*, door de Inboorlingen, *Matavai* geheten, en welke in goedheid voor geen andere van 't Eiland behoeft te wyken, is gemaklyk te kennen aan een zeer hoogen berg in 't midden van 't Eiland, en ten Zuide van de *Venus punt* gelegen.

Uitgezondert dat gedeelte, daar de Zee tegen aanspoelt, is de oppervlakte van 't land zeer oneffen; de grond loopt in hoogtens op, welke op een afstand van zestig mylen konnen gezien worden, overal is dezelve ongemeen ryk en vruchtbaar, bewatert door een aantal uitmuntende beeken, en bedekt met vruchtboomen van allerlei soort: volgens 't bericht van *Tupia* zou het Eiland zes duizend zeven honderd strydbare mannen konnen leveren, waaruit de volkrykheid van het zelve gemaklyk is optemaken.

Otaheiti brengt brood-boomen, kokosnoten, plataan, en bananen voort, van de laatste vind men dertien soorten; de plataan is een vrucht zeer gelyk aan een appel en aangenaam

van

van ſmaak als zy ryp is. Men vind 'er zoete aardappels, ignamen, cacao, een ſoort van *Arum*, (Kalfsvoet), een vrucht door de Eilanders *Jambu* geheten, en welke zy voor iets uitnemends houden, zuikerriet, welk zy raauw eten, een wortel van de *Salep* ſoort door hen *Pea* genoemt; een plant *Etea* daar zy enkel den wortel van nuttigen, als mede verſcheide andere planten, heeſters, boomen en vruchten te veel om in een verkort verhaal optetellen.

De *Otaheitanen* hebben geen ſoort van ooft, thuinvruchten, moeskruiden of zaden van *Europa*.

De varkens, honden en 't gevogelt zyn de eenigſte tamme dieren van 't Eiland; buiten de eendvogels, de duiven, de papegaaijen, een kleen getal andere vogels en ratten, zyn 'er geene wilde dieren; men vind 'er geene ſlangen. De Zee levert deze Eilanders eene groote meenigte uitmuntende viſch van allerlei ſoort, welke zy, van alle ſpyze, 't liefſt eten, en waar van de vangſt hunne voorname bezigheid is.

De *Otaheitanen* overtreffen de *Europanen* in geſtalte en leeſt. De mans zyn 'er groot, ſterk, wel-geleed en wel gemaakt. De grootſte, dien wy 'er gezien hebben, had eene lengte van zesvoeten drie duimen en een half, hy was de Inboorling van een naburig Eiland *Huaheine* geheten. De vrouwen van een onderſcheiden rang, zyn gemeenlyk boven onze middelbare geſtalte, maar die van een minder klaſſis zyn beneden dezelve en eenige zyn zelfs zeer kleen. Deze vermindering van geſtalte word waarſchynlyk veroorzaakt, door de te vroegtydige gemeenſaamheid met de mannen.

Hunne natuurlyke kleur is een ſoort van ligt bruin of olyfkleur, welke veele lieden van *Europa* hooger achten dan het ſchoonſte mengſel van blank en rood. Dezelve is zeer donker in de bewoners, die aan de lucht en zon dagelyks blootgeſtelt zyn; maar de lieden, die onder dak blyven, en voor al de vrouwen van een hooger rang behouden hunne natuurlyke verw; hunne teedere huid is zacht en effen, zy verwen zich de wangen niet. Hun gelaat is aangenaam; het wangebeen ſteekt by hen niet uit; zy hebben geene holle oogen, noch een uitpuilend voorhoofd. De eenige trek welke niet beantwoordt

aan het denkbeeld, welk wy van de ſchoonheid hebben, is de neus, die gemeenlyk wat plat is. Hunne oogen en vooral die der vrouwen zyn zeer levendig, ſomtyds glinſterende van vuur of vol van eene zachte gevoeligheid. Hunne tanden zyn insgelyks, byna zonder uitzondering, zeer effen en wit, en hunne adem is volmaakt zuiver.

Hunne hairen zyn gemeenlyk zwart en eenigzins ruw; de mannen dragen den baard op verſchillende wyzen, echter plukken zy altoos een groot gedeelte van denzelven uit, en houden het overige zeer zindelyk. De beide Sexen hebben tevens de gewoonte alle de hairen uit te plukken, die onder de oxels groeijen, en zy beſchuldigden ons van morſigheid om dat wy niet insgelyks deeden. Zy toonen in alle hunne bewegingen ſterkte en vlugheid, hun tred is aangenaam, hunne manieren zyn deftig en edelaartig, en hun gedrag onder elkanderen en jegens vreemdelingen minſaam en beleefd. Zy ſchynen een braaf, oprecht karakter te hebben, niet erg denkende, noch trouwloos, en geenzins tot wraak of wreedheid geneigt. Wy ſtelden in hun het zelfde vertrouwen, als men in zyne beſte vrienden doet; echter moet men erkennen dat zy alle dieven zyn; maar, dit uitgezondert, behoeven zy voor geen ander volk des Weerelds te zwigten. Gedurende ons verblyf te *Otaheiti* zagen wy vyf of zes perſoonen gelyk aan die, welken den 24 April door de Heeren *Banks* en *Solander* ontmoet werden. Hun huid was van een dof wit, gelyk de neus van een paard, hunne hoofdhairen, wenkbrauwen, ooghairtjes waren insgelyks wit, hunne oogen rood en zwak, hun gezicht byziende, hun vel ſchurftig en bedekt met een ſoort van wit dons. Wy vonden dat 'er geen twee van deze Menſchen tot een zelfde familje behoorden, waar uit wy opmaakten dat zy geen geſlacht vormden, maar dat het op zich zelven ongelukkige waren, door ziekte verbaſterd.

De vrouwen dragen 'er het hoofd-hair kort geſneden, de mans integendeel dragen het in lange bokkels, langs hunne ſchouders golvende, of binden het zelve in een bos te ſamen op de kruin van 't hoofd.

Zy

Zy hebben de gewoonte van zich het hoofd te fmeeren met zekeren olie, *Monoe* geheten, uit den Kokosnoot gedrukt, daar zy eenige welriekende kruiden of bloemen in laten uittrekken; maar de olie gemeenlyk garftig zynde is de reuk daar van voor een Europaan ganfch niet aangenaam. Dewyl zy in een warm land leven, en 't gebruik der kammen niet kennen, konnen zy hunne hoofden niet zuiver houden van ongediert, dat fomtyds door de kinderen en 't gemeen word geëten. Deze walgelyke gewoonte is geheel verfchillende van het overige hunner zeden. Hunne kiesheid en zindelykheid in andere opzigten, zyn bykans onvoorbeeldelyk, en zy, aan wien wy kammen gaven, ontdeden zich wel haaft van hunne luizen, en gaven genoeg te kennen dat zy even afkeerig van dit ongediert waren als wy.

Zy fnyden of prikken hun vleefch omtrent en beneden de heupen, op verfcheidene plaatfen, met de punten van fcherpe beenen en vullen deze fneden met eene donkere blaauwe of zwartachtige verwe, welke altoos ftand houdt, en het vel op die plaatfen van kleur verandert en zwart maakt, en dit noemen zy *Tattow*.

Hunne kleeders zyn gemaakt van doek, door hen zelfs gereed uit de zelfftandigheid van een gewas, gegroeit aan een boom, dien wy den doek-boom noemden. Deze kleeders verfchillen in gedaante als ook in de wys, op welke zy gedragen worden, omftandigheden die, hoe zeer met eene juifte naauwkeurigheid in Europa geregelt, by hen van hunne inbeelding of grilligheid, van het weêr, als hitte, koude, regen enz. afhangen. By dag hebben zy altoos iets om hunne fchaamte te bedekken, en in droog aangenaam weêr dragen zy gemeenlyk een ftuk van dun doek omtrent derdehalf el lang, met een opening in 't midden door welke zy hun hoofd fteken. Dit kleed hangt los om hunne fchouders, doch wanneer zy binnen 's huis zyn, nemen zy het gemeenlyk van hunnen hals en rollen het op omtrent hunne lendenen. De vrouwen rekenen het voor haren grootften opfchik, dat zy hare fchaamte bedekken met verfcheidene omwindfelen van doek, welke zy om haren middel en het bovenfte gedeelte harer dijen naauw toetrekken, zoo

dat het haar tot een grooten laſt in 't gaan verſtrekt. De vrouwen van zekeren rang ontdoen zig gemeenlyk tegen den avond van hare kleederen tot aan den middel en toonen zich in dezen ſtand niet meer verlegen dan eene Europaſche vrouw, die haar coclechon of peliſſe heeft afgelegt.

De kinderen loopen 'er geheel naakt, de meisjes tot den ouderdom van drie of vier en de knegtskens tot aan dien van zeven of agt jaren.

Hunne huizen bouwen zy altoos in de boſſchen tuſſchen 't gebergte en de Zee, en op dat de daken derzelven niet door het druipen der takken zouden beſchadigt worden, hakken zy zoo veele boomen weg als de ruimte hunnes gebouws grond noodig heeft.

Hun voedſel beſtaat meeſt uit vruchten. Wanneer een opperhoofd een varken ſlagt, verdeelt hy het gemeenlyk in gelyke deelen onder zyne onderdanen. Lieden van minder rang leven meer van honden en gevogelt; op den ſmaak van 't laatſte is weinig te roemen, maar een hond van de Zuidzee is bykans zoo goed als een lam in Engeland. Van Zeekreeften, Krabben en andere Schulpviſch, welke zy langs de kuſt vinden, zyn zy groote liefhebbers. Niet alleen eten zy de Zee-inſekten, maar zelfs 't gene de Engelſche Zeelieden *Blubbers* heten, die zoo taai zyn dat men ze moet laten rotten alvorens dezelve te kunnen kaauwen. Onder de groeibare levensmiddelen is hunne voornaamſte ſpys de brood-vrucht en om zich dezelve te verſchaffen, hebben zy enkel een boom te beklimmen en te plukken. In 't algemeen maken het water en de ſap van Kokosnoten hunnen eenigſten drank; gelukkiglyk zyn zy onkundig van de konſt om door giſting bedwelmende dranken te maken. Zy kaauwen noch opium, noch betel, noch tabak, noch iets dergelyks. Eenige Eilanders dronken onbeſchroomt van onze ſterke dranken en werden van tyd tot tyd dronken, maar die eens dronken geweeſt waren, wilden naderhand geen drop meer van ons proeven.

't Is onbegrypelyk dat dit volk het welk met drift gezelſchap en voor al dat der vrouwen bemint, zich van dat vermaak by de maaltyden berooft. Zy eten ieder op zich zelve, zeggen

zy,

zy, om dat zulks betaamlyk is; maar nooit hebben zy ondernomen ons uitteleggen waarom alleen te eten betaamlyk zy; zoo ſterk is nogthans de hebbelykheid, dat zy de grootſte weerzin, ja zelfs walg toonden dat wy met elkanderen aan eene tafel aten en uit denzelfden ſchotel. Nooit konden wy eene eenige vrouw overhalen met ons aan tafel het middagmaal te houden.

In hunne huisgezinnen hebben twee broeders en zelfs twee zuſters ieder hun eige mandje, voorraad, ſpys en tafelgereedſchap; toen zy ons voor de eerſte maal in onze tenten kwamen bezoeken, bragt elk zyn mand mede waar in hy zyne ſpys had, en als wy ons aan tafel zetten om te eten, liepen zy naar buiten, plaatſten zich negen of tien voeten ruggelings van den anderen, en deden ieder zyn maal zonder een woord te ſpreeken.

De *Otaheitanen*, van middelbaren ouderdom en van hoogen rang, ſlapen gemeenlyk na den maaltyd en in de hitte over dag. Zy zyn ongemeen traag en hebben geen andere bezigheid dan ſlapen en eten. Lieden van meerder jaren zyn min lui, ook blyven de jongens en meisjes den ganſchen dag op de been, 't geen voorkomt uit hunne natuurlyke vlugheid en giſting, eigen aan hunne jaren.

De fluit en trommel zyn de eenige ſpeeltuigen die zy kennen; de fluiten zyn van een hol bamboes riet gemaakt ter langte van een voet en met twee gaten, daar zy tot hier toe maar eene wys opblazen, en dat niet met den mond, maar met de neus geſchied.

Zy bedienen zich, in den duiſter, van een konſtig gemaakt licht. Hunne kaarſſen zyn gemaakt van een ſoort van olieachtige noot, waar van zy 'er verſcheiden in een riet plaatſen, de bovenſte aangeſteken zynde blyft vervolgens met het riet tot aan het onderſte einde doorbranden.

Onder de verluſtigingen van deze Eilanderen is een dans, dien zy *Timorodea* heten en welke door jonge meisjes word uitgevoert, zoo dikwyls zy ten getale van agt of tien te ſamen konnen komen. Deze dans is enkel ſaamgeſtelt uit de geilſte en welluſtigſte houdingen en gebaaren, waaraan men

de

de kinderen van hunne vroegfte jaren af gewent; dezelve gaat gemeenlyk verzelt van woorden, welke de onkuifchheid nog duidelyker maken. Deze vermakelykheden, echter, aan eene jonge dochter geoorloft, worden haar verboden zoo rafch zy door 't huwelyk vrouw geworden is, wanneer zy zich naar de leffen kan gedragen en de zinfpelingen van den dans verwezendlyken.

Zy maken niet veel werk van de kuifchheid: de mans bieden hunne zufters of dochters den vreemdelingen aan, of uit beleefdheid of als eene zekere wedervergelding. De ontrouw zelfs in den echten ftaat, word in de vrouwen enkel geftraft met eenige harde bewoordingen, of door ligte flagen. De losbandigheid der zeden en wellust in 't ftuk van 't minnefpel is 'er tot zulk een top geftegen, dat federt het begin der Weereld geene andere natie ooit zoo ver gekomen is.

Een zeer aanzienlyk getal *Otaheitanen* vormen zonderlinge maatfchappyen, in welke alle de vrouwen aan alle mannen gemeen zyn; deze fchikking maakt hunne vermaken gedurig verfcheiden, en dezelfde man vermengt zich met dezelfde vrouw niet meer dan twee of driemaal in een jaar.

Deze Maatfchappyen worden onder den naam van *Arreoy* onderfcheiden; zy die 'er deel aan hebben, komen in vergaderingen te famen, welke de andere Eilanders nooit bywonen: de mans vermaken 'er zich met worftelen, de vrouwen danfen 'er onbefchroomt den *Timorodéa*, dewelke in haar luften verwekt, die de mans, zoo als men ons verhaalde, dikwyls, op ftaande voet, boeten. Indien een der vrouwen zwanger word, het geen zeldfamer voorvalt dan by haar, die 't met eenen man houden, word het kind, op 't oogenblik der geboorte, gefmoort, ten einde den Vader tot geen laft te zyn, en de Moeder niet te hinderen in de vermaken van haare verfoeilyke ontucht. 't Gebeurt echter fomtyds, dat de Moeder voor haar kind de teederheid gevoelt, welke de natuur aan alle dieren voor hunne jongen heeft ingeboezemt; maar in zulk een geval zelfs red zy het leven van 't kind niet, ten zy zy een man kan vinden, die het wicht ten Vader wil ftrekken; als dan verhoed zy den moord; maar beide man en vrouw gehouden wordende

dende eeniglyk aan elkanderen te behooren, worden uit de gemeenſchap verbannen en verliezen voor het toekomende allen eiſch op de voorrechten en vermaken van de *Arreoy*.

'tZou barbaarſch zyn zulk eene verſchriklyke gewoonte, op geringe bewyzen, aan eenig volk toeteëigenen, en ik zou 't nimmer in de gedagten genomen hebben 'er van te reppen, indien ik geene genoegſame en overtuigende blyken had wegens de echtheid van 't gene ik verhaal. De *Otaheitanen*, verre van het eene ſchande te rekenen tot zulk eene Maatſchappy te behooren, zyn 'er trots op als op eene waardigheid: en de Heer *Banks* en ik hebben 'er verſcheide lieden, die ons gezegt waren tot dezelve te behooren, over onderhouden, en uit hun eigen mond het bericht ontvangen der byzonderheden, welke wy den lezer daar van medegedeelt hebben.

Ik kan de beſchryving van 't huishoudelyk leven der *Otaheitanen* niet afbreken, zonder alvorens iets van hunne ongemeene zindelykheid te zeggen. Indien dat gene, welk het welwezen vermindert, en de kwalen des levens vermeerdert eene ondeugd is, moet de reinheid of zindelykheid voorzeker onder 't getal der deugden geplaatſt worden: daar deze hoedanigheid ontbreekt, lyd de ſchoonheid en de gezondheid van den Menſch en de afkeer mengt zich tot in de allerlevendigſte vermaken. De Eilanders van *Otaheiti* waſſchen driemaal daags hun ganſche lighaam in een loopend water, op wat afſtand zy ook van de Zee of van een rivier wonen; 's morgens zoo raſch zy op zyn, 's middags, en 's avonds eer zy naar bed gaan; by hunne maaltyden waſſchen zy handen en mond byna op iedere beet, en men vind aan hunne kleederen of aan hunne lighamen geen ſmet of morſigheid.

De ſtof, die hun tot kleeding ſtrekt, beſtaat in driederlei ſoort en word gemaakt uit den ſchors van drie onderſcheiden boomen, de Moerbezie-boom, daar men het Chineeſch papier van maakt, de broodvruchtboom, en een boom, die aan den wilden vygeboom gelykt van de Amerikaanſche Eilanden.

De ſchoonſte en witſte word gemaakt van den Moerbezieboom, dien zy *Aouta* heten; zy dient tot kleedy aan de voornaamſte lieden van 't Eiland, en neemt de roode kleur beſt aan.

De tweede, gemaakt van den schors der brood-vrucht, *Ooroo* genaamt, is noch zoo wit, noch zoo zacht als de eerste, en dient ten gebruike aan lieden van den laagsten rang; de derde, die gereed word uit den vygenboom, is grof en ruw en heeft de kleur van het donkerst graauw papier: deze echter weerstaat het water, dat de beide andere niet doen.

De matten, die zy maken dienen hen tot velerlei gebruik, tot matten om op te zitten, tot bedden daar zy op slapen, tot kleedy in vochtig weêr, en tot zeiladie voor hunne Praauwen. Zy zyn tevens zeer handig in 't maken van mand- en teenwerk. Hunne mandjes hebben duizenderlei gedaantens en sommige van dezelve zyn zeer konstig gewrogt; beide Mans en Vrouwen houden zich bezig met die te maken. Zy vlechten 'er van kokosbladeren in weinige oogenblikken; de Vrouwen, die ons vroegtydig in den morgen kwamen bezoeken, hadden de gewoonte, zoo rasch de Zon boven den gezichteinder was, eenige kokosbladen te laten halen, daar zy zich hoedjes van maakten, welke hunne aangezigten tegen het branden der Zonne dekten; en dit werk kostte hen zoo weinig moeite, dat zy meest al by Zonnen ondergang deze hoedjes wegwierpen.

Van den schors des *Poërou* maken zy touwen en lynen, waarvan de zwaarste een duim dik zyn, en de minste als een dunne draad; van deze laatste braijen zy hunne vischnetten. Van de kokos-draden maken zy touw-werk om hunne Praauwen mede samen te hegten en te bewoelen, en met den schors van den *Erowa*, een soort van netel, die in 't gebergte groeit, maken zy de beste vischlynen, die met mogelykheid te vinden zyn. Met deze vangen zy de sterkste en spartelendste visschen, gelyk de *Boniten* en *Albicores*, die in een oogenblik ons sterkste zyde-koord zouden breken, schoon hetzelve tweemaal dikker is, dan dat der *Otaheitanen.* Zy maken een soort van sleepnet van een groente of kruid, dat zeer groote en zware bladeren heeft, en waarvan de stam zeer naar het zwaardkruid gelykt. Zy toonen eene byzondere behendigheid in het vangen van visch. Zy hebben harpoenen van bamboes, waarvan de punt van hard hout is, en zy treffen den visch vry gewisser

met

met dit werktuig dan wy met onze yzere harpoenen konnen doen.

Hunne vischhoeken zyn met eene verwonderlyke konst gemaakt en die zeer wel aan hun oogmerk beantwoorden; zy maken dezelven van paarlemoer of van eenige andere harde schulp, maar zonder weerhaak, die zy 'er niet aan konnen krygen, en om welk gebrek te vergoeden zy de punt binnewaards ombuigen. Elk visscher maakt zyne eige hoeken, 't welk hen niet veel werk kost.

Hunne Praauwen zyn het voornaamste artykel van hunne bouw- en beitelkonst; en 't is voor deze Eilanders misschien ruim zulk een zwaar werk, met hun gereedschap, een hunner grootste Praauwen saamtestellen, als het voor ons is een Oorlogschip te bouwen, met het gereedschap dat wy bezitten.

Zy hebben een byl van steen, een breekbeitel of steekbeitel van een menschen been gemaakt en wel gemeenlyk van het been des voorarms; een vyl van koraal, en het vel van een soort van rogvisch, welk met het gruis van koraal hen dient om mede te slypen of te scherpen.

Zie daar de Naamlyst van hun gereedschap, en met dit kleene getal werktuigen, bouwen zy hunne huizen, maken zy hunne Praauwen, houwen zy hunne steenen, vellen, klooven beeldhouwen & polysten zy hun hout.

De *Otaheitanen* verdeelen den tyd in Maanen: zy tellen dertien dier Maanen en beginnen vervolgens weder met de eerste dier omwenteling, het gene aantoont dat zy een denkbeeld van het zonnejaar hebben, 't Is ons niet mogelyk geweest te ontdekken hoe zy hunne Maanden berekenen, zoo dat dertien derzelven aan een rond jaar beäntwoorden; want volgens hun zeggen zou iedere Maand negen en twintig dagen hebben, één dier dagen daar onder begrepen, op welke de Maan niet zichtbaar is. Zy hebben voor iedere Maand een byzonderen naam en een algemeenen naam voor alle Maanden saamgenomen, alhoewel zy zich van dezen laatsten niet bedienen, dan wanneer zy van de verborgenheden hunnes Godsdiensts spreeken.

Hunnen dag verdeelen zy in twaalf deelen, zes voor den dag en zes voor den nacht, en ieder deel is van twee uuren;

deze verdeeling bepaalen zy juist genoeg door de hoogte der Zonne, wanneer dezelve boven den horizon is; maar weinige zyn 'er die des nachts, op 't beschouwen der Starren, zeggen kunnen hoe laat het zy.

In 't rekenen tellen zy van een tot tien, het getal der vingeren van beide handen; en schoon zy voor ieder getal een byzonderen naam hebben, nemen zy gemeenlyk hunne vingers een voor een en gaan van de eene hand tot de andere, tot dat zy aan 't benoodigde getal komen. In andere gevallen hebben wy opgemerkt, dat wanneer zy met elkanderen spreeken, de gebaren, waarmede zy hunne woorden verzellen, zoo uitdrukkelyk zyn, dat een vreemdeling gemaklyk kan begrypen wat zy zeggen.

In de konst van afstanden te meten, zyn zy zoo ver niet gevordert dan in die van by getalen te tellen; zy hebben maar één woord, het welk beäntwoord aan onze vadem: wanneer zy van den afstand eener plaatse tot aan een andere spreeken, drukken zy dien uit gelyk de *Asiatische*, door den tyd welke men noodig heeft om denzelven aftegaan.

De taal der *Otaheitanen* is zacht, welluidend, overvloedig in klinkletters, en gemaklyk leerden wy dezelve uitspreken; maar wy vonden het zeer moeilyk hen de uitspraak van een eenige onzer woorden te leeren.

Wy behoeven niet te zeggen dat 'er weinige ziektens heerschen by een volk, wiens voedsel zeer eenvoudig is, en dat over 't geheel zich byna nooit dronken drinkt; uitgezondert eenige aanvallen van kolyk, welke 'er zelfs zeldsaam zyn, hebben wy gedurende ons verblyf op 't Eiland, 'er geene netelige ziektens gezien. De Inboorlingen van 't land zyn echter onderworpen aan de roos, en aan een huid ontsteeking van schilverachtige puisten, welke zeer naar 't *Lazarus* gelyken.

De Geneeskunde word 'er door de Priesters geoeffend, die de herstelling voornamenlyk trachten te bewerken door Gebeden en Ceremonien, welke zy zoo dikwyls herhalen tot dat de zieke sterve of weder gezond worde. In het laatste geval schryven zy 't aan hunne middelen toe; maar sterft de zieke als dan verklaren zy dat de kwaal niet te genezen ware, en

hier

hier in verſchillen zy, miſſchien, niet veel van de Geneesheeren in andere landen.

In de Heelkunde ſchynen zy verder gevordert te zyn, ook hebben wy 'er geheelde wonde gezien, daar de konſt hunnes Wondheelers zoo ſterk in doorſtraalde, dat zy niet behoefde te wyken voor de ervarenheid der beſte Wondartzen van *Europa.*

De *Otaheitanen* zyn, door hunne verkeering met de *Europanen,* reeds met de Venus kwaal beſmet, eene verſchriklyke peſt, die de wreedheden, de welke *Spanjaarden* in *Amerika* begaan hebben, ſtrengelyk wreekt. Een onzer lieden werd dezelve alhier aangezet, vyf dagen na onze ontſcheeping, en volgens het bericht der Inboorlingen, hadden zy die gekregen van het volk der Schepen, welke vyftien maanden voor onze aankomſt, aan de Ooſtzyde van 't Eiland het anker hadden laten vallen. Zoo wy meenen, hebben zy een bekwaam middel tegen dezelve gevonden; alhoewel by ons vertrek meer dan de helft van ons volk 'er van beſmet was.

't Is ons niet mogelyk geweeſt eene klare en grondige kennis van den Godsdienſt der *Otaheitanen* te verkrygen. Wy vonden denzelven, gelyk dien van meeſt alle andere landen, omzwagtelt met verborgendheden en bedorven door blykbare tegenſtrydigheden. Hunne Godsdienſtige taal is, gelyk die van *China*, verſchillende van de gemeene taal; en alles wat wy van *Tupia* wegens hunnen Godsdienſt hebben konnen begrypen, komt hierop uit.

De *Otaheitanen* meenen dat alles wat 'er beſtaat oorſpronglyk is voortgekomen uit de vereeniging van twee wezens. Zy geven aan de Opperſte Godheid, een dezer twee eerſte Wezens, den naam van *Taroataihetoomoo*, en de andere noemen zy *Tepapa*, welke zy gelooven een rots geweeſt te zyn: deze twee Wezens teelden eene dogter voort *Tettowmatatays,* het jaar of de dertien ſaamgenomene maanden, welke zy nimmer dan by die gelegenheid noemen; deze, met den gemeenen Vader verëenigt, bragt iedere maand op zichzelve voort, en de maanden door hare onderlinge vereenigingen gaven het wezen aan de dagen. Zy ſtellen dat de Sterren voortgebragt zyn

geworden, gedeeltelyk door het eerste paar, en vervolgens vermeenigvuldigt door zich zelven. Zy stellen het zelfde met betrekking tot de verschillende soorten van Planten. Zy meenen dat 'er onder de andere kinderen van *Taroataihetoomoo* en *Tepapa*, een geslacht van mindere Goden is, die zy *Eatuas* noemen; zy zeggen dat twee dezer *Eatuas*, zeer veel tyd geleden, de aarde bewoonden, en den eersten Mensch voortbragten. Zy verbeelden zich dat die Mensch, hunnen gemeenen Vader, by zyne geboorte rond ware als een bal, maar dat zyne Moeder veel moeite nam om zyne leden uitterekken, en dat zy hem eindelyk die gedaante gegeven hebbende, welke wy thans hebben, hem *Eothe* noemde, dat *volwrocht* beteekent. Zy gelooven mede nog dat die eerste Vader, vervoert door de algemeene natuurdrift om zyn's gelyken voorttebrengen, en geene andere Vrouw hebbende dan zyne Moeder, by dezelve eene dochter teelde, en door zich met deze dochter te vereenigen, hy aan verscheide andere dochters, het wezen gaf, alvorens eenen zoon te teelen; dat hy ten langen leste echter een zoon voortbragt, en dat deze te samen met zyne zusters de Weereld bevolkten.

De eerste ouders der natuure hadden, behalven hunne dochter *Tettowmatatayo*, eenen zoon dien zy *Tane* noemden. Zy gaven aan *Taroaihetoomoo*, de opperste Godheid, den hoogdravenden naam van voortbrenger der Aardbevingen; maar zy richten meerendeels hunne gebeden aan *Tane*, die, gelyk zy meenen, zich meer laat gelegen zyn aan de zaken van het menschelyke geslacht.

Hunne *Eatuas* of minder Godheden zyn groot in getale en van beide kunne; de mans roepen de Goden aan, de Vrouwen rigten hare gebeden tot de Godinnen.

De *Othaheitanen* gelooven de ziel onsterflyk, ten minsten dat zy na den dood bestaat, ook stellen zy twee staten voor dezelve van onderscheiden geluk, deze staten beschouwen zy echter niet als plaatsen daar zy straffen of belooning staan te ontvangen, maar als vrye schuilplaatsen geschikt voor de verschillende rangen van Prins, Heer of knegt. Want zy denken geenzins dat hunne daden hier beneden den minsten invloed heb-

hebben konnen op den toekomenden ſtaat, zelfs niet dat hunne Goden die kennen. Indien hun Godsdienſt derhalven geen invloed heeft op hunne zeden, is dezelve ten minſten belangeloos en de bewyzen van aanbidding en eerbied, welke zy door hunne woorden of daden, den Goden geven, komen eeniglyk voort uit het inwendige gevoel hunner eige zwakheid en der onuitſpreeklyke uitmuntenheid van de Goddelyke volmaaktheden.

Het karakter der Prieſteren is 'er erflyk in alle de huizen, ook is 'er deze klaſſis van Menſchen talryk, en onder allerlei rang te vinden. Het opperhoofd der Prieſteren is gemeenelyk de jonger zoon van eene familje van rang, en zy eerbieden hem ten naaſtenby als hunne Koningen. De Prieſters bezitten 'er de meeſte kundigheden, bepalen zich tot de kennis van de namen en rangen der verſchillende *Eatuas* of minder Goden, en van de gevoelens wegens den oorſprong der wezens, welke de overlevering in hun rang heeft geplaatſt: deze gevoelens worden in loſſe ſpreuken uitgedrukt, van welke ſommige Prieſters 'er een ongelooflyk getal kunnen opzeggen, alhoewel in ganſch andere bewoordingen dan die van welke zy zich in hunne dagelykſche taal bedienen.

De Prieſters echter hebben 'er meer kennis van de zeevaart en ſterrekunde dan het overige van 't volk, en de naam van *Tahowa* beteekent niets anders dan een verlicht Menſch.

Naar 't ons toeſcheen is het huwelyk te *Otaheiti* eeniglyk een verdrag tuſſchen den man en de vrouw, daar de Prieſters zich niet mede bemoeijen; zoo haaſt dit verdrag is aangegaan, ſchynen zy zich aan de voorwaarden daar van te houden; partijen nogthans ſcheiden ſomtyds volgens algemeene toeſtemming, en in zoodanig geval geſchied de echtſcheiding met even zoo weinig gerucht als het huwelyk.

Alhoewel de Prieſters den *Otaheitanen* geen ſchatting opgelegt hebben voor den huwelyks zegen, hebben zy zich echter twee plechtigheden toegeëigent daar zy een aanzienlyk voordeel uittrekken. De eene is de *Tattow*, of het gebruik om zich het vel te prikken, en de andere de beſnydenis, welke geen van beiden de minſte betrekking tot den Godsdienſt hebben. De

beſny-

besnydenis is by dit volk aangenomen uit hoofde van zindelykheid; zy geschied in 't maken van een dwarssnede over het bovenste gedeelte van den voorhuid ten einde te beletten dat dezelve het hoofd der roede dekke.

Ik durf niet verzekeren dat dit volk, het welk geheel geen kennis heeft van de schryfkonst, en dat derhalven geen vastgestelde wetten hebben kan, onder eene geregelde regeeringsvorm leve; echter heerscht 'er onder hen eene ondergeschiktheid, welke veel gelykt aan de eerste staaten van alle de natien van *Europa* ten tyde der Leenregeeringe, die eene losbandige vryheid toestont aan een kleen getal Menschen en den overigen hoop aan de laagste slaverny onderwierp.

De verschillende rangen in het Eiland zyn de *Earee Rahie* of Koning; de *Earee*, of Baron; de *Manahouni*, of *Vassal*, en de *Toutou*, de boer of landman. Het Eiland *Otaheiti* is in twee schier-eilanden verdeelt; in ieder derzelven is een *Earee Rahie* die 'er de oppermagt bezit; deze beide soorten van Koningen worden met veel eerbied behandelt door allerlei rang van *Otaheitanen*; maar zy schynen zoo veel gezachs niet te oeffenen als de *Earees* oeffenen in hun eige rechtsgebied. *Otaheiti* is verdeeld in verscheide Landschappen, ten naasten by het getal van honderd uitmakende. De *Earees* zyn Heeren van een of meer dier Landschappen, zy verdeelen hunne landen tusschen de *Manahounis*, die den grond bebouwen welke zy onder den Baron hebben. De *Otaheitanen* van den laagsten rang, *Toutous* geheten, schynen in eenen toestand zeer nabykomende aan dien der hoevelingen onder het Leenbestier, zy doen den moeilyksten arbeid en bebouwen de aarde onder de *Manahounis*, die enkel landbouwers by naam zyn; zy halen hout en water, en bereiden onder 't opzigt van de Vrouw des huisgezins de spyzen; zy zyn het die op den vischvangst uitgaan.

Indien het gebeure dat de naburige Eilanders eenen algemeenen aanval tegen het Eiland besluiten, is ieder Landschap, onder het bevel van een *Earee*, verplicht zyn aandeel Soldaten te leveren ter algemeene verdedigingе. By die gelegenheden staat de vereenigde magt van 't gansche Eiland onder 't Opperbevelhebberschap van den *Earee Rahie*. De byzondere ver-

verſchillen tuſſchen twee *Earees* gerezen, worden beſliſt door hunne eige onderzaten, zonder de openbare ruſt te ſtoren.

Hunne wapens beſtaan in ſlingers, daar zy met veel behendigheid zich van bedienen, gepuntte pieken, en groote ſtokken van zeer hard hout van zes of zeven voeten lang. Men zegt dat zy, dus gewapend, allerhardnekkigſt ſtryden, en dit is te waarſchynlyker, dewyl zy voorzeker geen kwartier geven aan mannen, vrouwen of kinderen, die ongelukkiglyk in hunne handen vallen, gedurende den ſtryd, of eenige uren daarna, dat is te zeggen, alvorens hunne, altoos hevige, doch niet duurſame gramſchap bedaart zy.

Men kan niet hopen, dat onder eene zoo onvolmaakte en ruwe regeering, de bedeelende gerechtigheid billyk bedient worde; dan 'er kunnen maar weinig misdaden plaats hebben in een land, daar 't zoo gemakkelyk is alle zyne luſten en hartstochten te voldoen, en daar, bygevolg, de belangens der Menſchen niet dikmalen tegen malkanderen aanloopen. In onze landen van *Europa*, ziet een Menſch, die geen geld heeft, dat hy met het zelve, alle zyne begeertens zou konnen voldoen; de *Otaheitanen* hebben geen munt of eenig vaſtgeſtelt teeken dat naar dezelve gelykt: naar 't ſchynt is 'er in 't Eiland niet eenig duurſaam goed, daar het bedrog of 't geweld zich van kan meeſter maken; en in de daad, indien men alle de misdaden afſnydt, welke de begeerlykheid den beſchaafde volkeren doet begaan, zullen 'er weinige andere overblyven. Laat ons hier byvoegen, dat overal, daar de wetten geen bepalingen ſtellen aan de verkeering met vrouwen, de mans zelden tot overſpel neigen, te meer dewyl een vrouw ſelden het voorwerp kan zyn, dat men boven alle andere eene byzondere voorkeuze geeft, in een land, daar zy niet onderſcheiden worden door uiterlyke verſierſelen, en door toevallige omſtandigheden welke uit de beſchaaving der konſten en de fynheid van aandoeningen ſpruiten.

Toen wy van *Otaheiti* vertrokken, zetten wy 't met klein zeil en ſlappe koeltens, naar een kleen Eiland *Theturoa* geheten, het zelve had volgens 't zeggen van *Tupia* geene bewo-

ners, maar het werd nu en dan door die van *Othaheiti* bezogt, die 'er veel visch vingen.

Van daar stevenden wy N. W. naar het Eiland *Huaheina*, welks Koning en Koningin ons een bezoek aan boord kwamen geven. De Bewoners van dat Eiland hebben zoo in gedaante, kleeding, taal als in andere omstandigheden veel overeenkomst met de *Otaheitanen*. Wy vonden hier een soort van koffer of ark, welke gelyk onze draagkoetsjes aan twee stokken word gedragen, en zeer veel geleek naar den ark des verbonds onder de Joden; toen wy naar de beteekenis van dit sonderlinge stuk vroegen, waren wy verwondert te hooren dat het *Ewharee no Eatua*, dat is, het huis Godes, geheten werd; maar wegens deszelfs gebruik konden wy niet naders te weten krygen.

Vervolgens zeilden wy naar *Uliatea*, een Eiland daar wy den 20 aankwamen. De Bewoners daarvan kwamen met twee Praauwen aan ons Schip, en bragten in ieder derzelve een vrouwspersoon en een varken mede: toen wy bemerkten dat zy ons deze tot een geschenk schikten, ontvingen wy 't een en ander op eene dankbare wyze, en wy gaven aan elk der vrouwen een duimspyker en eenige kramery, waar mede zy zeer in haar schik scheenen. Wy bleven hier tot den 10 Augustus ons ophouden, voorziende ons rykelyk van proviand, meest bestaande in varkens, gevogelte en vrugten; wy zagen hier een troep danssers en rederykers, die het Eiland rond reisden.

Ik gaf aan de zes Eilanden *Uliatea*, *Otaha*, *Bolabola*, *Huaheine*, *Tubai* en *Maurua*, die niet ver van den anderen liggen, den naam van *Society Islands*. Dezelve zyn gelegen tusschen de 16°. 10'. en de 16°. 55'. Zuiderbreedte en tusschen de 150°. 57'. en de 152°. Westerlengte van *Greenwich*.

Den 14, kwamen wy aan 't Eiland *Ohsteroa*, het zelve ligt op 22°. 27'. Zuiderbreedte en op 150°. 47'. Westerlengte van *Greenwich*, het heeft een omtrek van dertien mylen, maar is naar evenredigheid zoo sterk niet bevolkt noch zoo vruchtbaar als de andere, welke wy in deze Zeën gezien hebben: deszelfs Inboorlingen waren niet zeer vreedsaam gezind, en dewyl

wy

wy 'er geen anker grond konden vinden, vergenoegden wy ons onze boot aan land te zenden. Deze Eilanders zyn ſterk, welgemaakt, wat bruiner dan die der vorige Eilanden, die wy bezogt hadden, onder hunne oxels hebben zy zwarte plekken zoo breed als de hand, welker omtrek uit eene getandde ſtreep beſtaat, om hunne armen en beenen hebben zy kringen van dezelfde kleur maar zoo breed niet: aan de overige gedeeltens hunner lighamen hebben zy geene teekens.

Zy kleedden zich op eene wyze verſchillende van die der Eilanderen, welke wy reeds bezogt hadden, hunne ſtoffen waren donker geel geverft en zeer regelmatig geſtreept. De roode ſtoffen, die zy hadden, waren zwart geſtreept; hunne kleeding beſtont in een wambes dat tot aan de kniën reikte, en enkel een gat in 't midden had; 't was by deze Eilanders dat wy, in de Zuid-Zee, het eerſt een ſoort van naalde zagen. Van dit Eiland beſloot ik Zuidwaards heen te ſtuuren, met oogmerk om eenig vaſt land te ontdekken, en geen tyd meer te ſpillen in 't opſporen en onderzoeken van Eilanden, ten ware wy die in onzen weg ontmoetten.

Den 15 Auguſtus, gingen wy van *Oteroah* onder zeil, en op Vrydag den 25, vierden wy den verjaardag van ons vertrek uit *Engeland*, wy haalden een Cheſter kaas voor den dag en ſtaken een vat bier op, beide voor deze gelegenheid geſpaart, en beide uitmuntend goed. Den 29, dronk een onzer matroozen zich zoo dronken dat hy den volgenden dag ſtierf.

Den 30, om één uur in den morgen, zagen wy een Comeet in het Ooſten even boven den gezichteinder. Den 1 September op 40°. 22'. Zuiderbreedte en 174°. 29'. Weſterlengte zynde, buiten gezicht van eenig land, in een Zee die zeer hol ſtond, en gedurig overvallen met hevige rukwinden, wendde ik en ſtuurde weder naar 't Noorden, uit vrees dat onze zeiladie te veel mogt lyden, en wy onze reis niet zouden konnen vervorderen.

Den 27, waren wy op 28°. 59'. Zuiderbreedte en op 169°. 5'. Weſterlengte, en zagen een Zeekalf op 't water te ſlapen liggen, en ontmoetten veel wier; den volgenden dag beſpeurden wy nog grooter meenigte Zeegras, en den 29 zagen wy

een vogel dien wy voor een landvogel hielden, en welke naar een Snip geleek, maar met een korten bek. Den 1 October zagen wy onnoemlyk veel vogels en een ander Zeekalf, mede op het water flapende; 't is een algemeen gevoelen dat de Zeekalven zich nooit zeer ver van land verwyderen, en zelden gezien worden, dan daar men met het lood grond treft. Maar die, welke wy in deze Zeën zagen, bewyzen het tegendeel; 't is waar echter dat het Zeegras een zeker teeken is van de nabyheid des lands. Den volgenden dag zetten wy de floep uit om te peilen of 'er ftroom ware, maar konden dien niet befpeuren. Wy zagen nog meer Zeewier en een ftuk hout bedekt met bernakel Schelpen. Den volgenden dag zagen wy twee andere Zeekalven, en een bruinen vogel, ten naaften by zoo groot als een raaf en onder de vleugels eenige witte vederen hebbende, wy gaven hem den naam van *Poulani van Egmonds haven.*

Den 5 October, meenden wy het water van kleur te zien veranderen, maar wy peilden geen grond met 180 vademen touw.

Den 6, zagen wy land van de groote mars; wy ftevenden 'er aanftonds op aan en konden het in den avond reeds van 't dek zien, om middernagt maakte ik een bylegger, liet het lood uitwerpen, maar peilde geen grond met 170 vademen touw.

Den 7, toen wy dit land nader gekomen waren, meenden wy *het onbekende Zuidland* gevonden te hebben. Ten vyf uren, zagen wy de opening van een Baai, daar wy 't op aanzetten. Wy zagen tevens aan verfcheide plaatfen van de Kuft rook opgaan, des anderen daags morgens bevonden wy ons onder den wind van de Baai. Van hier zagen wy dat de heuvels met hout bedekt, en dat 'er zeer zware boomen in de valeijen waren. Wy befpeurden verfcheide Praauwen de Baai dwars overvarende, en die wel haaft den oever bereikten, zonder dat zy eenig acht fchenen te flaan op ons Schip. Wy ontdekten tevens eenige kleene, maar nette huizen en naby eene derzelven, een groot getal te faamgekomen bewoners, die zich aan 't ftrand nedergezet hadden, en die wy meenden dezelfde te

zyn,

zyn, welke van ons in de Praauwen gezien waren. Op een kleen ſchier-eiland zagen wy onderſcheidentlyk een hoog en geregeld paalwerk den top eenes heuvels omvangende.

Des avonds ging ik met de Heeren *Banks* en *Solander* en met eenig gewapend volk aan land. Toen wy ter plaatſe waren genaderd daar de Inboorlingen zaten, namen zy alle de vlucht; maar toen wy eenige ſchreden van onze vaartuigen af waren zogten zy zich van de jol meeſter te maken; de Schipper van de *Pinas*, die 't opzicht had over de booten, loſtte zyn ſnaphaan over de hoofden der Indiänen, die als toen ſtaan bleven en rondom zich keken, maar oogenbliklyk daar op weder naar 't jol liepen, ſwaaijende op eene dreigende wyze met hunne lansſen. Een hunner ligtte zyne ſpies op om ze naar de boot te werpen maar een ſnaphaan ſchoot van ons volk deed hem dood ter neder tuimelen.

In 't beſchouwen van 't lyk, vonden wy dat de kogel hem het harte had doorboord. 't Was een perſoon van eene middelmatige geſtalte; zyn kleur was bruin, maar niet zeer donker, de eene zyde zyns aangezichts was met gekrulde lynen beſchildert, die zeer regelmatig geteekent waren. Zyne kleeding beſtont uit eene fraaije ſtof, naauwkeurig gelykende naar het afbeeldſel welk men in de Reis van *Abel Tasman* vind, door *Valentyn* uitgegeven, 3 *Deel*, 2 *Afdeeling*. Zyne hairen waren boven op 't hoofd ſaamgeknoopt maar zonder eenig veder verſierſel. Wy namen het beſluit om op ſtaande voet naar boord te rug te keeren, en hoorden aan 't ſtrand de Indiänen met veel ernſt en yver ſpreeken.

Den 9, gingen wy weder aan land, daar *Tupia*, tot ons groot vermaak, ons tot Tolk by deze Indiänen verſtrekte. Wy bemerkten raſch dat zy onze vrienden niet waren en dat zy 't 'er op toeleiden om ons onze wapenen afhandig te maken, 't geen echter niet gelukte. Evenwel wiſt een hunner de hartsvanger beet te krygen van den Heer *Green*, waar op de andere baldadig begonnen te worden, maar den dief werd door den Heer *Monkhouſe* dood geſchoten.

Den 11 ligtten wy het anker en de Baai uitzeilende, ſtevenden

wy naar 't Noorden, altoos langs de Kuſt houdende op een afſtand van vier of vyf mylen.

Den 12 kreegen wy verſcheide bewooners van *Nieuw-Zeeland* by ons aan boord om ons eenige riemen, doek enz. te verkoopen. Wy gaven hen eenige geſchenken en zy ſcheenen zeer wel voldaan over de wyze op welke zy van ons ontvangen werden.

Den 13, zagen wy vier groote Praauwen met gewapende lieden verſchynen. Zy naderden ons om ons uittenodigen of tot den ſtryd uittedagen. Ziende dat wy hunne bedreigingen niet beantwoordden dan met eene diepe verachting, greepen zy hunne wapens en begonnen den aanval. Een ſnaphaanſchoot die wy op hen deden bragt niets te weeg; zy bleven hunne ſteenen en ſchigten naar ons werpen, maar op de eerſte losbranding eens vierponders met ſchroot geladen, trokken zy haaſtelyk af. In dien zelfden tyd bemerkten wy dat een ſterke ſtroom ons naar de Kuſt dreef, het geene ons noodzaakte in een en twintig vademen waters ten anker te komen, omtrent een Zeemyl ver van land.

Den 14, de wind uit het Noorden blyvende waaijen, zeilden wy op een afſtand van omtrent vier mylen en in twaalf tot vyftien vademen water langs de Kuſt. In den agtermiddag zonden wy onze ſloep en onze jol naar land om te peilen en om een anker grond te zoeken, daar wy gemaklyk water aan boord konden krygen, welk artykel wy zeer noodig hadden: maar dewyl wy verſcheide Praauwen op ons volk zagen afkomen, riepen wy de booten te rug.

Kort daarop zagen wy wel honderd vyftig Praauwen vol Inboorlingen, alle gewapend, met magt naar 't Schip toe roeijen. Om hen van onze vreedſame geneigtheden te overtuigen, wierpen wy hen verſcheide geſchenken toe. Wy ſtelden alle mogelyke middelen te werk om hen overtehalen by ons aan boord te komen en ruilingen te doen; maar alle onze pogingen waren vruchteloos. Zonder van iets te willen hooren, maakten zy zich gereed om ons op ſtaande voet aantetaſten met meer woede nog dan de eerſten. Zy bleven een hagelbui van ſchigten

en

en ſteenen naar ons werpen, tot dat de eerſte kanon ſchoot hen de vlugt deed nemen.

Op den 15, ontdekten wy by 't opkomen der Zonne een breede Baai van welke wy niet ver af waren: wy noemden dezelve de *Valk* Baai; zy ligt op 39°. 40'. Zuiderbreedte en op 180°. 30'. Weſterlengte van *London.*

Uit deze Baai zagen wy verſcheide Viſſchers Praauwen komen, van welke wy Zeekrabben en andere viſſchen kogten voor papier en ſtoffen van *Otaheiti.* Wel haaſt hadden wy reden om overtuigt te zyn, dat de gevoelens van oprechtheid en eerlykheid onbekent waren aan hun, met wien wy handelden. Maakten wy prys met hen voor zekere hoeveelheid viſch, zoo zy, in weerwil van het verdrag, de Koopwaren in hunne magt konden krygen, welke zy in betaling ſtonden te ontvangen, alvorens hunne viſch aan het touw vaſt gemaakt te hebben, waarmede wy dezelve aan boord haalden, lagtten zy met onze goede trouw, weigerden ſtoutlyk ons iets te geven voor de Koopwaren, die zy van ons ontvangen hadden, en noodzaakten ons dezelfde hoeveelheid viſch van hen te herkoopen voor ander papier en andere Stoffen, en dit alles zonder bewuſt te ſchynen dat 'er ſchande en onbillykheid plaats had, in hunne bedriegeryen. Alle de bedreigingen, welke wy hen konden doen, waren te vergeefſch, zy konden door niets overgehaalt worden eerlyker met ons te handelen.

Terwyl deze Viſſchers aan ons viſch bleven verkoopen, voegden zich verſcheide andere Praauwen met gewapende Indianen by de hunne. Meer dan eens poogden zy eenige van ons volk in hunne kanoos te krygen. *Tayeto*, die door *Tupia* overgehaalt was om met hem naar *Europa* te reizen, zonder achterdogt wat te na by hen gekomen zynde, maakten zy zich meeſter van hem en vlugtten met kracht van riemen naar het ſtrand. Eenige zyner rooveren werden echter door ons gekwetſt, zoo dat deez jongeling middel vond om hunne handen te ontſnappen en in Zee te ſpringen: maar terwyl hy naar ons Schip zwom, werd hy door eene andere Praauw vervolgt, die hem onſeilbaar zou bereikt hebben, eer hy by ons had konnen komen, zoo wy niet een ſtuk kanon zoo wel geſtelt en

afge-

afgeſchoten hadden, dat zy daar door bevreeſt werden en de vlugt namen. De kleine ſloep werd uitgezet om *Tayeto* te viſſchen, die eindelyk by ons weder aan boord kwam, geheel uitgeput nogthans; want zyne kleederen hadden hem in 't zwemmen zeer gehindert. Waarſchynelyk dat zy hem zouden opgeëten hebben, want kort daar aan vernamen wy dat de bewoners van *Nieuw-Zeeland* Menſchen-eters zyn.

Toe ons dit toeval bejegende, waren wy tegen over de Zuidpunt van *Hawke* Baai; welke wy Kaap *Kidnapper* (Kinder roover) noemden. Binnen deze Kaap zyn twee rotſen, beide van eene kegelachtige gedaante, *Hawke* Baai heeft niet minder dan dertien mylen diepte. Aan de Noordkuſt van deze Baai zagen wy verſcheide kleene beekjes; en in den binnenſten inham is een Meir van omtrent drie mylen breed: het heeft met de Zee gemeenſchap door eenen naauwen doortocht, aan de Noorderlyke punt, daar de Zee tegenbreekt; maar naar allen ſchyn is 'er geen water genoeg voor een ſloep. Het Noordergedeelte word gevormt door een Zandbank, welke zich naar 't Zuiden uitſtrekt: omtrent in 't midden is eene hoogte, welke door het zand, dat de Zee heeft aangeſpoelt, een Eiland geworden is. Dit Eiland heeft omtrent vier mylen lengte en anderhalve myl breedte, het loopt Ooſt en Weſt.

In het binnenſte van de Baai doet het land zich allerſchoonſt op; de grond is 'er zeer oneffen en doorſneden met groene valeijen, loopende beeken, boſſchen met hooge boomen welker takken zich eeniglyk aan den top uitſpreiden, en naar Cederen gelyken. Wat meer voorwaards ryſt het land Schouwburgswyze tot aan de bergen, die, door eene eeuwigdurende ſneeuw bedekt, derzelver kruinen tot in de wolken verheffen, zynde ſommige dier bergen zoo hoog als de *Pic van Tenerif*. Ten Zuidweſten van deze bergen zyn de landen lager en min oneffen; men ziet 'er groote vlaktens met eene groote verſcheidenheid van Planten bedekt.

Men herinnere zich dat men van *Nieuw-Zeeland* zeer weinige kennis had. De Heeren van de Admiraliteit, onzeker of dit land een Eiland dan Vaſtland ware, hadden ons bevolen de Kuſt daar van langs te zeilen, tot aan den veertigſten graad Zui-

Zuiderbreedte, en indien het land zich verder ſcheen uitteſtrekken, als dan naar 't Noorden te zeilen om 'er de Noordkuſt van optenemen.

Overeenkomſtig met deze bevelen, veranderden wy, aan een der Zuidelyke uithoeken van Nieuw-Zeeland gekomen zynde, welke wy Kaap *Turagain* (Keer weder), noemden, onzen tocht van 't Zuiden naar 't Noorden; en de wind als toen uit het Zuiden waijende, kwamen wy byna aan dezelfde plaats weder van waar wy vertrokken waren, het op den zelfden afſtand als voren langs de Kuſt houdende.

Donderdag den negentienden, kwam ons tegen den avond een Praauw op zyde daar vyf Indiänen in waren, die ons te kennen gaven dat zy den nacht aan boord verlangden door te brengen: wy ontvingen hen met vermaak en wy handelden hen op eene wyze die wy meenden, dat hen zeer aangenaam moeſt zyn. Zy gaven geene blyken van de minſte achterhoudenheid of beſchroomdheid, welke men moeſt verwachten te vinden by een onopgevoed volk. Zy handelden met ons op eene openhartige en vrije wyze, die ons verbaasde. Zonder veel omſlag nuttigden zy van alles wat zy ons zagen eten, zelfs zonder dat wy het hun aanboden. Hun vertrouwen in onze herbergſaamheid en vriendſchap was zoo groot als of zy die langen tyd ondervonden hadden. Twee hunner waren zeer ſchoone mansperſonen en volkomen welgemaakt. De fyne en teedere trekken van hun gelaat zouden hunne ſchoonſte vrouwen eer hebben aangedaan. Wy zonden hen des anderendaags te rug overladen met geſchenken. Zy verlieten ons met leedwezen: de heuſche behandeling die zy by ons ontmoetten, deed hen verlangen den ganſchen dag by ons door te brengen, maar wy deden hen begrypen dat zulks hen te ver van hunne woningen zou afvoeren.

Den 21, in den morgen, na dat wy het land te boven gezeild waren, welk wy in den beginne aan deze Kuſt gezien hadden, ontdekten wy, naar het Noorden, een Baai, in welker midden een Eiland werd gevonden. Wy ſtevenden deze Baai in, tuſſchen het Eiland en het land. De onregelmatigheid der peilingen duidden ons in 't eerſt een ſlechten grond aan; maar

 deze

deze werden rasch geregelder, en wy kwamen op omtrent een halve myl afstands van den oever ten anker, in agt vademen water.

Wy maakten het ons eerste werk de sloepen uittezetten, en dezelve uittezenden om eene geschikte waterplaats te zoeken; maar de valwinden en holle deiningen langs den ganschen oever, lieten hen niet toe te landen. In den achtermiddag deden wy eene tweede poging met beter gevolg; en den volgenden dag, zonden wy met het aanbreken van den dag onze sloepen weder naar land om hout en water te halen, met eene bende gewapende manschap om de arbeiders te beschermen: maar toen wy 't water en hout aan boord wilden doen brengen, stont de Zee zoo hol en de baren gingen zoo hoog dat wy van onze onderneming afzagen; des anderen daags morgen gingen wy al vroeg onder zeil. Deze Baai word van de Inboorlingen, die niet zeer talryk schynen, *Tegadoo* geheten. Zy is gelegen op 38°. 10′. Zuiderbreedte en op 180°. 35′. Westerlengte van *London.* De miswyzing van 't Kompas was 13°. 15′. Oostelyk.

Naar by de plaats, daar wy landden, hadden de Inboorlingen eenige huizen, die met omheiningen ingesloten waren om zich tegen de winden te dekken; wy zagen 'er ook verscheide stelladien onder dak om hunne visch te droogen. Zy schenen een grooten overvloed van Krabben en Zeekreeften te hebben. Eenige hunner droegen een soort van mantel, van een zeer zonderlinge stof gemaakt, die zy zelf bewerkten. Verscheide hunner vrouwen hadden geene andere kleeding dan een mat van flechte Zeewortelen gemaakt, waarmede zy hunne Schaamdeelen bedekten.

Noordwaards aanstevenende zeilden wy de Kust langs. Verscheide Praauwen staken van den oever af en kwamen rondom ons Schip; eenige zelfs waagden het aan boord te komen. Wy vroegen deze Indiänen naar een plaats, om water te vullen; zy wezen ons een Baai aan naar 't Zuidwest ten Westen, waar heen wy onze booten zonden, die om één uur na den middag te rug kwamen, met berigt dat zy eene zeer gemak-

gemakkelyke plaats, om ons van water en hout te voorzien, hadden aangetroffen.

Den 24, ankerden wy in de Baai in twintig vadem water en zandigen grond. De bewoners van dit land toonden zich tegen ons minſaam en herbergſaam. Wy ſchoten de plaats af daar wy ons water wilden vullen, en verboden de Indiänen binnen dezelve te komen, waar aan zy ſtiptelyk gehoorzaamden.

In den Oord, daar wy aan land waren gekomen, hadden de Indiänen hunne huizen naaſt malkanderen. De landen in de naburige valeijen zyn redelyk effen, in kleene kampen verdeelt en zeer wel bebouwt. Zy leveren zeer veele zoete aardappelen, die de Inboorlingen by meenigte inſamelen. Wy zagen op verſcheide plaatſen de heeſter gewaſſen, van welker Schors zy hunne ſtoffen maken. Deeze heeſters groeijen zonder aangekweekt te worden.

De Baai zelve levert hen overvloed van viſch, voornamentlyk Zeekreeften en Kabeljauw veel grooter dan die op de Kuſt van *Engeland* word gevonden. De naby gelegene boſſchen zyn zoo digt bewaſſen dat dezelve byna onbruikbaar zyn; maar zy verſchaffen eene veilige ſchuilplaats aan eene meenigte vogels van verſchillende ſoorten, en onder welke wy korhoenders en zeer grote duiven zagen. Wy kogten verſcheide dingen van dit volk, voor al ſtoffen die zy zelf maken, en voor welke wy hen ſtoffen van *Otaheiti* gaven, waarvan wy eenen grooten voorraad hadden.

Onder deze Inboorlingen ſcheen de kuisheid, geene zeer pryslyke deugd te zyn, ten minſten word dezelven 'er niet ſtipt in acht genomen. Verſcheide hunner jonge vrouwlieden kwamen dagelyks binnen den omtrek van onze waterplaats, daar zy op zeer redelyke voorwaarden, hare gunſten aan ons volk afſtonden.

Wy gingen verſcheide malen het land opnemen, en overal daar wy Inboorlingen ontmoetten, werden wy met alle de blyken van eene oprechte vriendſchap ontvangen. In een dezer omzwervingen, kwam een onzer Officieren aan eene afgezonderde woning, daar eene oude vrouw uitkwam en hem verzog-

binnen te treden, hy vond 'er een twaalftal Menfchen aan eenen maaltyd bezig die uit Zeekreeften en aardappelen beftond. Deze goede lieden drongen hem aan zich nedertezetten, en met hun te fpyzigen. Na het maal deed de Officier hen eenige fnuifterijen prefent, welke zy met blydfchap aannamen: zy boden hem eene jonge en zeer fraije dochter aan, om hem byzonderlyken blyken te geven van hunne dankerkenteniffe en heufchheid.

Eenige uren daar na kwamen 'er een grysaart en twee vrouwen in dit huis aan: zy groetten het ganfche gezelfchap met zeer veel ftatigheid, en met alle de plichtpleegingen in dat land gebruikelyk. Deez groet beftaat in elkaar zoo naby te komen, dat zy zagtelyk de punt hunner neuzen tegen den anderen konnen wryven, 't geen een aanfchouwer gemaklyk voor een kus zou nemen. De Officier zich, in 't affcheid nemen, naar hunne gewoonte willende fchikken, deed aan alle de neuzen de ronde. Deze inachtneming deed hen ongemeen veel vermaak. Zy gaven hem op zynen te rug tocht een leidsman mede, om hem langs beter en gemaklyker weg te leiden dan die, welke hy gekomen was. Overal daar zy beekjes of waterplaffen aantroffen, waarmede zy in meenigte hun land voorzien hebben, nam de Indiaan den Officier op deszelfs fchouderen, fchynende zelfs te verlangen hem den ganfchen weg over aldus te mogen dragen.

De Baai, daar wy het anker hadden laten vallen, word van de Inboorlingen *Tolaga* geheten. Zy is op 38°. 20'. Zuider breedte en op 29°. 22'. minuten Oofterlengte van *London* gelegen. De miswyzing van 't Kompas 13°. 20'. Ooftelyk.

Na dat wy ons water aan boord genomen, en ons van alle proviand en verversfingen welke het land opleveren voorzien hadden, zeilden wy den 29 October uit deze Baai, ftevenende langs de Kuft Noordwaards aan.

Den 31, zagen wy uit een kreek verfcheide Praauwen komen, die het met kracht van riemen naar ons toezetten. In een dezer Praauwen waren ten minften zeftig Indiänen. Alle waren zy gewapend met pieken, pylen en fteenen. Ziende dat zy 't in zin hadden ons aan te taften, verftrooiden wy hen

met

met een enkelen ſchoot uit een onzer ſtukken over hunne hoofden te doen, waarop wy onzen tocht vervolgden.

Op den 2 November, zagen wy veertig of vyftig Praauwen langs den oever. Verſcheide dezer Praauwen roeiden naar ons toe, en 't was duidlyk te zien dat zy niet zeer vreedſaam geneigt waren. Het getal dier Indiänen, alle verſcheidenlyk gewapend, beliep op omtrent hondert. Zy bleven zich op zekeren afſtand van 't Schip houden; en als toen rigtte een hunner Opperhoofden, die in de grootſte Praauw was, eene zeer lange redevoering tot ons, waar van het beſluit was dat hy ons ten ſtryde uitdaagde: maar ziende dat wy zyne bedreigingen enkel beantwoordden met uitnodigingen om met ons te handelen, kwamen zy nader aan boord. De redenaar nam daarop een ſteen, en na nog eenige woorden geſproken te hebben, wierp hy dien zagtkens tegen het Schip. Dit was waarſchynlyk een oorlogs verklaring: op ſtaande voet greepen zy alle te ſaamen hunne Wapenen.

In dat oogenblik dreigde *Tupia* hen met een ſchielyk en volkomen bederf, indien zy werkſtellig maakten ons aantevallen, hen verzekerende dat wy 't geenzins in den zin hadden hen te ſchaden, maar dat wy enkel van hun eiſchten eenige viſch aan ons te verkoopen. Wy toonden hen ten zelven tyde verſcheide fraaije Stoffen van *Otaheiti*, welke meer invloed op hen hadden dan alle de bedreigingen, die wy hen zouden hebben konnen doen: niets ſcheen hen minder te verſchrikken dan de vrees van onze wraak.

Zy hadden eene groote meenigte Zeekreeften en Moſſelen by zich, welke wy hen afkogten maar tegen minder waarde dan aan de vorige viſſchers. Wy verdeelden een ſtuk ſtof in verſcheide deelen, en kogten voor elk deel dezelfde hoeveelheid als wy van de andere Indiänen voor een ganſch ſtuk hadden gekreegen. De Stoffen die wy hen gaven ſneden zy in ſtukjes, van twee of drie duimen vierkant, welke zy aan hunne Ooren hegtten.

Terwyl wy met hen handelden, had een hunner de ſtoutheid zich een pak doek aantematigen, welk wy aan een touw in 't water hadden hangen om te doorweeken. Hy ontknoopte het zelve in 't gezicht van die genen, die hem in 't oog hiel-

den; en in weerwil van de Scheeps-Soldaten, die hem met Snaphanen dreigden, lag hy het pak in zyne Praauw neder, hardnekkiglyk weigerende het zelve wedertegeven, en zonder beweging te maken van te willen vlugten, zelfs zonder zich van het Schip te verwyderen. Twee kogels, dwars door zyn Praauw geschoten, maakten geen indruk op hem, hy deed eeniglyk zyn best om de gaten te stoppen. Een schot hagel zelf dat hem in den rug werd geschoten, weerhield hem niet zyn werk te achtervolgen. Zoo haast de Praauw genoegsaam herstelt was, verwyderden zy zich met verhaasting tot op zekeren afstand met hunnen buit, en aldaar begonnen zy te laggen en zich toetejuichen, wegens den stroop dien zy zoo behendiglyk gedaan hadden: maar toen wy een vier ponder over hunne hoofden heen schoten, verspreidden zy zich eensklaps, doende hun best om het strand te bereiken.

In den avond werden wy langen tyd gevolgt door eene dubbele Praauw, ten naasten by gemaakt op de wys van die, welke wy te *Otaheiti* gezien hadden, maar waar van het rondhout en de versierzelen verschillende waren. Deze dubbele Praauwen laden veel volks, en varen gelyk de enkele met zeil en riem. De Indiänen die in dit kleene vaartuig waren, scheenen zeer vrolyk te zyn. Al zeilende deden zy niet dan dansen, zingen, en schreeuwen. Een hunner regtte eene lange redevoering aan ons, en toen dezelve geeindigt was, begonnen zy altesaam ons met steenen te werpen; maar ziende dat wy hen met onverschilligheid en verachting behandelden, weken zy af.

Den volgenden morgen, zagen wy deze zelfde Praauw ons vervolgen. Het zeil dat zy voerde scheen ons toe van een zonderling maaksel te zyn. Het was gemaakt van matten en van eene driehoekige gedaante. De breede zyde was langs de mast vast gemaakt, en de onderste zyde liep langs een soort van dirk, om aan het zeil eene rigting te geven, overeenkomstig de streek van den wind.

De Praauw bleef ons verscheide uren nazeilen, en de Indiänen ziende dat wy onzen koers bleven houden, berstten zy gedurig in laggen uit. Onze zogenaamde bloohartigheid bragt niet weinig toe om hen stouter te maken: zy kwamen ons naderby en wierpen ver-

verſcheide ſteenen naar ons, waar door eenige van ons Scheepsvolk ligt geraakt werden. Wy ſchoten een Snaphaan op hen af, 't geen weinig uitwerkte: maar toen zy zagen dat wy een ſtuk geſchut op hen aanleidden, namen zy de vlucht.

Den 4, kwamen ons drie Praauwen op zyde. Een der Indiänen wierp een ſchigt naar een onzer matrozen; maar eene enkele Snaphaanſchoot deed hen ylings de vlucht nemen. In den achtermiddag ſtuurden wy naar eene opening, welke wy in de *Kuſt* gewaar werden, en denzelfden avond lieten wy het anker vallen in zeven vademen waters, in een zeer goeden grond.

Naauwlyks waren wy ten anker gekomen, of wy zagen ons door verſcheide gewapende Praauwen omringt, die niet voor den nagt weder afweken, na ons ſterk gedreigt te hebben van 's anderen daags te zullen weder komen. Ongetwyfelt beraamden zy, ons in 't midden van den nacht te overvallen; want om elf uren voeren zy rondom ons Schip: maar bemerkende dat wy op onze hoede waren, namen zy ſchielyk de wyk.

De Zon had naauwlyks den dag aangekondigt, of wy zagen zeſtien Praauwen op ons afkomen. De Indiänen waren ten getale van honderd vyftig, alle met ſpieſſen en ſteenen gewapend. Aan hunne houding was te zien, dat zy kwamen met een beſluit om ons aan te taſten en te beſtryden. Zy ſcheenen ons aan boord te willen klampen; maar zy konden 't niet eens worden aan welken kant hunnen aanval te beginnen. Zy veranderden gedurig van ſtandplaats, van voren naar achteren, en van ſtuurboord naar bakboord varende. Wy letten op alle hunne bewegingen en waren op onze hoede, zoekende ten zelven tyde hen te bevreedigen door alle middelen, welke wy ons verbeeldden dat invloed op hen konden hebben. Maar alle onze pogingen om hen handelbarer te maken, deeden een verkeert uitwerkſel. Op 't oogenblik dat wy hen hunne wapens zagen opnemen om hun oogmerk ter uitvoer te brengen, deed het vuur uit ons kleen geweer hen van deze ſtoute onderneming afzien, en een vierponder maakte dat zy alle met verhaaſting aftrokken.

Een oogenblik daar na zetten wy onze ſloepen uit, om de Baai

Baai te peilen en een gelegen ankerplaats te zoeken, daar wy in ſlaagden. Onze booten des namiddags omtrent drie uren weder aan boord gekomen zynde, ligtten wy het anker om digter by den Zuidoever te komen, daar wy in vyf vademen waters in een zagten zandgrond ankerden.

Des anderendaags kreegen wy een bezoek aan ons boord, van verſcheide Indiänen, die ons toeſchenen vreedſaam geneigt te zyn. Zy bragten ons een groote meenigte viſch, ſtofſen, ſpieſſen enz. al het welk zy ons tot eenen matigen prys verkogten. In deze Baai deden wy een goeden voorraad op van water en hout; wy maakten 'er ons Schip ſchoon, en ſmeerden deszelfs Bodem. De Inboorlingen waren ten onzen aanzien minſaam en heuſch.

Den 9, kregen wy met het aanbreken van den dag een groot getal Praauwen aan boord; dezelve waren beladen met twee ſoorten van makreelen, de eene volmaakt gelykende naar die van *Engeland*, en de andere ſoort een weinig met dezelve verſchillende, zy verkogten ze ons tot een zeer lagen prys; om agt uren hadden wy meer viſch aan boord, dan het Scheepsvolk in drie dagen eten konde en alvorens het nacht wierd, vermeerderde de viſch zoodanig dat een iegelyk van ons volk, die zich zout kon bezorgen, ten minſten een voorraad inzoutte voor een maand.

Het weêr was dezen dag zoo ſchoon en helder, dat onze ſtarrekundige uitgelokt werden aan land te gaan, om 'er den voorbygang van *Mercurius* waar te nemen. Gedurende dien tyd, kwam 'er een groote Praauw aan boord, met vruchten en velerlei andere dingen beladen om te ruilen. De Officier, die thans het bevel voerde, den Indiänen willende aanmoedigen met ons te handelen, bragt een groot ſtuk ſtof van *Otaheiti* voor den dag, veel fraaijer dan 't gene zy nog gezien hadden. De Indiänen begrepen miſſchien zyne meening niet; maar verlangende hem het zelve te ontligten, gaven zy aan een jongman hunner bende een teeken allerlei liſt aan te wenden, om 'er zich meeſter van te maken. De jonge Indiäan yverig om aan de leus te voldoen zette zich digt by het ſtuk ſtof, en het zelve in de handen neme de, als wilde hy 't onderzoeken, maakte

hy

hy het van het touw los. De Officier aan wien het ſtuk toebehoorde werd het gewaar, en gebelgt te zien dat, in weerwil van de oprechtheid en goede trouw, waarmede hy te werk ging, de Indiänen niets anders zogten dan te ſteelen en te bedriegen, ſchoot hy hem met den Snaphaan ter neder.

Wy laakten de haaſtigheid en vervoering van dezen Officier; want indien wy met dezelfde geſtrengheid alle de onrechtveerdigheden hadden willen ſtraffen, welke de Indiänen, die handel met ons dreven, zogten te bedryven, zouden wy hen alle hebben moeten uitroeijen, en wy zouden een Kerkhof van *Nieuw - Zeeland* gemaakt hebben; want miſſchien is 'er geen volk in de Weereld, dat minder met billykheid en oprechtheid ingenomen is, dan deze Eilanders.

De dood van dezen rampzaligen Indiaan deed al de bewoners van deze Kuſt vlugten, en veele dagen verliepen 'er alvorens wy weder eenigen handel met hen konden dryven.

Zaturdag, zonden wy eenig volk met de ſloepen uit om eene groote rivier optenemen en wegens dezelve onderzoek te doen; zy verrigtten het en kwamen des avonds te rug. Gedurende ons verblyf in deze Baai vonden wy overvloed van Sellery en Oeſters.

Den 15 November, zeilden wy uit de Baai van *Mercurius* en hielden Noordooſtwaards aan, naar een groep Eilanden, welke wy voorby zeilden, gelyk wy insgelyks verſcheide andere Eilanden deden in de ſtreek van dezen tocht gelegen.

Den 29, kwamen wy in eene fraije ſtraat, en denzelfden avond lieten wy het anker vallen, in drie en twintig vademen water.

Den 20, zeilden wy langs de Noordkuſt van de ſtraat op omtrent drie mylen van het ſtrand, en in een diepte van een en twintig vademen: maar de peilingen regelmatig afgenomen hebbende tot op tien en een halve vademen, ankerden wy in 't midden van 't Kanaal, en zonden onze booten uit om een rivier te peilen die Zuidweſt liep. Des anderendaags, met het aanbreken van den dag, meerden wy ons Schip en een oogenblik daar na kreegen wy drie Praauwen op zyde beladen met eet en koopwaren, welke wy tegen onze kramery inruilden.

Den 22, ligtten wy het anker en bleven het Kanaal op varen, wy hadden regelmatige peilingen van zeven tot vyftien vademen waters met blaauwen kleigrond.

Den 24, wakkerde de wind uit het Noordweſten, en wy hadden donder en weêrlicht. Maar de wind kort daar na Zuidweſt geſchoten zynde, verlieten wy het Kanaal en ſtuurden Noordwaards aan, tuſſchen verſcheide groote Eilanden en het land, in 26 vademen waters. Denzelfden avond lieten wy het anker in veertien vademen diepte vallen, en wy vongen met onze viſchlynen by de honderd braaſſems.

Den 26, kwamen verſcheide Praauwen, opgepropt met Indiänen, rondom ons Schip. Wy zogten hun vertrouwen in te boezemen en hunne vriendſchap te winnen; ten dien einde deden wy hen verſcheide geſchenken. Maar deze ſlechte Menſchen, na onze geſchenken aangenomen te hebben, betuigden hunne dankerkentenis door een hagelbui van pylen op ons neder te doen ſtorten. Verontwaardigt over deze trouweloosheid, gaven wy op onze eerſte aanvallers vuur uit ons klein geweer met hagel geladen. Over deze muskettery verſchrikt, weken zy wat verder af, en zich aldaar buiten ons bereik meenende te zyn, bleven zy ons tot den ſtryd uitdagen; maar eenige Kanonſchoten over hunne hoofden gedaan hebbende, namen zy de vlugt naar 't ſtrand.

Des anderendaags werden wy door nog grooter aantal Praauwen dan den vorigen dag omſingelt. Zy waren niet minder yverig om ons aan te vallen dan die van den vorigen dag, ook verſtrooiden wy hen op dezelfde wyze. De wind bleef uit het Noordnoordweſten waaijen tot den 29; ziende dat wy weinig vorderden met tegen den wind te worſtelen, hielden wy 't naar dien kant van de Kuſt, welke zich aan ons vertoonde als een Baai, en den volgenden dag kwamen wy ten anker tusſchen een Eiland en het land in vier en een halve vademen waters.

Zoo haaſt wy het anker hadden laten vallen, zetten wy onze booten uit om peilingen te doen. Wel raſch vond onze ſloep zich omringt van een groot getal Praauwen vol gewapende Indiänen, die ſtout genoeg waren om haar aan boord

te

te klampen. Onze matroozen waren gedwongen hen door eenige Snaphaanſchoten te verſtrooijen.

By de terug komſt van onze booten, vonden wy het anker op een zandbank geworpen te hebben. Wy ligtten derhalven het anker om ons van eene plaats te begeven, welke ons nadeelig kon zyn, en wierpen het zelve weder uit in tien vademen diepte. Kort daar aan zagen wy drie en dertig Prauwen, die met kracht van riemen op ons af kwamen. De Indiänen waren wel drie honderd in getale, alle verſchillende gewapend. Zy omringden ons Schip en handelden in den beginne vreedſaam met ons: maar op een teeken dat een hunner Overſtens gaf, volgens het door hen beraamde plan, weken zy alle van het Schip tot aan de boei, pogende ons anker te ligten Waarſchynlyk verbeeldden zy zich, dat indien zy daar in konde ſlagen, het Schip op ſtrand zoude gedreven worden. Op het oogenblik dat zy aan ons boeitouw begonnen te trekken, deden wy hen het ſiſſen van eenige onzer kleene kogels hooren: maar ziende dat zy in hunne onderneming voort gingen, ſchooten wy op hem, die de yverigſte ſcheen, kwetſten hem in den arm en in de zyde, en ten zelven tyde een vierponder over hunne hoofden heen ſchietende, werden de meeſten met ſchrik bevangen.. Sommige vlugtten haaſtiglyk naar het ſtrand, en andere kwamen naar ons Schip ons een voorſtel doende, om vriendelyk met hen te handelen.

In den achtermiddag ging ik met eenige Officieren en verſcheide Scheeps-Soldaten aan een der Eilanden, alwaar wy door eene aanzienlyke bende Indiänen omſingelt werden, van welke terſtond een gedeelte naar de plaats werd afgevaardigt daar wy geland waren, ten einde onzen hertocht afteſnyden.

Gelukkiglyk werden deze bewegingen van boord gezien. Men bragt terſtond een meertouw achteruit, om het Schips boord tegen over 't Eiland te halen. De Indiänen drongen zoodanig op onze lieden aan, die by hoopen van drie of vier van elkanderen geſcheiden waren, dat het hen onmooglyk was zich van hunne Wapenen te bedienen. Het getal onzer vyanden was zoo groot dat wy ieder oogenblik den dood verwagtten. In 't midden van deze verwarring werden 'er eenige

 Snap-

Snaphaan ſchoten gedaan, die geen kwaad deden. De zaken in deze toeſtand zynde, werd 'er van ons Schip uit het grof geſchut even over de hoofden der Indiänen gevuurt, waar door zy zoo verſchrikt werden dat zy alle de vlugt namen op het oogenblik, toen zy, met het uiterſte gemak, ons alle, die aan land waren, hadden kunnen vernielen.

Eenige uren na dit gevaar ontſnapt te zyn, kwamen verſcheide Praauwen op zyde van ons Schip, en handelden met ons op de vriendelykſte en vreedſaamſte wyze des Weerelds. Des anderendaags, gingen wy aan den Weſtelyken oever van de Baai aan land, alwaar wy uitmuntend water en overvloed van Sellery vonden. De huizen der Inlanderen waren aan den Zeekant gebouwt, alwaar wy onze netten uitwierpen doch zonder iets te vangen, niettegenſtaande de Indiänen ten zelfden tyde telkens hunne netten vol hadden, het gene wy toeſchreven aan de wagt dien zy hielden op het naderen van den viſch, die zich naar de breede Zandbank begeeft, maar vooral aan hunne netten, die twee of drie vademen dieper gingen en eene evenreedige breedte hadden.

Den 5, zeilden wy uit de *Baai der Eilanden.* Het water was 'er zoo laag, dat, in 't overſteeken van de Baai wy niet meer dan 2¾ vademen diepte hadden. De wind woei toen uit het Zuiden.

Den 6, terwyl wy langs het land voeren, werd het 's avonds om tien uren dood ſtil. De vloed, die thans op zyn ſterkst was, dreef ons, in weerwil van alle onze pogingen, zoo naby den wal, dat wy 'er geen zeven vademen ver van af waren. Het ſtrand ſtond vol van eene meenigte Indiänen, die op het zien van 't gevaar dat wy liepen, van blydſchap uitſchreeuwden en ons reeds als hunnen prooi beſchouwden. Onze toeſtand ſcheen wanhopig en wy verwagtten het einde van dit treurig geval, toen een landkoelte en de eb zich vereenigden om ons van de Kuſt te verwyderen. Om elf uren ſtootte het Schip op eene blinde klip, maar in weerwil van den geweldigen ſchok, leden wy weinig of geen ſchade, en een oogenblik daar na bevonden wy ons in twintig vademen waters.

Sedert den 7, bleven wy, gedurig lang de Kuſt houdende,

Noord

Noord Noordweſt zeilen tot den 25, toen wy het *Eiland der drie Koningen* zagen. In dien tuſſchen tyd ſtonden wy eene beſtendige opvolging van hevige winden uit, waar door wy aan onze zeilen en aan ons want veel ſchade leden, en het ergſte voor ons was, dat wy reeds eene groot gedeelte van ons zeildoek en touwwerk verbruikt hadden.

Op den 31 December, op den middag, ontdekten wy *Kaap Noord* van *Tasman*, welke ten N. N. O. van ons lag, op een afſtand van vier Zeemylen en eene halve. Na dat wy die Kaap te boven hadden gezeilt, welke het Noordelykſt gedeelte van *Nieuw-Zeeland* maakt, veranderden wy van ſtreek en zeilden Zuidwaards aan, met oogmerk om 'er de Ooſtkuſt van optenemen, en wy ſtevenden naar de *Moordenaars Baai*, alwaar wy voornemens waren ons van hout en water te voorzien.

Den 12 January 1770, op 38°. 10'. Zuiderbreedte ontdekten wy eene aanmerkelyke piek, niet minder hoog dan de piek van *Tenerif* welks top met ſneeuw bedekt was.

Den 15, zagen wy een Baai in het Z. Z. W. op den afſtand van omtrent elf Zeemylen, en ſtevenden op dezelve aan. Een oogenblik daar na, niet verder dan twee mylen van 't ſtrand zynde, bevonden wy ons op den kant van een bank met blinde klippen, en welke zich van het ſtrand tot anderhalve myl in 't wyde uitſtrekte: maar dewyl wy maar weinig wind hadden, lieten wy ons door onze booten boegſeeren, zonder eenig gevaar te loopen, Wy zagen als toen voor ons uit eene kleene kreek, daar wy onze ſloep op afzonden, maar wy riepen byna ten zelven tyde ons volk te rug, toen wy de Indiänen hunne Praauwen zagen wapenen en met dezelve in Zee ſteeken.

Naar de Baai zeilende, zagen wy een aaneenſchakeling van huizen naby het ſtrand gebouwt, welks bewoners ons door teekenen uitnodigden aan land te komen. Wy zagen ten zelven ſtonde een Indiaan, zeer vreemd gekleed, en van verſcheiden lieden gevolgt, naar den Zeekant toetreeden, alwaar hy zich van verſcheide geheimzinnige plechtigheden kweet.

Toen wy de Noordlyke punt van de Baai te boven geraakt waren, zagen wy een Schildwagt op zyn poſt, welke poſt wy twee malen zagen afloſſen. Omtrent den middag kwamen wy

ten anker. Zoo haast wy het anker hadden laten vallen, kwamen verscheide Praauwen digt by ons Schip; maar niet een eenig Indiaan durfde het wagen by ons aan boord te komen. Een grysaart echter, die in groot aanzien by hun scheen te zyn, kreeg het in den zin om opteklimmen en terstond drongen zyne landsgenoten om hem heen om 'er hem van aftehouden; maar in weerwil van hunne vertogen en smeekingen begaf hy zich by ons aan boord.. Wy ontvingen hem met allerlei betuigingen van vriendschap en vreugde: *Tupia*, volgens de gewoonte van *Nieuw - Zeeland*, begroette hem door de neuzen saamtevoegen.

Het onthaal, welke wy dezen grysaart deden, in tegenwoordigheid van alle de Indiänen, die zeer voor hem dugtten, deed hen uitschreeuwen van blydschap en in een oogenblik kwamen zy alle by ons aan boord.

Den 16, terwyl wy bezig waren ons Schip te kalfateren, kwamen 'er verscheide Praauwen om ons visch te verkoopen; maar zoo rasch zy den bedongen prys ontvangen hadden, haalden zy hunne visch te rug en zouden den genen gedoodt hebben, die gelast was met hen te handelen, indien hy niet schielyk hunne handen ontweken ware. Deze slechte daad verontwaardigde my zoo zeer dat ik een snaphaan nam en op den aanvaller schoot, dien ik de knië verbryzelde en den grooten teen kwetste. Hy wiesch zyne wonden, welke hem veel bloed deden verliezen, in 't water af; maar 't water, zout zynde, verwekte hem zulke hevige pynen, dat hy met woede de verkogtte visch, en voor welke hy den prys ontvangen had, in Zee wierp.

De Indiänen, die in de andere Praauwen waren, scheenen noch verbaast over den schoot van den Snaphaan, noch over de wonden die hunnen landsman daar door ontvangen had; zy beschouwden dezelve eeniglyk met eene aandagtige nieuwsgierigheid. De gekwetste Indiaan week niet af; hy omzwachtelde zyne wonden met matten en bleef verscheide uren by 't Schip liggen.

Even voor dit toeval was men genoodzaakt geweest, twee andere Indiänen met geweld te keer te gaan, die door den Schipper belet wordende aan boord te komen, om dat hy het voor-

voorzichtig rekende zoo veel volk niet in 't Schip te laten, hunne spiessen hadden opgevat om hem aan te vallen.

In denzelfden achtermiddag, ging ik, verzelt van verscheide Officieren, met de sloep naar den anderen kant van de Baai, daar verscheide Indiänen met visschen bezig waren. Zy hadden in hunne Praauwen verscheide mandjes, en dezelve van naby beschouwende vonden wy 'er tot onze groote verwondering verscheide leden en andere stukken van Menschen in, die gebraden waren. Wy twyfelden niet of zy hadden 'er van geëten, want wy zagen de teekens van hunne tanden nog in verscheide plaatsen daar zy aan geknaauwt hadden.

Wy waren nu zeker dat de bewoners van *Nieuw-Zeeland* Menscheneters zyn. Op verscheide plaatsen hadden zy ons in dat gevoelen bevestigt, maar tot hier toe waren wy 'er geen ooggetuigen van geweest.

Toen wy hen ondervroegen, hoe zy aan die Menschen leden gekomen waren, antwoordden zy ons, dat vyf of zes dagen voor onzen aankomst, een Praauw uit een anderen oord, en in welke zich tien mans en twee vrouwspersonen bevonden hadden, in hunne Baai geworpen waren; dat zy hen aangetast en gedoodt hadden, uitgezondert eene Vrouw, die zich met zwemmen zoekende te redden, verdronken was, en dat zy vervolgens de gedoodden onder zich verdeelt hadden. Misschien wel dat deze volken denken dat het ruim zoo goed zy zyne vyanden opteëten dan dezelve door de kraaijen en 't gevogelte te laten verslinden. Hoe 't ook zy, zy verbeelden zich ten minsten niet dat 'er iets snoods in dit gebruik plaats hebbe, en verre van 'er over te blozen, spraken zy 'er ons van, als van eene gewoonte door de reden en het recht gebillykt; en dewyl zy ons een arm zagen opvatten, dat enkel uit nieuwsgierigheid geschiedde, en meenden dat wy van die spys wilden proeven, beloofden zy ons den volgenden dag op een gebraden kop te onthalen, indien wy naar hunne woningen wilden komen of om denzelven zenden.

Terwyl wy een gesprek hadden met deze Menschen-eters, bespeurden wy dat 'er aan strand eenig vleesch in eenen onderaardschen oven gebraden werd op de wyze als de inwoners van

Geor-

George's Eiland doen. Wy vroegen hen wat fpys zy in den oven hadden, en zy zeiden ons dat het een jongen hond was. Nieuwsgierig om te weten of het niet een ftuk Menfchenvleefch zyn mogte, openden wy den oven, maar de haairige huid en de ingewanden overtuigden ons rafch dat wy geen reden hadden aan hun gezegde te twyffelen.

Toen wy ons Schip gekalfatert hadden, begonnen wy ons van hout en water te voorzien. Ten dien einde, ons na dat gedeelte der Baai begevende, daar wy mandens vol menfchen leden gevonden hadden, zagen wy het lyk eener vrouwe in 't water dryven. Wy meenden terftond dat deze dezelfde vrouw ware van wie zy ons gefproken hadden, die, terwyl zy zich door 't zwemmen zogt te redden, verdronken was, maar een Indiaan, op dat pas, aan ftrand komende, zei ons dat het zyne zufter was, die zedert eenig uren geftorven zynde, door hem in 't water was geworpen, volgens de gewoonte van zyn' ftam; gewoonte echter, welke de bewoners, in het omgelegen land dezer Baai, byzonder eigen is.

In dit gedeelte van *Nieuw-Zeeland*, zagen wy verfcheide Burgten of Dorpen welker bewoners de vlucht fcheenen genomen te hebben of geheel uitgeroeit te zyn geweeft. Eenige dezer verlatene Dorpen waren begroeit met kreupel hout en heefters, het welk aanduidde dat 'er zedert vier of vyf jaren geen menfchen gewoont hadden.

In een Eiland in 't Zuidweften van de Baai, daar wy het anker hadden laten vallen, zagen wy een dezer verlatene Dorpen, de ligging van welk een der verrukkelykfte was. Het beftont uit agttien huizen op een rond vlak gebouwt. Dit Dorp werd omvangen en verdeedigt door een zonderling maakfel, beftaande uit twee ryen palen, op eene behoorlyke tusfchenwydte van elkanderen geplaatft, welke tuffchenwydte opgevult was met rysboffen dicht in een gevlochten, deze wal rees zeven of acht voeten uit den grond, en 't moet niet gemaklyk zyn zich door die fchutsmuur een doortocht te openen, hoe eenvoudig ook den aanleg zy, vooral daar dezelve verdedigt word door Menfchen, die niet alleen voor hunne vryheid en goederen ftryden; maar tevens de handen zoeken te ontkomen

van

van wreede vyanden, gereed om hen in ſtukken te hakken en hunne bebloede leden te verſlinden.

Op eenigen afſtand van dit Dorp, zagen wy de overblyfſels van eene geregelder verſterking. Dezelve was op eenen hoogen heuvel gelegen in de nabuurſchap van eene zeer gemakkelyke Baai. De heuvel zelfs, aan alle kanten ſteil, was moeilyk te beklimmen. Op deszelfs top was een effe vlakte groot genoeg om twee of drie honderd huizen te bergen. Deze burgt van welke naauwlyks de puin was overgebleven, was verſterkt geweeſt door eene verſchansſing van palen twee voeten dik, diep in de aarde gewerkt en niet veel minder dan twintig voeten uit den grond ryzende. Buiten deze palen, die geene tusſchen wydte hadden, was een gracht gegraven van omtrent tien voeten breedte. Binnen de verſchansſing waren verſcheide groote waterbakken, en verſcheide ſtellaadjes die tot aan de palen reikten, en waarop die genen geplaatſt werden, die den burgt moeſten verdedigen. De ſteilte van den heuvel was zoo recht nedergaande, dat om den top te bereiken, men tegen dezelve met handen en voeten moeſt opklauteren.

Van den top dezes heuvels zagen wy de puinen van eene Stad, die aan de eigenaars van deze ſterkte had toebehoort, en de gewoone plaats hunnes verblyfs was geweeſt; want de Indiänen van deze landſtreek, hebben, boven en behalven den burgt, die zy bewonen, eene ſterke plaats, welke hen tot wykplaats en tot een voorraad ſchuur dient, daar zy hunne gedroogde viſch en andere levensmiddelen beveiligen. Om te beletten dat de vyand 'er zich door verraſſing meeſter van maken, dragen zy zorg 'er altoos een zeker getal gewapende manſchap te houden, en op het eerſte onraad begeven zy 'er zich alle heen.

In deze ſterktens bewaren zy altoos eene genoegſame hoeveelheid waters in bakken, en een aantal ſpieſſen en ſteenen liggen van plaats tot plaats op de ſtellaadje welke langs de verſchansſing loopt. Deze ſtellaadjen zyn zoo aangelegt, dat derzelver hoogte de verdedigers der borſtweering of verſchansſing beſchut tegen de ſchigten der belegeraars, zonder dat zy belet worden hunne ſchigten, ſpieſſen, ſteenen &c. naar den vyand te werpen.

Wanneer deze veſtingen niet voordeelig gelegen zyn, en dat de aart van den grond dezelve aan geen kant ontoeganglyk kan maken, verhelpen zy die gebreken door ze met twee of drie breede grachten te omvangen met een ophaal brug, welke, ſchoon eenvoudig van maakſel, volmaakt aan 't oogmerk beantwoord. Binnen deze grachten is een Verſchansſing van palen, diep in den grond gewerkt, op de wyze als wy hier boven beſchreven hebben, met dit onderſcheid, dat die palen gebogen zyn naar den kant der Veſtinge; eene omſtandigheid welke wy meenden den belegeraars te moeten begunſtigen; maar een der Opperhoofden aan wien wy deze bedenking mede deelden, verzekerde, dat wy ons in dien opzichte bedrogen, en hy deedt ons opmerken, dat indien de palen naar den buitenkant gekeert waren of overhelden, die helling den belegeraaren gelegenheid zou verſchaffen, om zich onder die uitſteckſels tegen de Schigten der belegerden te dekken; dat het zeer moeilyk en miſſchien onmooglyk zou wezen den vyand van onder dezelve te verdryven; en dat deze, onder 't beſchutſel van die palen, zich een onderaardſchen doortocht zou konnen graven naar de Veſting.

Deze verſterkte plaatſen, volgens het zeggen van dat zelfde Opperhoofd, worden nooit ſtormenderhand ingenomen: men maakt 'er zich zelden meeſter van, dan by verrasſing. Wanneer de vyand zich van het veld heeft meeſter gemaakt, verkeert hy gemeenlyk de belegering der plaatſe in eene blokkade. Hy ſnyd den belegerden van buiten alle gemeenſchap af, en deze geen toevoer meer ontvangende, zyn blootgeſtelt aan alle de verſchriklykheden van den honger, door welke zy moeten omkomen, of buiten de ſterkte trekken om het lot der Wapenen te beproeven. Als dan veroorzaakt eene beſliſſende overwinning de ganſche vernieling van dien oord, welke vervolgens door den overwinnaar bewoont word, en alle die men 'er dood of gevangen maakt, worden van hunne vyanden geëten.

Na dat wy ons van eenen genoegſamen voorraad water en hout voorzien hadden, waren wy bedagt om weder Zee te kiezen. Den 6 February 1770, zeilden wy uit de *Charlotta*

Baai,

Baai, en bleven de Ooſtelyke Kuſt langs ſtevenen. Tegen den avond werd het dood ſtil, 't gene ons verplichtte bykans drie vierde myl van *Hippa* ten anker te komen, in tien vademen diepte; alhier zetten wy de boot uit om te viſſchen.

Des anderen daags begaven wy ons weder onder zeil: maar de vloed voerde ons ſnellyk tegen een keeten rotſen, welke zich van een naburig Eiland uitſtrekte. Op dat oogenblik ging de wind liggen, en wy raakten in eenen zeer neteligen toeſtand. Een onzer Officieren ſtelde voor tegen den vloed optevaren, ten einde een doortocht te winnen, welke wy tuſſchen twee Eilanden zagen, maar alvorens men tot een beſluit kon komen, werden wy zoo dicht op de rotſen gedreven, dat ons behoud onmooglyk ſcheen. In deze haglyke tydsomſtandigheid bleef ons niets over dan het groote anker te laten vallen, en gelukkiglyk draaide het Schip, tot onzer aller blydſchap, met volle zeilen voor het zelve op, in 65 vademen water, en na dat wy hondert vyftig vademen kabel geviert hadden.

Indien dit hulpmiddel ons gemiſt hadde, zouden wy voorzeker Schipbreuk hebben moeten lyden. Wy zouden noodzaaklyk een nieuw vaartuig hebben moeten ſamenſtellen om ons naar de Ooſt-Indiën overtevoeren; en indien zulks onmooglyk geweeſt ware, zouden wy gedwongen geweeſt zyn om het overige onzer dagen in *Nieuw-Zeeland* doortebrengen, veronderſtelt dat wy de bloeddorſtige tanden der Menſcheneters hadden konnen ontſnappen.

Toen *Tasman* de Moordenaars Baai bezogt, verbeeldde hy zich, dat 'er een ſtraat zyn moeſt, welke van daar dwars door *Nieuw-Zeeland* liep en het zelve in twee deelen deelden. Deze giſſing ſteunde op eene waarneming welke hy gedaan had, dat, met de vloed, de ſtroom van 't Zuidooſten naar 't Noordweſten liep. In gevolge van *Tasman's* waarnemingen, beklommen wy, terwyl wy in *Charlotta's Baai* ten anker lagen, den top eenes naburigen bergs, om te zien of wy van deze hoogte eenigen ſchyn van die ſtraat onder het oog konden krygen, het geen ons gelukte.

De Inboorlingen van het land, door ons over deze ſtraat ondervraagt, verzekerden, dat dezelve bevaarbaar was in hare

ganſche uitgeſtrektheid, en dat men in een der Kanoos van 't Land de Kuſten van het Zuidergedeelte van *Nieuw-Zeeland*, in vier dagen kon rond varen.

Na deze onderrigtingen beſloten wy deze onderneming in 't werk te ſtellen, ten dien einde ſtuurden wy naar de ſtraat, welke wy eerlang ontdekten; en den volgenden dag, zeilden wy dwars door dezelve heen, trachtende in 't midden van 't vaarwater te blyven. Maar ſchoon aan wederszyden het land zichtbaar was, agtten wy het dienſtig, (om zelfs de mogelykheid van alle dwaling te verwyderen,) na dat wy de ſtraat door gezeild waren, naar 't Noorden te ſtevenen, tot dat wy de Kaap *Turn-again* (keer weder) te boven zouden geraakt zyn; het gene wy Vrydag middag deden.

Op deze hoogte gekomen en de wezenlykheid dier ſtraat niet langer in twyfel trekkende, rigtten wy onzen koers naar 't Zuiden, met oogmerk om de Kuſten van het andere gedeelte van *Nieuw-Zeeland* optenemen. Wy bleven die ſtreek houden, hopende dat wy wel haaſt het land naar 't Weſten zouden zien loopen, maar wy werden in onze verwagting bedrogen. Wy bleven echter by ons voornemen volharden, om te ontdekken of het Zuidergedeelte van *Nieuw-Zeeland*, een Eiland dan vaſt-land ware.

De ſtevige uidewinden, waren ons by aanhoudenheid hinderlyk in ons oogmerk. Den 28, ſcheurde de wind, welke hevig uit dien hoek woei, onze Fok van een en ons groote Marszeil aan flarden. Deze ſterke winden bleven ons verſcheide dagen by, het gene ons noodzaakte een bylegger te maken en het te laten dryven.

Het onſtuimige Jaargetyde voor deze Zeën naderde vaſt; de lucht werd daaglyks kouder, en wy begonnen te wanhopen dien doortogt te bereiken. Wy hadden reeds meer dan een Maand aan deze ontdekking doorgebragt, welke met eenen gunſtigen wind, in weinige dagen had konnen gedaan worden.

Den negenden Maart, om vier uren in den morgen, peilden wy omtrent 60 vademen, en met het aanbreken van den dag, zagen wy op eene halve myl afſtands van ons een bank

met

met klippen. Indien de wind over welke wy ons, in den nacht beklaagden, ons gunſtig geweeſt hadde, zouden wy, onvermydelyk, met het Schip tegen deze klippen verbryſelt zyn geworden. Wy waren derhalven ons behoud verſchuldigt aan de gelukkige ſtiltens van den vorigen nacht, en gelukkig dat, op het oogenblik, toen wy ons gevaar ontdekten, de wind uit den Noorden ſchoot, en ons in ſtaat ſtelde om alle die rotſen, welke omtrent zes Zeemylen ten Z. O. van het Zuidelykſt gedeelte van *Nieuw-Zeeland* gelegen zyn, te ontwyken.

Den 10, zeilden wy eindelyk, den Zuidelyken uithoek te boven, welke op 47°. 33′. Zuiderbreedte en op 191°. 35′. Weſterlengte van *London* is gelegen. Wy ſtelden als toen op nieuws onzen koers naar 't Noorden, met eenen gunſtigen wind. Ons oogmerk was naar de Baai *Charlotta* weder te keeren, om 'er ons van hout en water te voorzien, indien wy naderby geen plaats konden vinden, om ons zulks te bezorgen.

Het land langs deze Kuſt vertoont zich alleryslykſt: men ziet 'er niet dan een keeten van ſteile bergen, welke hunne kruinen, met eene eeuwigdurende Sneeuw bedekt, hemel hoog verheffen. De rotſen, welke hen tot grondſtuk dienen, zyn over al even ſteil en ontoeganglyk: ook beſpeurden wy nergens de minſte voetſtappen, die aanduidden dat dit land bewooners had.

Den 26, op 40°. 32′. Zuiderbreedte en 33 mylen ten Noorden van *Charlotta Baai* zynde, liepen wy in een ſoort van Zeearm, aan weérszyde met Eilanden bezet, alwaar men op een myl afſtand van den oever 36 vademen waters vind; wy ſtuurden Z. ¼ Z. W. en ankerden aan den regter oever van de Baai der *Admiraliteit*, in elf vademen waters, in eenen modderigen grond.

Na dat wy ons Schip wel vertuit hadden, was onze eerſte zorg ons op nieuws met eenen voorraad van hout en water te voorzien. Tot dit werk verſchafte deze Baai, welke tegen de Ooſterlyke winden beveiligt is, ons eene goede gelegenheid. Het land, met hout bedekt, is overal doorſneden met eene

 mee-

meenigte beeken, en de Kuſt is aan deze plaats zoo viſchryk, dat wy met onze lynen meer vongen dan wy konden nuttigen. Aan den voet eens bergs, digt by deze Baai, ontdekten wy eene oude hut, en in een kreek, niet ver van daar, zagen wy de overblyffels van een oude kano.

Wy hadden nu byna zes maanden de Kuſten van *Nieuw-Zeeland* langs gezeilt en dezelve overal opgenomen; maar het gene tot hier toe onbekent was gebleven en door ons ontdekt werd, is, dat *Nieuw-Zeeland* een Eiland uitmaakt van omtrent driehondert mylen lengte; dat deszelfs bewoners of Inboorlingen Menſchen-eters zyn, van hunne eerſte jeugd af gewoon aan de ſlagting en aan alle de verſchriklykheden van den Oorlog, en miſſchien van alle Menſchen in de Weereld die gene die de gevaren het minſt vreezen.

Eene gewigtige opmerking en welke de uiterſte verwondering moet verwekken is, dat de taal der volken van *Nieuw-Zeeland* niet zeer verſchilt met die van de *Otaheitanen*, zelf durf ik zeggen, dat 'er meer overeenkomſt en gelykformigheid tusſchen beide die talen is, dan men tuſſchen die van ſommige Engelſche Provintien vind. Wat nu uit deze ongemeene omſtandigheid optemaken? Noodwendig moet een dezer beide plaatſen oorſpronglyk door de andere bevolkt zyn.

Maar *Nieuw-Zeeland* is ten minſten zeshondert Zeemylen van *Otaheiti* afgelegen. De Oceaan alleen ſcheid deze volken van elkanderen: 't valt niet gemaklyk te begrypen hoe zy ondernemen konden eene zoo wyd uitgeſtrekte Zee-ruimte te bevaren met hunne Praauwen, de eenige vaartuigen welke zy ooit bezeten hebben.

Deze bedenkingen zyn ongetwyfelt van eenige kracht; maar indien men gadeſlaat, dat 'er geen betrekking altoos is tusſchen onze denkbeelden en de toonen, welke wy gebruiken om dezelve verſtaanbaar te maken en medetedeelen aan die genen, aan wie wy ons trachten te doen verſtaan, dat het daarenboven allerklaarblyklykſt is, dat de ingeevingen der natuur en nog minder die der reden, geen twee onderſcheide volken, van elkanderen afgezondert, en geen de minſte verkeering met elkander hebbende, hebben konnen bepalen dezelfde beteekenis aan de-

dezelfde woorden te geven en 'er juist het zelfde denkbeeld aan te hegten als een middel van hunne onderlinge gemeenschap; dan moet men noodwendig besluiten dat de bewoners van een dezer Eilanden de uittrekkers of verhuizers zyn van het andere, alhoewel wy, voor zoo ver wy de zeden, kleeding, wapenen &c. der bewoneren van *Otaheiti* hebben kunnen nagaan, bevonden hebben, dat deze twee volken in verscheide wezendlyke punten verschillen, en echter in veele andere opzichten eene schynbare overeenkomst hebben.

De bewoners van *Nieuw-Zeeland*, ver van zich te besnyden, beschouwen integendeel den voorhuid als eene allernuttigste zaak, zoo dat zy, om het hoofd der roede wel te dekken, en deszelfs gevoeligheid te behouden, den voorhuid met een koord of bindsel samenbinden. Ten minsten is dit de reden, welke zy ons van die gewoonte gaven, die onder hen algemeen is. By deze volkeren, even als by die van *Otaheiti*, is het een sieraad zich de billen blaauw te schilderen, en dat schilderwerk bestaat in gekrulde lynen, waar van zy de kleur onder 't vel brengen na het zelve eerst geprikt te hebben. Zy hebben insgelyks de gewoonte den baard te dragen en hunne hoofdhairen op den kruin des hoofds naar de wyze der *Otaheitanen* 't saamtebinden.

De kleur der *Nieuwe Zeelanders* is gebronsder dan die van de volken van *Otaheiti*. By beiden hebben wy dezelfde neiging gevonden tot trouwloosheid en bedriegery; maar in onversaagdheid van moed overtreffen die van *Nieuw-Zeeland* de *Otaheitanen* verre. 't Is niet mogelyk zonder verbaastheid te zien tot welke woede zy zich weten aantezetten in hunne redenvoeringen, welke zy uitspreeken wanneer zy in hunne krygs-spelen een vertooning willen geven van een gevecht.

Hunne kleeding is van een soort van zyachtige plant geweven. Hun kleed is een rok met koorden over de schouders vast gemaakt en tot over de heupen hangende. De kanten van dezen rok zyn geborduurt, en met franjes van honden haair behangen. De teekening van 't borduurwerk, bestaat uit ongerymde figuren met zwarte en bruine kleuren afgezet. De gordels van welke zy zich bedienen om de Schaamdeelen, te be-

bedekken zyn van de ſcheuten, van een zeer ſterk gras gemaakt, te ſamen geweven.

Het gebruik om hunne ſpys te koken, is by dit volk onbekent: hunne gewone manier om die te bereiden, is dezelve te laten braden in eenen onderaardſchen oven: gewoonte welke, gelyk wy opgemerkt hebben, ook by de *Otaheitanen* in zwang is.

Hunne voornaamſte Wapens beſtaan in de *Patou-Patou*, de Wapenbyl en de lans of Werpſpies. De *Patou-Patou* is een twee ſnydend lemmet van yzer-hout, van been, of van ſteen gemaakt en waaraan men een handvat heeft gehegt. De Wapenbyl is mede van yzer-hout, de ſteel van dezelve is zeer lang; hunne lans heeft een lengte van veertien of vyftien voeten, aan beide einden gepunt en ſomtyds met een been gewapent. Zy hebben noch ſlinger, noch bogen, en wanneer zy zich van ſchigten of ſteenen bedienen, werpen zy dezelve met de hand.

't Is zeer te verwonderen dat boog en pylen, daar de bewoners van *Otaheiti* zich zoo wel van weten te bedienen, wapens zyn, daar die van *Nieuw-Zeeland* geen de minſte kundigheid van hadden: en wy zyn de eerſte geweeſt die 'er hun het gebruik van getoont hebben.

De Speeltuigen daar zy geluid opmaken, beſtaan in een Zeehoorn, de *Trompet van Triton* geheten, en in een kleen fluitje van hout gemaakt, van binnen hol, aan weerszyde open en met twee openingen in de lengte. Zy beſchouwen echter deeze Speeltuigen niet zeer geſchikt voor de Muſyk; want wy hebben hen nooit dezelve met hunne ſtemmen hooren verzellen.

Zy bedienen zich van kammen van been of hout gemaakt, ſchoon zy hunne hoofden met traan van viſch, of met vet van vogels beſmeeren, waar door zy niet minder muffen dan de Hottentotten.

De Mans en Vrouwen doorboren hunne ooren, en maken de gaten zoo groot dat zy 'er ten minſten een vinger konnen doorſteeken. In deze gaten ſteeken zy allerlei ſoort van ſieraadien, van doek, vederen, beenen van groote vogels en ſomtyds een kleen

kleen ſtukske hout. Somtyds ſtaken zy 'er de ſpykers en alle andere dingen in, die wy hen gaven. Behalven het gene zy in hunne oorgaten ſteeken, hangen zy aan dezelven verſcheide dingen, die zy bekomen konnen, als de nagels en tanden van hunne overledene bloedverwanten, tanden van honden, en alles waaraan zy eenige waarde hegten.

Hun viſchtuig is op dezelfde wys gemaakt, als dat der Inboorlingen van *Otaheiti*, maar hunne viſch-hoeken zyn veel lomper. Zy hebben teene mandjes van verſchillende ſoort en grootte daar zy hun viſch in bewaren.

De vrouwen en dochters zyn hier ingetogener en zediger dan die van *Otaheiti* en ſchoon zy niet ongenaakbaar zyn, gaven zy zich echter nooit over dan met toeſtemming hunner familje, welke gemeenlyk voor een behoorlyk geſchenk verkregen werd. Deze voorwaarden vooraf gegaan zynde, moeſt men haar echter nog met kieſchheid behandelen, wilde men met haar tot het wezenlyke van de zaak komen.

Een onzer Officieren, die zich by een der beſte familien van 't land, om een byſlaap vervoegt had, kreeg een antwoord, het welk, in onze taal overgezet, hierop uitkomt. „ Alle de-„ ze jonge vrouwen houden zich zeer verëert met uwe ver-„ klaringen; maar eerſt moet gy my een behoorlyk geſchenk „ doen, en vervolgens een nacht by ons aan land komen ſla-„ pen, want het daglicht moet geen getuigen zyn van 't ge-„ ne 'er tuſſchen u beiden zal geſchieden."

De vrouwen van *Nieuw-Zeeland*, tegen het algemeen gebruik van hunne Sexe, ſchynen minder op te hebben met hunne kleeding dan de mans. Zy dragen gemeenlyk het haair kort en indien zy het laten groeijen, hegten zy het nooit op den kruin van 't hoofd vaſt, noch tooijen het op met eenige vederen of andere ſieraadien. Hunne kleeding is volmaakt dezelfde met die der mans, uitgezondert dat zy het onderlyf meer bedekken.

De wooningen der Inboorlingen van *Nieuw-Zeeland*, zyn het lompſte en min vernuftigſte van hunne werken; uitgezondert derzelver ruimte zyn ze als de honde-kotten in *Engeland*. Zy zyn van hout opgeſlagen tegen dunne palen, het dak en de

zyden van buiten zyn belegt met drooge kruiden en hooi, en alles te faam genomen heeft weinig ftevigheid. De deur is naauwlyks wyd genoeg om door te kruipen, en even boven de deur is een gat, welk en tot venfter en tot fchoorfteen dient.

De wortel van Varenkruid, maakt het voorname van hun fpys uit. Deze dient hen tot brood, en groeit op de heuvels. De Vogels, die zy op een dag van Feeftviering eten, zyn *Penguins*, *Albatroffen* en een kleen getal andere; voor 't overige leven zy op vifch, die op zekere tyden van 't Jaar alhier in overvloed en van verfchillende foorten gevonden word, en waar van zy een goeden voorraad fchenen te droogen.

Zy fcheenen ons toe een fterk en gezond volk te zyn, ook vonden wy onder hen zeer veele grysaarts, en oude vrouwen, die, alhoewel zy de kragten van hunne vroeger jaren fchenen te miffen, echter niet min vrolyk, en levendig waren en een zeer frifch voorkomen hadden.

Alles wat wy wegens hunnen Godsdienft konden vernemen, is, dat zy den invloed van verfcheide opperfte wezens erkennen, van welke een den Opper-God en de andere mindere Goden zyn; over den oorfprong der Weereld gevoelen zy byna 't zelfde als de *Otaheitanen*. *Tupia* fcheen echter over dat onderwerp meer te weten dan de Inboorlingen van *Nieuw-Zeeland*; en als 't hem behaagde hen deswegens eenige onderrigtingen te geven, het gene hy nu en dan deed in lange redevoeringen, was hy altoos verzekert van eene meenigte toehoorders, die met zulk een aandagt, eerbied en ontzag naar hem luifterden, dat wy ons niet weerhouden konden hun een beter Prediker toe te wenfchen.

Hoe zy over hunne dooden befchikken, zyn wy niet regt te weten konnen komen. De berigten deswegens van hun ontvangen ftemmen niet over een. In 't Noorderlyk gedeelte van *Nieuw-Zeeland*, zeiden zy ons, dat zy hunne dooden begroeven; en in 't Zuidelyk gedeelte vernamen wy dat zy ze in Zee wierpen. Zeker is 't dat wy geene graffteden in 't land gezien hebben, en dat zy zich gedroegen als of zy alles wat betrekking tot hunne overledenen had, met eene foort van

geheim-

geheimnis voor ons wilden verbergen. Maar 't zy zy hunne dooden begraven of in Zee werpen; 't is zeker dat de levende zelf een foort van gedenkftuk zyn van rouw. Naauwlyks hebben wy een enkelen perfoon, van de eene of andere Sexe gezien, op wiens lighaam niet eenige lidteekens overgebleven waren van de wonden, welke hy zich als fpreekende getuigen van fmerte over 't verlies van een bloedverwant of vriend, had toegebragt, en fommige dezer lidteekens waren zeer groot en diep, en mismaakten niet feldfaam het aangezicht van verfcheide dezer lieden.

Nieuw-Zeeland, dat in twee Eilanden verdeelt is door een ftraat, welke *de Straat van Cook* genaamt werd, ligt tusfchen de 34°. en de 48°. Zuiderbreedte en tusfchen de 181°. en de 194°. Wefterlengte. Het Noordelykfte van deze Eilanden word, door de Inboorlingen van 't land, *Eaheinowauwe*, en het Zuidelykfte, *Tovy* of *Tavai-Poenammoo* geheten. Dit laatfte is voor het grootfte gedeelte een bergachtig land, en naar allen aanfchyn, dor en onvrugtbaar; wy hebben op het ganfche Eiland geene andere Eilanders ontdekt, dan die welke wy in het Kanaal van *Koninginne Charlotte* gezien hebben, en die welke beneden de Sneeuwbergen naar ons toekwamen.

Eaheinowauwe ziet 'er voordeeliger uit, de grond 't is waar, is bedekt met heuvels en zelfs met bergen; maar deze zyn tevens bezet met hout, en in elke valei vind men een beek met verfch water. De grond dier valeijen, als mede der vlaktens, waarvan 'er veele zyn daar geen hout waft, is over 't algemeen niet zwaar, maar vruchtbaar, en volgens 't gevoelen van de Heeren *Banks* en *Solander*, en van andere kundige lieden onder ons, gefchikt om alle zaden, planten, en vrugten van *Europa* weelig te doen waffen. De Kruiden, die wy 'er vonden, deden ons denken, dat 'er de Winters zachter, en de Zomers niet heeter, maar beftendiger dan in *Engeland* moeften zyn.

Buiten de honden en ratten, zagen wy 'er geen andere viervoetige dieren, en de ratten zelf, zyn 'er zeer weinig in getal. De honden zyn huisdieren die 'er gevoed worden, om ten fpyze te dienen. Op de Kuft vind men Zeekalven, zelfs

zagen wy 'er een Zeeleeuw. Men vind 'er insgelyks Walvisschen, maar de Eilanders schynen de Wapenen of het geheim niet te kennen om die te vangen.

Vogels zyn 'er niet veele, en buiten de Meeuw, zyn 'er geene die volmaakt dezelfde zyn met die van *Europa.* 't Is waar men heeft 'er Eendvogels en Waterravens van velerlei soort, en die zeer gelyk zyn aan die van *Europa*, om by dezelfde namen genoemt te worden, door lieden die dezelve niet naauwkeurig beschouwt hebben. 'Er zyn ook Valken, Steenuilen en Kwakkels, die op 't eerste gezicht zeer weinig verschillen met die van ons Weerelddeel; en verscheide kleene Vogels, wier zang oneindig zoetluidener is, dan alle die wy ooit elders gehoort hebben.

De Insekten zyn 'er niet overvloediger dan de Vogels, en bepalen zich tot een kleen getal kapellen en torren, tot vleeschvliegen, zeer gelyk aan die van *Europa*, en tot een soort van moskieten en zandvliegen, die misschien dezelfde zyn met die van *Noord-Amerika.* Wy hebben 'er echter zeer weinige zandvliegen en moskieten gezien, welke met regt als een straf mogen beschouwt worden, in alle landen daar zy meenigvuldig zyn.

Indien 'er de land-dieren seldsaam zyn, de Zee in tegendeel grimmelt 'er van visch; in alle de kreeken vind men overvloed van zeer gezonde visch, die zoo goed van smaak is, als die van Europa. De verscheidenheid der soorten is 'er zoo groot als de overvloed; wy hebben 'er eene meenigte verschillende soorten van Makereelen gezien, en onder andere dezelfde soort, die langs de Kusten van *Engeland* gevonden word; de visschen zwemmen by scholen in ondiep water, daar zy door de Inboorlingen met netten gevangen worden en aan ons tot een zeer geringen prys verkogt wierden. De lekkerste visch, welke de Zee ons aan deze plaats verschafte, was een soort van Zeekreeft met verscheide stekels op den rug, en rood van kleur uit het harte der Zee komende. Wy zagen 'er insgelyks den *Elephant*, *Pejegallo* of haan-visch zoo als ze *Frezier* noemt, en verscheiden andere meer.

Wy vonden 'er zeer weinige groentens om te eten; maar ons

ons volk at, na zoo lang op Zee geweeſt te hebben, met zoo veel ſmaak als nut van de wilde ſellery en wilde kers, welke alhier de ganſche Kuſt langs groeit. Het hout waſt hier in overvloed en men vind 'er zware en hooge boomen onder, die goede maſten en ſcheepstimmerhout leveren zouden.

Den 31 Maart 1770, gingen wy van Kaap *Vaarwel* onder zeil, (deze Kaap is op 40°. 13'. Zuiderbreedte en op 186°. Westerlengte gelegen) en ſtevenden Weſtwaards op *Nieuw-Holland* aan; gedurende de eerſte zeventien dagen ontmoette ons niets van aanbelang.

Den 18, zagen wy al vroeg in den morgen, twee hoenders van de haven *van Egmont* en een Poule Peintade, gewiſſe teekens dat wy niet wyd van land waren, ook konden wy, volgens onze giſſing, 'er niet ver van af zyn.

Den 19, zagen wy, op een afſtand van vyf of zes Zeemylen, om zes uren, land, het welk zich van het N.O. naar het W. uitſtrekte en ſchoon wy vroeg in den morgen met 130 vademen touw geen grond hadden konnen peilen, peilden wy thans, op agt vademen diepte, eenen fynen zandgrond.

Den 23, het weêr helder zynde, zagen wy het land zeer onderſcheidenlyk; het deed zich zeer fraai op, was middelmatig hoog en doorſneden met heuvels en valeijen, hoogtens en vlaktens. Wy bleven het, langs de Kuſt, Noordwaards houden, en zagen in den agtermiddag rook op verſcheide plaatſen, waar uit wy beſloten dat het bewoond werd. Om zes uren des avonds minderden wy zeil en peilden 44 vademen diepte in een fraaijen zandgrond. Met klein zeil bleven wy tot middernagt voorſtevenen, en maakten toen een bylegger.

Den 21, haalden wy 's morgens ten vier uren onze zeilen weder by, omtrent vyf of zes Zeemylen van 't land af zynde, tegen over eenen hoogen berg, welke wy, om deszelfs gedaante *Kaap Dromedaris* noemden. Deze Kaap is op 36°. 18' Zuiderbreedte en op 209°. 55' Weſterlengte gelegen, de miswyzing van 't Kompas was hier 10°. 42'. Ooſtelyk.

In den namiddag zagen wy twee kleene Eilanden ten W. ¼ Z. W. op een afſtand van twee mylen van ons afliggen. Des anderen daags zagen wy de Inboorlingen van 't land langs de

Kusten vuuren branden. Het land zich naar 't Noorden, eenige graden Oostelyk, uitstrekkende, bleven wy die streek houden, met oogmerk om in de eerste Baai het anker te laten vallen.

Den 27, trachten wy met de sloep aan land te roeijen, maar eene holle deining, langs den ganschen oever, belette ons den wal te naderen.

Den 28, ontdekten wy met het aanbreeken van den dag in het N. N. Oosten een Baai, op welke wy aanstevenden, onze booten vooruit zendende om te peilen. Om half twee uren, na den middag, kwamen wy ten anker in zes en een halve vademen water. Maar op 't oogenblik dat wy met onze booten aan land wilden gaan, kwamen verscheide Indiänen naar den oever af en twee hunner met schilden en lanssen gewapend verzetten zich moediglyk tegen onze landing. Wy waren gedwongen met hagel op hen te schieten, en zy zich gekwetst en verlaten ziende van hunne Landslieden, die de vlugt genomen hadden, weken zy met kleene schreeden naar den kant hunner hutten, die onder de haagedoornen waren, blyvende ons gedurig hoofd bieden. Hun aftogt geschiedde dus langsaam om aan hunne vrouwen den tyd te laten zich met hunne kinderen en huisgereedschap verder boschwaards in te begeven. Toen 'er niets meer te bergen was, namen zy zelf de vlugt.

Niets is ellendiger dan de woningen dezer wilden, zy herinnerden ons de rampsalige hutten der bewoneren van het Vuurland; het waren varkenskotten, gemaakt van palen, als boonstaken schuins in den grond gedrukt, vier of vyf voeten boven den grond tegen malkanderen gebogen en bedekt met stukken van boomschors, onregelmatig geplaatst.

De Inboorlingen van deze Kust zyn zwart en geheel naakt. Zy verschillen met de Negers van *Afrika*, daarin, dat in plaats van, gelyk deze laatste, wol op het hoofd te hebben, zy integendeel lang, sluik hair hebben; wy zagen op hunne borsten eenige lompe figuren, slegt en ruw geteekent met eene witte kleur, waarmede zy onregelmatig alle de andere deelen hunner lighamen bekladden.

Hunne Wapens zyn de lans, het schild, en sabels van yzerhout

hout gemaakt. Hunne lansſen zyn van ligt hout en met eene lange, ſcherpe punt van been gewapent en met weêrhaken, die de wonden gevaarlyk en zelfs doodelyk maken; zy hebben ook andere lansſen waarvan de punten vorkswyze zyn, en dienen om 'er den viſch mede te treffen.

Hunne ſchilden, van drie voeten lang en omtrent twaalf duimen breed, zyne van eene langwerpige ronde gedaante, hol van binnen, en met een greep voorzien. In eenige dezer ſchilden zagen wy kleene gaten, geſchikt, om als zy het hoofd willen dekken, op de bewegingen van hunne vyanden te letten.

Toen zy naar het boſch weken, lieten zy aan den oever twee of drie Praauwen, waar van het maakſel ten uiterſten eenvoudig was, zynde ſaamgeſtelt uit de ſchors van een halve boom-ſtam, aan de uiterſte enden door bindſels van een buigſaam wit hout ſaamgevoegt, en in 't midden door dwars houten van een geſcheiden. De lengte dier Praauwen is van omtrent tien voeten. Hunne *Pagaijen* zyn korte roeiſpanen, die op zyn breedſt drie duimen zyn; zy houden 'er in iedere hand een, en varen ongelooflyk ſnel. Niettegenſtaande de geringe waarde dezer Praauwen, wilden zy dezelve niet geerne verliezen; ook ſchenen zy niets zoo zeer te verlangen dan de gelegenheid om ze naar elders te vervoeren.

Deze Indiänen ſchenen geene andere ſpyſe te hebben dan viſch, die aan deze *Kuſt* zeer overvloedig is. Voor al vangen zy een ſoort van roch tuſſchen de twee en drie hondert ponden wegende; deze roch heeft aan den ſtaart een angel, en dewyl dezelve gemeenlyk in de ondiepſte plaatſen zwemt, valt de vangſt niet moeilyk, ook vingen wy 'er zeer veelen en van allerlei ſoort.

Het ſtrand daar wy aanlandden, bood ons in 't eerſt eenen zandigen grond aan, op verſcheide plaatſen met rotſen bezaait; maar het omgelegen land van deze baai, ſcheen effen, laag, met hout bedekt, en met open tuſſchen-wydtens, door welke het oog eene zeer groote uitgeſtrektheid lands kon zien. De planten en heeſters, welke op deze oppervlakte ongemeen weelig groeijen, duidden de vruchtbaarheid van den grond aan; de

boo-

boomen zyn 'er ten minften zoo groot als de Engelfche eik; en wy zagen 'er, die veel overeenkomft daar mede hadden. Uit een dezer druipt een roode gom zeer gelykende naar het drakenbloed, het hout van dien boom is zwaar, hard en bruin als het *Lignum vitæ*; men vond 'er insgelyks verfcheide foorten van palmboomen. De boffchen zyn vol vogels van eene ongemeene fchoonheid, voor al van Pappegaijen; wy hebben 'er ravens gezien, volmaakt dezelfde als die van *Engeland.* Rondom de haven, daar groote zand en modderbanken zyn, zagen wy een meenigte watergevogelt, waar van de meefte ons onbekent waren; een der opmerkelykfte was zwart en wit, van groote als een Zwaan, en in gedaante eenigzins gelykende naar een Pellikaan. Op deze zand en modderbanken vonden wy eene meenigte Oefters, Moffels, Alikruiken en andere Schulpvifch.

Om de meenigvuldigheid der planten door de Heeren *Banks* en *Solander* aan dezen oord opgedaan, noemde ik de Baai *Botani Bai*, liggende op 34°. Zuiderbreedte en op 208°. 37'. Wefterlengte. Zy is uitgeftrekt, veilig en welgelegen, het land is 'er langs den Zeekant byna effen en middelmatig ryzende. De Kuft is 'er over 't geheel hooger dan het binnen land, digt aan Zee zyn verfcheide fteilen rotfen, welke zich opdoen als een lang Eiland beneden de Kuft gelegen.

Den 6 Mai, gingen wy uit deze Baai onder zeil; wy ftuurden N. N. O. langs de Kuft, en gaven namen aan verfcheide Baaijen en havens die wy voorby zeilden.

Den 21, op de hoogte van 24°. 36'. Zuiderbreedte gekomen en onze peilingen tot op 9 vademen vermindert zynde, lieten wy, op een afftand van omtrent twee mylen van de Zeekuft, het anker vallen.

Den 22, gingen wy weder onderzeil, ftuurende N. N. W. peilende van 7 tot elf vademen water. 's Avond vonden wy ons tegen over de Zuiderpunt van eene wyde, open Baai, alwaar ik voornemens was te ankeren. Gedurende dezen tocht ontdekten wy met onze glazen, dat het land bedekt was met Palmboomen, ook zagen wy twee Indiänen langs de Kuft wandelen, die zich niet eens verwaardigden naar ons te zien.

's A-

's Avonds om agt uren kwamen wy ten anker in vyf vademen water en in een grond van fyn zand.

Den 23, ging ik 's morgens vroeg aan land, verzelt van de de Heeren *Banks* en *Solander*, van onze Officieren, van *Tupia* en van eenige Matroozen, met oogmerk om het land op te nemen. Het woei ſterk en wy vonden het zoo koud, dat wy onze mantels mede namen. Wy ontſcheepten aan de Zuidzyde van de Baai, daar wy een gragt vonden, welke naar een groot Meir liep en welk Meir zeer ondiep was, wy zagen verſcheide Slykgrebben, en zoute Moeraſſen, aan welker kanten de echte *Paretuve* boom groeit, zoo als dezelve in de Amerikaanſche Eilanden gevonden word, zynde dit de eerſte boom van die ſoort, welke wy tot nog toe ontmoet hadden. In de takken van deze boomen vonden wy verſcheide neſten van eene opmerkelyke ſoort van Mieren, die zoo groen als gras waren; als wy hen in hunne wykplaatſen ontruſtten, door de takken te ſchudden, kwamen zy met meenigte voor den dag, en ſtraften den ontruſter door een ſteek, veel ſmertelyker dan die der dieren van dezelfde ſoort die wy kenden. Wy zagen insgelyks op die boomen een groot getal kleene groene rupſen, over 't ganſche lighaam met hair bedekt, en alle in ryen van twintig of dertig naaſt elkanderen geſchaart; als wy hen aanraakten, voelden wy dat het hair dier dieren ſcherp was als een els, en ons groote ſmert veroorzaakte, die echter niet lang duurde. Dit land is veel ſlechter dan de omgelege landen van *Botani Bai*: de grond is droog en zandig, maar de zyden der heuvels zyn bedekt met boomen. Wy vonden 'er een boom uit welke een gom droop gelykende aan draken bloed; maar een weinig verſchillende van dezelfde ſoort van boomen, welke wy te voren gezien hadden. Wy zagen hier insgelyks een plant uit welke een geele gom zypelde. Tuſſchen de ondieptens en Zandbanken zagen wy verſcheide groote vogels, en veele die grooter waren dan Zwanen. Zy waren zoo wild, dat wy ze niet onder 't bereik van 't roer konden krygen. Langs de Kuſt vonden wy een ſoort van trap-ganzen, wy ſchoten 'er een van, die zoo groot was als een Kalkoen en zeventien ponden woog. Wy moeſten alle erkennen, dat dit de lekkerſte vogel was,

 dien

dien wy, federt ons vertrek uit *Engeland*, geëten hadden, en by deze gelegendheid gaven wy aan de Kreek den naam van *Trapgans Baai* (*Bustard Bay*) zy ligt op 24°. 4'. Zuiderbreedte en op 208°. 16'. lengte. De Zee fcheen zeer vifchryk te zyn, maar by den eerften fleep fcheurden wy ongelukkiglyk ons fleepnet aan flarden. Op de modderbanken en onder de Paretuve-boomen vonden wy een onnoemlyk getal oefters van allerlei foort, onder anderen den hamer, en veele kleene paarl-oefters.

Het volk dat aan boord was gebleven, verhaalde ons, dat terwyl wy aan land geweeft waren, omtrent twintig Inboorlingen zich aan het ftrand tegenover het Schip vertoont hadden, zynde, na eenigen tyd gekeken te hebben, weder afgetrokken. Gedurende ons verblyf aan land hadden wy wel, op verfcheide plaatfen, rook zien opgaan, maar geen Inboorlingen gezien. Wy naderden eene dier plaatfen en vonden 'er tien kleene vuuren, die nog brandden; maar de bewoners waren geweken. Naar 't ons toefcheen, hadden deze Volken noch woningen, noch kleederen, maar leefden in de openlucht en onder den blooten Hemel even als de dieren. *Tupia* zelfs fchudde het hoofd en zeide met medelyden, *Taata Enos*, ('t zyn arme Ellendige.)

Den 24, ligtten wy het anker, en zeilden met eene kleene koelte de Baai uit, blyvende op een afftand van het ftrand, tuffchen de Zandbanken, eene meenigte rotfen, die gelyk met het water waren, en eenige kleene Eilanden heen fturen.

Den 25, zagen wy al vroeg in den morgen, in het N. W. ¼ N. nieuwe landen, die Eilanden fcheenen te zyn. Ten negen uren waren wy vlak tegen over een uithoek op een afftand van een myl. Deze punt lands vond ik juift onder den keerkring van den fteenbok gelegen, waarom ik aan de zelve den naam gaf van Kaap *Capricorn*, zy ligt op 208°. 58'. Wefterlengte; dit voorgebergte is zeer hoog, ziet 'er wit en dor uit. Het binnenfte van 't land is bergachtig en maakt geene aanloklyke vertooning.

Den 26, ankerden wy in 13 vademen water, en wy merkten op dat het water by ebtyde zeven voeten daalde, loopende naar

naar 't Ooften. Terwyl de Schipper het kanaal peilde, dat onder den wind van ons tusfchen de Noordelykfte Eilanden en *New Wales* gelegen was, hield de Heer *Banks* zich bezich met den hoek te visfchen uit het venfter van zyn kamer; hy vong verfcheide krabben die gretig den hoek grepen: deze krabben waren van tweederlei foort, welke wy nog niet ontmoet hadden; de een was van een fchoon blaauw in alles gelyk aan den *Ultramarin*, en deszelfs fcharen en geledingen fterk gekleurt; het onderfte van den buik was blank en fterk gepolyft, gelykende in glans en kleur zeer veel naar het wit van 't oude Chineefche porfelein. De andere krab was insgelyks op de geledingen en fcharen met *Ultramarin* geteekent; maar de kleur was ligter, hy had op zyn rug drie bruine vlakken, welke eene zonderlinge vertooning maakten.

Den 27, gingen wy weder onder zeil en dien dag als ook den volgenden, ftevenden wy tusfchen verfcheide Eilanden heen, onze booten gedurig vooruit zynde om te peilen.

Den 29, wierpen wy het anker in een Baai, alwaar wy door tegen winden gedwongen werden twee dagen te vertoeven; hier waren wy voornemens het Schip te krengen en deszelfs kiel fchoon te maken, maar tot onze fmert konden wy 'er geen zoet water vinden. In het binnenfte van 't land vonden wy verfcheide Moskieten, die ons zeer kwelden, als mede verfcheide mierenneften op de Gomboomen, onder anderen die, welke de Heer *Hans Sloane* befchreeven heeft in zyne *Nat. Hiftorie van Jamaica* vol. 2. bladz. 221. coll. 258. De mieren in dezelve wonende waren kleen en wit van lighaam. Op een andere boom vonden wy een kleene zwarte mier, die door alle takken boorde, en die na 'er het merg uitgehaalt te hebben, zich in de ledige buis plaatfte; de takken, nogthans, daar deze Infekten op deze wyze een verblyf gemaakt hadden, en zich in groote meenigte onthielden, droegen bladen en vruchten en fcheenen in een zoo bloeijenden ftaat te zyn als de andere takken, die gaaf waren. Wy zagen hier tevens een ongelooflyk getal kapellen in eene uitgeftrektheid van twee of drie morgen lands, en de boomen waren vol van poppen die nog niet ontzwachtelt waren. Wy zagen hier mede nog een kleen

vischje, van een fonderlinge foort, die door de eb op het drooge fcheen gelaten te zyn, maar door gebrek aan water niet fcheen te kwynen, want op onze aannadering fprong hy, door middel zyner twee fterke vinnen, met geen minder vlugheid dan een kikvorfch. Niet tegenftaande wy den dertigften weder aan land gingen om water te zoeken, konden wy het zelve niet vinden, waarom wy aan de golf, daar het Schip lag, den naam gaven van het *Dorftige Kanaal* (*Thirfty Sound*). Dezelve is op 22°. 10′. Zuiderbreedte en op 210°. 18′. Wefterlengte gelegen.

Den 31, ligtten wy, met het aanbreken van den dag, het anker. In 't uitzeilen van de Baai, ftevenden wy N. Weftwaards aan, en hielden dien koers met weinig verandering eenige dagen agter den anderen, zeilende voorby verfcheide Kanalen, Kapen, Baaijen, Inhammen en Eilanden, welke wy elk een naam gaven.

Den 10 Juny, ankerden wy in een Baai op 16°. 10′. Zuiderbreedte. Den 11, gingen wy van deze Baai weder onder zeil en rigtten onzen koers N. N. W. ten Noorden. Omtrent negen uren des morgens vonden wy ons in het water daar de Heer *Bougainville* was door gevaren en omringt van blinde klippen en rotfen. De diepte minderde eensklaps van 28 vademen tot op vyf vademen en een oogenblik daar na zaten wy vaft.

In een zoo groot gevaar haaften wy ons de zeilen intenemen, en de floep en booten uittezetten: maar de peilingen die wy rondom het Schip deden, deden ons tot onze fmerten bemerken dat wy op een klip van rotfen zaten, welke N. W. ftrekten. Wy ftreeken terftont onze onder raa's en onze bramftengen en bragten een anker naar 't Zuiden uit; maar hevig blyvende ftooten bragten wy een anker uit naar 't Zuidweften.

In deze droevige omftandigheid overviel ons de nacht: wy bragten denzelven met de uiterfte ongeruftheid door, verwagtende ieder oogenblik Schipbreuk te zullen lyden. Zoo haaft het licht aan den hemel was, deden wy ons beft om het gewigt der lading te verminderen. Wy lieten derhalven ons water leeg loopen, wierpen zes ftukken van ons grootfte gefchut,

eeni-

eenige watervaten, brandhout, ballaſt van ſteen en yzer overboord, en zelfs een gedeelte van onzen proviand.

Maar deze aanzienlyke vermindering van gewigt, belette niet dat het Schip veel water maakte, waarom wy alles aanwendden, om onze pompen van de bezaans maſt vry ſpelens te geven. Omtrent den middag helde het Schip geweldig naar ſtuurboords zyde over. Deze beweging, welke het teeken van ons aanſtaande verderf ſcheen te zyn, dompelde ons in nieuwe angſten. Om dit nieuwe gevaar te ontwyken, bragten wy een tuianker naar 't Weſten uit, zette een takel op onze ankertouwen daar wy op inhaalden, en door dit middel werd het Schip met vyf van deszelf ankers onderſteund.

Ten vier uren laag water zynde, beſpeurden wy dat het Schip op verſcheide plaatzen droog op de klip zat, alhoewel het water naauwlyks vier voeten gevallen was. Deze nieuwe omſtandigheid was zoo veel te ſmertelyker, dewyl zy ons geen middel deed zien om het Schip van de klip te krygen, op welke de minſte wind hetzelve verbryzelt zou hebben.

Om negen uren rigtte het Schip zich weder, en kort daar aan kreegen wy het vlot, hierop het Kabel van ons tui-en kleenanker vierende, die wy beiden verloren, bragten wy ons groot anker en beide zy-ankers uit.

De hoop, echter, die ons overbleef was zeer gering, toen wy in weerwil van ons beſtendig pompen het water zagen toenemen. In dezen toeſtand liepen wy elk oogenblik gevaar voor onze ankers te zinken, en 't eenigſte dat ons overbleef was de wyk te nemen naar de rotſen, ten ware een kleene koelte ons te hulp kwame, om ons naar 't ſtrand te dryven daar wy getracht zouden hebben zoo veel te bergen, als ons in ſtaat kon ſtellen, om eene kleene bark te maken, met welke wy zouden gepoogt hebben aan de eene of andere Veſting der *Europanen* in de Ooſt-Indiën te komen.

Dit treurig vooruitzicht was het eenigſt hulpmiddel, dat ons ſcheen overgelaten te zyn, toen wy, tegen alle verwagting, zoo ver ſlaagden in 't ſtoppen van ons lek, dat een eenige pomp genoeg was, om den voortgang van 't water te ſtuiten. Kort daar aan rees 'er een gunſtig koeltje, waarmede wy het

waagden onder zeil te gaan, en waar mede wy de Kuſt van *Nieuw-Holland* bereikten; onze booten, die vooruit gezonden waren om een haven te zoeken, hadden het geluk 'er eene ten Noordweſten te vinden, en op den afſtand van omtrent twee of drie mylen.

Den 14, 's morgens te negen uren, kwamen wy even buiten de haven ten anker: wy vonden den ingang daarvan zoo naauw dat wy dezelve niet durfden inloopen, alvorens de ſtrekking van de guil of ſleuf te hebben laten afbakenen. Maar de wind welke, gelukkiglyk, was gaan liggen, terwyl wy op de klip zaten, begon nu zoo ſterk opteſteken, dat het ons niet mogelyk was voor den 18 de haven inteloopen, en in weerwil van alle onze zorg raakten wy nog tweemaal grond.

Binnen de haven gekomen zynde met een genoegen, welke niet mogelyk is te beſchryven, bragten wy ons Schip op zyde van eene ſteile bank, niet ver van den Noordelyken oever eener rivier, daar wy vertuiden, en wy wenſchten ons zelven geluk een Schipbreuk ontkomen te zyn, welke ons onvermydelyk had toegeſchenen.

Na dat wy ons Schip wel bezorgt hadden, deden wy aanſtonds aan den wal onze tenten oprigten, om 'er onze Zieken heen te brengen en hen beter te konnen behandelen. Vervolgens ontlaadden wy als ons tuig en proviand, om het Schip op den droogen te konnen halen, ten einde de lekken op te zoeken en dezelve te ſtoppen, het gene wy den 22 ter uitvoer bragten. Vier van deszelfs boeg gangen vonden wy ingebogen, en een groot gedeelte van deszelfs dubbeling en valſche kiel afgeſtooten, maar het grootſte voorwerp onzer verwondering was een afgebroken ſtuk van de rots, op welke wy vaſt gezeten hadden, in de buik van 't Schip te zien ſteken, waar door wy behouden waren geworden; want indien dit ſtuk rots, het welk eene zeer groote opening in den buik van 't Schip gemaakt had, niet ter zelver tyde van deszelfs grondſtuk was afgebroken en in 't Schip had blyven ſteeken, zoo dat het water belet werd, door deze breuk te dringen, zouden wy, in weerwil van alle onze pogingen, hebben moeten zinken.

Toen

Toen wy met veel moeite het Schip verdubbelt hadden, waren wy genoodzaakt een ſpringvloed af te wagten, om hetzelve weder vlot te krygen; in dezen tuſſchen tyd zonden wy onze booten uit om eenen anderen doortogt te zoeken, waar van het volk eindelyk met de blyde tyding te rug kwam, dat zy 'er een gevonden hadden.

Den 18 July, waren wy ten naaſten by gereed om weder in Zee te ſteken. Gedurende ons verblyf in deze haven, wendden wy verſcheide middelen aan, om de Indiänen van de Kuſt van *Nieuw-Holland* ons ten vriend te maken, daar wy door onze gedienſtigheid en gerieflykheid ten deele in ſlaagden. Zy zyn van eene middelmatige geſtalte; de langſte die wy zagen waren niet boven de vyf voeten hoog, maar met deze kleene en fyne leeſt, zyn zy zeer vlug en ſnel in 't loopen. Zy hebben, over 't geheel, een platte neus, dikke lippen en de beenen buitenwaards gebogen, gelyk de Negers van *Afrika*. Onkunde en armoede ſchynen hun deel te zyn: zy ontbeeren niet alleen de gerieflykheden des levens, maar zelfs de grootſte noodwendigheden. Het gebruik van 't brood is hen geheel onbekent, zoo wel als alles, wat by gebrek, daar van, deszelfs plaats kan vervullen; toen wy hen van ons brood aanboden, weigerden zy daar van te eten; zy zyn van eene gebronſte kleur, geheel naakt en niet min morsſig en afſchuwlyk dan ellendig en arm. Hunne voornaamſte ſpys is viſch, welke zy aan houte ſpeten in den grond voor 't vuur braden. Hunne taal ontbreekt geene zoetluidendheid; maar, naar 't ons toeſcheen, verſchilde dezelve met alle de talen, welke wy tot nog toe gehoort hadden.

Wy zagen geene hunner vrouwen, waar uit wy opmaakten dat de mans minnenydig waren. Een algemeen en vreemd gebruik onder de mans is, dat zy het neusbeen doorbooren, om 'er een beentje van vyf of zes duimen lang door heen te ſteken, hetwelk zy als een verſierſel dragen. Behalven deze beenderen, welke zy aan hunne neuzen hangen of door dezelve ſteken, doorboren zy insgelyks hunne ooren, daar zy ſieraadjen, bykans van dezelfde lengte in hegten.

Den 19 Juni, kwamen verſcheide Indiänen aan de plaats daar

onze tenten waren opgerigt geweest; want wy hadden dezelve reeds opgenomen en met alle onze bagagie, op eenige Scheepsgereedschappen na, aan boord gebragt. Wy stonden niet weinig verwondert toen wy deze Indiänen elk een brandend hout zagen nemen en alle hunne pogingen aanwenden om het gras in brand te steken en de vlam door die gansche streek te verspreiden. Dit alles geschiedde zoo haastelyk en de vlam verspreidde zich zoo schielyk, dat wy naauwlyks tyd hadden om onze lynen en netten, die op den grond te droogen lagen, te redden. Ik was over deze kwaadaartigheid der Indiänen zoo verontwaardigt, dat ik myn Snaphaan op nam, en 'er verscheide mede kwetsten.

Op het punt staande om de Oostelyke Kust van *Nieuw-Holland* te verlaten, welke ik van den 38 graad tot op de 10 ½ graden Zuiderbreedte langs gezeilt heb, nam ik voor mynen Koning, George III, bezit van deze gansche Oostkust, als mede van alle Baaijen, Havens, Rivieren en Eilanden aan dezelve gelegen, gevende aan dat land den naam van het *Zuidelyk Nieuw-Wallis*, van 't welk wy den lezer nog het volgend bericht zullen mededeelen.

Nieuw-Holland, of, gelyk ik het Oostelyk gedeelte van dat land noemde, *Zuidelyk Nieuw-Wallis*, is grooter dan eenig tot nog toe bekend Eiland. De lengte van de Kust, welke wy langs gezeild hebben, heeft niet minder dan tweeduizend Engelsche mylen, zoo dat de oppervlakte van 't land in 't vierkant grooter moet zyn dan gansch *Europa*. In 't Zuiden van den 33 & 34 graad is het land over 't geheel laag en effen; wat verder Noordwaards op, is het zelve vol heuvels, maar men kan niet zeggen dat het ergens wezendlyk bergachtig is. Over 't algemeen is 't 'er eerder dor dan vruchtbaar; de ryzige landen zyn echter doorsneden met bosch en weigronden, en de vlaktens en valeijen zyn op verscheide plaatsen met groentens bedekt. Dat gedeelte van de Kust, ten Noorden van den 25 graad Zuiderbreedte gelegen, heeft zeer veele goede Baaijen en Havens, daar de Schepen volkomen gedekt konnen liggen tegen alle winden.

Het land, voor zoo ver wy in het drooge jaargetyde konden bemer-

bemerken, is wel bewaterd en met een oneindig getal kleene beekjes en fprongen doorfneden: maar men vind 'er geene groote rivieren. *Het Dorftige Kanaal* (*Thirfty Sound*) is de eenige plaats geweeft, daar wy geen zoet water konden vinden.

Veel verfcheidenheid van boomen word 'er niet gevonden, het eenigfte timmerhout dat 'er waft, is maar van tweederlei foort, de gomboom is de grootfte en groeit het ganfche land door; het andere timmerhout heeft veel overeenkomft met ons Maft-hout. Het hout van beide deze boomen is ongemeen zwaar en hardt: behalven deze vind men 'er een boom met een zachte fchors, die gemakkelyk te fchillen is, deze is dezelfde van welke men zich in de Ooft-Indiën bedient, in 't Kalfateren van de Schepen.

Wy hebben 'er drie verfchillende foorten van palmboomen gevonden. De eerfte, welke meenigvuldig in 't Zuidelykfte deel groeit, heeft gevouwen bladeren als een waijer, de kool is 'er kleen van, maar van een uitmuntend zoet, de noten die 'er met meenigte aan groeijen, zyn een goede fpys voor de Varkens. De tweede foort, gelykt meer naar de echte koolpalmboom der Amerikaanfche Eilanden; deszelfs bladeren zyn groot en gevleugelt, gelyk die van den palmboom daar de kokosnoot aan groeit: deze tweede foort draagt insgelyks een kool, welke zoo zoet niet zynde als de andere, veel grooter is. De derde foort, welke wy eeniglyk in de Noordelyke oorden aantroffen, had zelden een hoogte boven de tien voeten, met kleene gevleugelde blaaden, gelyk aan een foort van varen. Deze brengt geen kool voort, maar een groot getal noten, van grootte bykans als een kaftanje en veel ronder, welke noten, aan hun, die ze aten, tot een braak en purgeermiddel ftrekten. De Varkens, die van deze noten eten, worden ziek en fterven 'er veeltyds aan. Behalven deze foorten van palmboomen en den paretuve-boom, zyn 'er verfcheide kleene boomen en heefters, in *Europa* geheel onbekent; in 't byzonder vind men 'er een die een flegte vyg voortbrengt, en een ander die een foort van pruim draagt, in kleur maar niet in gedaante aan de onze gelykende, aan beide zyden plat zynde als een kleene klaas; en een derde foort, welke een foort van

purperkleure appel levert, die, na eenige dagen geplukt te zyn geweeſt, goed word om te eten en een geur heeft een weinig gelykende aan die van de Damas-pruim.

Nieuw-Holland brengt eene groote verſcheidenheid planten voort, geſchikt om de verſameling eens Kruidkundigen te verryken. Maar men vind 'er weinig eetbare onder; onder andere eene kleene plant met lange bladen, ſmal en dik naar een ſoort van bies gelykende, in *Engeland*, *Katteſtaart* geheten; uit deze plant druipt een harſt van een glinſterend geel, volmaakt gelyk aan den Gutte-Gom, uitgezondert dat dezelve niet vlakt. Behalven de plant, die naar den kokosboom van de Amerikaanſche Eilanden gelykt, en een andere die een ſoort van boom-vrucht voortbrengt, vonden wy 'er een ſoort van pieterſelie, en porcelein, en twee ſoorten van ignamen; de eene welke de gedaante had van een radys, en de andere rond en bedekt met gedraaide draden; deze zyn beide zeer kleen maar zoet. In het Zuidergedeelte van *Nieuw-Holland*, hebben wy een vrucht ontmoet, naar een kers gelykende maar met een zachte pit, en een andere, in ſchyn niet veel verſchillende van een pyn-appel; deze is van een zeer onaangename ſmaak, en in de Indiën zeer bekent.

Onder de viervoetige dieren van dit land telt men den hond, den *Kanguroo* en een ſoort van Philander of buidelrat, gelykende naar den *Phalanger* van den Heer *Buffon;* alsmede nog een ſoort van Buntſing door de Inboorlingen *Quoll* geheten; deze laatſte heeft den rug bruin met wit beſpikkelt, en den buik geheel wit.

De *Kanguroo*, door de Inboorlingen aldus geheten, gelykent in zyne bewegingen naar den *Yerboa*, maar is in kloekte zeer verſchillende, zynde de *Yerboa* niet grooter dan een gemeene kat, daar de *Kanguroo*, tot zyn volkomen wasdom gekomen, de kloekte heeft van een Schaap. Die, welke door myn Luitenant geſchoten werd, was zeer jong en woog niet boven de agt en dertig ponden: het hoofd, de hals, en de ſchouders zyn zeer kleen in evenredigheid met de andere deelen van 't lighaam: de ſtaart heeft bykans de lengte van 't lyf, is aan den wortel dik en loop zeer puntig uit; zyne voorpooten zyn maar

agt duimen lang, en de achterpooten hebben ten minsten eene lengte van twee en twintig duimen; hy loopt al springende en huppelende, houdt als dan het hoofd recht en doet zeer groote schreden; hy buigt zyne voorpooten zeer digt by de borst, en schynt 'er zich eeniglyk van te bedienen, om in de aarde te graven; de huid is gedekt met een kort grys of donker muisvaal hair, daar het hoofd en de ooren nogthans van moeten uitgezondert worden, welke eene geringe gelykenis hebben met die van een haas.

Wy zagen hier verscheide soorten van vledermuizen, en in 't byzonder eene die grooter was dan een patrys; wat moeite wy ook aanwendden, om een van deze dood of levend te bekomen, wy slaagden echter niet; naar onze meening was dit dier hetzelfde, welk de Heer *Buffon* onder den naam van *Rousset* of *Rouget* beschreeven heeft.

De Zeevogels en 't ander watergevogelt zyn de meeuwen, de schollevaars en andere meeuwen, in 't Engelsch *Soland-Geese* geheten, en daar twee soorten van zyn; booby's, noddy's, wulpen, eendvogels, pelikanen van eene verbazende grootte en verscheide andere meer. De landvogels zyn, ravens, pappegaijen, kakatoes, en andere vogels van 't zelfde geslacht en eene uitmuntende schoonheid; duiven, tortelduiven, kwakkels, trapganzen, reigers, kraanvogels, valken en arenden. De duiven vliegen 'er met groote vlugten, en alhoewel zy zeer wild zyn, schoot 'er ons volk dikwyls tien of twaalf van op een dag; 't is een fraaije vogel, en die een kam op 't hoofd heeft, zeer verschillende van die, welke wy tot nog toe gezien hadden.

Onder het kruipende gedierte van dit land, vind men verschillende soorten van Serpenten, eenige schadelyk en andere die geen kwaad doen; scorpioenen, duizendbeenderen en hagedissen. De Insekten zyn kleen in getal; de moskieten en mieren maken 'er de voornaamste van uit; de mieren zyn 'er meenigvuldig en van verschillende soorten, sommige zyn groen en leeven op de boomen daar zy hunne nesten maken, van welke de middelsoort tusschen een vuist, en een mans hoofd groot is. Deze mierennesten zyn wonderlyk gebouwt; de

mieren buigen verfcheide bladers, die ieder zoo groot zyn als de hand, te famen, en maken die aan de toppen met een foort van lymvogt vaft, zoo dat zy een beurs of zak vertoonen. Wy hebben de wyze niet konnen ontdekken, hoe zy de toppen der bladeren tot een bragten, maar wy hebben duizende van mieren gezien alle krachten infpannende, om ze in dien ftand te houden, terwyl een groot getal anderen bezig waren om ze faam te lymen en te beletten, dat zy weder van één weken. Anderen, gelyk wy reeds gezegt hebben, maakten hunne neften in de uitgeholde takken der boomen, anderen wederom in de wortels van planten, en anderen hadden hunne neften, die zoo groot als vier mans hoofden waren, aan de takken hangen.

De Zee levert, den bewooneren van dit land, meer fpyzen dan de aarde, en alhoewel de vifch hier zoo meenigvuldig niet is, als in hooger breedtens, wierpen wy zelden de zegen uit, zonder van vyftig tot twee honderd ponden aan vifch op te halen. De foorten zyn verfcheiden, en uitgezondert de barbeel, en eenige fchulpviffchen, zyn de andere in *Europa* niet bekent; de meefte zyn goed om te eten, en veele uitmuntend lekker. Op de Zandbanken en Klippen word een ongeloofIyk aantal groene Schildpadden gevonden, als mede verfcheide foorten van oefters, waaronder de rots- en paarl-oefter. De alikruiken zyn hier van eene verbazende grootte, ook vind men 'er Zeekreeften en Krabben, en, in het brakke water van de rivieren en meiren, eenige Kaimans.

Het weêr bleef ons tegen tot den vierden Auguftus, toen wy ons door de booten uit de rivier lieten boegferen, gevende aan dezelve den naam van 't Schip, het welk wy aldaar verftelt hadden. De mond van deze rivier is op 15°. 26'. Zuiderbreedte en op 143°. 58'. Oofterlengte gelegen. Toen wy dezelve afgezakt waren, gingen wy onder zeil, en kwamen in 15 vademen water ten anker. De wind fterk uit den Zuid-Ooften opgefteken zynde, bleven wy tot den 6 voor anker liggen, wanneer wy des namiddags om twee uren weder zeil maakten en Noord-Ooft ten Ooften ftuurden; om half vyf uren zagen wy in het Noord-Ooft ten Noorden op den afftand van vier

my-

mylen een kleen zandig Eiland met eene ſterke branding en voor ons uit eene keeten van klippen.

Op het zien van deze klippen, laveerden wy met kleene gangen, houdende onze booten gedurig voor uit om te peilen, welke ons ſein gevende van ondiepte, lieten wy terſtond het groote anker vallen, vierende de ganſche lengte van een kabel. De wind ſterk, by laag water, aangewakkert zynde, trachtten wy, hoewel te vergeefs, van den top der maſten een doortocht te ontdekken, om zeven uren beſpeurende dat het Schip aan 't dryven raakte, lieten wy een ander anker vallen, en ſtreeken onze beneden raas en ſtengen.

In dezen ſtand bleven wy tot den 10, toen bezadigder weêr ons toeliet onder zeil te gaan. Wy ſtevenden op een doortocht aan, welke door den Schipper eindelyk ontdekt was geworden, en ſtuurden tuſſchen de klippen en de Kuſt door, in omtrent 17 vademen diepte.

Den 11, beſpeurden wy in 't Noordweſten een laag land omringt met klippen. Wy lieten terſtond het anker vallen, waar op ik my in de ſloep begaf om een doortocht te onderzoeken welke, zoo 't ſcheen, naar 't Ooſten liep. Ten zelven tyde zond ik den Schipper in de boot af, om naar den kant van 't Zuiden een doortocht optenemen tuſſchen verſcheide lage Eilanden en *Nieuw-Holland.* Hy keerde Zondag middag te rug met de tyding van in dat Kanaal tuſſchen de vyf en agt vademen water gevonden te hebben.

Op Maandag, den 13, zeilden wy, om elf uren des morgens, benoorden twee keetens van rotſen en zes Eilanden, op den afſtand van omtrent een myl.

Den 14, zeilden wy langs eene andere branding, zeven mylen ten Weſten van de rivier de *Endeavour.*

Den 16, N. N. W. ten Noorden aanſtevenenden, ontdekten wy in het W. Z. W. een zeer hoog land, en kort daar aan een keeten rotſen, welke zich, zoo ver wy zien konden, van 't Noorden naar 't Zuiden uitſtrekte. Wy trachten daar op van de Kuſt aftehouden, maar werden door ſtilte overvallen terwyl de nagt vaſt naderde, en by het aanbreken van den dag zagen wy het gevaar waar in wy ons bevonden. Om vier uren des morgens

zagen wy, niet ver van ons af, de klippen, daar de vloed ons naar toe dreef. Om half zes uren was het Schip in de branding omtrent tien roeden van de rotſen, ſchoon wy met het lood geen grond peilden. Kort daar aan ontdekten wy tuſſchen de de rotſen eene kleene opening, door welke wy ons beſt deden het Schip door de booten te laten doorſlepen, maar het getyde, ons tegen zynde, liet niet toe dat wy zoo ver vorderden.

Den 17, beſloten wy andermaal deze opening door te ſtevenen, als het eenigſte middel dat tot ons behoud overbleef; ten dien einde bragten wy een touw uit in het W. ¼ Z. W. en van daar een ander in Z. W. ¼ W. Door dit middel vorderden wy twee mylen in de opening tot aan de overgeſtelde zyde, den vloed, die in ons voordeel was, ons ten nutte makende. Om vier uren in den namiddag lieten wy het anker in tien vademen diepte vallen, en wy bevonden ons als toen op twaalf graden agtendertig minuten Zuiderbreedte en op honderd drie en veertig graden zeventien minuten Ooſterlengte van *London*. De miswyzing van 't Kompas was 4°. 9'. Ooſtelyk.

Den 8, gingen wy weder onder zeil, ſturende naar 't N. Weſten, midden door kleene Eilanden, ondieptens, blinde klippen en een onnoemlyk getal rotſen van allerlei ſoort heen. Den zelfden avond kwamen wy in dertien vademen water ten anker.

Den 19, zeilden wy tuſſchen een groote Zand-bank en een voornaam land heen.

Den 21, bleven wy midden door eene meenigte klippen, met welke deze ſtreeken als bezaait zyn, heen zeilen, en ontdekten verſcheide openingen in de Kuſt, zich als zoo veele Eilanden opdoende, waar van 'er ſommige op eenen zeer grooten afſtand ſchenen te zyn. Om twee uren na den middag, naderden wy een doortocht, welke dwars door het land van *Nieuw-Holland* ſcheen te loopen. Den zelfden avond kwamen wy in 't midden van dat Kanaal ten anker in zeven vademen water, op een afſtand van omtrent een myl van den wal.

Terſtond zonden wy eene gewapende boot uit, onder 't bevel van een Officier, om aan land te gaan en den oord op te ne-

nemen. Op den top van eene hoogte gekomen zynde, ontdekten zy de Indiſche Zee. Deze gelukkige ontdekking deelden zy ons mede door verſcheide ſchooten uit hunne Musketten, welke wy beantwoordden met eene algemeene laag uit het Scheeps geſchut.

Wy namen vervolgens in den naam van zyne Britſche Majeſteit bezit van het land. Des anderen daags gingen wy onder zeil en naar het Z. W. ¼ W. ſturende, raakten wy door de ſtraat, door welke *Nieuw-Holland* van *Nieuw-Guinéa* word afgeſcheiden, en welke wy erkenden voor de deelen van een zelfde land.

In 't uitzeilen van de ſtraat, welke op 10°. 36'. Zuiderbreedte en op 141°. 44'. Ooſterlengte is, bleven wy langs het ſtrand van *Nieuw-Guinéa* ſtevenen, met oogmerk om 'er de Kuſt van optenemen.

Den 31, zagen wy Kaap *Valſch*, gelegen op 8°. 25'. Zuiderbreedte en op 136°. 50'. Ooſterlengte. Het land is aan dien kant zeer laag en de Zee zeer ondiep, zoo dat het gevaarlyk zyn zou te digt langs de Kuſt te zeilen.

Den 3 September, zeilden wy langs de Kuſt van Kaap *Auguſtyn*; overal vonden wy het land zoo laag, dat het zelve niet wel onderſcheidentlyk van de toppen der maſten te zien was, en wy konden nooit digter dan op den afſtand van een Zeemyl aan 't ſtrand komen. Ik beſloot derhalven het zoo digt onder den wal te zetten als mogelyk was, en toen wy niet nader durfden komen, liet ik de Pinas uithyſſen, daar ik my met elf man, alle wel gewapend, en waar onder de Heeren *Banks*, *Solander* en hunne bedienden waren, mede naar de Kuſt deed roeijen; hier vonden wy het water zoo laag, dat wy genoodzaakt waren honderd roeden door het zelve te waden, latende twee man in de Pinas om op dezelve te paſſen. Tot hier toe hadden wy in deze plaats geen teekens van eenige Inwoners ontdekt; maar zoo haaſt wy aan land waren, zagen wy voetſtappen van Menſchen, die maar even te voren daar geweeſt moeſten zyn. Dewyl nu de boſſchen maar honderd roeden ver van 't ſtrand afliggen, hielden wy ons op onze hoede uit vreeze van in een' hinderlaag te vallen. Na dat wy omtrent twee honderd roeden

van

van de plaats daar wy geland waren, langs het bosch voortgetrokken hadden, kwamen wy aan een kleen boschje van kokosboomen dat aan den kant van een brak riviertje gelegen was. De boomen waren kleen, maar droegen zeer veel vrucht, en niet ver van daar vonden wy een hut, welke met bladen was gedekt geweest, die nu meest al waren afgevallen. In den omtrek van deze hut vonden wy een groot getal kokosnoten, die maar even scheenen geplukt te zyn. Niet ver van daar zagen wy Platanen en een broodboom, aan welke wy geen vruchten zagen. Toen wy omtrent een vierde van een myl van onze boot af voort getrokken waren, kwamen 'er drie Indiänen uit het bosch een verschrikkelyk geschreeuw makende, zy liepen op ons aan en hy die digst by ons kwam, wierp met zyn hand iets, het welk hy op zyde droeg, en brandde als buschkruit. De twee anderen, wierpen daar op hunne schigten tegen ons: dewyl wy geen tyd overig hadden, schoten wy onze roers af, die met hagel geladen waren, maar zoo 't scheen hen niet gekwetst hadden, want schoon zy voor een oogenblik halte hielden, weken zy niet te rug maar wierpen in tegendeel een derde schigt naar ons toe; wy zetten derhalven een kogel op onze roers, en schoten voor de tweede maal, toen waarschynlyk een van hen gekwetst werd: want wy hadden het genoegen hen zeer snel de vlugt te zien nemen. Dewyl ik niet geneigt was dit land door geweld te veroveren, enkel om onze nieuwsgierigheid en verlangens te voldoen, en ziende dat wy met geen mogelykheid als vrienden konden landen, maakten wy dit oogenblik, toen wy ons niet meer te verdedigen hadden, ons ten nutte en keerden schielyk naar de Pinas te rug. Langs het strand te rug trekkende, bemerkten wy dat de twee bootwachters ons seinden, dat een grooter getal Eilanders op ons afkwam, en alvorens wy in 't water stapten om de Pinas te bereiken, zagen wy verscheide Indiänen, op omtrent vyf honderd roeden van ons af, voortwaards trekken. Zoo haast wy Scheep waren, roeiden wy tegen over hen, en zy scheenen toen ten getale van zestig tot honderd sterk te zyn. Wy k. nden hen nu op ons gemak beschouwen, en vonden dat zy in gestalte veel overeenkomst hadden, met de Inboorlingen van

van *Nieuw-Holland;* hun kleur ſcheen ons zoo bruin niet toe, maar zy droegen even als die het hoofd hair kort: zy waren geheel nakend, doch ſcheenen zoo morſig niet. Gedurende al dien tyd bleven zy met hun geſchreeuw ons uitdagen, en by tuſſchenpoozen wierpen zy, vier of vyf te gelyk, hunne vuren tegen ons. Wy konden niet begrypen wat die vuren waren, of met wat oogmerk zy die tegen ons wierpen; zy hadden een kleene ſtok, miſſchien van uitgeholde rotting, in de hand, welke zy naar de eene en andere zyde beweegden, waarop wy terſtond vuur en rook zagen, even als dat van een Snaphaan, zonder dat het langer duurde. Dit verbazend verſchynſel, werd zelfs gezien van hun die aan boord van 't Schip gebleven waren, alwaar men meende dat de Indiänen in de daad vuurwapenen hadden, en wy zouden eveneens gedagt hebben, waren wy niet digt genoeg by hun geweeſt om, in dat geval, de ſlag van de ſchoot te hooren. Na hen eenigen tyd met aandagt beſchouwt te hebben, zonder ons aan hun vuur en geſchreeuw te ſtooren, ſchoten wy eenige kogels over hunne hoofden. Zoo haaſt zy de kogels tuſſchen de boomen hoorden zyfelen, trokken zy zagtkens af en wy keerden naar boord te rug. In 't beſchouwen hunner wapenen, welke zy onder ons geworpen hadden, vonden wy dezelve te beſtaan uit werpſchigten van omtrent vier voeten lang, zeer ſlegt van Bamboes gemaakt, en geſcherpt met een punt van hard hout met verſcheide weêrhaken. Zy wierpen dezelve met veel kracht, want niettegenſtaande wy wel zeſtig roeden ver van hun af waren, wiſten zy ze onder ons en verder te doen nederkomen. Wy konden nogthans niet ontdekken, dat zy zich van boogen bedienden, en, naar onze meening, werpen zy hunne ſchigten door middel van een' ſtok, ten naaſten by als de Inboorlingen van *Nieuw-Holland.*

Alles wat wy van dit land langs de kuſt gezien hebben is zeer laag land, en bezet met eenè meenigte hout en kruiden alle verbeelding te boven gaande. Wy zagen 'er den Kokos-boom, den Brood-boom, den Platanus-boom zeer bloeijende, ſchoon de vruchten daar van nog groen waren; voor 't overige vonden wy 'er veele boomen, planten en haagedoornen, welke op

de Eilanden van de Zuidzee, in *Nieuw-Holland* en *Nieuw-Zeeland* gemeen zyn.

De vyandelyke geneigtheid, welke wy in de Inboorlingen van *Nieuw-Guinea* ondekten, en onze eige ongeduldigheid om naar *Europa* te rug te keeren, deeden ons deze Kuſt verlaten, en al het Scheepsvolk zag met blydſchap het lang gewenſchte oogenblik gekomen, toen wy onzen koers W. ¼ Z. W. namen en naar de Ooſt-Indiën onder zeil gingen.

Den 10, ontdekten wy den zuidelyken uithoek van Kaap *Timor*, daar wy geerne zouden ingeloopen hebben, om ons te ververſſchen, ware het niet uit vrees geweeſt van door de Hollanders aangehouden te zullen worden. Om die reden namen wy het beſluit onze reis te vervolgen tot aan het Eiland *Savu*, alwaar wy, den 17, in eene kleene Baai het anker lieten vallen.

En 't inkomen van deze Baai ontdekten wy eene groote Indiaanſche ſtad, daar wy op aanſtevenden, latende den wimpel van onze bezaans maſt waaijen. Kort daar op zagen wy tot onze verwondering de Hollandſche vlag in de ſtad opſteeken, en drie ſtukken geſchut afſchieten.

Den 18, zagen wy dezelfde vlag op het ſtrand geplant tegen over het Schip; meenende dat de Hollanders eene veſting aan deze plaats hadden, zond ik den Heere *Gore*, myn Luitenant, aan land om by den Gouverneur of den voornaamſten perſoon aldaar een bezoek afteleggen, ten einde hem te onderrigten wie wy waren en waarom wy die Kuſt hadden aangedaan. Aan land komende werd hy ontvangen door een wagt van omtrent twintig of dertig Indiänen met vuurwapens gewapent, en vervolgens naar de ſtad geleid, alwaar wy daags te voren de vlag hadden zien opzetten. Zy namen de vlag van 't ſtrand met zich en trokken zonder orde op. In de Stad gekomen zynde werd hy by den *Raja* of Koning van 't Eiland ingeleid, aan wien hy door een Portugeeſchen Tolk, te kennen gaf, dat ons Schip een Oorlogsſchip was, toebehoorende aan den Koning van *Groot-Brittannie*, dat wy verſcheide zieken aan boord, en eenige verversſingen noodig hadden, welke het Eiland ons kon leveren. Zyne Majeſteit antwoordde, geneigt te zyn ons van alles wat wy verlangden te voorzien, maar dat de verbindtenis,

nis, welke hy met de Hollandſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy had aangegaan, hem belette handel te dryven met eenige andere natie, zonder daar toe alvorens verlof te hebben bekomen. De Koning voegde 'er by, dat hy op ſtaande voet de toeſtemming zou laten vragen van Compagnie's Agent, die de eenige blanke op 't Eiland was. Terſtond zondt hy aan dien Heer, die eenige Mylen landwaards in woonde, een Brief, waar in hy hem kennis gaf van onze aankomſt en van 't gene wy verlangden. Na verloop van eenige uren kwam de Hollandſche Reſident in perſoon op dien Brief antwoorden; zyn naam was *Johannes*, *Chriſtoffel Lange*, een Sax van geboorte. Hy behandelde den Heer *Gore* met zeer veel beleefdheid, en verzekerde hem dat het ons vryſtond van de natuurlyke Inboorlingen alles te koopen wat ons geliefde. Eenigen tyd daar na, betuigde hy eenige geneigtheid te hebben, by ons aan boord te komen, gelyk de Koning en eenige van zyn gevolg mede deden. De Heer *Gore* zeide hen, dat hy gereed was hen daar heen te verzellen, en op hun verzoek lieten wy twee van onze lieden aan land blyven als gyzelaars.

Omtrent twee uren kwamen zy alle aan boord, en ons middagmaal gereed zynde, namen zy myne aanbieding aan om met ons te ſpyzigen. Ik verbeelde my dat zy zich terſtond zouden hebben nedergezet, maar de Koning ſcheen eenigzins in bedenken te ſtaan, en zeide eindelyk met eenige verlegenheid, dat hy niet kon gelooven, dat wy blanken dulden zouden, een zwart naaſt ons aan tafel te nemen. Onze complimenten ontnamen hem wel haaſt dit vermoeden, en wy zetten ons alle aan tafel met veel genoegen en hartelykheid. Gelukkiglyk ontbrak het ons aan geene tolken; *Doctor Solander* en de Heer *Sporing* kenden Hoogduitſch genoeg om met den Heer *Lange* te ſpreeken, en verſcheide matroozen ſpraken met de natuurlyke Inboorlingen, die het Portugeeſch verſtonden. Het geval wilde dat onze maaltyd uit Schapenvleeſch beſtond, en de Koning gaf zyn verlangen te kennen om een dier dieren te mogen hebben; alhoewel wy 'er maar een overig hadden, boden wy het hem aan: ons zoo gemaklyk ziende, werd hy aangemoedigt een Engelſche Jachthond van ons te vragen, waarop de Heer *Banks* hem beleefdelyk

een windhond aanbood. De Heer *Lange* gaf ons te kennen zin te hebben in een onzer kykers, en terstond werd 'er hem een gegeven. Onze gasten zeiden ons toen, dat het Eiland overvloed had van buffels, schapen, varkens en gevogelte, dat men 'er des anderen daags verscheide aan 't strand zou doen dryven, en dat wy 'er zoo veele van konden koopen, als ons behaagde. Dit nieuws deed ons zoo veel vermaak, dat wy de Indiänen en den Sax meer deden drinken, dan zy konden verdragen. Echter wilden zy hun afscheid nemen alvorens geheel dronken te zyn; in het heen gaàn hadden wy, op het half dek, Soldaten in ryen geschaart. De Koning was nieuwsgierig om hen te zien exerceeren: wy voldeden zyne nieuwsgierigheid en de Soldaten deden drie schoten. By de eerste keer sloeg hy met een stok, welke hy in de hand hield, tegen het boord van 't Schip, luid uitroepende, alle die batteryen geven maar één slag. Wy deden verscheide geschenken aan onze gasten toen zy heen gingen, en begroetten hen met negen schoten, welke zy met drie *houza's* beäntwoordden.

De Heeren *Banks* en *Solander*, gingen met hen aan land en verzelden hen naar de Stad, welke uit verscheide huizen bestaat, waarvan sommige redelyk groot zyn: deze huizen hebben enkel een dak van palmbladen, hetwelk op palen rust van omtrent vier voeten hoog die met planken beschoten zyn. De Inlanders boden onze Natuurkundigen een weinig palmwyn aan, welke het versche en ongegiste zap van den *Palmboom* was; het had eenen zoeten geur, die geenzins onaangenaam was, en welken drank wy hoopten dat veel tot de herstelling van onze Scheurbuikige zieken zou toebrengen.

Den 19, ging ik al vroeg in den morgen met den Heer *Banks*, en verscheide Officieren aan land, om aan den Koning een tegenbezoek te geven; maar meest om ons van buffels, schapen en gevogelt te voorzien. Wy vonden echter tot ons leedwezen, dat zyne Majesteit en de Eilanders nog niets van hunne beloften waren nagekomen; toen wy hen zeiden allerlei Koopwaren in de booten te hebben, om tegen verversfingen te verruilen, maakte de Heer *Lange* zich

af-

afwezig, na alvorens gezegt te hebben, dat wy ons deswegens met de Inboorlingen moeften verftaan.

Den morgen verre verloopen en wy niet gezint zynde naar boord te rug te keeren om van gezoute koft te eten, terwyl wy omringt waren van allerlei lekkere fpyzen, verzogten wy zyne Majefteit ons een kleen varken en eenige ryft te verkoopen, en zyne onderdanen te bevelen deze fpys voor ons te bereiden. Hy antwoordde beleefdelyk, dat indien wy met de koft zyner onderdanen te vreden waren, het gene hy naauwlyks kon gelooven, hy de eer zou hebben ons te onthalen. Wy betuigden hem dank en zonden aanftonds naar boord om wyn.

Het middagmaal was om vyf uren gereed en werd op zesendertig teene fchotels opgedifcht, daar niet dan fpek of ryft op was, drie aarde vaten waren opgevult met nat daar het varken in gekookt was geworden. Deze fpys werd op den grond neêr gezet, en rondom dezelven werden voor ons matten gefpreid om op te zitten. Vervolgens werden wy ieder op ons beurt naar een gat geleid dat in een plank was, daar digt by zich een man bevond, die een vat, van Palmbladen gemaakt, in de hand hield, en ons aanbood onze handen te waffchen. Dit verrigt zynde plaatften wy ons rondom de fchotels en wagtten naar den Koning; maar dewyl hy niet kwam, vroegen wy naar zyne Majefteit, waar op men ons onderrigtte, dat, volgens het gebruik van 't land, den Gaftheer niet toegelaten werd, met zyne gaften aantezitten; maar dat indien wy de fpys verdagt hielden vergiftigt te zyn, hy die terftond zou komen proeven. Wy verklaarden, geenzins zulke gedagten te voeden, en wy verzogten de Indiänen hunne gewoontens ftipt te volgen. De eerfte ftaatsdienaar en de Heer *Lange*, hielden ons gezelfchap en wy deeden een heerlyk maal; het fpek en de ryft vonden wy uitftekende, en de varkens foep redelyk goed; maar de lepels, van Palmbladen gemaakt, waren zoo kleen dat wy geen gedult hadden 'er ons van te bedienen. Na den maaltyd, lieten wy onzen wyn rond gaan, en lieten op nieuws den Koning by ons vragen, maar zyne Majefteit gaf ten antwoord, dat het den Gaftheer niet voegde zich dronken te drinken, en dat hy,

om niet dronken te worden, van den wyn niet moeſt proeven: Wy dronken echter onzen wyn niet ter plaatſe daar wy den maaltyd gehouden hadden, want toen ons maal gedaan was, namen de matroozen en andere bedienden onze plaats in, aan wien wy nog meer overgelaten hadden dan zy konden eten, en na hunnen maaltyd dwongen hen de vrouwlieden, die de teene ſchotels kwamen ſchoonmaken, het overſchot mede te nemen. Onder den wyn ſpraken wy de Indiänen en den Agent van de buffels en ſchapen, welke zy ons belooft hadden vroegtydig ter markt te zullen brengen, zonder dat wy tot nog toe iets van dezelve vernomen hadden. De Sax haalde daarop een brief uit de zak, en deelden ons, zeer koelzinnig, den inhoud daar van mede, welke hy voorgaf van den Gouverneur van *Concordia* ontvangen te hebben. Dees Officier, na hem gewaarſchuwt te hebben, dat 'er een Schip gezien was, koers zettende, naar het Eiland, daar wy ons bevonden, belaſtte hem dat vaartuig met den benoodigden proviand te voorzien, maar niet te dulden, dat het zelve langer dan de vereiſchte tyd aan die plaats bleve. Daar en boven beval hy hem niet toeteſtaan, dat wy eenige aanzienlyke geſchenken deden aan den minder rang der Indiänen, en geene hoe genaamt aan die van den hoogſten rang. Voorts had hy de goedheid 'er by te voegen, dat wy meeſter waren om glaze - kramery, en dergelyke ſnuiſteryen te verruilen tegen Palmwyn en andere geringe ververſchingen, welke men ons zou willen leveren.

Naar onzer aller meening was dezen Brief, door niemand anders dan door den Sax zelve opgeſtelt, die dit verbod had uitgevonden, enkel om ons te meerder afteknevelen, en al het voordeel naar zich te trekken, waar in anderzins ſommige Inlanders gedeelt zouden hebben.

Des avonds vernamen wy dat 'er noch buffels, noch varkens naar het ſtrand waren gedreven, maar dat men eeniglyk eenige Schapen had aangebragt, die weder vervoert waren geworden, alvorens ons volk geld had wezen halen, om dezelve te koopen. Zy kogten echter eenig gevogelt en een groote hoeveelheid Siroop van palmſap gemaakt, goedkooper en verre de *Moloſſen* overtreffende. Wy beklaagden ons aan den

Heer

Heer *Lange*, die zich wel wist te redden. Hy zeide, dat indien wy zelf naar 't strand gekomen waren, wy alles hadden konnen koopen wat ons behaagde; maar dat de Inlanders bevreest geweest waren, valsch geld van onze lieden te ontvangen; met deze en verscheide lompe verschooningen trachtte de Resident ons te paaijen, het gene ons niet weinig tegens hem verontwaardigde. Niettegenstaande de Indiänen geneigt waren ons van al het benoodigde te voorzien, konden zy zulks niet dan ter sluik doen, terwyl de schraapzucht van *Lange* ons alles ten duursten zogt te doen betalen, naardien hy zelf maakte deel te hebben in alles wat 'er verkogt werd, het gene nogthans door den Indiaanschen Staatsminister werd afgekeurt, die, na eindelyk order op de markt gestelt te hebben, te weeg bragt dat wy een buffel voor een Snaphaan konde koopen, daar men ons in den beginne vyf Guinéas had afgeperst voor een buffel die naauwlyks hondert zestig ponden zwaar was.

De verversfingen, welke wy hier opdeden, bestonden in negen buffels, zes schaapen, drie varkens, dertig dozynen gevogelt, eenige Limoenen, eenige Kokos-nooten, en een groot getal eijeren, waarvan wy de meesten stink bevonden te zyn, een weinig knoflook, en eenige honderde stoopen Palm-Syroop.

Dit Eiland, hetwelk, door de Inboorlingen, *Savu* word geheten, ligt ten naasten by op tien graden 35'. Zuiderbreedte, het heeft eene lengte van omtrent agt Zeemylen van 't Oosten naar 't Westen, deszelfs breedte is my niet bekend. De haven daar wy ten anker lagen word *Seba* genaamt; de Zeekust is doorgaans laag, maar in 't midden van 't Eiland zyn zeer hooge heuvelen. Buiten den regentyd is 'er weinig zoet water. Het land levert van de ankerplaats, daar wy lagen, het schoonste gezicht dat men kan bedenken. De vlakke grond naby den oever is bedekt met Kokosboomen en een soort van Palmboom, *Arecas* geheten; de heuvelen, die langsaam ryzen, zyn tot aan derzelver toppen groen en beplant met den waaijer palmboom, door welks lommer de Zonnestralen niet doordringen. Elke voet gronds, tusschen de boomen, is bezaait met gewassen, van mais, gierst, tamarinde, indigo &c.

Het

Het drooge jaargetyde begint hier in Maart of April, en eindigt in October of November.

Onder de tamme dieren van dit Eiland telt men buffels, schapen, geiten, varkens, paarden, ezels, honden en katten, deze laatsten zyn 'er in meenigte, men vind 'er ook veele hoenders en duiven; de hoenders zyn 'er zeer groot maar leggen ongemeene kleene eijeren.

Van de visch, die 'er de Zee levert, kennen wy maar een kleen getal; somtyds vind men aan de Kust eenige Schildpadden, welke van de Eilanders voor een lekkere spys gehouden worden.

De Inboorlingen zyn van eene gestalte beneden de middelmatige, de vrouwen, vooral, zyn zeer kort en ineen gedrongen, hunne kleur is donkerbruin en hun hoofdhair is zwart en sluik. De mans zyn 'er over 't geheel wel gemaakt, wakker en vlug. De vrouwen hebben 'er alle één voorkomen.

Wy hebben niet konnen ontdekken dat 'er tusschen den *Rajah* en de Land-eigenaars een middenrang is. De *Rajah* en Land-eigenaars zyn aanzienlyk naar mate de uitgestrektheid hunner bezittingen; de minder klassen bestaan uit handwerkslieden, arme daghuurders, en slaven. De slaven behooren 'er tot den grond, en gaan met de hoeve, by verkooping, aan den nieuwen eigenaar over. Maar alhoewel de slaaf een eigendom is des meesters, kan de meester den slaaf niet straffen dan met toestemming van den *Rajah*. Sommige eigenaars hebben vyfhonderd slaven, de gewone waarde van een slaaf is die van een vet varken.

De Godsdienst van dit volk bestaat, volgens het zeggen van den Heer *Lange*, in eenen ongerymden dienst. Elk mensch kiest zich een God en bepaalt de wyze op welke hy hem zal eeren, zoo dat 'er zoo veele Goden en eerdiensten als menschen zyn; nogthans zegt men, dat hunne zedeleer onbesproken is en geenzins strydig met de voorschriften van het Christendom.

Den 21, September gingen wy des morgens van dit Eiland onder zeil. Den 30 nam ik alle de log en dagboeken van de Officieren, onder Officieren, en Matroozen over, en ik ver-

vermaande het Scheepsvolk de geheimen, betreklyk onze reis, voor zich te houden.

Den 2 October, 's morgens om vier uren, bevonden wy ons digt by *Java's* Kuſt te zyn in vyftien vademen water. Wy zeilden vervolgens langs dezelve heen, en zonden een boot, aan land, om 'er eenige vruchten te koopen voor *Tupia*, die zeer ziek was, en eenig gras voor de buffels, die nog in leven waren. Een uur of twee daar na, kregen wy vier Kokosnoten, een kleen pakje met vruchten van den Plataanboom, en eenige kruiden voor ons vee. Het land deed zich aangenaam op en ſcheen een enkel boſch te vormen.

Om zeven uren, zagen wy twee Hollandſche Schepen, tegen over punt *Anger* ten anker liggen, aan welke ik den Heer *Hicks* afzond, om te vernemen wat tyding 'er uit *Engeland* ware, van welk land wy in zoo veel tyds niets gehoort hadden; by zyne te rug komſt vernamen wy met vermaak dat de *Swaluw*, omtrent twee jaar te voren, te *Batavia* was geweeſt.

Den 3, waren wy, des morgens om agt uren, niet verder dan tegen over de punt van *Bantam*. De wind eensklaps N. O. loopende, waren wy verplicht het anker te werpen in 22 vademen, omtrent twee mylen van de kuſt af. Des avonds om zes uren, de wind ons nog noodzakende ten anker te blyven, kreegen wy een vaartuig op zyde, waar in zich de Schipper van een uitlegger bevond. Zyn bezoek ſcheen twee oogmerken te hebben; het eerſte ons Schip optenemen, en het andere eenige ververſſingen aan ons te verkoopen; want hy had ſchilpadden, hoenderen, eendvogels, pappegaaijen, kruisbekken, ryſt-vinken, apen en andere koopwaren aan boord, welke hy op een hoogen prys ſtelde, maar welke wy niet noodig hadden om dat onzen voorraad van *Savu* nog niet verteert was. Ik kogt echter van hem een ſchildpad die zesendertig ponden woog en vyfentwintig kloeke hoenders, voor alle welke ik drie Piasters betaalde. De Schipper van dit vaartuig had twee boeken by zich, in een van welke hy my verzogt door iemand myner Officieren te laten ſchryven den naam van ons Schip, dien van deszelfs bevelhebber, den naam der plaats van waar wy ver-

trokken en dien waar heen wy beſtemt waren, als mede zoodanige byzonderheden als wy noodig achtten hem medetedeelen, ter onderrigtinge onzer vrienden, die na ons mogten aankomen en wegens ons vernemen.

Den 5, kreegen wy een vliegende *Pros* op zyde met een Hollandſch Officier in dezelve, die my een papier aan boord zond, in 't Engelſch gedrukt, en waar van hy 'er in 't Hollandſch en in 't Franſch had, alle in forma in den naam van den Gouverneur en den Raad van Indiën geteekent door hunnen Secretaris, *Jan van der Bunel*: op het zelve ſtonden negen vragen, ik vond nogthans goed enkel op de eerſte en vierde te antwoorden naamlyk op die, aan wat natie behoort het Schip en wat is deszelfs naam? Waar heen meent gy te zeilen?

Om tien uren van den zelfden morgen gingen wy met eene kleene koelte uit den Zuidweſten onder zeil; maar dewyl 'er naauwlyks wind genoeg was, om den ſtroom dood te varen, kwamen wy, om twee uren, onder de punt van *Bantam* weder ten anker, alwaar wy tot negen uren des avonds bleven liggen toen 'er eene friſſche koelte begon te waaijen, waar op wy het anker ligtten en naar 't Ooſten ſtuurden, en na nogmaal geankert te hebben, kwamen wy den 8 weder ten anker digt by een kleen Eilandje, welk tot de *Duizend Eilanden* behoort, en die wy in geen kaart vonden aangeteekent.

De Heeren *Banks* en *Solander* lieten zich aan 't Eilandje voeren, zy bevonden dat het zelve niet boven de vyfhonderd roeden lang en honderd roeden breed was. Zy troffen 'er echter een huis en een kleene plantagie aan, alwaar zy, onder andere vrugten, de *Palma Chriſti* vonden, van welke op de *Amerikaanſche* Eilanden den olie van *Caſtoor* gemaakt word. Zy vermeerderden hier hunne verſameling van planten, en doodden een vleêrmuis, die drie voeten vlugt had, en vier plevieren, volmaakt gelyk aan den gulden plevier van *Engeland*. Kort na hunne te rug komſt, werden wy bezogt door een Indiaanſch vaartuig in het welk twee Maleijers waren, van wien wy drie ſchildpadden, eenige gedroogde viſch en pompoenen kogten. Toen zy vertrokken verzogten zy ons, op *Batavia* niet te laten merken, dat zy iets verkogt hadden.

Den

Den negenden, kwamen wy in den namiddag om vier uren op de rheede van *Batavia* ten anker, alwaar wy de *Harcourt*, een Schip van onze Compagnie, twee byzondere Engelſche koopvaarders, en dertien groote Hollandſche Schepen, benevens een aanzienlyk getal kleene vaartuigen aantroffen. Kort daar op voegde zich een ſchuit by ons, welke tot een Schip behoorde, dat een breeden wimpel liet waaijen; de Officier in dezelve deed ons eenige vragen, welke wy naar goeddunken beantwoordden. Hy en zyn volk zagen als dooden zoo bleek, eene ſlechte voorbeteekenis van de kwalen, welke wy in dit ongezonde land ſtonden te ondergaan; maar ons Scheepsvolk, het welk, buiten *Tupia*, zeer welvarende en aan allerlei luchtſtreeken gewoon was, meende niet dat hen iet kon deeren. Ik had ondertuſſchen een Luitenant aan land gezonden om den Gouverneur kennis van myn aankomſt te geven en my by zyn Hoog-Edelheid te verſchoonen dat ik niet gegroet had, dewyl ik uit niet meer dan drie ſtukken geſchut konnende vuuren, beſt had geoordeelt niet te ſchieten.

Na dat onze Scheepstimmerman my den ſtaat had opgegeven van ons Schip, het welk ieder uur van zes tot twaalf duimen water inliet en verſcheide andere ſchadens had, begrepen wy eenpariglyk, dat het niet veilig zou zyn met zulk een ontramponeerd vaartuig naar *Europa* onder zeil te gaan; ik beſloot derhalven verlof te verzoeken, om het Schip te laten krengen, en dewyl ik meende myn verzoek ſchriftelyk te moeten inleveren, ſtelde ik een Requeſt op, en, na het zelve te hebben laten vertalen, begaven wy ons des anderendaags morgens ten tien uren naar de Stad, alwaar wy ons terſtond vervoegden aan 't huis van den Heer *Leith*, de eenige Engelſche Koopman van eenig aanzien te *Batavia;* hy ontving ons met zeer veel beleefdheid, en verzogt ons het middagmaal by hem te houden. Wy verzogten hem ons te onderrigten op wat wyze ons eene huisveſting te bezorgen; hy zeide ons, dat 'er een hôtel of ſoort van Herberg was, welke op bevel van de Regeering onderhouden werd, en daar alle Kooplieden of vreemdelingen verplicht waren hun intrek te nemen, betalende een half ten honderd van de waarde der Koopmanſchappen,

die opgeslagen werden in een Pakhuis, welk de Hospes van 't huis moest bezorgen; maar dat, dewyl wy tot eens Konings Schip behoorden, het ons vry zou staan te leven waar wy wilden, mits daar toe verlof verzoekende van den Gouverneur, die zulks nooit weigerde. Hy voegde 'er by, dat het ons minder zou kosten een huis in de Stad te huren, en onze bediendden aan den wal te brengen, vooral indien wy iemand hadden, op wien wy ons verlaten konden, in 't koopen van levensmiddelen; maar naardien wy niemand hadden die 't Maleis sprak, besloten de Heeren *Banks* en *Solander*, als mede onze Officiers naar 't Hôtel te gaan. Wy lieten 'er vervolgens onze bedden heen brengen, en zeggen dat wy 'er dien nacht zouden komen slapen.

Na den middag, om vyf uren, werd ik by den Gouverneur-Generaal ingeleid, die my op eene zeer heusche wyze ontving: hy zeide my dat men my het nodige zou verschaffen, en dat, den volgenden morgen, myn request zou ingeleverd worden aan den Raad, voor welke ik my op dien tyd zou gelieven te vervoegen.

Om negen uren, ontstond 'er een verschrikkelyk onweêr van donder, blixem en regen; de groote mast van een der Hollandsche Oost-Indische Scheepen, werd door midden gespleten en op het dek ter neder gesmakt; de andere masten van 't zelfde Schip werden niet minder beschadigt; aan den top van een dezer masten was eene yzere roede geweest, welke waarschynlyk den blixem had aangetrokken. Dit Schip lag maar twee kabel lengtens van 't onze af, en wy zouden naar alle gedagten het zelfde lot ondergaan hebben, indien de Electrische-keeten, welke wy maar onlangs aangehangen hadden, den blixem niet naar des Schips zyde had afgeleidt. Wy ontsnapten dit gevaar, maar de donderslag, bragt een schudding by ons te weeg, gelyk aan die van eene aardbeving, ook scheen de keeten ten zelven tyde een loop van vuur. By deze gelegenheid kan ik my niet weerhouden, aan alle Schepen, waar heen ook bestemt, *leiders* aan te bevelen van dezelfde soort als de onze; en ik hoop dat het ongeluk van 't Hollandsche Schip,

alle

alle den genen, die dit verhaal lezen, zal doen zorgen van geen yzere roeden aan den top hunner maſten te laten.

Den elfden, begaf ik my naar de Raadkamer, alwaar my op nieuw verzekert werd, dat ik van al het benoodigde zou voorzien worden. Ondertuſſchen kwamen onze waarnemers en Officiers, die aan land waren, overeen, om hoofd voor hoofd aan den Hôtel-meeſter, voor tafel en ſlaapplaats, twee Ryksdalers daags te betalen; dewyl zy vyf in getal waren, en waarſchynlyk veel bezoek ſtonden te ontvangen van 't Scheepsvolk, beloofde de hoſpes hen eene byzondere tafel aanterigten, mits betalende een Ryksdaler voor den maaltyd van iederen vreemdeling en een ander voor ieders avondmaal en bed. Volgens dit beding, hadden zy vry thé, koffy, punch, pypen en tabak enz. voor hen en hunne vrienden. Zy bepaalden insgelyks den prys van veertien ſtuivers daags voor ieder hunner bedienden.

Wel raſch vernamen zy dat zy eens zoo veel betaalden dan gemeenlyk tafel en bed in de Stad koſtten; en alhoewel hunne tafel prachtig ſcheen, werd dezelve echter ſlecht bedient. Hunne maaltyd beſtond uit twaalf, en hun avondmaal uit dertien geregten; maar van die geregten waren 'er negen of tien van ſlegt gevogelt, verſcheidenlyk toebereid, en dikwyls voor de tweede, derde en vierde keer opgediſcht: zy begonnen dus aan den hoſpes te klagen, die allengskens hunne tafel verbeterde tot dat zy voldaan waren, en in evenredigheid van den bedongen prys onthaalt wierden. De Heer *Banks* werd nogthans deze levenwys wars, waarom hy voor zich en zyne reisgenoten een kleen huis huurde, niet ver van de herberg, voor den prys van tien ryksdalers in de maand; hy vond 'er echter noch het gemaklyke noch het genoeglyke, welk hy beöogt had; op lyfſtraffe mogt 'er niemand van de genen, die hen kwamen bezoeken, ſlapen, en byna alle de Hollanders, kwamen 'er by beurten en zonder eenige plichtpleging vragen, wat men 'er verkogt; want zeer zelden komen te *Batavia* byzondere perſonen, die geen Kooplieden zyn. Alle welgeſtelde lieden in die Stad huren rytuigen: de Heer *Banks* huurde 'er twee voor vier ryksdalers. Deze rytuigen beſtaan uit open Chaiſen, die twee zitplaatſen hebben en een bok voor den Voerman.

Toen de Heer *Banks* zyn huis betrokken had, zond hy om *Tupia*, die tot hier toe aan boord was gebleven, uit hoofde van eene galziekte, tegen welke hy hardnekkiglyk geweigert had, eenige middelen te gebruiken. *Tupia* werd daarop met zyn knegt *Tayeto* naar land geroeit, toen hy het Schip verliet en in de boot was zag hy 'er neerſlachtig en loom uit; maar naaulyks was hy in de Stad, of hy ſcheen een nieuw leven verkregen te hebben. De huizen, de rytuigen, de ſtraten, de inwoners en eene meenigte andere voorwerpen, die nieuw voor hem waren, troffen zyne verbeelding zoo ſterk, en bragten een uitwerkſel voort, gelyk aan die ſchielyke en verborgene kracht, welke men voorgeeft uit de betoovering te ontſtaan. *Tayeto* wiſt zyne verbaaſtheid, en vermaak nog minder in te toomen; in een ſoort van vervoering danſte hy langs de ſtraten, en hy bekeek alles met eene ongemeene nieuwsgierigheid welke telkens opgewekt en voldaan werd. De verſchillende kleeding der menſchen trok de aandagt van *Tupia*, en hy deed ons deswegens verſcheide vragen. Toen wy hem zeiden dat in deze Stad, daar zich de verſt afgelegene volkeren by den anderen bevinden, elk het kleed zyn's landaarts droeg, wilde hy die gewoonte volgen, en zich kleeden als een *Otaheitaan*. Ingevolge daar van werden hem ſtoffen van de Zuidzee uit ons Schip toegezonden, waar mede hy zich zeer ſchielyk en netjes kleedde. De bewoners van *Batavia* die *Aotourou* gezien hadden, een Indiäan, door den Heer *Bougainville*, van het Eiland *Otaheiti*, met zich genomen, vroegen ons of *Tupia* dezelfde perſoon niet was?

Ondertuſſchen kreeg ik voor den opper Intendant van 't Eiland *Onruſt* een bevelſchrift, waar in hy belaſt werd ons Schip aantenemen, het welk verdubbelt moeſt worden; ten zelven tyde zond ik met een der Schepen, naar Holland zeil gaande, aan den Heer *Stephens*, Secretaris van de Admiraliteit, tyding van onze aankomſt te *Batavia*.

De koſten, welke op de verdubbeling van den *Ondernemer* zouden loopen, dwongen my naar geld in deze plaats uittezien; ik meende zulks gemaklyk te zullen konnen bekomen, maar ik bedroog my. Naar verſcheide pogingen gedaan te hebben, kon

ik

ik niemand aantreffen die het vermogen of den wil had om my de benodigde geldſomme te ſchieten. In deze netelige omſtandigheid leverde ik een ſchriftelyk requeſt aan den Gouverneur, die aan den *Sabandaar* bevel gaf my uit Compagnies kas de ſomme te tellen welke ik eiſchte.

Den 18, ligtte ik, 's morgens, het anker om naar *Onruſt* te zeilen, en eenige dagen daar na, bragten wy aan *Kuipers* Eiland, welk digt by *Onruſt* is gelegen, des Schips tuig en takeling.

Wy waren hier nog maar negentien dagen geweeſt en begonnen reeds de ſchadelyke uitwerkſels van deze luchtſtreek en van deze plaats te ondervinden. *Tupia*, die door de nieuwigheid der voorwerpen opgewakkert was geworden, verviel wel haaſt tot zynen voorigen kwynenden ſtaat, welke van dag tot dag erger werd. *Tayeto* werd door eene ontſteeking op de borſt aangevallen; de twee huisbedienden van den Heer *Banks* lagen te zieltogen en Doctor *Solander* kreeg de koorts. Byna alle die tot het Schip behoorden, zoo aan boord als aan land, werden in korten tyd ziek. De ſchadelyke geſteltheid der lucht aan deze plaats is enkel toeteſchryven aan de lage en moeraſſige ligging van *Batavia* en aan het oneindig getal grachten die vol vuil zyn en de ſtad aan alle kanten doorſnyden. Den 26, deed ik een tent opſlaan om 'er het volk van 't Schip te bergen, weinige hunner in ſtaat zynde om den minſten dienſt te doen; de arme *Tupia*, wiens ſtaat ons wanhopig begon toeteſchynen en die tot hier toe gehuisveſt was geweeſt by den Heer *Banks*, verzogt naar 't Schip te rug gebragt te worden, alwaar hy zeide een vryer lucht te zullen inademen, dan tuſſchen de meenigte huizen van welke hy omringt werd. Men kon hem nogthans niet aan boord brengen, naardien het Schip aan de helling overzyde lag om gekalfaterd en verdubbelt te worden; maar, den 28, ging de Heer *Banks* met hem naar *Kuipers* Eiland, en dewyl hem dien oord ſcheen te behagen, rigtte men aldaar een tent voor hem op. De Zee en landkoelte, welke op dit Eiland aanwaait, ſcheen hem genoegen te geven en hy betuigde zeer wel te vreden te zyn met zyn verblyf. De Heer *Banks*, die uit menſchelykheid, twee dagen by dezen rampzaligen Indiaan gebleven was, kwam, den 30, naar de Stad te rug, met

eene

eene afgaande koorts, welke in een derden-daagſche veranderde, en zoo hevig werd, dat hy, gedurende den aanval, van zyne zinnen beroofd was, en als ze hem verliet, was hy te zwak om kruipende langs de trap naar beneden te komen. De Ziekte van Dr. *Solander*, was insgelyks verërgert en onze Heelmeeſter, de Heer *Monkhouſe*, hield het bedde.

Na verſcheide vertragingen, veröorzaakt door het aankomen van eenige Hollandſche Vaartuigen, die met peper geladen waren, werd ons Schip eindelyk den 5 November in de haven gebragt. Dienzelven dag hadden wy het ongeluk den Heer *Monkhouſe* te verliezen, het eerſte ſlachtoffer onder ons van deze ongezonde luchtſtreek; hy was een man van kennis en van een gezond oordeel, en de toeſtand waar in wy ons bevonden verzwaarden den ſlag, welke ons door zyn overlyden werd toegebragt. Doctor *Solander* had naaulyks kragts genoeg om de begraafnis van onzen vriend by te wonnen, en de Heer *Banks* was volſtrekt buiten ſtaat om te konnen uitgaan. Wy konden tot geene grooter verlegenheid gebragt worden, ook was ons vooruitzicht verſchriklyk. Alle onze pogingen waren niet bekwaam de gevaren te boven te komen, welke ons dreigden; wakkerheid, zorg en vlyt waren alle zonder kragt, en de dood, dien wy noch vermyden noch ontvlieden konden, naderde ons ieder oogenblik. Wy huurden Maleiſche huisbedienden om ons optepaſſen, maar deze waren zoo achteloos en hadden zoo weinig medogenheid, dat zy de zieken dikwyls lieten alleen liggen, die ſomtyds genoodzaakt waren uit het bed te kruipen om hen te roepen of optezoeken. Den 9, ſtierf onze arme *Tayeto* over wiens afſterven zyn meeſter *Tupia* zoo ſterk getroffen was, dat wy wanhoopten hem den volgenden dag in leven te zien.

Ondertuſſchen werd den bodem van ons Schip onderzogt, en in vry ſlechter ſtaat gevonden dan wy gemeent hadden; deszelfs valſche kiel was tot op twintig voeten van de agterſteven geheel weg; de kiel zelf was op verſcheide plaatſen merkelyk beſchadigt. Een groot gedeelte van den huid was los en verſcheide planken waren gebroken; twee van deze laatſten en de helft van een derde onder den grooten drukker of hoekman,

by

by de kiel, waren zoo uitgesleeten, dat zy naaulyks de dikte hadden van anderhalve linie, en de wormen hadden 'er tot aan het spant doorgevreeten. Met alle deze schadens nogthans had het Schip verscheide honderde uren gezeilt in Zee streeken, alwaar het ruim zoo gevaarlyk is te varen als in eenig ander Werelddeel. In wat angsten zouden wy geweest zyn, indien wy geweten hadden dat een zoo aanmerkelyk gedeelte van onze kiel niet dikker was dan de zool van een schoen, en dat 'er tusschen ons en den dood zulk eene geringe schutsmuur plaats had! De Heeren *Banks* en *Solander* waren zoo ziek, dat de Geneesheeren verklaarden, geen ander hulpmiddel voor hen over te schieten, dan het beproeven van de lucht op het land. Ingevolge van dien, huurde ik voor hen, omtrent twee mylen ver van de Stad, een huis, welk aan den Hôtel-meester toebehoorde, by wien wy in den beginne ons intrek genomen hadden, en die nu op zich nam, hen van levensbehoeften en slaven te voorzien. Dewyl zy reeds hadden ondervonden, dat zy geen dienst hadden van de slaven, die aan andere Meesters toebehoorden, kochten zy elk eene Maleische Slavin, in hope van beter opgepast te zullen worden; zy bedrogen zich niet, maar vonden in deze vrouwlieden, die hen in eigendom toebehoorden, alle de teederheid en zorg, der Vrouwelyke Sexe. Intusschen was *Tupia*, weinig dagen na 't verscheiden van *Tayeto*, dien hy met eene vaderlyke genegenheid beminde, komen te overlyden, welke tyding onze zieke Heeren niet weinig trof.

Den 14, was de kiel van 't Schip geheel verdubbelt en ik was zeer te vreden over het kalfateren. Ik zou onbillyk handelen, indien ik niet tot lof van de opperbazen en werklieden van deze timmerwerf verklaarde, dat 'er, naar myne gedagten, geen plaats in de Weereld is, daar men veiliger, met meer gemak en vaardigheid een Schip weet te krengen, en het met meer zorg en vlyt te verstellen.

De Heeren *Banks* en *Solander*, werden allengskens beter op het land, de plaats hunner woning werd door den Zeewind verkoelt, en was daar en boven langs een stroomend water gelegen, dat niet weinig tot verversing van de lucht toebragt.

bragt. Ik zelf was toen ter tyd zeer ziek; de Heer *Sporing* en een matroos, die den Heer *Banks* verzelt hadden, kwynden mede aan eene afgaande koorts, en onder al ons Scheepsvolk waren geen tien mannen inſtaat om dienſt te doen.

Wy hielden ons echter bezig met het toetuigen van 't Schip, en met het aan boord brengen van water, en andere Scheepsbehoeftens: ons water waren wy verplicht te *Batavia* te koopen tegen vier guldens de honderd vyftig ſtoop.

Omtrent den 26, begon de Weſter mouſſon te waaijen, welke gemeenlyk, gedurende den nacht, uit het Z. W. of uit het Noorden blaaſt. Eenige nachten voor dezen regende en donderde het zeer ſterk, en in den nacht, tuſſchen den 25 en 26, viel 'er vier uren achter een, zoo veel regen, dat ik nooit iets dergelyks gezien heb. Het water drong van alle kanten in 't huis van den Heer *Banks*, en maakte in de beneden vertrekken een ſtroom, door welke een molen gemaklyk zou hebben konnen malen.

Alhoewel het regenachtig jaargetyde een aanvang had genomen, hadden wy echter nu en dan ſchoon weêr De kikvorsſchen, die hier, in de ſlooten, tienmaal luider ſchreeuwen dan die van *Europa*, kondigden ons den regen aan door een aanhoudend en byna onverdraaglyk geraas; het aantal muggens en moskieten, die laſtig geweeſt waren in het drooge jaargetyde, waren nu legio geworden; wy zagen ze met hoopen uit de ſtaande waters komen als byen uit een byekorf. Zy hinderden ons echter over dag niet ſterk, en hunne ſteken, hoe pynlyk in den beginne, veroorzaakten niet langer ſmert dan een uur; zoo dat wy over dag geen pyn hadden aan de ſteeken, die ons des nagts gegeven waren.

Toen ons Schip den 8 December geheel verdubbelt was, bragten wy het zelve, na ons water, ſcheepstuig en zieken aan boord genomen te hebben, weder op de Rheede van *Batavia*, daar wy in vier vademen water het anker lieten vallen.

Van dien tyd tot den 24, hielden wy ons bezig, met het overige van ons water en proviand aan boord te brengen, ook voorzagen wy ons van nieuwe pompen, en maakten ons gereed om onder zeil te gaan. Al dezen arbeid zou ſchielyker zyn

zyn afgedaan geweeſt, indien ziekte en dood niet een groot gedeelte van ons volk buitenſtaat geſtelt of weggerukt hadden.

Gedurende ons verblyf te *Batavia*, kwam het Engelſche Compagnies Schip, de *Graaf van Elgin*, Kaptein *Cook*, aldaar op de Rheede ten anker. Het zelve ging van *Madras* naar *China*, maar de mouſſon miſſende, verkoos de Kaptein het volgende jaargetyde te *Batavia* in te wagten. De *Phenix*, een ander Engelſch Schip, op welk Kaptein *Black* het bevel voerde, van *Bencouli* komende, liet hier al mede het anker vallen.

In den achter middag,, daags voor kersmis, nam ik affcheid van den Gouverneur en van de voornaamſte lieden van de Stad, met wien ik eenige verkeering had gehouden, en die my de grootſte blyken van byſtand en heuſchheid gegeven hadden. 's Avonds ging ik aan boord met den Heer *Banks*, en de overige onzer Officieren en waarnemers, die al den tyd aan land gebleven waren, en wier gezondheid wel beter, maar geenzins volkomen herſteld was.

Batavia, is de hoofdplaats van Neêrlands Indië en munt ver boven alle Steden uit, welke de *Europanen* in *Aſia* bezitten; zy is op de Noord-Ooſtkuſt van 't Eiland *Java*, gelegen in eene lage vlakte, en moerasſigen grond, alwaar verſcheide kleene riviertjes, die van het gebergte komen, den *Blaauwen Berg* geheten, zich in Zee ontlaſten, en alwaar de Kuſt een groote Baai vormt, de *Baai van Batavia* genaamt, agt mylen van *Straat Sunda*. De Stad ligt volgens de ſtarrekundige waarnemingen van den Heer *Mohr* (*) op 6°. 10'. Zuiderbreedte en op 106°. 50'. Ooſterlengte van *Greenwich*.

De Hollanders ſchynen dezen grond gekozen te hebben, voor 't gemak van de binnenlandſche Vaart, en in dien opzichte is het wezendlyk een tweede *Holland*, alle andere plaatſen der Weereld overtreffende. Weinig ſtraten zyn 'er in *Batavia*, die niet met een gracht doorſneden zyn, waar van het water eerder ſtaande dan ſtroomende is. Dewyl 'er de huizen groot en

(*) Zie wegens dezen Heer, deszelfs kundigheden en liefhebbery de Reis rondom de Weereld van den Heer *Bougainville* 2de Deel, 8ſte Hoofdſtuk.

en de ſtraten breed zyn, in evenredigheid van het getal huizen uit welke de Stad beſtaat, beſlaat dezelve eene grooter uitgeſtrektheid gronds dan eenige Stad van *Europa.*

De ſtraaten zyn 'er wyd en fraai, en de kanten der grachten zyn met ryen boomen beplant, die een aangenaam gezicht leveren; maar en de boomen en de grachten, brengen veel toe tot de ongezondheid van de Stad. Het ſtaande water der grachten wademt in het drooge jaargetyde, een' ondraaglyken damp uit, welke onder het geboomte blyft hangen. In het regenachtige jaargetyde, ryzen die grachten van bedorven water buiten hunne oevers, overſtroomen het lage gedeelte van de Stad en laten een onbegrypelyke meenigte ſlib en vuiligheid na. 't Is waar de grachten worden ſomtyds uitgebaggert, maar dat werk zelfs doet ruim zoo veel nadeel aan de gezondheid, dan of men 'er het vuil liet blyven. De zwarte modder, van den grond opgehaalt, word aan de kanten gelaten, dat is te zeggen, tot op 't midden der ſtraaten, en blyft daar liggen tot dat ze dikte genoeg heeft om in een ſchuit geladen en weggevoert te konnen worden. Dewyl deze modder voornamenlyk uit Menſchen drek beſtaat, welke alle morgen in de grachten word geworpen, naardien 'er geen ſecreet in de ganſche Stad is, word de lucht, terwyl deze modder ligt te droogen, 'er door vergiftigt. De ſtroomende waters zelf doen al mede nadeel aan de gezondheid, door de morsſigheid van ſommige Inwoneren. Van tyd tot tyd ſleepen zy een varken, dat aan ziekte geſtorven is, of de kreng van een paard, naar den waterkant, en dewyl niemand in 't byzonder belaſt is met het ſchoonhouden der ſtraaten, blyven 'er deze krengen liggen tot dat zy door den tyd vergaan, of door eenige andere oorzaak vervoert worden. Terwyl wy hier waren, bleef een doode buffel, langer dan een week, aan den oever eener rivier liggen, welke door een der voornaamſte ſtraten loopt, en wierd eindelyk door een hoogen vloed weggeſpoelt.

De huizen zyn 'er in 't algemeen overeenkomſtig de luchtſtreek gebouwt; zy beſtaan uit een zeer groot vertrek of zaal gelyks vloers, voor en achter met twee deuren, die gemeenlyk open ſtaan. In een der hoeken van 't vertrek hebben zy

een

een fchryfvertrekje daar de man van 't huis zyne zaken verrigt en in 't midden van 't huis is een open plaats, door welke de zaal licht en lucht ontvangt. In een anderen hoek is de plaats voor de trap, met welke men naar boven gaat, alwaar de vertrekken ruim en luchtig zyn. Een open gaandery langs de plaats dient hen tot etens vertrek, alwaar zich op andere tyden de flavinnen bevinden, die men niet toelaat zich elders nedertezetten.

De openbare gebouwen zyn 'er voor 't meefte gedeelte oud, zwaar en van een flechten fmaak, maar de nieuwe Kerk ontbreekt geene fraaiheid, zy heeft een koepel, welke op eenen grooten afftand in Zee gezien word; alhoewel het gebouw van buiten zwaar fchynt, is het van binnen zeer fchoon: de luifters zyn 'er prachtig, en het orgel is groot. De ftad heeft een fteene muur die zeer hoog is, dezelve is oud en valt op verfcheide plaatfen in. De muur word omringt van een rivier die van vyftig tot hondert roeden breedte heeft, fnel ftroomt, maar laag van water is. Aan den anderen kant van de muur, naar de binnezyde, is een gracht ongelyk van breedte; zoo dat men in 't inkomen of uitgaan van de poorten, over twee bruggens moet gaan; naar 't ons toefcheen, waren de bolwerken flecht van gefchut voorzien.

Het Kafteel ligt aan het uiterfte en het N. O. van de ftad, de muuren van het zelve zyn hooger en dikker dan die van de ftad, voor al ter plaatfe daar men ontfcheept, alwaar enkel water genoeg voor fchuiten is, en welke plaats beftreeken word door de *Fortres*, voorzien met een meenigte gefchut, dat zich zeer ontzachlyk vertoont.

In het Kafteel zyn vertrekken voor den Gouverneur Generaal en voor den ganfchen Raad van Indiën, daar zy, in geval van belegering, zich moeten heen begeven. Men ziet 'er insgelyks groote pakhuizen, waarin zeer veele koopwaren van de Compagnie worden opgeflagen, en voornaamlyk die, welke uit Europa komen, ook onthouden zich aldaar alle hare Factoors. Te dezer plaatfe ligt veel gefchut; maar wy weten niet of het gefchikt zy om de bolwerken te dienen dan om 'er de Schepen mede te voorzien. Men zegt dat de Compagnie zeer

veel bufchkruit heeft, in verfcheide huizen verfpreid, uit voor zorg dat alles niet in eens door den blixem, welke op *Batavia* zwaar en dikwyls woed, verteert worde.

Behalven de veftingwerken der ftad ontmoet men, in den omtrek van omtrent twintig of dertig mylen van daar, een getal fterktens, die enkel gefchikt fchynen om de Inlanders in bedwang te houden, en ook nergens anders toe konnen dienen. Met het zelfde oogmerk hebben de Hollanders een foort van huizen opgeregt, ieder met agt ftukken kanon voorzien, en welke zoo geplaatft zyn, dat zy de vaart van drie of vier Kanalen en by gevolg de wegen daar langs gelegen, beftryken. Eenige van deze huizen worden ook in de ftad gevonden, en 't was door het gefchut van een dezer dat de befte huizen der Chineezen, in 1740, met den grond gelyk gefchoten werden. Deze befchanffingen zyn verfpreid door ganfch *Java* en de andere Eilanden, van welke de Compagnie zich in deze Zeën heeft meefter gemaakt.

Indien de veftingwerken der Hollanderen rondom *Batavia* niet zeer ontzaglyk zyn, zy zyn echter te dugten en fterk om hunne ligging, want zy zyn in moeraffen gelegen, alwaar de wegen, enkel tuffchen een Kanaal en den moerigen grond opgeworpen, gemaklyk te vernielen zyn, en de nadering van 't grof gefchut ligt te ftuiten of geheel tegen te houden is. Voor 't overige is alle vertraaging in dit land doodlyk, en hy, die hier een vyand kan tegenhouden, zal hem gewiffelyk verdelgen. In minder dan een week hebben wy ondervonden wat deze luchtftreek uit kan werken, en in minder dan veertien dagen was al ons Scheepsvolk buiten ftaat om dienft te doen. Men heeft ons verzekert, dat van de honderd Soldaten, die hier uit *Europa* aankomen, zeldfaam vyftig man het eerfte jaar in leven blyven, dat van deze vyftig overlevende de helft naar 't gafthuis moet, en de overige zelden tot vorige gezondheid komen. Miffchien heeft men de zaak wat vergroot; maar de ellendige Europanen die wy met bleeke aangezigten en zwakke lighamen het musket zagen torffchen, doen ons gelooven, dat de rekening niet ver buiten den haak is. Alle de blanken van de ftad zyn Soldaten; de jongfte zyn altoos onder het

het vaandel, en zy, die vyf jaren gedient hebben, konnen opgeroepen worden wanneer men hunnen dienſt noodig heeft; maar dewyl zy zelden in den wapenhandel geoeffent worden en geen dienſt altoos doen, is 'er niet veel van zulk krygsvolk te verwagten. De Portugezen zyn doorgaans goede ſchutters, om dat zy zich bezig houden met het ſchieten van wilde varkens of daſſen. De *Mardykers* en de *Chineezen* kennen het gebruik niet van vuurwapenen, dewyl zy echter den naam hebben van dapper te zyn, zouden zy een groot bloedbad kunnen aanregten met hunne wapens, die in ſabels, lanſſen en dolken beſtaan. De *Mardykers* zyn Indiänen van allerlei natiën, wier voorouders vry waren en die zelf hunne vryheid wederbekomen hebben.

Valt het bezwaarlyk *Batavia* aan de landzyde aantetaſten, 't is volſtrekt onmooglyk die ſtad aan de Zeezyde te belegeren; want het water is 'er zoo laag, dat een ſloep naaulyks op een kanon ſchoot ver aan de wallen kan komen, uitgezondert in een Kanaal, de Rivier geheten, welke aan wederszyde door *Moulies* verdeedigt word, die zich omtrent een myl ver in de haven uitſtrekken. Aan het andere einde loopt die rivier onder 't vuur uit van de ſterkſte plaats van 't Kaſteel, en haar gemeenſchap met de grachten, welke door de ſtad loopen, word belet door groote dryvende balken, welke tot boom of keeten dienen die alle avonden ten zes uren geſloten worden, en nimmer dan des anderen daags morgens weder open gaan. De haven voor *Batavia* gaat voor de ſchoonſte van ganſch Indiën door, en zoo 't ſchynt, met reden; zy is ruim genoeg om de grootſte vloot te bergen, en de grond van dezelve is zoo goed, dat het anker vaſt blyft houden zoo lang het kabel goed blyft of niet rot. De Zee is 'er nimmer zwaar en het eenigſte ongemak in dezelve is de ondiepte tuſſchen de rheede en de rivier. Wanneer 'er een wakkere zeekoelte waait, ſtaat 'er eene ſchuimende Zee die gevaarlyk voor kleen vaartuig is. Onze ſloep ſtootte op zekeren dag drie maalen in 't uitloopen, en bereikte den mond van de rivier niet weder dan met moeite. Wy hebben 'er een ſchuit zien zinken geladen met zeilen en touwwerk voor een der Schepen van de Compagnie. Buiten en rondom de haven zyn verſchei-

de

de Eilanden van welke de Hollanders zich meester hebben gemaakt en die zy tot verscheide zaken gebruiken. Naar dat van *Edam* vervoeren zy alle de Europanen, die zich schuldig gemaakt hebben aan misdaden welke den dood niet verdienen. Sommige worden 'er voor negen en negentig jaren, anderen voor veertig, twintig of minder tot vyf jaren gebannen, naar den aart hunner misdaad. Gedurende den tyd hunner ballingschap worden zy als slaven gebruikt aan 't maken van touw- en ander werk. Op een ander Eiland, *Purmerent* geheten, hebben zy een Gasthuis opgeregt, alwaar men zegt dat de Zieken veel spoediger herstellen dan te *Batavia.* Op *Kuipers* Eiland heeft de Compagnie hare Pakhuizen voor ryst en andere Koopmanschappen van weinig waarde, ook ontladen aan dit Eiland de vreemde Schepen, die op *Onrust* gekrengt of gekielt moeten worden.

De omliggende landen van *Batavia*, eenige mylen ver, zyn bezaait met Landhuizen en thuinen. De meeste thuinen zyn zeer groot, en, door eene vreemde noodlottigheid, met zoo veel boomen beplant als de grond kan bergen, zoo dat het Eiland geen voordeel altoos heeft van zich ontdaan te hebben, van de bosschen welke eertyds het zelve bedekten. Eenige mylen ver van deze thuinen af, vind men nog van die ontoeganglyke bosschen in een plat land dat met vaarbare rivieren en kanalen doorsneden is. Hier komt nog by dat alle velden en thuinen omvangen worden van een sloot, en dat men in 't midden van bebouwde landen over al moerassen, poelen en een meenigte van brakke waters vind.

't Is niet vreemd dat de bewoners van zulk een Land gemeensaam zyn geworden met de ziekte en den dood; ook gebruiken zy voorbehoedende geneesmiddelen even zoo regelmatig als hunne maaltyden, en elk verwagt 'er de wederkomst der ziektens, gelyk wy de jaargetyden afwagten. Wy hebben in gansch *Batavia* niet een eenig gelaat gezien, daar de gezondheid op afgeschildert was; de wangen van vrouwen of mannen, worden 'er door geen kleur altoos verlevendigt; de vrouwelyke Sexe zou 'er echter niet onbevallig uitzien, ware het mogelyk, dat men, met een ziekelyk voorkomen, eenige schoon-

ſchoonheid kon hebben. Men ſpreekt 'er van den dood, even als in een Legerplaats, en wanneer men 'er het overlyden eens goeden kennis verneemt, is het gewone zeggen „ goed, hy „ is my niets ſchuldig," of, „ wel zoo, dan moet ik my „ door zyne Executeurs of Erfgenamen doen betalen."

De Beſchryving, welke wy van de omliggende landen van *Batavia* gegeven hebben, lyd weinig uitzondering. Het Landhuis van den Gouverneur is op een bergje gelegen, van zoo weinig ſchuinte, dat het naaulyks boven het gemeene vlak der andere gronden uitſteekt. Echter heeft zyne Hoog-Edelheit, die in 't Land geboren is, met groote koſten en veel arbeids, rondom zyn thuin eene moeraſſige ſloot laten graven; zoo veel invloed heeft de hebbelykheid over den ſmaak en de reden. 'Er word ook eene vermaarde Markt gehouden, *Paſſar Tanabank*, op eene hoogte, die omtrent dertig voeten loodlynig boven de vlakte uit den grond ryſt. Al het overige land in den omtrek van *Batavia*, in eene uitgeſtrektheid van dertig of veertig mylen, is volmaakt vlak. Aan gene zyde van dien afſtand, zyn twee heuvels van eene aanzienlyke hoogte, alwaar men ons zeide dat de lucht gezond en friſch was, in vergelyking van die langs de Kuſt. De groentens van *Europa*, en in 't byzonder de aardbeſiën, die geen hitte konnen verdragen, groeijen 'er zeer wel. De Eilanders zyn 'er ſterk, en hebben 'er kleur. Sommige van de voornaamſte lieden van *Batavia*, hebben landhuizen op die heuvels, daar zy eenmaal 's jaars heen gaan: men had 'er een begonnen aanteleggen, voor den Gouverneur, naar een ſchets van dat van *Bleinheim*, een vermaard Kaſteel van den Hertog van *Marlbourg* in het Graafſchap *Oxford*, maar 't wierd nooit afgemaakt. De Geneesheeren zenden 'er hunne zieken heen om gezond te worden; de Lucht doet 'er, zoo men zegt, wonderbaarlyke uitwerkingen; de zieken geneezen 'er in korten tyd, maar ſtorten gemeenlyk weder in, als zy naar *Batavia* te rug keeren.

Dezelfde ſtandplaats en omſtandigheden, welke *Batavia* en hare omliggende landen zoo ongezond maken, maken 'er insgelyks het beſte lands des Weerelds van, tot het aankweeken van groentens en moeskruiden. De grond is 'er vruchtbaar

boven alle verbeelding, en de voortbrengſels van behoefte of weelde, welke de aarde aldaar oplevert, zyn byna ontelbaar.

De ryſt, welke gelyk men weet het graan is van die landen en aldaar aan de Inwoneren tot brood verſtrekt, groeit 'er in overvloed; in de bergachtige ſtreeken van *Java* en van verſcheide Ooſtelyke Eilanden, word een ſoort van ryſt geteelt, welke in de Weſterdeelen van Indië geheel onbekent is. Dezelve word door de natuurlyke Inboorlingen, *Paddy Gunung* geheten, of berg ryſt. Terwyl de andere ſoort, gedurende twee derde van den tyd hares wasdoms, onder 't water moet zyn, word deze op het hangen van bergen gezaait, en enkel van den regen bevogtigt; men zaait dezelve echter in 't begin van het vogtig jaargetyde en oogſt ze in 't begin van het drooge ſaiſoen.

Onder de meenigte voortbrengſels van dit land, moet men tellen het Indieſch Koorn of *Maïs*, hetwelk door de Inwoonders word ingeöogſt alvorens het ryp zy, en in de Koorn-air gerooſtert; verſcheide ſoorten van boontjes; Linſen die zy *Cadjang* heten, en welke een aanzienlyk gedeelte van 't voedſel voor 't gemeen uitmaken; gierſt, ignamen van tweederlei ſoort, zoete aardappelen, aardappelen van *Europa*, die zeer goed zyn, maar niet ſterk voortgeteelt worden. In de thuinen vind men, kool, latouw, en komkommers, witte knollen van *China*, de vrucht van de eijerplant, wortels, pieterſelie, ſellery; de erwt van *Angola*, welke uitmuntend lekker is, en met peper en zout word geëten, een ſoort van moeskruid naar de ſpinagie gelykende; zeer kleene ajuin, maar die by uitſtek lekker is; ſpergies en verſcheide andere welriekende Kruiden van *Europa*. Het ſuikerriet groeit hier ongemeen voordeelig en geeft meer ſuiker, dan dat van de Amerikaanſche Eilanden. De witte ſuiker word hier verkogt tegen twee en een halve ſtuiver het pond; de Moloſſen dienen hier tot het ſtoken van den Aarak. 'Er groeit ook Indigo, welke in het land gebruikt word, en geen tak van Koophandel uitmaakt.

Maar de eetbare gewaſſen, welke overvloedig in dit Land voort-

voortkomen, zyn de vruchten, waar van 'er niet minder dan zesendertig verſchillende ſoorten zyn.

1. De pyn-appel, *Bromelia Ananas*. Deze vrucht word hier *Ananas* geheten, valt zeer groot, en is zoo meenigvuldig, dat men dezelve ſomtyds voor een oortje het ſtuk kan koopen.

2. Zoete Oranje-appelen. Deze zyn zeer goed, maar werden, gedurende ons verblyf te *Batavia*, tegen zes ſtuivers het ſtuk verkogt.

3. De Pompelmoeſſen waren van een goeden ſmaak, maar niet zeer zappig.

4. Citroenen. Dezelve zyn 'er zeer ſchaars, maar de overvloed van Limoenen vergoed dit gebrek.

5. De Limoenen zyn 'er uitmuntend, en worden het honderd tegen twaalf ſtuivers verkogt.

6. De *Mangas* of *Mangle*. Deze vrucht, die, gedurende ons verblyf alhier, meeſt van de worm vernielt werd, is zoo goed niet als die van *Braſilië*. Men heeft 'er hier verſcheide ſoorten van; maar die, welke, gemeenlyk, het meeſt geacht worden, zyn de *Mangha Doodool*, de *Mangha Santock*, en de *Mangha gure*.

7. De Bananen; de verſchillende ſoorten van deze vrucht zyn ontelbaar; maar die, welke men voor de beſten houdt, zyn de *Piſſang mas*, de *Piſſang radja*, en de *Piſſang ambou*. Alle deze hebben een wynachtigen en aangenamen ſmaak.

8. De Druif is 'er van de beſte niet en zeer duur; wy konden 'er eene middelmatige tros niet minder koopen, dan voor twaalf tot agttien ſtuivers.

9. De Tamarinde groeit 'er in overvloed, en is zeer goedkoop.

10. De Water-Meloenen zyn 'er meenigvuldig en zeer goed.

11. De *Citrul*, deze is van alle vruchten de beſte om mede naar Zee te nemen; dezelve blyft zeer veele maanden goed.

12. De *Goyave* heeft hier een ſterke en onaangename reuk.

13. De *Papaye*.

14. De *Annona Squammoſa* van *Linnæus*, of een ſoort van *Corroſſol*.

15. De *Annona reticula* van *Linnæus.*

16. De *Kachou* appel, die zelden geëten word, zynde zeer zamentrekkende.

17. De Kokosnoot. Men vind 'er op *Java* verscheide soorten van; die, welke wy de beste achtten, word *Calappi adjou* geheten.

18. De *Mangostan*, deze vrucht, welke de kloekte van een wilden appel heeft, is ongemeen aangenaam en zeer goed voor Zieken die aan Rotkoortsen zukkelen.

19. De *Jambos*, of d'*Eugenia Malaccensis* van *Linnæus.* De grootste van deze vrucht, is altoos de beste, zy is aangenaam en verfrisschend, maar niet zeer geurig.

20. De *Jambu-eijer*, of *Jambeyro*, word in deze landen geacht, om dat zy zeer verfrisschende is.

21. De *Jambeyro-Mauwar*, deze vrucht is aangenamer van reuk dan van smaak.

22. De Granaat-appel. Een vrucht, in *Europa* onder dien naam bekent.

23. De *Durio*, deze vrucht gelykt naar een kleene meloen, maar de huid daar van is vol kegelvormige doornen, die zeer scherp zyn. Als zy ryp is, splyt zy, in de lengte, in zeven of agt stukken, en in ieder stuk vind men zes of zeven nooten van grootte als een Kastanje, de Inboorlingen van *Java* houden 'er veel van, de reuk van dezelve is echter zeer onaangenaam.

24. De *Nanca*, is hier zelden grooter dan een groote meloen, maar te *Madura* groeit dezelve zoo sterk, dat twee Karels, gelyk men ons verzekerde, genoeg aan eene *Nanca* te dragen hebben.

25. De *Champada*, een soort van *Nanca* maar zoo groot niet.

26. De *Rambutan*, is in *Europa* niet zeer bekent. Zy gelykt veel naar een ongebolsterde Kastanje, is met stekels bezet en van een donker roode kleur. 'Er is zeer weinig goeds aan te eten; haar zuur is misschien aangenaamer dan van eenig ander gewas.

27. De *Jambolom*, van grootte en gedaante als een olyf maar scherp van smaak.

28.

28. De *Boa Bidarra*, of *Rhamnus Jujuba* van *Linnæus*. Deze ronde en geele vrucht heeft byna de grootte van een kruisbezië, en het ſcherpe van een wilden appel.

29. De *Nam-nam*, de *Cynometra Cauliflora* van *Linnæus*. Deze vrucht heeft in gedaante eenige overeenkomſt met een boon, is omtrent drie duimen lang, en zeer hobbelig van baſt. Zy word zelden raauw geëten; maar gekookt, ſmaakt dezelve met boter zeer goed.

30 en 31. De *Catappa*, of *Rerminalia Catappa*, en de *Canare* of *Canarium Commune* van *Linnæus*. Dit zyn twee noten die een baſt hebben als een amandel, maar zeer moeilyk te kraken zyn.

32. De *Madja* of *Limonia* van *Linnæus*.

33. De *Suntul*; de *Trichilia* van *Linnæus*. Dit is van alle de vruchten die ik opgenoemt heb de ſlechtſte, zy is zuur, ſcherp en alleronaangenaamſt van ſmaak, zoo dat wy verwondert waren dezelve op de markt te zien venten.

34. De *Blimbling* of *Averohoa Belimbi*.

35. De *Blimbling beſſe* of *Averrhoa Carambola*.

36. De *Cherrema*, of *Averrhoa acida* van *Linnæus*. Deze drie ſoorten behooren tot een zelfde geſlacht, en alhoewel zy in grootte verſchillen, hebben zy ten naaſtenby denzelfden ſmaak. De *Blimbling beſſe* is de zoetſte; de twee andere zyn zoo zuur, dat men ze zonder toebereiding niet kan eten; men maakt 'er echter eene lekkere zuure ſauſe van.

37. De *Salach* of *Calamus rotang Zalacca* van *Linnæus*. Dit is de vrugt van een boomtje met ſtekels; zy heeft de grootte van een kaſtanje en is met ſchalen bedekt. Onder deze ſchalen zyn twee of drie geele amandels, die de ſmaak hebben van een aardbei.

Behalven deze vruchten brengen het Eiland *Java* en in 't byzonder de omliggende Landen van *Batavia* verſcheide andere ſoorten voort, die gedurende ons verblyf aldaar niet ryp waren; men zei ons dat 'er Appelen, Aardbeijen en andere vruchten op het bergachtige land geplant waren, die zeer weelig groeiden. Wy hebben verſcheide konfytte vruchten gezien, welke ons niet onder 't oog gekomen waren in haren natuurlyken

 ſtaat,

ſtaat, als daar zyn de *Kimkit*, de *Boa Atap*, de *Kellor*, de *Guilindina*, de *Moringa* en de *Socum*; deze vier laatſte worden enkel van de natuurlyke Inboorlingen geëten. De *Socum* is van dezelfde ſoort als de broodvrucht van de Zuidzee-Eilanden, maar op verre na zoo goed niet, en wy zouden dezelve niet tot deze Klaſſe gebragt hebben, ware het niet dat de gedaante van vrucht en boom, op het eerſte gezicht dezelfde ſcheenen met die welke wy op de Zuidzee-Eilanden hadden aangetroffen.

De meenigte vruchten, die te *Batavia* geëten worden is ongelooflyk; die, welke 'er openlyk te koop liggen, zyn gemeenlyk te ryp. Een vreemdeling echter kan zeer goede vruchten koopen in de *Piſang* ſtraat en digt by de groote Kerk. Deze ſtraat word enkel door Chineeſche Fruitverkoopers bewoont, die zich van vruchten voorzien uit de thuinen van byzondere lieden buiten de Stad, en 'er de beſte en friſchſte uitkiezen; maar men betaalt hun driemaal meer dan ze hen by inkoop koſten.

Verſcheide gronden, en veele landen zeer ver buiten *Batavia* gelegen en daar niet dan vruchten geteelt worden, voorzien de ſtad overvloedig van dezelve. De Landlieden, aan wie die landen toebehooren, begeven zich met de bewoners van de ſtad naar twee groote Markten, van welke de eene, *Paſſar Sineen* geheten, des maandags, en de andere, *Paſſar Tanabank* genoemt, des Saturdags gehouden word. Deze Markten zyn ver van den anderen afgelegen, tot gemak van de verſchillende Oorden, maar niet verder dan vyf mylen van *Batavia*. Men kan 'er de beſte fruit, en tot den laagſten prys koopen. De meenigte vruchten, die 'er aangebragt worden is verbazend; 't is gemeen 'er vyftig karrens met de ſchoonſte *Ananaſſen* te zien aankomen, even onachtſaam geladen als de knollen in *Engeland*; de andere vruchten zyn 'er even meenigvuldig. Deze Marktdagen zyn nogthans ſlecht verdeelt; de tuſſchen tyd van Saturdag tot Maandag is te kort, en die van Maandag tot Saturdag te lang; het grootſte gedeelte van 't gene men 's Maandags koopt, kan tot den volgenden Marktdag niet goed blyven; zoo dat 'er, gedurende verſcheide dagen van

van de week, geen goede vruchten te *Batavia* te bekomen zyn, dan by de Chineezen van *Passar-Pissang*.

De bewooners van dit gedeelte van Indië hebben een soort van weelde, welke in andere Landen niet zeer in zwang gaat; zy branden gestadig welriekend hout en harsten, en hebben altoos in hunne vertrekken eene meenigte bloemen, die eene sterke reuk uitwademen; misschien wel dat zy die welriekende geuren beschouwen als een tegengift, tegen de besmette uitdampingen hunner grachten en slooten. Zy hebben verschei-de welriekende bloemen, in *Europa* geheel onbekent; ik zal 'er de voornaamste van opnoemen.

1. De *Champacka*, of *Michelia Champacca*, geel van kleur en in reuk eenigzins gelyk aan de *Jonquille*.

2. De *Cananga*, of *Uvaria Caranga*, maakt meer de vertooning van een bos bladeren dan van een bloem; zy heeft eenen liefiyken reuk, die haar byzonder eigen is.

3. De *Mulatti*, of *Nyctanthes Sambac*. Deze is zeer bekent onder den naam van Arabischen Jasmyn, in de Stookhuizen van *Engeland*. Zy groeit te *Batavia* zeer weelig, en schoon haar reuk zeer aangenaam is, heeft zy de kracht niet van eenige bloemen van die soort in *Europa*.

4. De *Combang Caracnassi*.

5. De *Combang Tonquin*, *Percularia Glabro*. Deze zyne kleene bloemtjes van de soort der *Apocynen*, en zeer welriekende.

6. De *Benja Tanjong* of *Minusops Elengi* van *Linnæus*, deze bloem heeft de gedaante van een ster, is geelachtig van kleur en aangenaam van reuk.

De *Sundal Malam* of *Polianthes Tuberosa* word 'er mede gevonden; zy is dezelfde als de *Tuberoos*, die in *Europa* niet onbekent is. De hitte is in Indië zoo groot, dat weinig bloemen over dag reuk van zich geven. De *Tuberoos* vooral, is in dien tyd geheel zonder reuk, maar zeer wel riekende, zoo haast de nacht gekomen is.

Alle avonden, na Zonnen ondergang, vind men langs de straten van *Batavia* bloemen te koop, in ruikers of kransjes byeen gevoegt. Persoonen van beide de Sexen versieren 'er hunne hoofden of kleeders mede, voegende by dezelve de bladen van

de

de *Padang* plant, waar mede zy hunne ſlaapkamers en bedden beſtrooijen.

Onder de viervoetige huisdieren van dit land zyn de paarden, de koeijen, de buffels, de geiten en varkens de voornaamſte. De paarden zyn kleen, en zelden hooger dan onze *Galloway* paarden in *Engeland:* maar zy zyn vlug en vol vuurs. Men meent dat de oſſen van dezelfde ſoort zyn, als die in *Europa*, waaraan wy zeer twyffelen, zoo verſchillende is hunne gedaante met die van de onze. De buffels zyn 'er in overvloed, de Hollanders eten 'er nooit het vleeſch van, of drinken van de melk van 't wyfje, verzekert zynde dat dit voedzel ongezond en koorts verwekkende is, niet tegenſtaande de natuurlyke Inboorlingen en Chineezen van beids eten en drinken zonder het minſte ongemak. De ſchapen zyn 'er van de ſoort, die groote hangende ooren, en hair in plaats van wol hebben; hun vleeſch is hard en taai en in allen opzigte het ſlegtſte, dat wy ooit van ſchapenvleeſch aten. Wy vonden 'er echter eenige Schapen van de Kaap, wier vleeſch uitnemend ſmakelyk is, maar zoo duur dat wy 'er vier van kogten, tegen vyf en veertig Schellingen het ſtuk, en het zwaarſte woog geen vyftig ponden. De geiten zyn niet beter dan de ſchapen, maar de varkens, voor al die van *China*, zyn zeer goed en zoo vet, dat men 'er het mager afzonderlyk van koopt. De vleeſchhouwer, die altoos een Chinees is, neemt 'er zoo veel vet van af, als men wil, het welk hy aan zyne landslieden verkoopt, die het ſmelten en, in ſtede van boter, by hunne ryſt eten; in weerwil van dit uitmuntende Spek, zyn de Hollanders zoo zeer ingenomen met alles wat uit hun Vaderland koomt, dat zy van geen ander varkensvleeſch eten, dan van de Hollandſche ſoort dat 'er vry duurder is dan dat van *China*.

Behalven deze tamme huisdieren, hebben zy op het gebergte en in de boſſchen landwaards in, wilde honden en katten als mede paarden en andere beeſten. Men vind op ganſch *Java* geen wilde buffels meer, maar te *Macaſſar* en in verſcheide andere Eilanden van 't Ooſten zyn dezelve meenigvuldig. De Omliggende landen van *Batavia* zyn wel voorzien van twee ſoorten van daſſen en van wilde varkens, die zeer goed zyn.

De

De Portugeezen, die 'er op jagen, verkoopen dezelve tot eenen redelyken prys.

Men zegt dat 'er in het gebergte en de woeste plaatsen van 't Eiland eene groote meenigte Tygers en eenige Rhinocerossen zyn; in die zelfden plaatsen vind men ook apen, die in den omtrek van *Batavia* geen groot getal uitmaken.

Men staat verbaast over de meenigte visch, welke op *Batavia* word aangebragt, veele soorten zyn 'er uitmuntend van, en alle zeer goed koop, uitgezondert de weinige die schaars zyn. De slaven eten hier de beste en goedkoopste visch, de ryken de duurste en zeldsaamste.

De Schildpadden, die te *Batavia* gekogt worden, zyn noch zoo malsch noch zoo vet als die van de Amerikaansche Eilanden; wy hielden dezelve voor een zeer goed voedsel, maar de Hollanders, die in dit stuk gelyk in veele andere, zeer zonderling zyn, eten 'er niet van. Wy zagen hier eenige zeer groote Hagedissen of Leguanen; men zei ons, dat 'er gevonden werden zoo dik als een mans-dije; de Heer *Banks* doodde 'er een, die vyf voeten lang was: het vleesch van dit dier is een uitmuntende spys.

Het gevogelt is 'er zeer goed en overvloedig. De hoenders zyn 'er zeer groot en benevens de eendvogels en ganzen zeer goed koop; de Duiven zyn 'er duur, en de Kalkoenen kosten 'er handen met geld.

Het vliegend wild is 'er over 't algemeen schaars; wy hebben eens in de velden een wild eend gezien, maar 'er nooit een te koop zien hangen. Wy hebben 'er dikwyls sneppen van tweederlei soort aangetroffen, waar van de eene volmaakt naar die van *Europa* geleek; lysters zyn 'er altoos in meenigte te koopen van de Portugeezen, die, ik weet niet waarom, zich den handel van 't wild toegeeëigent hebben. 't Is opmerkelyk dat die Vogel in veel meer plaatsen van de Weereld word gevonden dan eenige andere, zy zyn bykans gemeen in ganfch *Europa*, *Asia*, *Afrika* en *Amerika*.

De natuur heeft den *Javanen*, met zoo veele dranken niet beschonken als de andere Volkeren der min vruchtbare streeken van 't Noorden; dan schoon zy hunne reden en gezondheid

in den Wyn niet verdrinken, verkaauwen zy dezelve aan de *Betel*.

Buiten de *Arrak* levert de palmboom nog eenen anderen wyn van dezelfde foort als die, van welke wy in de befchryving van 't Eiland *Savu* gefproken hebben. Deze wyn word in drie foorten verdeelt, de zuiverfte foort is de *Tuac Manife*, de tweede foort word *Tuac Cras* geheten en de derde *Tuac Cuning*, deze twee laatfte zyn zeer fterk. Uit den Kokosnoot trekken zy mede nog een drank, *Tuac* geheten, van welke zy zich voornamenlyk in de *Arrak* bedienen, als een inmengfel dat dezelve zeer goed maakt.

Schoon *Batavia* de Hoofdftad zy van Neerlands Indië, word dezelve naauwlyks door een vyfde gedeelte geboren Hollanders bewoont. De Portugeezen maken 'er het grootfte getal uit, en behalven de Europanen vind men 'er Indiänen van verfcheidene Natiën, Chineezen en zeer vele neger-flaven. Het Krygsvolk beftaat 'er uit manfchap, uit byna alle de landen van Europa, maar meeft uit Duitfchers. De Hollanders, die hier aan andere Europanen toeftaan geld te winnen, houden 'er al de magt in handen en zyn bygevolg in 't bezit van alle openbare bedieningen. Niemant, van welke natie hy zy, kan 'er zich veftigen dan in hoedanigheid van Soldaat in dienft van de Compagnie, en alvorens aangenomen te worden moet hy zich een tyd van vyf jaren verbinden in dienft te blyven. Zoo haaft hy aan deze Formaliteit voldaan heeft, vervoegt hy zich by den Raad, die hem toeftaat zich het Corps te ontrekken tot het welke hy behoort en zich aan dien tak van Koophandel overtegeven, overeenkomftig met zyne middelen en begaafdheden; dit maakt dat alle de blanken te *Batavia* Soldaten zyn.

Vrouwen van alle natien konnen zich te *Batavia* nederzetten, zonder eenigen dwang onderworpen te zyn; maar gedurende ons verblyf aldaar vernamen wy, dat 'er geen twintig Europafche vrouwen waren, en dat de blanken vrouwen, die 'er in redelyke meenigte zyn, in het derde of vierde geflacht van Europanen afftammen, overblyffels van verfcheide familien, die 'er zich achter den andere zyn komen veftigen, en van welke het manlyke oir uitgeftorven is; want men verzekert dat

dat deze Luchtſtreek niet zoo nadeelig is aan de vrouwen als aan de mans.

Deze vrouwen bootſen in alles de Indiſche na; hare kleedy is van dezelfde ſtoffen, zy vlechten hare hairen op dezelfde wyze, en zy hebben het zich eene hebbelykheid gemaakt *Betel* te kaauwen.

De Kooplieden dryven 'er hunnen handel met minder moeite, miſſchien, dan in eenig ander gedeelte van de Weereld: elk handwerk word 'er beſtuurt door een Chinees, die het product van zynen arbeid verkoopt aan den Koopman te *Batavia* woonachtig, zonder het aan iemand anders te konnen verkoopen. Wanneer 'er een Schip aankomt dat by voorbeeld, hondert leggers *Arrack* of eenige hoeveelheid van andere koopwaren vordert, heeft de Koopman niets te doen dan de order aan zyn' Chinees optegeven, om dezelve aan boord te bezorgen. De Chinees volvoerd de order, neemt van het Scheepshoofd een briefje waar uit blykt dat de goederen aan boord gelevert zyn, en brengt het by den Koopman die hem gebruikt heeft; deze ontvangt het geld en na 'er zyn voordeel van afgetrokken te hebben, betaalt aan den Chinees de waarde van het geleverde. De Inkomende goederen geven den Koopman meer omſlag, hy dient dezelve te ontvangen, na te zien en volgens de gewoonte van andere landen in zyne Pakhuizen opteleggen.

De Inboorlingen van 't land noemen den Portugeezen by den naam van *Oranſerane*, of Nazaréërs, om hen van andere Europanen te onderſcheiden; zy begrypen nogthans de Portugeezen onder de algemeene benoeming van *Caper* of *Cafir*, een ſcheldnaam, welke de *Mahomedanen* geven aan alle de genen die niet van hunnen Godsdienſt zyn; wat den Portugeezen aanbelangt, zy hebben meeſt alle den Roomſchen Godsdienſt tegen den Lutherſchen verwiſſelt, houden geen gemeenſchap altoos met het vaderland hunner voorouderen, en kennen het zelfs niet. 't Is waar zy ſpreeken eene bedorve Portugeeſche taal, maar bedienen zich nog meer van de Maleiſche. Men ſtaat hun enkel toe, zich met den laagſten arbeid bezig te houden; veelen leven van de jacht, andere zyn linne bleekers, en eenige zyn ambachtslieden of arbeiders. Zy hebben alle de gebruiken aan-

genomen der Indiänen, van wien zy voornamenlyk door de wezenstrekken en kleur onderſcheiden zyn. Zy hebben een veel bruiner vel en ſpitſer neus, uitgezondert de vlechting van hunne hairen is hunne kleeding voor 't overige volmaakt gelyk aan die der oorſpronklyke Inboorlingen.

De Indiänen te *Batavia* en van het omliggende land, met de Hollanders en Portugeezen vermengt, zyn geen Javanen, maar geboortig van verſchillende Eilanden van welke de Compagnie hare ſlaven trekt; zy zyn alle vrygemaakte of afſtammelingen van oude vrygemaakte Indiänen, en worden alle begrepen onder den algemeenen naam van *Oranſlam* of *Iſalam*, dat is, aanhangers van 't ware geloof. De Inboorlingen van ieder byzonder land zyn nogthans gemakkelyk te onderkennen, men kent ze als ſlaven aan hun teeken en aan de ondeugden en deugden van hunne verſchillende Natien. De meeſte van dezen worden gebruikt in het bebouwen van thuinen en in het verkoopen van vruchten en bloemen. Deze Indiänen teelen de *Betel* en de *Areca* welke alhier *Siri* en *Pinang* word geheten; de beide Sexen van allerlei rang kaauwen 'er eene verbazende meenigte van. Zy mengen ook kalk by die wortels, de kalk bederft de tanden minder, om dat zy die bluſſchen, alvorens 'er zich van te bedienen, en daarenboven voegen zy 'er eene zelfſtandigheid by, *Gambir* geheten, welke zy uit het vaſte land van Indië trekken; de vrouwen, boven het gemeen, vermengen dit alles nog met *Cardamom* om aan haren adem een lieflyken reuk te geven. Andere Indiänen leggen zich op het viſſchen toe, en op het vervoeren van Koopmanſchappen by water van de eene plaats naar de andere. Eenige hunner zyn ryk en leven naar de pracht van hun land, welke voornamenlyk beſtaat in het houden van een groot aantal ſlaven.

Deze *Iſalams* zyn, ten opzichte van ſpyze, opmerklyk matig. Zy nuttigen zelden anders dan gekookte ryſt, met zeer weinig buffels vleeſch, viſch of gevogelt, en ſomtyds gedroogd rhee-boks vleeſch, hetwelk uit *China* komt; iedere ſchotel is ſterk beſtrooit met peper van *Caijenne;* zy hebben velerlei ſoort van gebak van ryſt-bloem en andere dingen gemaakt, die ik

niet

niet kende; zy eten vele vruchten en in 't byzonder die van den platanus-boom.

In weerwil van hunne algemeene matigheid, zyn hunne feesten prachtig en kostbaar naar hunne wyze. *Mahomedanen* zynde, maken de wyn of sterke dranken geen gedeelte van hunne gastmalen uit, ook gebruiken zy die niet dikwyls in 't byzonder; zy vergenoegen zich met hunne *Betel* en *Opium.*

Het huwelyk is de voornaamste prachtige plechtigheid onder hen; de families leenen, by die gelegenheid, zoo veele sieradien van goud en zilver als zy bekomen konnen, om met dezelve de nieuw gehuwden op te tooijen; zoo dat hunne bruiloftskleederen zeer zwierig en kostelyk zyn. De feesten, door de ryken, ter dier gelegenheid gegeven, duren somtyds veertien dagen en somtyds langer; gedurende dien tusschen tyd beletten de vrouwen den man, eenige gemeenschap met zyne echtgenote te hebben, alschoon hy van den eersten dag af reeds getrouwt zy.

De taal, door byna alle die volken gesproken, uit welk Land zy ook oorsprongklyk zyn, is het Maleis, ten minsten geven zy 'er dien naam aan, en deze is waarschynelyk een zeer bedorve byspraak van die, welke te *Malacca* in gebruik is. Ieder Eiland nogthans heeft zyne byzondere taal, en *Java* heeft 'er twee of drie.

De vrouwen laten haar hair zeer dik op hare hoofden groeijen, en om 'er de hoeveelheid van te vermeerderen, bedienen zy zich van oliën en andere middelen. Hun hair is zwaar en gemeenlyk zwart, zy maaken 'er op de kruin van 't hoofd eene ronde vlechting van, welke zy met een naald zeer sierlyk weten vast te maken; deze vlechting word met bloemen besteken, onder welke de Arabische Jasmyn prykt, met de gulde starren van *Bonger Tanjong.*

De beide Sexen baden zich gestadig in de rivier, ten minsten eenmaal daags. Dit gebruik, in deze heete landen, is en voor de zindelykheid, en voor de gezondheid even noodzaaklyk. Zy zyn insgelyks zeer zorgdragende voor hunne tanden, die zy gelyk en effen weten te vylen, waar by dezelve ten minsten anderhalve linie korter worden. In de middelste boventanden,

maken zy een diepe groef, met het tandvleesch gelyk loopende, deze groef heeft ten minsten de diepte van het vierde gedeelte der dikte van de tand, die 'er niets door lyd.

Onder de Inwoners van *Batavia* moet men, na de Indiänen, de Chineesen plaatsen, die in deze Stad zeer talryk zyn, maar weinig bezitten; veele hunner wonen binnen de muuren, en houden winkel. Wy hebben reeds gesproken van de Fruitverkoopers van *Passar Pissang*: andere venten eene meenigte Europasche en Chineesche Koopmanschappen uit; de grootste hoop echter woont buiten de muuren, in een wyk welke hen als toebehoort, en het Chineesche veld word geheten. Veele hunner zyn timmerlieden, schrynwerkers, yzersmeden, kleermakers, schoenmakers, verwers en borduurders; zy staan bekent voor lieden die vlytig en werksaam zyn; sommige hunner zyn in den omtrek van *Batavia* verspreid, daar zy de thuinen onderhouden, de ryst en het suikerriet aankweeken, of buffels en koeijen voeden, van welke zy de melk daaglyks naar de Stad brengen.

Het lokaas van winst doet den Chineezen alles doen, hoe laag en onbetaamlyk het ook zy, mits echter dat zy niet te veel gevaar loopen van betrapt te worden: alhoewel zy zeer naarstig werken, en geduldig allerlei ongemakken uitstaan, zyn zy niet zoo rasch van hun werk gescheiden, of zy zetten zich tot spelen met kaart en dobbelsteenen, of met andere spelen die zy zelf uitgedagt hebben en in *Europa* onbekent zyn. Hier aan geven zy zich met zoo veel drift over, dat zy 'er eten en slapen aan opofferen; zoo dat het even zeldsaam is een Chinees ledig te zien, als een Hollander of Indiäan aan te treffen, die zich onledig houdt.

Zy zyn zeer beleeft of liever slaafs in hunne manieren, en wat rang zy ook hebben, hunne kleeding is altoos ongemeen net en zindelyk. Zy zyn niet zeer keurig in hunne spyzen, alhoewel de ryken gemeenlyk lekker eten. Ryst met een weinig vleesch of visch is het voedsel voor de armen; zy eten van 't zwyn, als mede van het vleesch van honden, katten, kikvorschen, hagedissen, slangen van velerlei soort, en een mee-

meenigte van visſchen, die van de andere bewoners van 't land nooit geproeft worden.

De Chineezen hebben eene zonderlinge bygeloovigheid, omtrent het begraven hunner dooden; want nimmer, in wat geval ook, openen zy voor de tweedemaal den grond in de plaats daar eens een lyk is begraven geworden. Hunne Kerkhoven beſlaan, in den omtrek van *Batavia*, verſcheide morgen lands; en de Hollanders 't onvreden, zoo veel land onbebouwt te zien liggen, verkoopen het, om die reden, niet dan tot een zeer hoogen prys. Om te verhoeden dat de aſch of het ſtof hunner lyken, zich niet met de aarde vermenge, ſluiten zy dezelve niet in een kiſt maar in den ſtam van eenen uitgeholden boom, die vervolgens digt word toegemaakt, en rondom beſtreeken met een ſoort van pleiſter, *Chinam* geheten, ter dikte van agt of tien duimen, welke pleiſter in weinig tyds zoo hard word als ſteen. De bloedverwanten van den overledenen wonen de begraafnis by, met eene groote meenigte vrouwen, die gehuurt worden om het lyk te beweenen.

Onder de bewoners van dit land, maken de ſlaven eene andere talryke klaſſe uit; de Hollanders, de Portugeezen en de Indiänen van zekeren rang, worden altoos van ſlaven gevolgt: deze worden van *Sumatra* en *Malacca*, en van byna alle de Ooſtlyke Eilanden getrokken. De Inboorlingen van *Java*, van welke een zeer gering getal rondom *Batavia* wonen, konnen niet dienſtbaar gemaakt worden, de Wetten verbieden zulks ten ſtrengſten en worden zeldſaam overtreden. De prys der ſlaven is van honderd tot twee honderd Ryksdalers; maar de ſlavinnen gelden ſomtyds vyfhonderd Ryksdalers, indien zy ſchoon zyn. Deze ongelukkige zyn zeer lui, en naardemaal zy weinig werk doen vergenoegen zy zich met weinig voedſel; zy leven eeniglyk van gekookte ryſt, en van een weinigje geringe viſch. Oorſpronglyk in verſchillende landen geboren zynde, verſchillen zy ongemeen veel van den anderen in gedaante en karakter. De Negers van *Afrika*, *Papua's* geheten, zyn de ſlechtſte en bygevolg de goedkoopſte, zy zyn alle dieven en niet te verbeteren. Hierop volgen de *Bongis* en de *Macaſſars* van 't Eiland *Celebes*; deze zyn ten uiterſte lui, en

alhoe-

alhoewel zy zoo diefachtig niet zyn als de Negers, zyn zy integendeel wraakzuchtig en wreed, en bygevolg, gevaarlyk; te meer, wyl zy, om hunne wraakluſt te voldoen, niet ontzien hun eige leven te wagen. De beſte en duurſte ſlaven komen van het Eiland *Bali*; de ſchoonſte vrouwen zyn oorſpronglyk van *Nias*, een kleen Eilandje aan de Kuſt van *Sumatra*; maar hunne zwakke en teedere lighaamsgeſtalte is niet lang beſtant tegen de ongezonde lucht van *Batavia*. Behalve deze zyn 'er nog Maleiſche en andere ſlaven, waar van ik my de naamen niet herinnere.

Het ſtaat de meeſters volkomen vry de ſlaven zoo ſtreng te ſtraffen als zy goedvinden, mits nogthans hen het leven ſparende; want zoo een ſlaaf aan de gevolgen van de ſtraf komt te overlyden, alware het dat des eigenaars oogmerk niet geweeſt ware hem te dooden, word de meeſter ſtreng gevonniſt en gemeenlyk tot eene zware boete verwezen. Om die reden ſtraft de eigenaar zelden in perſoon den ſlaaf; maar vervoegt zich by een Officier, *Marineu* geheten, waar van 'er in iedere wyk een woont. De *Marineu* is gelaſt de geſchillen te bevredigen, en de misdadigers in de gevangkenis te brengen; maar voor al de vluchtende ſlaven optebrengen en hen te ſtraffen over de misdaden van welke zy op behoorlyke bewyzen van hunnen Meeſter beſchuldigt worden. De *Marineu* ſtraft echter niet in perſoon, hy gebruikt 'er ſlaven toe, die de bediening van beul waarnemen. De ſlaven worden opentlyk voor de deur hunner Meeſters geſtraft, de ſlavinnen binnen 's huis. De ſtraf beſtaat gemeenlyk in een geesling, waar van het getal der ſlagen geëvenredigt word naar de misdaad; de roeden, van welke men zich ten dien einde bedient, zyn gemaakt van geſpleten rotting, die by iedere ſlag door de huid heen ſnyden. Een gewone geesling koſt den Eigenaar een Ryksdaler; ſtrenger ſtraf komt hem een Dukaton te ſtaan. De Eigenaar is verpligt zyn ſlaaf drie dubbeltjes 's weeks te geven om hem vlytig te houden, en voortekomen dat hy zich niet laat verlokken tot ſtelen.

Ik zal niet veel zeggen van de Regeering van *Batavia*. Wy hebben onder de inwoners eene groote ondergeſchiktheid opgemerkt. Een iegelyk, die in ſtaat is een huis te houden, heeft

meer

meer of minder rang naar mate hy lang in dienſt van de Compagnie geweeſt zy. De rang van deze verſchillende perſoonen word onderſcheiden door de verſierzelen aan hunne rytuigen en de kleeding hunner koetſiers. Sommige zyn verplicht zich van effe rytuigen te bedienen; andere mogen dezelve op zekere wyze laten beſchilderen; andere ſtaat het vry dezelve te laten vergulden. Het levrei van ſommiger koetſiers is effen, dat van andere is met koorden of paſſement belegt.

De Gouverneur van *Batavia* voert den tytel van Gouverneur Generaal van Neerlandſch Indië. De Gouverneurs van alle andere veſtingen der Hollanderen in Indië ſtaan onder hem, en zy zyn verplicht zich naar *Batavia* te begeven om hunne rekeningen voor hem te doen. Indien zy ſchuldig of achtloos ſchynen, ſtraft hy hen met verwyling en houdt hen ſomtyds, naar goedvinden, twee of drie jaaren te *Batavia*, welke ſtad zy, zonder zyne toeſtemming, niet mogen verlaten. Op den Gouverneur, volgen in rang de leden van den Raad, die Edele Heeren genaamt worden, en die geenzins achterlyk zyn in 't vorderen van eerbied, welke nogthans eenige Engelſche kapteins hun niet hebben willen bewyzen, als beneden de waardigheid die zy in dienſt van zyne Britſche Majeſteit bekleedden.

Het recht word 'er bedient door Magiſtraatsperſoonen in verſcheide Klaſſen verdeelt. Ik weet niet op wat wyze zy een geding beſliſſen in zaken die den eigendom raken; maar hunne vonniſſen in Crimineele zaken zyn gemeenlyk ſtreng ten opzichte van de natuurlyke Inboorlingen des lands en zeer zagt ten aanzien van de andere bewoners. Hoedanig ook de misdaad eene Chriſtens zy, men geeft hem altoos gelegenheid te ontſnappen alvorens hem in rechten te betrekken; word hy voor den Rechter geroepen en verſchynt hy voor de balie, zelden nogthans, ſchoon van een hoofd misdaad overtuigt, word hy met den dood geſtraft, terwyl in tegendeel de arme Indiänen, onmededoogende opgehangen, levendig geradbraakt en zelfs geëmpaleert worden.

De Maleijers en Chineezen hebben byzondere rechters onder den naam van Kapteins en Luitenants, zy vonniſſen in burger

 zaken,

zaken, en men kan van hunne uitſpraak appelleeren aan het Hollandſche gerechtshof.

Deze twee volken betalen zeer aanzienlyke impoſten aan de Compagnie, en die, welke men van hun vordert voor het dragen van lang hair, is geenzins de minſte; deze worden alle maanden betaalt. De Hollanders om zich de moeite te ſparen van dien impoſt te innen, ſteeken een vlag uit op een der huizen in 't midden van de Stad, en de Chineezen weten by ondervinding, dat het hun belang is ten eerſten hun geld daar heen te brengen.

De loopende munt van *Batavia* beſtaat in Dukaten van 132 ſtuivers; in Dukatons van 80 ſtuivers; in Ryksdalers van 60 ſtuivers; in roepijen van *Batavia* van 30 ſtuivers; in Schellingen van zes ſtuivers, in dubbeltjes, in ſtuivers en in duiten.

Den 26 December, in den morgen, om zes uren, gingen wy met eene kleene koelte, uit den Zuidweſten onder zeil. Kort daar aan liep de wind naar 't Noord Noordweſten, waar door wy verplicht werden het anker te laten vallen, even buiten de ſchepen die op rheede van *Batavia* gelegen waren.

By ons vertrek beliep het getal onzer zieken op veertig perſonen en de overige van 't Scheepsvolk waren zeer zwak. Elk een was ziek geweeſt, uitgezondert de zeilmaker een grysaart tuſſchen de zeventig en tagtig Jaren oud, maar die op *Batavia* zich alle dag, gedurende ons verblyf aldaar, dronken zoop. Wy begroeven 'er zeven onzer lieden, den Chirurgyn, drie matroozen, den knegt van den Heer *Green*, *Tupia* en *Tayeto*. Alle waren zy de ſlachtoffers van de ongezonde en bedorve lucht van 't land, uitgezondert *Tupia*, die van zyne geboorte af gewoon van vruchten en groentens te leven, door verandering van voedſel, allerlei ziektens kreeg, den zeelieden eigen, en al waren wy te *Batavia* niet aangeweeſt, zou hy, denkelyk, nooit levend in *Engeland* zyn gekomen.

Den 27 December, gingen wy weder onder zeil, en ſtaken dieper Zeewaards in. Na veele tegenwinden kwamen wy den 29 boven *Pulopare*, en hielden het van den wal af. Kort daar aan bereikten wy een kleen Eiland, half weg *Batavia* en *Bantam* gelegen, en het Eiland van *Meneater* geheten. Den volgenden

dag

dag zeilden wy voorby, het eerste Eiland *Wapping* en vervolgens voorby *Pulo Babi*. Den 31 stuurden wy op de Kust van *Sumatra* aan, en in den morgen van den 1 January 1771, hielden wy het naar die van *Java*.

Den 5, kwamen wy in 18 vademen water onder de Oostkust van *'t Prinsen Eiland* ten anker, ten einde ons van water en hout te voorzien en eenige verversingen voor onze zieken te koopen. Behalven het gevogelte, de visch, de kleene rheebokjes en eenige groentens en vruchten kogten wy hier dagelyks twee à drie honderd ponden Schildpadden. De Heeren *Banks* en *Monkhouse* lieten zich naar een Stad roeijen, welke op dit Eiland gelegen is en *Samarang* geheten word; zy werden 'er van de inwoners vriendelyk ontvangen, en de huizen aangewezen der Koningen en Grooten van 't Land; maar weinige van die huizen waren open, want de Eilanders hadden, toen ter tyd, hun verblyf naar de ryst velden genomen, om den oogst te verzekeren tegens de vogels en apen, die anderzins denzelven geheel vernielen.

Den 15, ligtten wy des morgens het anker en gingen van het Prinsen Eiland, dat in de Maleische taal *Pulo Selan* en door de bewoners *Pulo Paneitan* geheten word, onder zeil; dit Eiland ligt aan den westlyken mond van straat *Sunda*, de bewoners van het zelve zyn Javanen, en hun *Rajah* is onderhoorig aan den Sultan van *Bantam*.

Wy zetten zoo veel zeil by als ons Schip voeren kon, om aan de Kaap de *Goede Hoop* te komen, maar de beginzelen van ziekte, welke wy te *Batavia* opgedaan hadden, begonnen zich nu te openbaren in loopen, in buikpersingen, en trage koortsen. Vreezende dat het water, welk wy aan 't *Prinsen Eiland* aanboord genomen hadden, gedeeltelyk tot deze kwalen toebragt, mengden wy het met Citroensap, en om de lucht te zuiveren, waschten wy het Schip tusschen deks met azyn. De Heer *Banks* bevond zich onder het getal der zieken en wy wanhoopten eenigen tyd aan zyn leven. In korten tyd vonden wy ons in den droevigsten toestand; ons Schip was niet dan een gasthuis, daar de genen die kruipen konden te weinig in getal waren, om de zieken te helpen die te kooi

 lagen;

lagen; en wy hadden byna elken dag een dooden over boord te werpen. In den tyd van zes weken, verloren wy den Heer *Sporing*, die tot het gevolg behoorde van den Heer *Banks*; den den Heer *Parkinfon*, zyn Schilder voor de natuurlyke Hiftorie; den Heer *Green*, ftarrekundige; den hoogbootsman, den timmerman, den timmermans maat; den Heer *Monkhoufe*, dek-Officier; onzen ouden zeilmaker en des zeilmakers maat; den Korporal der Soldaten; twee andere Officieren; een dek Officier en negen matroozen, in alles zeven en twintig man, behalven de zeven, die wy te *Batavia* verloren hadden.

Den 15 Maart, kwamen wy, om tien uren des morgens, tegen over de Kaap de *Goede Hoop*, in zeven vademen water ten anker. Ik ging terftond een bezoek aan den Gouverneur geven, die my zeide dat ons alles zou verfchaft worden, wat het land opleverde. Myne eerfte zorg was een gevoeglyke plaats aan Land te zoeken voor de zieken, die niet weinig in getal waren; welhaaft trof ik een huis aan, met welks Eigenaar ik een beding maakte, van twee fchellingen daags voor fpys en huisvefting van elk perfoon.

Wy bleven aan de Kaap liggen tot den 13 April, ten einde aan onze zieken den tyd te geven om te herftellen; intusfchen voorzagen wy ons van proviand, voor het overige van onze reis, en verftelden het want, en alles wat van ons Schip ontramponeerd was.

De Kaap de *Goede Hoop* is zoo meenigmalen befchreven, en zoo bekent in *Europa*, dat ik enkel eenige byzonderheden zal aanroeren, die in andere verhalen overgeflagen, of kwalyk medegedeelt zyn.

Inweerwil van alles wat 'er tegen gezegt is, hebben wy, gedurende onze reis, geen land gezien dat woefter voorkomen heeft en in de daad dorder is dan de Kaap. Het fchier-eiland dat ten Noorden door de *Tafel-Baai* en ten Zuiden door *Baai Falfch* gevormt word, beftaat uit hooge bergen, die geheel naakt en bar zyn. Alle de ftreeken, die men 'er bebouwen kan, en die, met betrekking tot het geheel, in evenredigheid ftaan van een tot duizend, zyn in Wyngaarden, Boomgaarden en Thuinen uitgelegt, de meeften eenen zeer grooten afftand

van

van den anderen gelegen. Ook heeft men de grootfte reden om te gelooven dat 'er landwaards in niet veel meer grond is bekwaam om bebouwt te worden, in vergelyking van de gronden, die 'er in den aart onvruchtbaar zyn; want de Hollanders hebben ons gezegt dat zy 'er bezittingen hadden agt en zelfs twintig dagreizen ver van de Kaap afgelegen, van welke plaatfen zy den Proviand aan de Kaap brengen; waar uit men mag opmaken dat de grond in den omtrek van de Kaap niet genoeg oplevert voor het vertier van de ftad. Terwyl wy ons hier bevonden, kwam 'er een boer aan, die vyftien dagreizen ver landwaards in woonde, hy bragt een kind met zich, waar over wy ons zeer verwondert hielden, ook vroegen wy hem of 't niet beter zou geweeft zyn het kind by de buren te laten. Buren antwoordde de boer! om een buurman te vinden zou ik vyf dagen ver hebben moeten gaan. Voorwaar een land moet zeer onvruchtbaar wezen, wanneer zy, die 'er zich nederzetten om levensmiddelen aantekweeken, welke zy ter markt konnen brengen, op zulk een grooten afftand van den anderen verfpreid zyn. 't Is zeker dat het land overal fchraal is van hout, dewyl byna al het timmerhout van *Batavia* moet komen, en dat het 'er ruim zoo veel koft de pot te koken als de fpys te koopen. Wy hebben 'er geen boomen gezien van zes voeten hoog, als alleen in de Plantagien, digt by de Stad, en de ftammen, die een duim dik waren, hadden wortels zoo dik als een arm of een been; zoo fchadelyk zyn de winden aan het plantfoen, waarom men niet aan de barheid van den grond behoeve te twyffelen.

De eenige Stad, welke de Hollanders 'er gebouwt hebben, word, uit hoofde van hare ligging, de Kaap geheten: zy beftaat uit omtrent duizend huizen, zeer net van klinkers gebouwt, waar van de buiten zyde gemeenlyk wit gemaakt is; zy hebben riete daken, om dat de hevige Zuid-Ooften wind alle andere daken gevaarlyk, koftelyk en moeilyk zou maken. De ftraten zyn breed, gemaklyk en in rechthoeken doorfneden. In de voornaamfte ftraat is een gracht aan weders zyde met een ry eikenboomen beplant, die zeer wel opgenomen hebben en eenen aangenamen lommer geven: in een ander gedeelte van de

Stad is nog een gracht: maar de ſchuinte der beddingen van deze kanalen is zoo hellende, dat de ſluizen geen vyftig r.eden van den anderen zyn.

De Hollandſche inwoners zyn hier naar evenredigheid ſterker in getal dan te *Batavia*, en dewyl de Stad voornaamlyk leeft van de vreemde Schepen die hier komen aanliggen, en aan welke de Ingezetenen ververſchingen leveren, bootſt elk ingezeten tot eenen zekeren graad de zeden en gewoontens na van de Natie met welke hy den meeſten handel dryft. De vrouwen nogthans blyven 'er zoo gehegt aan de gebruiken van hun land, dat zy nooit uitgaan zonder dat haar ſtoof hen achter nagedragen word door een' huisbediende, die dezelve onder de voeten van haar meeſteres plaatſt zoo haaſt deze gezeten is. Deze gewoonte is te opmerkelyker, dewyl 'er in zeer weinige van die ſtooven vuur is, het welk de luchtſtreek 'er onnnoodig maakt.

De vrouwen zyn 'er over 't geheel zeer ſchoon, zy hebben een blank en fyn vel, en een kleur welke te kennen geeft dat zy zeer gezond zyn. Zy zyn de beſte huisvrouwen van de Weereld, en ten zelven tyde goede meeſtreſſe en uitmuntende moeders; 'er is byna geen huis of 't krielt 'er van kinderen.

De lucht is aan de Kaap ten uiterſten gezond: byna alle de genen die 'er ziek uit *Europa* aankomen, herſtellen ſchielyk; maar de ziektens, welke men 'er uit Indië medebrengt, geneezen zoo zeker niet.

In weerwil van de natuurlyke onvruchtbaarheid der landſtreek verſchaft de nyverheid aan dezen oord alles wat tot het leven noodwendig is; zelfs brengt zy 'er in grooten overvloede de gerieflykheden der weelde voort. Het rund en ſchapenvleeſch is 'er uitmuntend, niettegenſtaande deze dieren oorſpronglyk aldaar te huis hooren. De koeijen zyn 'er kleener dan de onze; zy zyn 'er zoo grof niet en hebben langer hoorns die ook wyder van een ſtaan. De vacht der Schapen is van een middel ſtof tuſſchen de wol en 't hair, hunne ſtaarten zyn 'er verbazend zwaar; wy hebben 'er eenige gezien die twaalf ponden wogen, en men heeft ons verzekert dat 'er nog zwaarder waren. Van de melk der koeijen maken zy zeer goede boter,

maar

maar de kaas haalt 'er op verre na by de onze niet. 'Er zyn geiten, die men nimmer ſlagt, varkens en veel gevogelt. Men vind 'er ook hazen, die volmaakt gelyk zyn aan die van *Europa*; verſcheide ſoorten van Gazellen of hartebokken; twee zoorten van kwakkels, en trapganzen, die ſmakelyk zyn maar droog. De velden brengen 'er tarw en gerſt voort; in de thuinen worden alle onze groentens en vruchten geteelt, en daarenboven nog de platanen, de goijaven, de jambos en eenige andere Indiſche vruchten, maar die niet van de beſte zyn; de plataan vruchten in 't byzonder zyn 'er zeer ſlecht, en de goijaven zyn 'er niet grooter dan een kruis-bes. De wyngaarden leveren 'er verſcheide ſoorten van wynen, verre beneden veele ſoorten van die van *Europa*, indien men den Conſtantia wyn uitzondert, waar van de beſte ſoort in zekeren oord waſt, omtrent tien mylen ver van de Stad af. Een andere wyngaard niet ver van daar gelegen, levert wyn van denzelfden naam, die op verre na zoo goed niet is.

De vreemdelingen nemen hun intrek by iemand der Ingezeten daar zy tevens in de koſt zyn. Men betaalt van vyf tot twee ſchellingen daags, per hoofd, voor alles wat men noodig heeft. Men kan aan de Kaap een rytuig huren, tegen vier en twintig ſchellingen daags, en paarden tegen zes ſchellingen; maar men word zelden in verzoeking gebragt om 'er zich van te bedienen. 'Er zyn geene openbare feeſten of vermaaklykheden: die, welke op andere tyden door byzondere lieden gegeven, en tot welke de vreemdelingen altoos toegelaten worden, waren thans opgeſchort, uit hoofde van eene Mazelziekte, die aan de Kaap, gedurende ons verblyf aldaar, heerſchte.

Aan 't einde van de Hooge ſtraat, heeft de Compagnie een thuin, welke omtrent twee derde van een myl lang is. Dezelve is verdeelt in lanen, die malkanderen regthoekig kruiſſen en met eike boomen beplant, welke geſchoren worden, uitgezondert die van de middellaan, welke men vry laat groeijen. Deze boomen leveren een aangenaam lommer dat zeer gezogt word, te meer dewyl 'er buiten de ryen boomen langs de beide grachten, in den omtrek van verſcheide mylen van de Stad, niet een enkelen boom gevonden word, die lommer geven kan.

Het

Het grootſt gedeelte van dezen thuin word gebruikt tot het teelen van moeskruiden, en in de twee vierkante perken welke voor de Kruidkunde geſchikt zyn, ſchenen de helft van de planten niet te wezen, welke 'er gevonden wierden toen *Oldenland* zyn Catalogus maakte. Aan 't einde van den thuin is een diergaarde, in welke verſcheide vogels en viervoetige dieren gevonden worden, welke men nooit in *Europa* heeft gezien, en onder anderen een Koedoe (*Antilope Strepſiceros*), die zoo groot is als een Paard, met fraaije gedraide hoorns, welke men ſomtyds vind in de Kabinetten der liefhebberen van de Natuurlyke Hiſtorie.

Alles wat wy van de natuurlyke Inboorlingen des lands weten, hebben wy enkel van hooren zeggen; want van alle de woonplaatſen daar zy hunne gewoontens en gebruiken volgen, is 'er geen die niet ten minſten vier dagen gaans van de Stad af is; die, welke wy aan de Kaap gezien hebben, waren alle bedienden van Hollandſche boeren, wier vee zy oppaſtten en voor wien zy het ſlechtſte en vuilſte werk verrigtten. Deze zyn over 't geheel dun van leeſt en eerder mager dan vet, maar ongelooflyk vlug en yverig. Hunne geſtalte is bykans dezelfde als die der Europanen en eenige hebben een lengte van zes voeten; hunne oogen ſtaan dof en drukken niets uit; hunne kleur is roetverwig, het welk door de ſtof veroorzaakt word die zoo vaſt aan hunne huid gehegt is, dat men de kleur van de een niet van de andere kan onderkennen; want ik geloof niet dat zy ooit eenig deel van hun lighaam waſſchen. Zy hebben uit de natuur krullend hair, niet als dat der negers, maar in boekels hangende van omtrent zeven of agt duimen. Hunne kleeding beſtaat in een vacht, welke gemeenlyk die van een ſchaap is, over hunne ſchouders hangende; de mans daar en boven dragen een klein zakje om den middel, en de vrouwen een breed voorſchoot van leder, beide aan een gordel of koord vaſt gemaakt, welke gemeenlyk verſiert is met glaze kralen of kleene loovertjes. De beide Sexen dragen halsbanden en ſomtyds armbanden van kralen, en de vrouwen omzwachtelen de enkels hunner voeten met een rond hard leder om de doornen afteweren daar het land overal vol van is. Sommige hunner hebben

een

een ſchoeizels van hout of ſchors gemaakt, maar de meeſten loopen barrevoets.

De taal der natuurlyke Inboorlingen ſchynt naauwlyks uitgeſproken te worden; daarenboven heeft zy iets zeer zonderlings: terwyl zy ſpreeken maken zy een gedurig geklok, door de tong tegen 't gehemelte te ſlaan, dit geklok ſchynt geen beteekenis alstoos te hebben, maar dient eerder om de verdeeling der ſpreekwyze te onderſcheiden. De meeſten dezer Hottentotten ſpreeken Hollandſch en hebben als dan niets byzonders in hunne uitſpraak.

Zy zyn alle van eene zedigheid die tot aan 't domme gaat: wy konden hen niet dan met veel moeite overhalen om voor ons te zingen of tegen malkanderen in hunne eige taal te ſpreeken. Wy hebben hen echter zien danzen en hooren zingen: hunne danſſen zyn, beurtlings, ten uiterſte geweldig of langſaam; ſomtyds zyn hunne bewegingen ſterk, makende allerlei vreemde wringingen met hunne lighamen, ſpringende voor en achter uit, met de beenen kruislings; ſomtyds roeren zy zich naauwlyks, ligtende nu eens het eene dan het andere been van den grond, zonder van plaats te veranderen en zonder het overige van 't lighaam in 't minſte te bewegen. De maat hunner liederen is, beurtelings, als die hunner danſſen, dan langſaam dan ſchielyk.

Wy hebben den Hollanderen verſcheide vragen wegens dit volk gedaan, en wy zullen den lezer de volgende byzonderheden van 't gene wy gehoort hebben mededeelen.

Binnen de grenzen der Hollandſche bezittingen aldaar zyn verſcheide ſtammen Hottentotten, die, in hunne gewoontens en levenswyze, veel van elkanderen verſchillen. Zy leven nogthans alle in vreede en in goede verſtandhouding, indien men 'er een eenige van uitzondert, die zich naar 't Ooſten gevestigt heeft, deze worden Boſchmenſchen geheten van de Hollanders, en leven enkel van plonder en roof; want zy taſten nooit hunne buren openlyk aan, maar berooven hen des nachts, in ſtilte, van hun vee. Om zich te verdedigen indien zy mogten ontdekt worden, wapenen zy zich met lanſſen of *Zagaijen* en met pylen, welke zy op verſchillende wyze vergiftigen. Een

ſteen is insgelyks, in de handen dezer lieden, een geducht wapentuig, want zy weten dien met zoo veel kracht en juiſtheid te werpen, dat zy verſcheide malen agtereen en op een afſtand van honderd ſchreden 'er een wit mede zullen treffen van grootte als een ryksdaler. Om zich tegen deze roovers te beveiligen, rigten de andere bewoners ſtieren af, welke zy gedurende den nacht rondom hunne dorpen plaatſen; op de aannadering van eenig menſch of beeſt, trekken deze dieren te ſamen en verzetten zich tegen de aanvallers, tot dat zy de ſtemmen hunner meeſters hooren, die hen tot den ſtryd aanmoedigen of hen te rug roepen en in dit laatſte geval gehoorſamen zy als een buigſamen hond.

Sommige dezer natien verſtaan de konſt van het ſmelten en bereiden van koper, het welk waarſchynlyk in hun land gevonden word, en waar van zy groote plaaten maken, welke zy als een ſieraad op hunne voorhoofden dragen. Veele hunner weten ook de ſtukken yzer te bewerken, die zy van de Hollanders krygen, en maken 'er meſſen van, welke zy zoo wel weten te harden, dat dezelve ver de Koopmeſſen overtreffen.

De opperhoofden, waar van 'er verſcheiden eene talryke kudde vee bezitten, zyn gemeenlyk met een leeuwen huid bekleed of met het vel eens tygers of zebra, daar zy franjes en andere toiſels aanhangen in een goeden ſmaak. De beide Sexen beſmeeren dikwyls hunne lighamen met vet, daar zy het vet van ſchapen of de boter toe gebruiken; zy verkiezen nogthans de boter, welke zy maken van de melk, die zy in een vat, van den huit van eenig dier gemaakt, kaarnen.

Men heeft ons verzekert dat hunne Prieſters de huwelykszegen geven door de beide gelieven met zyne piſſe te beſproeijen; maar alle de Hollanders hebben ons verklaart dat de vrouwen nooit hare beenen met ſchapendarmen omwinden, gelyk ſommige reizigers verhaalt hebben, daar nog byvoegende, dat zy die vervolgens opaten. Zy hebben ons tevens verzekert dat het volſtrekt valſch is, dat de Hottentotten onder zich in 't algemeen de gewoonte zouden hebben zich een der ballen uittesnyden; maar zy erkenden dat onder de byzondere ſtam, die de konſt oeffend van 't koper-ſmelten, mansperſoonen

gevon-

gevonden worden, die deze konſtbewerking ondergaan hebben, en dat deze voor de beſte krygslieden gehouden wierden en vooral in 't werpen van ſteenen uitmuntten.

Wegens de voorſchoot of de *Sinus pudoris* van de vrouwen van dit land, hebben wy het volgende vernomen van een Kaaps Geneesheer, die verſcheide honderde Hottentottinnen van de *Venus* kwaal geneezen heeft, en die 'er nooit eene onder had aangetroffen met eene natuurlyke voorſchoot, maar wel met twee vleeſch, of liever vel-achtige byhangſels aan het bovenſte gedeelte der lippen vaſt, en eenigzins gelykende naar de ſpeenen van een koe, uitgezondert dat ze plat waren. Hy voegde 'er by, dat zy voor de ſchameldeelen hongen en dat zy by verſchillende vrouwen eene verſchillende lengte hadden; by ſommige een duim, by andere twee en drie duimen lang zynde; dit verbeeldde hy zich moet dat geene geweeſt zyn, het welk ſommige ſchryvers by vergrooting een voorſchoot genoemt hebben, welk van den onderbuik laag genoeg moeſt reiken om de ſchameldeelen zoo volkomen te overdekken, dat 'er geen ander dekſel noodig ware.

Dit 's alles wat wy van dit land, van deszelfs voortbrengzels en bewoners te melden hebben. De Baai is groot, veilig en welgelegen; 't is waar zy ligt voor de Noordweſte winden open, maar deze waaijen 'er zelden hevig: dewyl 'er echter nu en dan een hooge zee ſtaat, werpen de Schepen twee ankers N. O. en Z. W., en brengen daar en boven een worp anker uit. De Compagnie onderhoudt hier verſcheide groote ſloepen en vaartuigen om proviand aan de Schepen te brengen, die in de Baai liggen. De Baai word verdedigt door eene vierkante ſterkte digt aan 't ſtrand gelegen ten Ooſten van de Stad, en door verſcheide Ronduiten en Verſchansſingen langs de Kuſt, aan wederzyden van de Kaap; maar deze veſting-werken zyn zoo geplaatſt, dat zy door de Schepen konnen beſchoten worden en in ſommigen opzigte buiten ſtaat zyn om zich tegen den zwakſten vyand te verdedigen, die dezelve aan de land zyde wil aantaſten. De bezetting beſtaat uit agt honderd mannen geregelde troepen, behalven de Landmilitie, onder welke alle de Ingezetenen, die de wapenen konnen dragen gerekent worden. Door Seinen zyn zy in ſtaat, om in weinig tyds het ganſche

land op de been te brengen, waarop de Landmilitie zich terſtont naar de Stad begeeft.

De Franſchen van *l'Iſle de France* trekken van de Kaap, gezouten vleeſch, beſchuit, blom-meel en wyn. De Hollanders hebben hun in dit Jaar 500, 000 ℔. gezoutten oſſenvleeſch, 400, 000 ℔. blom-meel, 400, 000 ℔. beſchuit en 1200 leggers wyn gelevert.

Den 14, ligtten wy, des morgens, het anker, en zeilden de Baai uit en ankerden, des avonds om vyf uren, beneden het *Robben* Eiland, alwaar wy dien nagt en den volgenden dag uit gebrek aan wind moeſten blyven liggen, zonder aan land te konnen gaan, dewyl de Hollanders zich met geweld verzetten tegen de vreemdelingen, die hier trachten te ontſchepen; zynde dit Eiland de plaats waarheen zy hunne misdadigers bannen, die de dood niet verdient hebben. Deze misdadigers worden hier als ſlaven gebruikt, om ſteen-kalk uit de groeven te delven, welke ſchoon zeldſaam aan den vaſten wal, echter alhier in overvloed gevonden word.

Den 25, gingen wy om drie uren in den namiddag, met eene ſlappe koelte van hier onder zeil; een uur daar na verloren wy onzen Schipper *Robert Mollineux*, een jong-man van zeer vele begaafdheden, maar ongelukkiglyk tot onmatigheid geneigt, waar door hy zyne dagen verkortte.

Wy vervorderden onzen tocht zonder iets opmerkenswaardigs te ontmoeten, en den 29 des morgens paſſeerden wy onzen eerſten middaglinie, na de Weereld van 't Ooſten naar 't Westen rond gezeild te hebben. Wy hadden bygevolg eenen dag verloren, welke wy te *Batavia* in onze berekeningen reeds hadden ingevoegt.

Op den eerſten Mei, ontdekten wy het Eiland *St. Helena*, en op den middag lieten wy het anker voor 't Fort *St. James* vallen.

Dit Eiland is, in 't midden van den Atlantiſchen Oceaan, vierhonderd zeemylen van de Kuſt van *Afrika*, en zeshonderd van die van *Amerika* gelegen. 't Is de kruin van eenen onafmeetelyken berg uitſteekende boven de Zee, dewelke niet ver in den omtrek van hier eene grondelooze diepte heeft; het Eiland heeft niet meer dan twaalf uren lengte en zes uren breedte.

De

De oppervlakte van den grond geeft met verſcheide andere dingen duidelyk te kennen, dat dit Eiland een vuur ſpuwende berg is geweeſt.

De Stad is aan den Zeekant gelegen, en de meeſte huizen zyn 'er ſlecht gebouwt; de Kerk, welke nooit anders dan een armlyk gebouw is geweeſt, legt tegenwoordig geheel vervallen, de overdekte markt ziet 'er niet veel beter uit.

Alle de blanken zyn Engelſchen, en dewyl de Ooſt-Indiſche Compagnie, aan wie het Eiland toebehoort, hun niet toeſtaat eenigen handel of Koophandel, voor eige rekening te dryven, hebben zy geene andere middelen van beſtaan, dan verversſchingen te leveren aan de Schepen die dit Eiland aandoen. Zy trekken echter uit den grond geenen Oogſt, evenredig aan deszelfs vrugtbaarheid, en aan de gematigheid der luchtſtreek; indien dezelve wel bebouwt werd, zou men hier alle de vruchten en gewaſſen van Europa en Indië kunnen teelen. Dit kleene Eiland geniet de verſcheide voordeelen van de verſchillende luchtſtreeken, want de Kool-palmboomen, die op de hoogſte bergen groeijen, teelen niet voort op de heuvels die lager zyn en die het rood-hout en den gomboom voortbrengen, welke boomen in zeer hooge plaatſen niet groeijen; en geene van deze drie boomen worden in de vlaktens gevonden, welke in 't algemeen bedekt zyn met kruiden van *Europa* en met de gemeenſte planten van Indië.

Men vind hier weinig paarden, en deze worden enkel voor het zadel gehouden; zoo dat al den arbeid verrigt word door ſlaven, die geene van de verſchillende werktuigen hebben door de konſt voor het veldwerk uitgevonden; alles word hier op de hoofden der ſlaven vervoerd, wier getal zeer groot is en uit byna alle oorden der Weereld getrokken worden; zy zyn ten uiterſten ellendig en ſchynen uitgeput door de ſlechte behandeling waar over zy zeer dikwyls klagen, en 't ſpyt my te moeten zeggen dat de voorbeelden van deze barbaarſchheid meenigvuldiger onder myne landsgenooten voorkomen dan onder de Hollanders, die, miſſchien, te recht verweten worden, dat zy aan de *Kaap* en op *Batavia* niet zeer menſchelyk zyn.

Onder de voortbrengſels van dit Eiland, die niet zeer groot

in getal zyn, vind men het Ebbenhout, waar van de boomen ten naaſtenby te niet zyn, zonder dat men zich kan herinneren dezelve alhier in meenigte gezien te hebben; ſomtyds vind men in de valeijen ſtukken van dit hout, het welk eene ſchoone zwarte kleur heeft en byna zoo hard is als yzer, deze ſtukken zyn echter zoo kort en krom dat men 'er weinig of geen gebruik van kan maken.

'Er worden maar weinige Inſecten op dit Eiland gevonden, maar op den top van de hoogſte bergen ziet men een ſoort van ſlang, welke ſedert de eerſte ſchepping der dieren van 't begin der Weereld af, alhier geweeſt ſchynt. In de daad, 't is zeer moeilyk te begrypen, hoe alles wat 'er niet by de ſchepping geplaatſt of door de nyverheid der menſchen overgebragt werd, gekomen zy in een plaats, welke van 't overige der Weereld zoo ver is afgeſcheiden door Zeeën van eene onafmetelyke uitgeſtrektheid; ten ware men ſtelle dat deze rots het overſchot van eene groote uitgeſtrektheid lands zy, het welk, door eene ſtuiptrekking van de natuur, weggezonken of door den Oceaan ingezwolgen is.

Den 4 Mei, zeilden wy, om één uur, in den namiddag, van deze rheede in gezelſchap van het Oorlogſchip de *Portland*, en van twaalf andere Schepen aan onze Indiſche Compagnie behoorende.

Wy bleven met deze vloot tot den 10 voortſtevenen, toen ik, bemerkende dat de *Ondernemer* trager gang maakte dan alle de andere Schepen uit dien hoofde oordeelde dat de *Portland* waarſchynlyk eerder dan wy in *Engeland* zou aankomen, waarom ik Sein maakte om met den Kaptein te ſpreeken. Kaptein *Elliot* kwam zelf by ons aan boord, en ik behandigde hem een brief voor de Admiraliteit benevens een doos met de gewone logboeken van 't Schip en de dagregiſters van eenige Officieren. Wy bleven echter tot den 23 ſamen zeilen, toen ik de Scheepen uit het gezicht verloor. Omtrent één uur nadenmiddag ſtierf mynen eerſten Luitenant de Heer *Hicks*, wiens lyk des avonds met de gewone plechtigheden in Zee werd geworpen. De ziekte, welke een einde van zyn leven maakte, was een teering kwaal, waar mede hy reeds behebt was toen wy uit *Engeland* vertrokken,

ken, zoo dat wy met waarheid konnen zeggen dat hy, de gansche reis over, stervende is geweest; alhoewel zyne verërgering tot onze aankomst te *Batavia* niet zichtbaar was. Den volgenden dag gaf ik zyne plaats van Luitenant aan den Heere *Charles Clerk*, een jongman zeer bekwaam tot het waarnemen van dien post.

Onze touwen en zeilen waren thans in zulk eenen slechten staat dat wy elken dag iets te verstellen hadden. Wy bleven echter onzen tocht zonder eenig toeval vervorderen tot den 10, toen dezelfde Kajuitwachter, *Nicolas Young*, die *Nieuw-Zeeland* het eerst ontdekte, land zag, het welk wy vervolgens herkenden, Kaap *Lezard* te zyn. Den 11 zeilden wy 't Kanaal op; den 13 kwamen wy in *Duins* ten anker, en gingen te *Deal* aan land.

E I N D E.

P. DE LA RUË, Stichtelyke Gedichten, in groot 8vo.
Dichtlievende Tydkortingen van de Heeren DE LA RUË STEENGRACHT en BODDAERT, met pl. in gr. 8vo.
K. VAN DER PALM, Nederduitfche Spraakkunst voor de Jeugd, in 8vo.
Nederduitfch Speldeboekje, opgesteld tot onderwys der Vorstelyke Kinderen uit den Doorluchtigen Huize van Nassauw Weilburg.
W. DE JONG, aanleiding tot verbetering der Burgelyke Bouwkunde, met pl. in groot 8vo.
D'ALEMBERT, Historie van de uitroeijing der Jesuiten in Frankryk, in 8.
D. HUME, Historie van Engeland, 8 deelen in groot 8vo.
D. KRUIK, Gronden der Navigatie, in gr. 8vo.
Verhaal wegens de twee laatste Overstroomingen in de Betuwe, de Graaffchappen Buuren en Kuilenburg, en de aangrenzende Landen, benevens een berigt van de midddelen ter Waterkeeringe, sedert dien tyd aangewend, om verdere inbraken en overstroomingen op den Benedenryn en Lek te verhoeden, in 4to.
Verhandeling over de groote voordeelen van de Inentinge der Kinderpokjes, door een Genees- en Heelkundig Gezelschap te Rotterdam, in groot 8vo.
H. VINK, Lessen over de Veeziekte en de herkauwing der Runderen, met pl. in groot 8vo.
P. POTT, Twee Heelkundige Verhandelingen, de eerste over de wonden en kneuzingen van het hoofd, schuddingen der hersfenen en bekkeneelsbreuken; de andere over de Breuken, in groot 8vo.
GARENGEOT, over de Instrumenten der Heelkunde, 2 deelen met pl. in groot 8vo.
W. CADOGAN, Verhandeling over de Jigt en andere slepende Ziektens, in groot 8vo.
CHEYNE, Proeve om lang en gezond te leven, in 8vo.
A. STÖRK, Verhandeling over de Cicuta of Dolle-Kervel, 2 stukjes in groot 8vo.
G. TENHAAFF, over de genezing der *Cataracta*, met pl. in 8vo.
Uitgelezen Heelkundige Verhandelingen en Waarnemingen, getrokken uit de Verzameling van den Baron DE HALLER en anderen, 4 stukjes met pl. in groot 8vo.
Verhandeling over de groote voordeelen, die ons land genieten zou, indien men Vuurmachines in plaats van Watermolens gebruikte, in groot 8vo.
NAAMREGISTER van de bekendste en meest in gebruik zynde Nederduitfche Boeken, welke sedert het jaar 1600 tot 1761. zyn uitgekomen, met byvoeginge *wanneer*, *waar* en *by wien* dezelven gedrukt zyn, als mede van het *Formaat*, het getal der *Deelen* en de *Platen*, benevens de *Pryzen* voor welken die in de Boekwinkels te bekomen zyn; voorheen uitgegeven door JOHANNES van ABKOUDE in zyn leven Boekverkooper te Leiden; nu overzien, verbeterd en tot in het jaar 1772. vermeerderd door REINIER ARRENBERG, Courantier en Boekverkooper te Rotterdam in 4to.

